

GLASUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ
A SFINTEI MITROPOLII A UNGROVLAHIEI

ANUL XXVI Nr. 11-12 NOIEMBRIE-DECEMBRIE 1967

COMITETUL DE REDACȚIE

PREȘEDINTE :

Prea Fericitul Părinte
J U S T I N I A N
Mitropolitul Ungrovlahiei
și Patriarhul României

VICEPREȘEDINȚI :

P. S. Dr. ANTIM
Episcopul Buzăului

P. S. CHESARIE
Episcopul Dunării de Jos

MEMBRI :

P. S. Dr. ANTIM TÎRGOVIȘTEANUL
Episcop vicar patriarhal

P. C. Pr. ALEXANDRU IONESCU
Vicăr mitropolitan

REDACTOR RESPONSABIL :

P. C. Pr. STAN DIMANCEA
Consilier cultural mitropolitan

C U P R I N S U L

Pag.

REDACȚIA, *A XX-a aniversare a Republicii* 1037

PASTORALE

P. F. Patriarh JUSTINIAN, *Pastorală la Nașterea Domnului* 1040
P. S. Episcop ANTIM al Buzăului, *Pastorală la Nașterea Domnului* 1047
P. S. Episcop CHESARIE al Dunării de Jos, *Pastorală la Nașterea Domnului* 1052

INDRUMĂRI PASTORALE ȘI OMILETICE

Diac. Prof. N. I. NICOLAESCU, *Despre iubirea față de toți oamenii, după pilda samarineanului milostiv* 1059
Pr. Prof. VLADIMIR PRELIPCEAN, *La sărbătoarea Sfintului Ierarh Nicolae* 1064
Prof. N. CHIȚESCU, *La duminica a XXVII-a după Rusalii* 1067
Pr. Prof. PETRU REZUȘ, *Maica Domnului în economia mântuirii* 1071
Pr. Prof. D. STĂNILOAE, *La Duminica dinaintea Nașterii Domnului* 1074

PENTRU PACEA A TOATĂ LUMEA

REDACȚIA, *Acțiuni în slujba păcii (nov.—dec.)* 1077
A. I., *Lucrările Sesiunii Marii Adunări Naționale* 1089
O. B., *Știri ecumenice* 1097

ARTICOLE ȘI STUDII

Pr de TOR N. POPESCU, *Gala Galaction în drum spre preoție* 1106

DOCUMENTARE

GH. CIOBANU, <i>Manuscrisele psaltice românești din secolul al XVIII-lea</i>	1118
AL. ALEXIANU, <i>Călătoria psalmilor mitropolitului Dosoftei</i>	1124
PAVEL CHIHAI, <i>Două fiale din Țara Românească construite de către Voievodul Neagoe Basarab</i>	1143

VIAȚA BISERICESCĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI

REDACȚIA, <i>Vizita cardinalului Francisc König</i>	1160
REDACȚIA, <i>Conferințele de orientare a clerului din luna noiembrie 1967</i>	1162
REDACȚIA, <i>Lucrările Adunării Eparhiale a Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor</i>	1172
ASISTENT, <i>Serbarea colindelor de Crăciun și Anul nou la Seminarul și Institutul teologic din București</i>	1179
ASISTENT, <i>Seară de colinde la Palatul Patriarhal</i>	1182
T. N. MANOLACHE, <i>«Trecut-au anii ca nori lungi pe șesuri»</i>	1184
ASISTENT, <i>Biserica din comuna Pitaru</i>	1189

EPISCOPIA BUZĂULUI

Pr. ION ZAMFIR, <i>Adunarea eparhială</i>	1196
---	------

RECENZII

Virgil Molin, <i>«Venise, berceau de l'imprimerie glagolitique et cyrillique»</i> , în «Studi Veneziane», Veneția și Florența, 1966, 98 p., de IOAN F. STĂNCULESCU	1199
--	------

A XX-a ANIVERSARE A REPUBLICII

Sărbătorim în acest an, la 30 decembrie, două decenii, de când, pe steagul tricolor al luptei poporului român pentru libertate, democrație și progres social, flutură, ca simbol însuflețitor, stema Republicii.

Istoricul act de la 30 decembrie 1947, a însemnat înlăturarea monarhiei și crearea Republicii, stat în care puterea emană de la popor și se exercită de el însuși potrivit propriilor sale interese. Prin instaurarea Republicii, poporul român a cucerit cea mai democratică formă de guvernământ din istoria sa, un instrument puternic în construirea unei vieți noi, fericite.

Cei XX de ani care s-au scurs de la proclamarea Republicii, constituie epoca celor mai adânci și rodnice înfăptuiri ce au schimbat din temelii configurația social-economică și viața întregii națiuni. Au fost înlăturate clasele exploatare instaurându-se egalitatea socială și dreptatea pentru toți cetățenii patriei.

Noua orînduire a făurit comunitatea reală de interes a întregului popor — o structură socială armonioasă ce cuprinde clase și pături unite prin aceleași idealuri. Strălucitele realizări obținute în această perioadă sînt rezultatul unei orientări statornice spre făurire a economiei moderne, așezată pe o puternică bază industrială. Industrializarea — factor primordial al avîntului întregii economii —, constituie temelia independenței, suveranității naționale și creează multiple posibilități pentru afirmarea României pe arena mondială. În această privință sînt edificatoare cîteva cifre: în perioada 1950—1966, din 387 miliarde de lei alocate pentru întreaga economie națională, mai mult de jumătate au fost date industriei. Pe harta patriei au apărut noi fabrici și uzine făuritoare de puternice posibilități de progres și bunăstare a poporului. A fost creată o industrie diversificată înzestrată cu o tehnică modernă, angajată să valorifice din plin imensele resurse naturale ale țării.

În domeniul agricol au avut loc transformări importante, ca urmare a reorganizării pe baze socialiste a relațiilor agrare. Cooperativizarea agriculturii, mecanizarea și chimizarea ei și importante investiții ale statului în acest sector al economiei noastre socialiste au dus la obținerea de recolte tot mai sporite, de rezultate tot mai bune în intensifica-

rea agriculturii și creșterii nivelului de trai al țărănimii. Satul românesc este antrenat din ce în ce mai mult în opera de realizare a ansamblului de măsuri privind modernizarea localităților rurale în scopul apropierii treptate a vieții satului de condițiile și nivelul civilizației urbane.

Societatea socialistă a ridicat pe trepte superioare instruirea tinerii generații. Dezvoltarea învățământului de toate gradele asigură o largă accesibilitate a maselor populare la valorile științifice și culturale. Un factor de mare importanță al progresului economic, social, îl constituie condițiile tot mai bune asigurate pentru promovarea creației științifice, artistice și literare.

Ca urmare firească a acestor măsuri complexe s-au îmbunătățit continuu condițiile de viață ale populației; salarii sporite pentru muncitori, intelectuali, funcționari, venituri sporite pentru țărănime, majorarea pensiilor, avântul construcțiilor de locuințe, de edificii social-culturale, de ocrotire a sănătății etc.

Potrivit hotărârilor Conferinței Naționale o nouă etapă de realizări se deschide, — continuă înflorire și prosperare a patriei.

Perfecționarea conducerii și planificării economiei naționale, îmbunătățirea organizării administrativ-teritoriale, sistematizarea localităților rurale, îmbunătățirea sistemului de salarizare și majorarea salariilor, dezvoltarea și mai buna gospodărire a fondului locativ, vor avea ca obiect crearea unui cadru mai amplu corespunzător noii etape de dezvoltare socialistă a Republicii.

Pe plan extern, România — membră a O.N.U. din 1955 — și-a câștigat din ce în ce mai mult respectul celorlalte popoare ca urmare a preocupării sale active pentru respectarea principiilor Cartei și pentru cauza păcii. Principiile care călăuzesc politica externă a statului nostru sînt: prietenia și colaborarea frățească cu țările sistemului mondial socialist, colaborarea cu toate țările lumii indiferent de orînduirea lor socială, solidaritatea cu clasa muncitoare internațională, cu mișcarea de eliberare națională, cu noile state care și-au câștigat independența, lupta pentru crearea unui front larg care să militeze pentru libertate, democrație și progres social; respectarea dreptului inalienabil al tuturor popoarelor de a-și hotărî singure soarta; dezvoltarea între state a unor relații bazate pe respectul reciproc al suveranității și independenței, pe neamestecul în treburile interne. Toate aceste principii au drept scop asigurarea păcii și securității internaționale.

România întreține astăzi relații diplomatice cu aproape 80 de țări și legături economice cu peste 100 de țări.

O expresie grăitoare a prestigiului crescînd de care se bucură Republica noastră pe plan internațional o constituie alegerea D-lui Corneliu Mănescu, ministrul de externe al României, ca președinte al actualei sesiuni a Adunării Generale a O.N.U.

Față de aceste uluitoare înfăptuiri, îndreptățită este însuflețirea cu care întregul nostru popor participă la sărbătorirea aniversării Republicii, stat al oamenilor muncii, independent și suveran.

La acest popas sărbătoresc gândul nostru, al tuturor se îndreaptă cu recunoștință către înfăptuitorii istoricului act de la 30 decembrie 1947, cu asigurarea de a munci și în viitor cu același elan și abnegație pentru continua prosperare și înflorire a scumpei noastre patrii, Republica Socialistă România.

Cu prilejul aniversării a XX de ani de la proclamarea Republicii, Prea Fericitul Patriarh Justinian a trimis Domnului Nicolae Ceaușescu, Președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România, Domnului Ion Gheorghe Maurer, Președintele Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România și Domnului Profesor Dumitru Dogaru, Secretar General al Departamentului Cultelor de pe lângă Consiliul de Miniștri, telegrame prin care au fost exprimate «cele mai alese felicitări» din partea Ierarhilor, preoților și credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române, urînd Republicii noastre «înălțare și înflorire continuă», spre binele și fericirea fiilor săi, pentru triumful păcii în lume.

REDACTIA.

P A S T O R A L E

† JUSTINIAN

DIN MILA LUI DUMNEZEU ȘI VOINȚA CLERULUI ȘI DREPTCREDINCIOȘILOR CREȘTINI, PATRIARH AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE, LOȚIITOR AL SCAUNULUI DIN CEZAREEA CAPADOCIEI, MITROPOLIT AL UNGROULAHIEI ȘI ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR

IUBITULUI NOSTRU CLER
ȘI DREPTCREDINCIOȘILOR CREȘTINI,

har și pace de la Dumnezeu, iar de la Noi arhierească binecuvântare.

*«Slavă întru cei de sus, lui Dumnezeu,
Pe pământ pace,
Între oameni bunăvoire» (Luca II, 14).*

Iubiții mei fii sufletești.

Prăznuim și anul acesta ziua sfântă a Nașterii Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, zi mare și binecuvântată, sărbătorită luminat de toată creștinătatea.

În cinstea Pruncului născut în ieslea vitelor, în toate bisericile creștine, se fac auzite astăzi graiurile îngerești cântate odinioară deasupra staulului de la Betleem: «Slavă întru cei de sus, lui Dumnezeu, pe pământ pace, între oameni bunăvoire» (Luca II, 14). Din vremurile cele mai îndepărtate, aceste gra-

iuri îngeresti au hrănit sufletele oamenilor de pretutindeni cu merindea curată a unor sfinte nădejdi de aducere a lumii pe temelii de iubire și pace, de frăție și întrajutorare. Multe minți luminate, dintre cele care s-au aflat la cîrma Bisericii lui Hristos ca mari dascăli și ierarhi, au zăbovit asupra înțelesului acestor îngeresti graiuri și au trudit, în decursul veacurilor, pentru întruparea lor în realități de viață.

Dar priveliștea în care se înfățișează astăzi lumea nu poate bucura inima unui creștin. Nu este pace pe pămînt, nu este bunăvoire între oameni! Lumea n-a fost încă readusă pe temelii de iubire și dreptate, de frăție și întrajutorare.

Nici priveliștea în care se înfățișează astăzi creștinătatea nu poate bucura inima unui adevărat creștin. Creștinătatea este împărțită, de multe veacuri, ca învățătură, ca mod de închinare și de organizare, — fapt care, de bună seamă; face să sîngereze inima Mîntuitorului Hristos pentru nesocotirea uneia din cele mai cutremurătoare rugăciuni ale Sale, în care a zis : «Mă rog ca toți să fie una, precum Tu, Tată, ești în Mine și Eu în Tine ; așa și ei să fie una în Noi, astfel ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis» (Ioan XVII, 21).

Iubiții mei fii duhovnicești,

Fiul lui Dumnezeu, Domnul și Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, a mărturisit El însuși despre scopul venirii Sale pe pămînt, cînd a zis : «Dumnezeu n-a trimis pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci ca lumea să fie mîntuită prin El» (Ioan III, 17).

Trimiterea în lume a Fiului lui Dumnezeu trebuie înțeleasă deci ca fiind dovada cea mai grăitoare a iubirii lui Dumnezeu pentru lumea pe care El a creat-o, după cuvîntul Scripturii care zice: «Atît de mult a iubit Dumnezeu lumea, că a dat pe Fiul Său Unul-Născut, pentru ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică» (Ioan III, 16). Același lucru îl arată și Sfîntul Apostol și Evanghelist Ioan — apostolul iubirii — cînd mărturisește : «Iubirea lui Dumnezeu față de noi s-a arătat prin aceea că Dumnezeu a trimis în lume pe Unicul Său Fiu, ca noi să trăim prin El. Și dragostea stă nu în faptul că noi am iubit pe Dumnezeu, ci în aceea că El ne-a iubit pe noi

și a trimis pe Fiul Său ca jertfă de ispășire pentru păcatele noastre» (I Ioan IV, 9—10).

Din toate aceste dumnezeiești cuvinte, se desprind limpede, pentru cugetele noastre, două adevăruri de credință. În-tîiul : Iisus Hristos a venit în lume pentru mîntuirea noastră, ca întruchipare a iubirii lui Dumnezeu pentru lume. Al doilea: iubirea creștină înseamnă jertfă, dăruire pentru mai-binele semenilor noștri, după pilda Mîntuitorului Hristos, Care s-a aflat între oameni nu ca stăpîn și cîrmuitor, ci ca slujitor al tuturor (Luca XXII, 27). Numai înțeleasă astfel iubirea poate fi așezată ca temelie a vieții sociale, și numai trăită astfel ea poate fi izvor al păcii și bunici-înțelegeri între oameni.

Mai mult ca altădată, în cugetele oamenilor de astăzi și-a făcut loc încredințarea despre unitatea lumii. Oamenii timpului nostru trăiesc cu convingerea că lumea își are o obîrșie unică, astfel că — oriunde s-ar afla sub soare, oricare le-ar fi trăsăturile feței și oricare le-ar fi graiul prin care își exprimă gîndurile și simțămintele — oamenii de pe tot întinsul pămîntului alcătuiesc o singură și mare familie, a cărei dăinuire în istorie și a cărei propășire materială și spirituală nu pot fi împlinite fără pace și bună-înțelegere.

Dar pacea și buna-înțelegere între oameni nu vor fi cu putință, dacă inima omenească nu va fi cuprinsă de focul iubirii. Mîntuitorul Hristos a făcut din virtutea iubirii temeliea învățaturii Sale, piatra de încercare a credincioșiei celor ce vor vrea să se arate în lume ca ucenici ai Săi, zicînd : «Vă dau o poruncă nouă : să vă iubiți unii pe alții ! Cum v-am iubit Eu, așa să vă iubiți și voi unii pe alții. Prin aceasta vor cunoaște toți că sînteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste unii pentru alții» (Ioan XIII, 34—35).

Dacă deci în cugetele oamenilor de astăzi și-a făcut tot mai mult loc încredințarea despre unitatea lumii, ca urmare a convingerii lor despre obîrșia unică a lumii, oamenii de pretutindeni sînt datori să înțeleagă că singura cale prin care pot sluji închegarea lumii ca unitate reală este iubirea aproapelui, iubirea curată și fără rezerve a oricărui om, o iubire «nu numai cu vorba, ci cu fapta și cu adevărul», cum spune Scriptura (I Ioan III, 18).

În lume, secole de-a rîndul, oamenii și-au clădit viața luptîndu-se unii cu alții, forța constituînd pentru acele timpuri suprema lege. Au făcut același lucru, pretutindeni, noroadele pămîntului, împinse să se nimicească unele pe altele de către cîrmuitori însetați de patima de a subjugă și jefui, — așezînd la temelie vieții sociale, ca supremă lege, dreptul celui mai tare.

Cunoaștem numai în parte urmările nefericite ce au decurs de aci pentru întreaga lume, suferințele pe care au trebuit să le îndure oamenii, prefacerea în scrum și cenușă a unor valori materiale și spirituale plăsmuite de-a lungul istoriei, piedicile ridicate în calea mersului înainte al lumii, într-un cuvînt tot ceea ce domnia nedreptății a putut pricinui neamului omenesc.

Dar cunoaștem bine că toate acestea au fost cu puțință numai pentru că din lume a lipsit iubirea omului pentru semenii săi, iubire «care este îndelung-răbdătoare, este plină de bunătate, nu caută folosul său, nu se bucură de nelegiuire, ci se bucură de adevăr» (I Corinteni XIII, 4—6).

Iubiții mei fii duhovnicești,

Privită pe latura ei morală, viața lumii creștine de astăzi, în cea mai mare parte a ei, ni se înfățișează însă mult mai frumoasă, cu întocmiri sociale mai drepte, cu legi care ocrotesc sînta umană, munca și agonisita ei. În viața sufletească a omenirii creștine s-au petrecut schimbări adînci. Oamenii nu se mai privesc astăzi cu aceiași ochi de altădată, ochi înveninați de ură; dreptul celui mai tare nu mai este socotit nicăieri ca suprema lege; copilul, semeia și bătrînii au dobîndit unele drepturi și prețuire.

Dar cu toate aceste îmbunătățiri care s-au petrecut în viața obștească a omenirii creștine și înăuntrul sufletului omenesc, n-au fost încă întinse pînă acum punțile încrederii și ale prieteniei între toți oamenii de pe fața pămîntului. Pentru ce toate acestea? Pentru că din inima omului n-au fost smulse toate rădăcinile răului, în inima omului nu și-a făcut încă sălaș iubirea omului pentru semenii săi, — singura putere în stare să schimbe deplin adîncul sufletului omenesc și, prin el, fața întregii lumi.

Este, de bună seamă, o mare nefericire pentru noi toți că omenirea n-a ajuns încă la această culme a desăvârșirii ei morale. Și este o mare nefericire că egoismul și ambițiile deșarte, pofta de stăpânire și de mărire continuă încă să învrăjbească pe oameni între ei, să ridice popoarele unele împotriva altora, să secere vieți omenești și să distrugă bunuri create de multe generații.

Pildă despre ceea ce ar putea să fie lumea, dacă la temelia ei ar fi așezat aluatul iubirii, al iubirii jertfelnice care se dăruiește pentru binele altora, trebuie să dea Bisericile creștine. Este desigur un fapt îmbucurător că Bisericile creștine au început, de mai mulți ani, să caute căile care ar putea duce la mai buna lor cunoaștere reciprocă și la apropierea lor. Ua fi însă greu să se găsească astfel de căi, dacă, în încercările lor de a se cunoaște și apropia, Bisericile creștine nu se vor lăsa călăuzite de chemările iubirii, ale unei curate iubiri frățești, care nu nădăjduiește nimic pentru sine, ci totul pentru mai-binele creștinătății întregi.

Fărîmițarea creștinismului, împărțirea lui în mai multe Biserici, diferențiate unele de altele din punct de vedere dogmatic, liturgic și canonic este dureros trăită în Biserica Ortodoxă.

În ceea ce o privește, Biserica Ortodoxă Română, prin ierarhii, preoții, dascălii de teologie și credincioșii ei, dorește din adîncul inimii — în spiritul celei mai curate iubiri și în duhul celei mai desăvârșite smerenii — ca această fărîmițare a creștinismului să fie înlăturată, astfel ca lumea creștină să se afle din nou sub cupolele unei singure Biserici, Biserica Mîntuitorului Hristos, Întemeietorul ei, — așa cum s-a aflat odinioară, pînă la marile sfîșieri din veacul al unsprezecelea și din veacul al șaisprezecelea.

Pastrătoare a adevărului religios descoperit lumii de Fiul lui Dumnezeu, în toată curăția sa evanghelică și în tîlcuirea pe care i-au dat-o Sfinții Părinți din veacurile ecumenicității creștine, Biserica Ortodoxă a deplîns totdeauna împărțirea creștinismului în mai multe Biserici, aflate uneori pe poziții de vrăjmășie unele față de altele, s-a rugat fără încetare «pentru bunăstarea sfintelor lui Dumnezeu Biserici și pentru unirea lor», a făcut tot ceea ce i-a stat în putință pentru cunoașterea și apropierea lor, devenind astfel pildă de bunăvoință și de iubire pentru toate celelalte Biserici și, în general, pentru toată lumea.

Ca ierarhi și fii ai acestei venerabile Biserici, încercăm și astăzi o amară dezamăgire când auzim vorbindu-se despre «creștini separați» sau despre «Biserici schismatice». Dezamăgirea este și mai amară, când — în legătură cu refacerea unității creștine — se aud chemări de revenire în «staulul Romei», sub toga «pontifului roman».

Se știe însă că pentru întreaga creștinătate nu există nici un alt staul sfânt, în afară de staulul de la Betleem, în care S-a născut, în smerenie și lipsuri, Fiul lui Dumnezeu, Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Noi, creștinii ortodocși nu ne-am despărțit niciodată de acest staul sfânt, în care și-a început viața Sa pămîntească Mântuitorul Hristos și — în tot decursul istoriei noastre, n-am săvîrșit nici o abatere de la învățătura pe care El ne-a lăsat-o. Nu vom greși deci dacă vom spune că pentru refacerea, în dragoste, a unității creștine, sînt necesare două mari întoarceri: o întoarcere la staulul sfânt de la Betleem, care păstrează nealterat adevărul Sfintei Scripturi și al Sfinților Părinți, și o întoarcere a fiecărei Biserici creștine la sîmul Bisericii mame, al cărei cap este însuși Mântuitorul Hristos, Întemeietorul ei.

Pînă atunci, Bisericile creștine sînt datoare, cele dintîi, să nu dea uitării porunca cea nouă a dragostei la care le-a chemat Hristos Mântuitorul, să lase de o parte deosebirile dintre ele și să se întîlnească pe tărîmul pe care se duce lupta pentru eliberarea omului de sub orice oprimare, în dialogul ecumenic, lupta pentru înlăturarea ignoranței și izgonirea bolilor, pentru alungarea răului material și moral din lume, — devenind astfel pildă și simbol pentru înfăptuirea unității lumii prin bună-înțelegere și pace.

Iubiții mei fii sufletești,

Pace pe pămînt, între oameni bunăvoire! Pace pe pămîntul înroșit încă și astăzi de sîngele oamenilor, mai aproape sau mai departe de noi! Bunăvoire între oamenii de pretutîndeni, bunăvoire, dragoste, înțelegere! Iată sfintele chemări ale sărbătorii de astăzi, rostite întîia oară la Nașterea Domnului, de cetele îngerilor din ceruri, sub bolta înstelată a Betleemului.

Să ascultăm aceste sfinte chemări și să dovedim prin viața și faptele noastre că sîntem ucenici vrednici și adevărați ai Mîntuitorului Hristos, Domnul Păcii.

Pomenindu-vă neconținut în rugăciunile mele, vă trimit, cu părintească dragoste, cele mai bune doriri de sănătate și fericire pentru aceste sfinte sărbători ale Crăciunului și pentru noul an 1968.

Binecuvîntarea Domnului nostru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu-Tatăl și împărtășirea Sfîntului Duh să fie cu voi, cu toți. Amin!

ARHIEPISCOP ȘI MITROPOLIT

+ Teștiuianu

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

† A N T I M

DIN MILA LUI DUMNEZEU, EPISCOP AL DE
DUMNEZEU PAZITEI EPARHII A BUZAULUI

*Iubitului nostru cler și binecredincioșilor creștini: har, milă
și pace de la Dumnezeu-Tatăl și de la Domnul nostru Iisus
Hristos, iar de la noi arhierescă binecuvântare.*

*«Cercetatu-ne-a pre noi de sus, Mântuitorul nos-
tru, Răsăritul răsăriturilor și cei din întuneric
și din umbră am aflat adevărul: că din Fectoară
s-a născut Domnul» (Svetilna Praznicului).*

Iubiți fii sufletești,

Cu aceeași dragoste și duhovnicească bucurie ca și mai înainte vă facem părinteasca poftire, ca primeniți sufletește și îmbrăcați în haină de sărbătoare să prăznuim, cu strălucire, sub bolțile sfintelor și dumnezeieștilor lăcașuri, Nașterea Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Să răspundem cu sfântă cuviință la strigarea sfintei Biserici care ne cheamă zicînd: *«Hristos se naște slăviți-L. Hristos din ceruri întîmpinați-L. Hristos pre pămînt, înălțați-vă (Catavasii).*

Să cercetăm acum, dumnezeiasca Scriptură și să cunoaștem domnia și stăpînia pe care a dat-o Dumnezeu omului zicînd: *«Fiți rodnici și vă înmulțiți, umpleți pămîntul și-l stăpîniți și domniți peste peștii mării, peste păsările cerului, peste toate ari-*

malele, peste toate vietățile care se mișcă pe pământ și peste tot pământul» (Geneza I, 28).

Într-adevăr, câtă vreme, omul petrecea în starea nepăcătuirii, locuința lui era în Raiul cel de pe pământ. Avându-și curate simțurile de toată patima sufletului și a trupului, vedea pe Dumnezeu și se învrednicia de dumnezeiasca Lui împreună-vorbire.

Cînd însă, după cum îndeobște ne este cunoscut, a călcat o singură poruncă pe care i-o dăduse Dumnezeu, spre cercarea voinții lui, pătimas s-a făcut și din Rai s-a izgonit și s-a prăpăstuit în groapa păcatului. Toți urmașii lui Adam am luat osînda acestui păcat strămoșesc. Iată, cum prin *«greșala unuia au fost osîndiți toți oamenii»* (Rom. V, 18).

Cu adevărat nemărginită este dragostea lui Dumnezeu față de om și nemăsurată este iubirea Lui de oameni. *«Căci așa a iubit Dumnezeu lumea încît și pe Unul-Născut Fiul Său L-a dat, ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică»* (Ioan III, 16). Să zicem și noi: Doamne Dumnezeul nostru, nemărginită este iubirea Ta de oameni !

Iubiților,

Azi, s-a împlinit făgăduința dată nouă de Dumnezeu că ne va trimite Mîntuitor pe Hristos Domnul, care să rupă zapisul greșalei celei de de-asupra noastră și să ne împace cu El — «Tatăl nostru». Împreună cu sfîntul Apostol Pavel grăim și noi acum: *«Dumnezeu de multe ori și în multe chipuri a grăit în vechime părinților noștri prin prooroci: iar în zilele acestea de pe urmă ne-a grăit nouă prin Fiul Său»* (Evr. I, 1). Cum și în ce chip s-a născut Mîntuitorul o știm cu toții. Prooroceștile glasuri cele dumnezeiești s-au împlinit întocmai, iar sfințele Evanghelii ne arată cu de-amănuntul toate împrejurările în care s-a născut Iisus «Prunc tînăr» mai înainte de veci, în Peștera Betleemului, din «Sînul cel fecioresc» al Preacuratei Maicii Sale.

Ne aducem aminte de numărătoarea poruncită de Cezar August care vrea să știe cîți supuși are ; de călătoria Bătrînului Iosif «Logodnicul și Păzitorul» Sfintei Fecioare Maria la Betleem pentru a se înscrie acolo, de unde li se trăgea neamul.

«*Dar pe cînd erau ei acolo, Mariei i-a venit vremea să nască și a născut pe Fiul Său Întîiul-Născut, L-a înfășat și L-a culcat în iesle pentru că ei n-au avut loc în casa de oaspeți*» (Luca II, 6-7).

Cetele de îngeri intonau cîntarea îngerească: «*Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bunăvoire*» (Luca II, 14).

Păstorii s-au învrednicit cei dintîi să meargă la Peșteră și să se închine «Pruncului Iisus» culcat în iesle. Magii «cu steaua călătorind» și povățuiți de ea, ajung și ei la Peșteră și închinîndu-se Noului-Născut au adus daruri: «*aur, tămîie și smîrnă*» (Matei II, 11).

Acum Stăpînul la noi vine. Adam se înnoiește și Eva cu dînsul, blestemul s-a dezlegat și mîntuirea ne-a înflorit. Să ne plecăm inimile și genunchii înaintea Fiului lui Dumnezeu Cel ce vine în trup omenesc, asemenea nouă, afară de păcat. Dumnezeu-Cuvîntul, unindu-se cu trup, în pîntece fără prihană s-a sălășluit și om s-a făcut. «*Și Cuvîntul s-a întrupat și a locuit între noi și am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr*» (Ioan I, 14).

«*Legile firii s-au înnoit întru Tine Preacurată, că ai născut pe Cuvîntul, dătătorul de lege, cu adevărat, mai presus de pricină și cuvînt*» (Minei).

Datinile și colindele de Crăciun ne luminează mintea și ne desfătează inima. Praznicul Nașterii Domnului umple întreaga fire de o sfîntă bucurie. «*Cerul și pămîntul să se bucure. Munții și dealurile, cîmpiile și văile, noroade și semînții, toată suflarea strigați, de dumnezeiască veselie umplîndu-vă. A sosit la noi Izbăvirea noastră din blestem, Cuvîntul lui Dumnezeu Cel fără de ani, care pentru milostivire, sub ani s-a născut*» (Din minei).

Dumnezeu-Tatăl ne dă azi pe Fiul Său prin slăvita taină a Întrupării, unind Dumnezeirea cu omenirea.

Iubiților,

După sfînta noastră credință ortodoxă, nu socotim Nașterea Domnului numai ca o binefacere a trecutului, ba dimpotrivă, ca una prezentă-actuală. Biserica ne spune: «Hristos se naște» căci dragostea Lui față de noi este tot atît de vie și de

puternică ca și acum aproape două mii de ani, în primele clipe ale Întrupării Sale. De aceea, credem că se cuvine să ne întrebăm: Ce anume condiții să îndeplinim și ce trebuie să facem pentru a ne învrednici de darurile Nașterii Mîntuitorului nostru Iisus Hristos pentru sufletele noastre, ale credincioșilor. Ne-a părut rău, că cei din Betleem n-au primit în casa lor pe Sfînta Fecioară Maria, cînd era gata să nască. Aceștia nu știau nimic și nici nu cunoșteau pe Sfînta Fecioară și nici pe rodul pîntecului ei. Noi însă, știm și cunoaștem pe Maica Precista și pe Pruncul ei Iisus că este Fiul lui Dumnezeu «Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat» și cu toate acestea El nu are loc în inimile și sufletele noastre așa precum se cuvine și Biserica ne poruncește.

În inima noastră se sălășluiesc «*cugetele cele rele, uciderile, furturile, lăcomia, răutatea, vicleșugul, privirea zavistnică, defăimarea, mîndria, nebumia*» (Marcu VII, 21—22). Să alungăm toate acestea din inima noastră și să facem loc Mîntuitorului Iisus Hristos, ca să se «*pecetluiască păcatul*» (Daniil IX, 24).

Domnul Iisus ne-a împăcat cu Dumnezeu și ne-a descoperit că Dumnezeu este Tatăl nostru și ca atare noi toți frați sîntem. De aici, toată lucrarea și activitatea noastră își trage izvorul. Să iubim și să apărăm pacea, căci așa ne învață Iisus Hristos — Domnul Păcii.

Iubind pe aproapele înseamnă să vrem și fericirea altuia. Să ne rugăm pentru «pacea a toată lumea», căci așa ne poruncește sfînta noastră Biserică. Să iubim și să căutăm pacea cu toate popoarele lumii, căci un nou război, cu armele ucigătoare de azi, ar însemna să se pună în primejdie toată viața de pe fața pămîntului.

Iată, că și toate Bisericile creștine se apropie între ele și își sporesc silințele necurmăte pentru întronarea păcii în lume.

Să avem în minte și în inimi paza dumnezeieștilor porunci și învățături ale sfintei noastre Biserici. Să sporim în cele plăcute lui Dumnezeu și oamenilor.

Cu mare sîrguință, să ne îndeplinim datoriile cetățenești și să muncim cu voieșie pentru binele și fericirea Patriei noastre iubite. Să ne îndreptăm voința către lucrarea binelui și cu scumpătate să ne îndeplinim datoriile către Dumnezeu, către noi înșine și către aproapele.

Să cinstim și să sprijinim familia, care este izvorul continuării neamului omenesc, fiind binecuvîntată de Dumnezeu, ca o taină a Bisericii.

Să ne arătăm vrednici de numele de creștin, nume atât de sfînt și de frumos pe care îl purtăm.

Să ne împodobim sufletele prin sfințenia faptelor bune.

Dorim ca sfintele Sărbători ale Nașterii, Anul nou și Botezul Domnului să le petreceți cu duhovnicească veselie. Să aveți toată îndestularea și voia bună.

Să fim recunoscători și mulțumitori Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos care nu ne-a părăsit, ci pogorîndu-se din Scaunul cel preaînalt al slavei Sale, s-a întrupat pentru noi. Credem în inimile noastre și mărturisim cu gura că El este Fiul lui Dumnezeu, Mîntuitorul nostru.

«Am aflat adevărul, că din Fecioară s-a născut Domnul».

«Într-un cuget și cu o gură să slăviți pe Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos» (Rom. XV, 6).

«Harul Domnului nostru Iisus și dragostea lui Dumnezeu-Tatăl și împărtășirea Sfîntului Duh să fie cu voi cu toți».

Al vostru părinte duhovnicesc rugător fierbinte către Dumnezeu,

† ANTIM
Episcop al Buzăului

† C H E S A R I E

DIN MILA LUI DUMNEZEU EPISCOP AL EPARHIEI
DUNĂREA DE JOS

*Intregului cler și tuturor credincioșilor din această Eparhie
har, milă și pace de la Dumnezeu-Tatăl și de la Domnul nostru
Iisus Hristos, iar de la smerenia noastră arhierescă binecuvîntare.*

*«Slavă întru cel de sus lui Dumnezeu și
pe pămînt pace între oameni bunăvotre»
(Luca II, 14)*

Iubiții mei fii duhovnicești

Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos pe care o sărbătorim astăzi, reînnoiește pentru noi faptul acela minunat cînd Fiul lui Dumnezeu S-a coborît pe pămînt și S-a întrupat ca om, pentru ca aducîndu-Se pe Sine jertfă de ispășire, să ne împace cu Tatăl cel ceresc. De aceea, vîzînd mîntuirea, întreaga creștinătate, de la o margine pînă la cealaltă a pămîntului, se bucură și se veselește, iar noi întru smerenie adîncă, împreună cu maica noastră Biserica, mireasa cea prea iubită a lui Hristos, cîntăm: «Astăzi Hristos în Betleem se naște din Fecioara. Astăzi Cel fără început se începe, și Cuvîntul se întrupează. Puterile cerurilor se bucură și pămîntul cu oamenii se veselesc. Magii daruri aduc, păstorii minunea vestesc, iar noi neîncetat strigăm: Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bunăvotire».

Iubiților,

Nașterea aceasta minunată prin care Dumnezeu intervine direct în istoria mîntuirii noastre, a fost așteptată cu multă dorire de toți cei care purtau în suflet credința în Dumnezeu și nădejdea izbăvirii neamului omenesc din robia păcatului.

Mai mult însă decît toți au așteptat aceasta oamenii de seamă din lumea cea veche care pentru viața lor aleasă și pentru înțelepciunea lor, Dumnezeu i-a învrednicit să cunoască în parte tainele iconomieii mîntuirii noastre, ca ei să le vestească mai departe spre întărirea nădejzii în lume.

Inceputul acestei bunevestiri l-a făcut însuși Dumnezeu, care după căderea strămoșilor noștri din Paradis, pentru a nu se deznădăjdi de soarta lor, și pentru a-i ține treji și sîrguincioși pe calea binelui, le-a făgăduit că din seminția lor se va naște un urmaș care va zdrobi capul șarpelui. Această făgăduință primită de strămoșii noștri Adam și Eva a trecut apoi la urmașii lor și ea s-a păstrat într-o formă mai apropiată sau mai depărtată de cea originală la toate popoarele pămîntului.

La poporul evreu însă această făgăduință s-a păstrat mult mai vie prin prooroci. Aceștia, de la Avraam, părintele poporului evreiesc și pînă la Sfîntul Ioan Botezătorul, au vestit despre Hristos și au dezvoltat ideea mesianică a mîntuirii neamului omenesc după făgăduința dată de Dumnezeu. Unii dintre prooroci au vestit despre Mesia-Hristos că se va naște dintr-o fecioară. Alții au arătat vremea cînd se va naște. Alții au precizat locul unde avea să se nască și alte semne după care putea să fie cunoscut.

Cea mai completă descoperire — și ultima — Dumnezeu însă a făcut-o celui din urmă dintre prooroci, Sfîntul Ioan Botezătorul. El a fost trimis înainte ca să gătească din vreme calea Domnului. Între el și proorocii cei vechi este însă o mare deosebire, pentru că aceia profeteau despre Mesia — care avea să vină — pe cînd Sfîntul Ioan Botezătorul vorbea despre Mesia — Cel ce a venit și se află de față. El propovăduia mulțimilor din Țara Sfîntă, care veniseră să se boteze la el: *«În mijlocul vostru se află Acela pe care voi nu-L știți... Căruia eu nu sînt vrednic să-I dezleg cureaua încălțămintelor Lui»* (Ioan I, 26—27). Iar cînd Domnul a venit către Ioan, acesta arătîndu-L mulțimilor le-a zis: *«Iată Mielul lui Dumnezeu care ridică păcatul*

lumii» (Ioan I, 29). Apoi a început a le vorbi de unde cunoștea el aceasta, și a spus: *«Eu nu-L cunoșteam și Cel ce m-a trimis să botez cu apă, Acela mi-a zis: Peste care vei vedea Duhul coborîndu-se și rămânînd peste El, Acela este care botează cu Duh Sfînt!»* (Ioan I, 33). Ioan a văzut această minune la botezul Domnului cînd *«s-au deschis cerurile și a văzut Duhul lui Dumnezeu coborîndu-se ca un porumbel și venind peste El. Și iată glas din ceruri zicînd: Acesta este Fiul Meu cel iubit întru care bine am voit»* (Matei III, 16—17).

Iubiților, toate aceste profeții și semne, venite prin prooroci au fost date de Duhul Sfînt pentru ca toți cei ce cred să nu piardă nădejdea în Dumnezeu, ci să creadă și să se pregătească pentru a-L primi pe Hristos ca pe Mîntuitorul așteptat, să-L recunoască și să-L urmeze. Iar cînd toate au fost gata, cînd a venit plinirea vremii și neamul omenesc era îndeajuns de pregătît, Fiul lui Dumnezeu, în cea mai adîncă smerenië, a coborît pe pămînt, ca să împlinească voia Tatălui cea pentru noi. Smerenia această a Lui este izvorul mîntuirii noastre și a slavei ce I se cuvine de la tot neamul creștinesc. Pentru că acest Iisus Hristos, care S-a făcut om pentru noi *«fîind chip de Dumnezeu, n-a socotit o răpire a și El întocmai cu Dumnezeu, ci s-a deșertat pe Sine, luînd chip de rob, făcîndu-se asemenea oamenilor; și aflîndu-Se la înfățișare ca un om, S-a smerit făcîndu-Se ascultător pînă la moarte și încă moarte de cruce. De aceea și Dumnezeu L-a preînălțat și i-a dăruit Lui nume mai presus de orice nume, pentru ca în numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cerești și al celor pămîntești și al celor dedesubt. Și să mărturisească toată limba, că Iisus Hristos este Domn, spre mărirea lui Dumnezeu-Tatăl»* (Filip. II, 6—11).

Astfel, iubiților, Fiul lui Dumnezeu se face Fiul Omului. Cel Preasfînt, Cel Preabun și veșnic se face om, pentru ca omul să devină fiu al lui Dumnezeu.

Întruparea lui Iisus Hristos ca om stă la temelia mîntuirii noastre. Întru această faptă preaslăvită stă Biserica și puterea lui Dumnezeu în noi care lucrează prin Biserică. Iisus Hristos este capul acestui așezămînt, iar Sfîntul Duh o adumbrește cu harul sfînt care se revarsă ca ploaia și ca roua cerului și împlinește creșterea ei în Dumnezeu. Apostolii, Proorocii, Dreptii, Sfînții și toți credincioșii care mărturisesc și au mărturisit despre Hristos că e Fiul lui Dumnezeu și Mîntuitor sînt pietre zidite în

temelia Bisericii și au bunăvoința lui Dumnezeu. Iar toată lucrarea Bisericii nu este decît o prelungire în timp pentru toate veacurile a actului întrupării Domnului, a viețuirii Lui împreună cu oamenii, a morții și a învierii Lui. Aceeași lucrare se desăvîrșește prin pogorîrea Sfîntului Duh Mîngîietorul, pe care Domnul L-a cerut de la Tatăl, ca să rămînă cu noi în veac. Astfel prin Biserică noi intrăm în sfînta și marea familie a lui Dumnezeu. în care Dumnezeu e Tatăl nostru, iar noi copiii Lui. Deci, după cum adeverește și Sf. Apostol Pavel *«noi nu mai sîntem străini și venetici, ci împreună cetățeni cu Sfinții și sîntem din casa lui Dumnezeu, fiind zidiți pe temelia Apostolilor și a proorocilor, piatra din capul unghiului fiind însuși Hristos, întru care fiind bine întocmită, toată zidirea crește pentru a fi locaș sfînt în Domnul, întru care și noi sîntem împreună zidiți, spre a fi locaș al lui Dumnezeu în Duh»* (Efes. II, 19—22).

Iubiților,

Prin intrarea noastră în casa lui Dumnezeu, ca fii și moștenitori, noi ne-am învrednicit în mod deosebit de grija Tatălui ceresc pentru noi. Tatăl ceresc întotdeauna se îngrijește de copiii Săi să le dea cele bune și să-i ferească de cele rele, iar copiii sînt datori să asculte de părinți.

Cînd a trimis pe Fiul Său în lume, Tatăl ceresc a trimis tuturor oamenilor și mesajul său ceresc, adică porunca Sa pentru fiii săi de pe pămînt, ca să cunoască ei care este voia lui Dumnezeu și ce trebuie să facă pentru a fi fericiți : *«Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bunăvoire»*, aceasta era voia Tatălui ceresc și porunca Sa pentru fiii Săi. Îngerii au vestit-o în numele pruncului Iisus, întru care s-a proslăvit Dumnezeu. *«Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu»* era că venise vremea ca oamenii să iasă din întunerecul păgînatății la lumina adevărului. Venise vremea ca omul, avînd ca exemplu și ajutor pe pruncul Iisus, să cunoască pe adevăratul Dumnezeu și să se ridice la o viață nouă, preamărindu-L prin facerea de bine, care izvorăște din dragoste și închinîndu-I-se Lui cu duhul și cu adevărul. Căci *«Duh este Dumnezeu și cei ce se închină Lui, în duh și în adevăr trebuie să I se închine»* (Ioan IV, 24).

«Pe pământ pace și între oameni bunăvoire» este a doua față a mesajului ceresc al nașterii Domnului. Dumnezeu nostru este împăratul păcii, iar Iisus Hristos este «*Domnul păcii*» (Isaia IX, 6). De aceea și fiii lui Dumnezeu trebuie să fie fiii păcii și ai bunăvoiri pe pământ. Ei sînt fii și moștenitori ai lui Dumnezeu numai în măsura în care iubesc pacea pe pământ și slujesc ei cu mintea, cu inima și cu lucrarea.

Nimic nu este mai folositor vieții noastre în desfășurarea ei ca pacea. Împlinirea și desăvîrșirea omului sînt în cea mai strînsă legătură cu pacea, pentru că Dumnezeu a zidit lumea aceasta și viața ca puteri izvorîte din adîncul cel nemăsurat al dragostei Sale. Pacea este deci starea firească a vieții noastre și ea trebuie să ne fie scumpă ca și viața.

Din păcate însă, iubiților, unii oameni își prețuiesc numai viața lor, iar de a altora nu se îngrijesc, deși Mîntuitorul ne poruncește ca să iubim pe semenii noștri ca pe noi înșine. Alții însă în mod voit, ca și Irod, caută chiar să distrugă viața, trecînd cu brutalitate peste orice sentiment de omenie. Cu multă durere în suflet noi vedem cum astăzi, în plin veac al douăzecilea, după o bogată experiență și tehnicitate și o mare operă de moralizare și culturalizare a sufletului omenesc, pentru ridicarea sa la un nivel superior de viață pe întreg pământul, mai sînt totuși oameni care întrețin și poartă războaie în care pier copii nevinovați, bătrîni și femei fără apărare și oameni în floarea vîrstei al căror loc este în cîmpul muncii constructive, iar nu pe cîmpul de război.

Ați auzit de războiul din Vietnam. Acolo s-a trecut peste orice măsură a răbdării. Zilnic auzim cum sate și orașe, așezăminte publice, școli, biserici, spitale fără deosebire sînt bombardate, distruse și incendiate de agresorii americani, care vor să pîrjolească chiar și pământul, pentru ca acel brav popor, care își apără patria și dreptul la viață, să moară de foame.

În fața unei așa de mari distrugerii de vieți omenesti și de bunuri materiale și spirituale, omenirea se îngrozește și în numele vieții, condamnă pe agresori și cere cu stăruință ca acel război nedrept să înceteze.

Nu mai mică ne-a fost durerea cînd, la începutul lunii iunie din acest an, chiar locurile sfinte din Răsărit au devenit teatru de război. Betleemul, locul unde S-a născut Pruncul Iisus și unde îngerii au rostit pace și bunăvoire pe pământ, a devenit cîmp

de război. Tot așa Ierusalimul, cetatea lui Dumnezeu și alte locuri de pe malul Iordanului și al Mării Tiberiadei pe unde a propovedit Mîntuitoruli, Apostolii și Proorocii, au trecut prin grozăviile acelea. Iar muntele Sinai, unde Dumnezeu a dat Tablele legii și a poruncit «să nu ucizi» a devenit loc de ucidere și de mormînt pentru mulți oameni.

De aceea în Rama, din nou s-a auzit plîngere și tînguire multă, «*Rahela plîngîndu-i pe fiii ei și nu voia să se mîngîie pentru că nu mai erau*» (Matei II, 18). Mamele, soțiile, surorile și fiicele celor ce au căzut în acel război, ca și Rahela, plîng nemîngîiate moartea celor dragi ai lor.

Generația noastră, iubiților, a trecut prin două mari războaie mondiale, care s-au soldat pentru noi cu sute de mii de morți și răniți, cu sute de mii de văduve și orfani, care au rămas fără mîngîierea și sprijinul celor căzuți în război. Dar celelalte distrugerii de bunuri materiale și spirituale cît au fost de mari ! că au trebuit mulți ani de muncă încordată a întregului popor pentru ca distrugerile să fie înlăturate, orașele și satele să fie refăcute ; durerile sufletești însă pentru cei morți vor dura cît va trăi generația noastră.

De aceea, știind ce însemnează un război, purtat în condițiile tehnicii de astăzi și primejdia pe care el o prezintă pentru pacea și securitatea mondială, poporul nostru de la început a protestat împotriva războiului din Vietnam și a cerut încetarea agresiunii și retragerea forțelor americane la ele acasă. De asemenea în cazul războiului izraelo-arab, poporul nostru a cerut părților în cauză să înceteze ostilitățile și să-și rezolve litigiile dintre ele la masa tratativelor, singura soluție care ar putea servi cel mai bine propriilor lor interese.

Iubiților,

Voința poporului nostru este și voința Bisericii. Drumul lui e și drumul nostru. De aceea, Sfîntul Sinod al Bisericii noastre, de nenumărate ori și-a afirmat gîndul său în problemele arzătoare ale vieții contemporane, sprijinind prin fapte concrete acțiunile conducătorilor Patriei noastre înăuntru și în afara granițelor țării noastre. Același lucru l-au făcut și păstorii voștri duhovnicești, Prea Cucernicii preoți, care v-au dat hrană sufle-

tească pentru a spori în calea Domnului, dar v-au dat și îndrumări și exemple pentru felul cum trebuie să lucrăm cu toții. pentru ca Patria și poporul nostru să prospere, pacea și buna colaborare dintre toți să se întărească.

Ca unii care de la nașterea Pruncului Iisus cunoaștem voia Lui Dumnezeu, care vrea de la noi pace și bunăvoință, și cunoaștem roadele păcii, cât și nenorocirile aduse de războaie, să ascultăm și îndemnul Sfântului Apostol Petru, pentru noi, care zice: «*Cine voiește să iubească viața și să vadă zile bune, să caute pacea și să o urmeze*» (I Petru III, 10—11).

Noi sîntem fiii luminii și nu ai întunerecului. De aceea, noi cu toții iubim viața și dorim să vedem zile bune pentru noi și pentru urmașii noștri, pentru Patria și poporul nostru. Pentru aceasta fiecare cu tot sufletul și din toată inima înțelegem să sprijinim strădania poporului și a Bisericii noastre pentru fericirea tuturor astfel ca peste tot pămîntul să fie pace și între oameni bunăvoință.

Cu aceste cuvinte părintești, prilejuite nouă de întîlnirea cu voi de praznicul nașterii Domnului nostru Iisus Hristos, vă îmbrățișez, iubiții mei fii duhovnicești și vă binecuvîntez, ca să aveți nelipsit Harul lui Dumnezeu asupra voastră și să sporiți în tot lucrul bun, voi și copiii voștri, casa voastră și întreaga obște românească.

Anul nou 1968 vi-l doresc la toți cu sănătate și cu fericire, plin de Harul și binecuvîntarea lui Dumnezeu și cu pace peste tot pămîntul, ca bucuria noastră a tuturor să fie deplină.

Al vostru către Domnul de tot binele rugător

† **CHESARIE**
Episcopul Dunării de Jos

ÎNDRUMĂRI PASTORALE ȘI OMILETICE

PREDICI

DESPRE IUBIREA FAȚĂ DE TOȚI OAMENII, DUPĂ PILDA SAMARINEANULUI MILOSTIV

Cu adevărat mărgăritar de mare preț este, între parabolele rostite de Mântuitorul, pilda samarineanului milostiv din Sfânta Evanghelie de la Luca (X, 25—37) și care ne este apoi tilcuită prin graiul cel atât de înțelept al tradiționalei Cazanii.

Parabola aceasta are mai întâi un înțeles religios, fapta bunului samarinean simbolizând dragostea cea fără de margini cu care Domnul Hristos, luînd chip de rob și jertfindu-se pentru noi pe cruce, a tămăduit rănile cele adînci și aproape mortale din ființa omului căzut sub stăpînirea diavolului.

Despre acest adînc înțeles al parabolei ne-a vorbit pe larg Cazania pe care cu toții, la vremea cuvenită, am ascultat-o în cadrul Sfintei Liturghii a catehumenilor sau a celor chemați.

Ne rămîne acum să scoatem din această parabolă și înțelesul ei moral. Ne rămîne acum să analizăm, după litera ei, natura relațiilor dintre cei cîțiva oameni despre care vorbește Mântuitorul și să stabilim care trebuie să fie raporturile dintre noi după venirea lui Hristos și ce datorii morale avem noi față de ceilalți oameni, în calitatea noastră specială de ucenici ai lui Hristos.

Parabola samarineanului milostiv a fost rostită de Mântuitorul în apropiere de orașul Ierihon din Iudeia, în timp ce se îndrepta, cu Sfinții Săi Apostoli, spre cetatea Ierusalimului, capitala Țării sfinte.

Ea constituie răspunsul Domnului Hristos la întrebarea unui învățător de lege iudeu, care cunoștea din Scriptura Vechiului Testament dubla poruncă de a iubi pe Dumnezeu și pe aproapele (Deut. VI, 5 și Levitic XIX, 18), dar se făcea că nu știe și că dorește să afle de la Domnul Hristos cine anume este aproapele său și în ce fel și-ar putea arăta dragostea față de el.

Cărturarii iudei, în frunte cu fariseii, cu saducheii și cu învățătorii de lege, socoteau, în mod greșit, că prin aproapele trebuie să înțeleagă doar pe rudele, prietenii, compatrioții și coreligionarii lor. Ei credeau, în mod și mai greșit, că celor de alt neam și de altă religie li se cuvine, din partea iudeilor, doar nepăsarea, disprețul, ura sau chiar oprimarea.

În răspunsul său la întrebarea acestui învățător de lege, Mîntuitorul pornește de la osîndirea categorică a violenței, agresiunii și jafului la care s-au dat tilharii, cît și a urii, disprețului și nepăsării iudeilor față de populația mixtă din ținutul învecinat al Samariei și față de celelalte neamuri. Iar cînd face elogiul samarineanului milostiv, Mîntuitorul ne învață că aproapele nostru, căruia îi datorăm dragoste și sprijin la nevoie, este orice om, fără deosebire de rasă, de neam, de condiție socială, de credință religioasă.

Ca formă literară, parabola samarineanului milostiv este una din cele mai frumoase creații din istoria literaturii bisericești universale. Acțiunea pe care ne-o istorisește este luată din întâmplările vremii și se desfășoară în trei momente. Parabola descrie, în culori deosebit de realiste, trei categorii de oameni întîlniți în viață și trei feluri de concepții, de fapte și de atitudini sociale. Sînt cele trei concepții și atitudini — singurele posibile, de altfel — pe care le pot manifesta oamenii față de semenii lor de pe pămînt și pe care le-am putea caracteriza, pe scurt, astfel: «Om contra om», sau, după expresia latină a unui filozof din secolul trecut: «homo homini lupus» — omul lup pentru ceilalți oameni: «Om pe lângă om», sau, după expresia unora: Ce mă privesc pe mine necazurile altora? Eu abia-mi vîd de ale mele»: «Om pentru om», sau: omul totdeauna frate pentru semenii săi.

Prima atitudine descrisă de parabolă este aceea a tilharilor. Mînați de dorința de cîștig urît, lipsiți de orice omenie și stăpîniți de ură și răutate, aceștia se năpustesc cu sălbăticie asupra călătorului pașnic întîlnit pe drumul stîncos dintre Ierusalim și Ierihon, îl jefuiesc de tot ce avea asupra lui și cînd el încearcă să se apere sau să scape cu fuga, îl lovesc cu atîta vrăjmășie, încît îl doboară la pămînt și-l lasă în mijlocul drumului gol și în stare de agonie.

Se înțelege de la sine că o asemenea atitudine față de semeni nu are nimic comun cu morala creștină, cu etica socială, cu rațiunea sănătoasă. Asemenea fapte sînt osîndite cu cea mai mare asprime nu numai de Evanghelie, ci de toți oamenii cinstiți de pe fața pămîntului, oricare ar fi convingerile lor religioase și neamul din care fac parte.

A doua atitudine este aceea a preotului și a levitului. Acești doi slujitori ai templului din Ierusalim vîd starea nenorocită a victimei și simt milă pentru suferințele ei fără margini. Dar se opresc aici, fără să treacă pragul acestei compătimiri sufletești. Ei nu dau victimei nici o mîină de ajutor, ci o privesc cu ochi înduioșați cîteva clipe și apoi își vîd liniștiți de drumul și de treburile lor.

Vechiul Testament spunea că atingerea de cei morți pune pe om într-o stare de întinare religioasă și stabilea un ritual anumit — spălări, jertfe — pentru curățirea de asemenea atingeri. Preotul și levitul se tem deci ca nu

cumva, încercînd să ajute pe cel căzut între tilhari, să se întîmple ca acesta să moară chiar în mîinile lor și astfel ei să contracteze o impuritate care i-ar opri pentru o vreme de la săvîrșirea sfintelor slujbe la templu și i-ar obliga să se supună ritualului de curățire.

Dar mai era ceva: Pentru preotul și levitul legii mozaice de acum două mii de ani, îndatorirea ajutorării aproapelui venea totdeauna, ca importanță și ca ordine cronologică, în urma îndatoririlor de cult religios, chiar și atunci cînd era în joc viața unui om și cînd starea lui disperată reclama fără zăbavă un ajutor frățesc imediat. Gîndind în felul acesta, preotul și levitul se grăbesc să ajungă cît mai repede la templu, pentru jertfa de seară și se îndeapărtează cu pași grăbiți de la locul unde un om năpăstuit de semeni trăgea să moară.

Citînd răul exemplu dat de acești doi slujitori ai altarului legii vechi, Domnul Hristos n-a voit așadar să înjosească preoția iudaică, pe care totdeauna a respectat-o, ci doar să osîndească falsa interpretare dată de preoți, de leviți, de farisei și de saducheii revelației divine a Vechiului Testament, revelație pe care o închiseseră în carapacea îngustată și opacă a unui steril formalism liturgic, în cătușele apăsătoare ale unor practici ceremoniale lipsite de echivalent moral în inima credincioșilor.

Cea de a treia atitudine și singura conformă cu noblețea ființei omenеști și cu spiritul Evangheliei lui Hristos, este comportarea profund morală și întru totul vrednică de urmat a samarineanului milostiv.

Samarineanul era străin și călător în Iudeia. Între iudei și samarineni, stăruia încă o veche neînțelegere religioasă. El știa prea bine că din partea iudeilor îl așteaptă doar nepăsare, dispreț și poate chiar ură. Cel căzut între tilhari părea, după înfățișare și după locul unde se afla, un iudeu. Dar era un om, ca și el. Ceva mai mult: era un om care avea nevoie de ajutorul său.

În fața suferinței acestui om, samarineanul trece peste ura ce se crease între iudei și samarineni pentru deosebiri referitoare la canonul biblic și la organizarea cultului. Cînd vede că un om răpus de nedreptate și doborît de suferință are nevoie de ajutorul său, el nu ține seama de faptul că se află departe de regiunea natală, că are provizii puține pentru restul călătoriei sale și că el însuși este sărac, pribeag și neajutorat între străini. În fața suferinței semenului său, nu stă nici o clipă pe gînduri. El se oprește îndată din drumul său, își întirzie fără regret treburile spre care pornise și se apleacă cu simțire de om și cu mînă de frate asupra celui căzut între tilhari și copleșit de nenorocire.

Venind de departe și știind din experiență că la drum se pot ivi și rele întîmplări, samarineanul are între bagaje puțin vin și untdelemn și cîteva cirpe curate. Medicii vremii recomandau pansarea rănilor cu pînze fierte în vin și untdelemn. Arabii săraci folosesc și astăzi, cu bune rezultate această simplă și străveche rețetă populară. Samarineanul o aplică rănii cum poate mai bine și după aceea face tot ce mai stă în puterea sa pentru ușurarea chinurilor trupești pentru însănătoșirea lui: după ce-i leagă rănile, îl urcă, cu grijă și cu anevoință, pe asinul său și-l duce la cel mai apropiat han. Ajuns aci, îl așează pe pat, îl mîngîie, îl încurajează

și achită hangiuului doi dinari — singurii săi bani — pentru îngrijirea rănilor pe câteva zile. Din vânzarea la lîng a modestelor produse ale muncii sale, nădăjduia să facă rost de alți cîțiva dinari. Se angajează deci să plătească, la înapoiere, tot ce va mai fi de trebuință. Nu era nevoie de chitanță scrisă, căci la cei vechi cuvîntul valora cît și scrisul.

Doi dinari reprezentau, în Palestina din acea vreme, simbria pe două zile a unui muncitor din sectorul agricol. Samarineanul era deci sărac, dar era bun la inimă și săritor la nevoie, cum sînt totdeauna oamenii care cunosc personal greul muncii, povara singurătății și amarul sărăciei.

Fără îndoială, fapta samarineanului milostiv este singura conformă cu exemplul vieții și cu învățătura lui Hristos. Fapta bunului samarinean este singura care corespunde principiilor morale ale Evangheliei, este singura potrivită cu numele de om și cu calitatea de creștin. De aceea, după ce rostește parabola și primește din gura învățătorului de lege răspunsul că aproapele celui căzut între tîlhari este cel căruia i s-a făcut milă de el și l-a ajutat, Mîntuitorul îi poruncește: «Mergi de fă și tu asemenea».

Prunca de a urma prin fapte concrete pilda cea bună a samarineanului milostiv este urmarea firească a învățurii Scripturii Vechiului Testament că sîntem împreună-coborîtori din aceeași primă familie Adam și Eva și a învățurii lui Hristos că toți sîntem fii ai aceluiași Părinte ceresc și deopotrivă chemați de Evanghelie la mîntuire, la desăvîrșire și la fericire veșnică. Scriptura Nouului Testament ne spune că prin actul întrupării, morții și învierii Sale, Fiul lui Dumnezeu s-a solidarizat pentru eternitate cu neamul omenesc și l-a apropiat de Dumnezeu-Tatăl. Domnul Hristos nu s-a solidarizat însă doar cu o parte dintre oameni sau cu un singur popor, ci cu toți oamenii dornici de mai bine și de mîntuire, cu fiecare om care iubește binele și năzuiește spre fericire.

După învățătura lui Hristos, valoarea ființei noastre vine de la Părintele ceresc. Pe menirea ce ne-a fost hărăzită de Creator se reazemă superioritatea omului față de celelalte ființe și lucruri din lume. În tendința omului spre desăvîrșire și fericire veșnică se arată măreția sa pe pămînt. Creștinul nu-și scoate demnitatea din el însuși și n-o realizează prin propriile sale puteri, ci așa cum învață biserica a primit-o în dar de la Dumnezeu, atunci cînd Acesta i-a hărăzit un suflet nemuritor, i-a plăsmuit un trup destinat sfințeniei și vieții veșnice și a hotărît ca însuși Fiul său cel iubit să se facă om și să se jertfească pe cruce pentru mîntuirea lumii. De aceea omul trebuie respectat și ca entitate biologică superioară, cum învață, pe bună dreptate, oamenii de știință, dar mai cu seamă ca o făptură de mare cinste a lui Dumnezeu-Tatăl, ca un vas ales al Duhului Sfînt, ca obiectivul suprem al întrupării și jertfei lui Iisus Hristos. Valoarea și demnitatea noastră nu se măsoară deci numai după categorii și criterii pămîntești, ci se apreciază și după principii divine, după criterii cerești și în raport cu eternitatea. Este calitatea specială de fii prin har al lui Dumnezeu, în faptul istoric al întrupării Fiului lui Dumnezeu, în chemarea sa la mîntuire și fericire veșnică.

Fără îndoială, unii oameni sînt mai înzestrați, mai harnici și mai capabili decît alții, însă nimeni nu este scutit de slăbiciuni, de greșeli, de suferințe și de moarte. Dar fiecăruia Dumnezeu îi întinde mîna Sa de Părinte, acordîndu-i ajutorul și iertarea Sa cînd părăsește calea răului și chemîndu-l cu bunătate la sine. Și cum mobilul actelor omenești se află în cugetul și în simțirea lăuntrică a fiecăruia, iar în inima noastră poate citi numai Dumnezeu, nu ne este dat nouă, să stabilim peste care dintre semenii noștri se va revărsa, la judecata din urmă, milostivirea Părintelui ceresc și peste care va cădea, după dreptate, focul mîniei Sale. Știm doar că «mila va birui judecata», cum ne încredințează dumnezeiasca Scriptură și că cei ce au fost milostivi și buni față de semenii lor mai mici de pe pămînt, se vor mîntui, pe cînd cei ce săvîrșesc răul și refuză să facă binele se vor osîndi. Știm de asemenea că, venind de la Dumnezeu, viața, demnitatea și năzuințele trebuiesc respectate, sprijinite și asigurate pe toată fața pămîntului și tot astfel trebuie respectat și ajutat fiecare popor, orice abatere de la această îndatorire sacră constituind nu numai un act de neascultare, față de Dumnezeu însuși, Părintele tuturor și care, ca Părinte, voiește ca toți oamenii să se recunoască frați și să se iubească unii pe alții, să se folosească împreună de bunurile pămîntești și să îndeparteze dintre ei orice formă de indiferență, de nedreptate, de ură, de asuprire și de violență.

Aceasta înseamnă, după învățătura desprinsă din parabola pe care am ascultat-o astăzi, că fiecare este dator să se dezbrace de egoism și să se considere aproapele, fratele și datornicul celorlalți, după pilda cea bună a samarineanului milostiv, în care, pe bună dreptate, Sfinții Părinți au văzut în primul rînd chipul simbolic al Domnului nostru Iisus Hristos.

De aceea toți creștinii și toți oamenii de bine sînt chemați și se simt îndatorați să susțină cu abnegație, pe tărîm obștesc, marile idealuri de pace, dreptate, egalitate, frăție, colaborare și dragoste între oameni și popoare și să osîndească cu indignare exploatarea muncii altora, asuprirea națională, înrobirea colonială, politica de învrăjbire.

Fie ca Domnul nostru Iisus Hristos, care a venit pe pămînt luînd chipul samarineanului milostiv, să se aplece cu bunătate spre rănile încă existente între oameni și să dăruiască lumii sale pace, dragoste și bună înțelegere, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!

Prof. Diac. N. I. NICOLAESCU

LA SĂRBĂTOAREA SFÎNTULUI IERARH NICOLAE

«Aduceți-vă aminte de mai marii voștri care v-au grăit cuvîntul lui Dumnezeu; la săvîrșirea vieții lor prîvind, să le urmați credința».

(Evrei XIII, 7)

Îndemnul acesta al Sfîntului Apostol Pavel, scos din comoara da învățăturii a Epistolei către Evrei este un temel puternic pentru cinstirea sfinților Bisericii noastre și invocarea lor în rugăciunile noastre. Învățătura apostolului neamurilor, care străbate veacurile, ajunge pînă la noi și ne povățuiește să păstrăm în inimile noastre amintirea celor care au strălucit în credința și dragostea lor față de Dumnezeu și față de aproapele. Cine sînt acești creștini deosebiți care să merite cinstirea noastră plină de evlavie? Cine a avut fapte atît de minunate încît să poată fi dat drept model de viețuire creștinilor de pretutindeni și de totdeauna? Aceștia sînt în adevăr sfinții.

Domnul nostru Iisus Hristos a ridicat și ridică mereu în fiecare generație de credincioși persoane care și-au închinat Lui toată ființa lor și care au văzut în El tot rostul vieții lor. Sfîntul este omul lui Dumnezeu, care, cu toată slăbiciunea firii omenești, a înfăptuit modelul cel veșnic al Ziditorului său. Sfîntul s-a biruit și s-a mistuit pe sine însuși ca să devină instrumentul voii celei sfinte a lui Dumnezeu.

Așa cum pe cerul cel de deasupra noastră luminează stelele și lăcferii, așa pe cerul credinței creștine strălucesc figurile nepieritoare ale acestor aleși ai împărăției lui Dumnezeu, care prin viața lor au atins desăvîrșirea trăirii în Hristos.

Cu toate că sfinții, priviți fiecare în parte, se deosebesc unii de alții, totuși ei se aseamănă, fiindcă cu toții s-au adăpat din același izvor care este persoana, viața și învățătura Mîntuitorului. Sorbind din același izvor comun, sfinții formează o unitate, o comunitate, o societate, — comuniunea sfinților. Ei se completează unul pe altul, încît se vede limpede că ei sînt mlădițele și strălucirea luminii lui Iisus. Sfinții sînt ca și culorile curcubeului față de lumina soarelui. Noi nu putem despărți pe Iisus de sfinții Săi. Aceștia îl înconjoară ca martori și în alte împrejurări, îl fac pe Domnul viu și activ, continuînd lucrarea Lui în lume.

Viețile aleșilor lui Dumnezeu sînt ca niște comori de mărgăritare, spre folosul tuturor credincioșilor sau mai bine-zis ca niște răsadnițe din care credincioșii vin să-și ia altoiuri spre a le pune în inimile lor, spre rodire.

Pildele care izvorăsc din faptele sfinților sînt pentru noi o carte deschisă care așteaptă doar ochi binevoitori spre a se îmbogăți sufletește. Iată de ce «pomenirea dreptilor cu laude se săvîrșește», după cum zice înțeleptul Vechiului Testament. «Aceștia vor primi din mina Domnului împărăția frumuseții și cununa cea strălucitoare» (Înțelep. lui Solomon V, 15—16).

Între marile chipuri ce strălucesc în Biserica lui Hristos este și Sfîntul mare Ierarh Nicolae, a cărui pomenire a sărbătorim astăzi cu cununi și

cîntări de laudă. De viața lui ne vom aduce aminte după indemnul Sfintului Pavel, ca să-i urmăm credința cea lucrătoare în iubire.

Sfântul Nicolae s-a născut în localitatea Patara din Asia-Mică, în a doua jumătate a veacului III d. Hr., din părinți creștini, bine înstăriți. Din fragedă copilărie, el a fost crescut în sinul familiei, în duh de evlavie și iubire de cele sfinte, sorbind din izvorul cel limpede al învățaturii Evangheliei și nevoindu-se cu toată râvna să sporească în înțelepciune și să urce pe treptele desăvîșirii.

Tînăr era încă sfântul cînd a rămas orfan de ambii părinți, care au murit de ciumă. Avuție multă a dobîndit el de la părinți, dar tînărul nu a risipit-o în vînarea plăcerilor deșarte, ca fiul cel risipitor din pilda Sfintei Evanghelii, ci el cugetă ca moștenirea lăsată de părinți s-o folosească pentru săvîrșirea de fapte bune și astfel să-și dobîndească comoara cea nepieritoare în cercuri.

Pătrunzînd cuprinsul cel adînc al învățaturii Evangheliei, tînărul Nicolae a înțeles că o sfîntă datorie a vieții sale este să folosească bunurile moștenite pentru slujirea aproapelui în suferință. În toate zilele așadar, Sfîntul Nicolae venea în ajutorul săracilor pe care îi săruta și îmbrăca pe cei goi și lipsiți, făcîndu-se astfel liman dulce celor oropsiți, o visterie a facerilor de bine trupești și sufletești. Multe văduve și orfani, fără sprijin, aflau ajutor și mîngîiere la inima largă a mărîtului Nicolae; multe lacrimi se ștergeau de pe fața celor în necaz și suferință, prin iubirea lui de oameni.

Milostivirea sfîntului era împreună cu smerenie și delicată discreție. În săvîrșirea nenumăratelor sale binefaceri, mîngîietorul celor în suferință se ferea cît putea de slava deșartă cunoscînd că binele făcut în ascuns este bine plăcut lui Dumnezeu. Zice Domnul: «Tu însă, cînd faci milostenie, să nu știe stînga ta ce face dreapta ta, așa încît milostenia ta să fie într-ascuns și Tatăl tău, care vede într-ascuns, îți va răsplăti ție» (Matei VI, 3).

Astfel, vrednică de pomenire din mulțimea binefacerilor sale este ajutorarea și înzestrarea a trei fecioare sărace, care din cauza sărăciei tatălui lor erau pe cale să cadă pradă desfrîului.

Auzind aceasta, sfîntul s-a grăbit pe ascuns să izbăvească acele nenorocite suflete din ghearele pierzării. Sfîntul dorea ca binefacerea săvîrșită să rămînă necunoscută mulțimii, dar tatăl fetelor nu încetă a vesti tuturor chipul cum înțelege omul lui Dumnezeu să facă milostenie.

Iată pricina pentru care sfîntul pe care-l sărbătorim astăzi este socotit părintele săracilor, chipul blîndețelor și ocrotitorul tuturor necăjiților.

Am spus că din fragedă copilărie Sfîntul Nicolae arăta multă evlavie și dragoste de cele sfinte. Pentru aceasta, o rudă a lui, episcopul Patarei, îl sfătui să îmbrățișeze misiunea preoțească, ceea ce sfîntul primi cu bucurie mare. Ca preot, slujitorul lui Hristos se nevoia ca viața să-i fie fără de prihană, gîndurile curate, mina darnică și inima plină de iubire. A fost un înger în trup, sau, cum zice o laudă a slujbei de azi: «Om ceresc fiind, întocmai ca îngerii pe pămînt s-a arătat». Însușirile sale alese au făcut ca

sfântul să ajungă în curînd egumen, apoi arhiepiscop al Mirăi, cetatea cea mare a Lichiei.

Iată în ce chip minunat a fost ales arhiepiscop: murind arhipăstorul Mirăi, s-a întrunit un sobor de episcopi și preoți ca să aleagă urmaș vrednic al scaunului văduvit. Cei adunați au făcut rugăciuni stăruitoare ca Dumnezeu să le descopere pe cine l-a ales pentru înalta slujire. Tradiția ne spune că unui episcop i s-a făcut cunoscut într-o vedenie că acela care va intra cel dintîi în biserică a doua zi dimineată, acela să fie ales arhipăstor. Sfântul Nicolae, trecînd tocmai atunci prin orașul Mira, intră să se închine în fața sfîntului altar. Întrînd el în biserică, nu mică i-a fost mirarea cînd a fost întîmpinat de sobor cu strigătul: «Trăiască episcopul cetății noastre!» Atunci i s-a spus sfîntului că așa a hotărît Dumnezeu ca cel vrednic să fie mare păstor peste turma lui Hristos.

Cu frică și cu cutremur a primit Sfîntul Nicolae demnitatea arhierescă; dar și în această înaltă chemare el a fost pildă strălucită de adevărat păstor al turmei sale duhovnicești. Rugăciunile îi erau suflare neîntreruptă către Ziditorul; Ușile locuinței sale erau deschise mereu fiilor săi duhovnicești care aveau trebuință de sfaturile și ajutorul său.

Trăind în vremea prigoanelor creștinilor din partea împăraților romani, Sfîntul Nicolae a avut și el mult de suferit, fiind aruncat în închisoare. De moarte mucenicească a scăpat numai datorită faptului că pe scaunul de domnie al cezarilor a ajuns Sfîntul Constantin cel Mare, care a dat libertate creștinilor și a slobozit din închisori pe mărturisitorii credinței lui Hristos. Astfel, și Sfîntul Nicolae se inapoie la turma sa pe care o păstori cu rivnă apostolească.

În curînd, asupra Bisericii creștine se abătură alte furtuni: se ivirăeretici care propovăduiau învățături rătăcite, căutînd să semene neghina vrajbei în ogorul spiritual al creștinătății. Între acești eretici, cel mai înverșunat și mai primejdios era Arie, care tăgăduia dumnezeirea Mîntuitorului Iisus Hristos.

Pentru a stăvili răspîndirea rătăcirii lui Arie, Sfîntul Constantin cel Mare a chemat la Niceea pe cei 318 părinți ai Bisericii, ca să hotărască asupra adevărului de credință. Între acești părinți a luat parte și Sfîntul Nicolae, care a înfruntat cu toată tăria și cu toată asprimea pe Arie, rușinîndu-l în fața soborului. Înflăcărat de rivna sfîntă a credinței și a dragostei pentru Hristos, sfîntul a fost cu adevărat apărătorul cel neînfricat al turmei duhovnicești, incredințate lui spre păstorie. Prin harul lui Dumnezeu și ajutorul de sus, Sfîntul ierarh Nicolae a săvîrșit încă multe fapte mărețe și minuni despre care ne vorbește tradiția. Scurt timp după incheierea soborului de la Niceea (325), la 6 decembrie, sfîntul a fost chemat de Domnul la cele cerești. O lume întregă l-a plîns cu amar, pentru că se despărțea de un părinte scump, de sprijinitorul milostiv, de ierarhul luminat.

Moștele sfîntului au fost înmormîntate în Mira. Dar pe la sfîrșitul veacului al XI-lea, năvălind turcii în această cetate, ele s-au strămutat în Italia, unde se află și astăzi, într-o frumoasă biserică din orașul Bari.

Indată după săvârșirea din viață a bunului păstor, cinstirea lui s-a răs-pindit pretutindeni în Biserica creștină, atât în răsărit cât și în apus. Un număr mare de bresle meșteșugărești și-au ales pe Sfintul Nicolae ocrotitorul și apărătorul lor.

După ce ne-am adus aminte de acest mare ierarh al Bisericii noastre și am primit cu luare aminte viața lui cea mult roditoare, ne rămâne îndatorirea de a urma pilda credinței lui cea lucrătoare în dragoste.

Mai întâi, Sfintul Nicolae este modelul de totdeauna al dărnicii, al iubirii de aproapele. El rămâne pentru toate timpurile chipul luminos al făcătorului de bine, care a suferit cu cei ce sufereau, a deschis inima și mâna, ajutînd pe cei în nevoie.

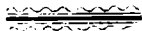
Iată un câmp de activitate unde putem fi următori Sfintului Ierarh din Mira Lichiei și unde ne putem dovedi credința: a sluji pe aproapele nostru în nevoie și suferință. Darurile pe care le-am primit de la Bunul Dumnezeu să nu le folosim numai pentru noi înșine, ci și pentru nevoile semenilor noștri. Dragostea și bunătatea sînt cuprinsul legii noastre creștinești, iar dacă n-am împlinit acestea, zadarnică este credința și nădejdea noastră. Credința fără fapte este moartă — zice Sfintul Iacov.

Datori sîntem apoi să ținem la credința noastră strămoșească și să o cultivăm în inimile și în întreaga noastră ființă.

Aceasta este învățătura care se desprinde din sărbătoarea Sfintului Nicolae și pe care sfînta noastră Biserică ne îndeamnă să o împlinim. Să facem așadar să rodească faptele cele bune în viața noastră. Să urmăm dragostea de semenii noștri și bunătatea. Să ținem cu tărie la credința strămoșească. În felul acesta, vom fi plăcuți lui Dumnezeu și oamenilor, iar pomenirea Sfintului ierarh Nicolae își va arăta foloasele sale duhovnicești.

Doamne, Iisuse Hristoase, pentru rugăciunile Sfintului Nicolae, mîntuiește-ne pe noi. Amin!

Pr. Prof. VLADIMIR PRELIPCEAN

LA DUMINICA A XXVII-a DUPĂ RUSALII

Sfînta Evanghelie (Luca XIII, 10—17) istorisește vindecarea de către Mîntuitorul, a femeii gîrbove de optsprezece ani. În continuare, am ascultat cuvintele cu care Domnul stigmatizează, certîndu-i, pe căpetenia sinagogii și pe cei asemenea lui. Aceștia, voind să proclame păcat vindecarea minunată, într-o zi de sîmbătă, a femeii gîrbove de optsprezece ani, îl învinovăteau că ar călca legea dumnezeiască, săvîrșind aceasta în ziua Saba-tului. Mîntuitorul le dovedește că răutatea lor îi împiedică să mai judece drept și de aceea nu mai înțelege contradicțiile în care se situiază prin chiar acuzațiile lor.

Acești fălarnici îngrijeau vitele lor în ziua Sabatului, după cuviință, dar, în același timp pretindeau că Domnul a greșit tămăduind în această zi o «fiică a lui Avraam». Ei dezlegau vitele de la iesle ca să le adape, dar se indignau de faptul că Domnul o dezlegase de legăturile diavolești care o țineau gîrbovă.

Interesul lor îi obliga să dezlege vitele după cîteva ore, dar lipsa de milă față de nenorocirea unei ființe omenești îi făcea să osîndească tămăduirea, într-o zi de sîmbătă, a femeii după optsprezece ani de suferință.

Priveliștea pe care ne-o dă Sfînta Evanghelie de astăzi este astfel dintre cele mai înălțătoare și eficace : De o parte vedem pe femeia gîrbovă, al cărei curaj și a cărei credință fuseseră puse la o îndelungată încercare; la marginea prăpastiei deznădejdiei ei, vedem pe Mîntuitorul, ale cărui cuvinte simple, pline de duioșie, îi vestesc tămăduirea. De altă parte vedem pe orbul care nu vrea să vadă evidența însăși: Și nu e orbire mai rea decît a aceluia care nu vrea să vadă. Această rea voință a căpeteniei sinagogii nu are decît o singură explicație: orgoliul care ne face ca avînd ochi să nu vedem și avînd urechi să nu auzim.

Sfînta Evanghelie mai adaugă că cei de față îl aprobau pe Domnul și se bucurau de toate lucrurile minunate pe care le făcea El. Din cuvintele pe care El le-a rostit cu acest prilej și din faptele sale minunate reiese limpede pentru creștini datoria de a face binele oricînd și fără amîinare.

Această obligație ni se pare firească, chiar numai dacă ne gîndim că toți sîntem fii ai Tatălui ceresc și frați între noi. Dar noi, creștinii, trebuie să manifestăm față de semenii și frații noștri aceeași dragoste plină de jertfelnicie față de ei, ca și Iisus Hristos. Într-adevăr, din clipa în care ne-am botezat, noi actualizăm în sufletele noastre în chip duhovnicesc moartea și viața Lui — moartea spre viață ! Așa ne învață Sf. Pavel: «Ne-am îngropat cu El în moarte, prin Botez așa încît, după cum Hristos a înviat din morți, prin mărirea Tatălui, tot așa și noi să umblăm întru înnoirea vieții că dacă ne-am făcut cu El o singură tulpină, întru asemănarea morții Lui, atunci vom fi părtași și învierii Lui» (Romani VI, 4—5). Noi sîntem altoiți pe El, zice tot Sfîntul Apostol Pavel și noi, ramuri ale vieții sfinte, curge seva vieții veșnice (Romani XI, 16 sq.), pentru ca să «ne prefacem în aceeași asemănare, din mărire în mărire, precum este de la Domnul» (II Cor. III, 18).

Prin credința în El L-am primit la botez, moartea Lui făcîndu-se moartea noastră pentru păcat, pentru Satana și lucrările lui. Viața Lui devine viața noastră. Acest act inițial al botezului ne-a făcut fii ai lui Dumnezeu și frați ai lui Iisus Hristos, ba ne-a și primit în Trupul Său Tainic, ca membre ale Bisericii Sale, însuflețite de Duhul Sfînt. Astfel, botezați în Hristos, ne-am îmbrăcat în Hristos (Gal. III, 27) și am fost născuți din nou la o viață nouă, dumnezeiască, în Hristos. De aceea Sf. Pavel ne poruncește «să umblăm întru înnoirea vieții» (Romani VI, 4).

Iată de ce noi iubim pe Iisus Hristos, Cel ce ne-a iubit El cel dintîi și și-a dat viața pentru noi. Iubirea de El trebuie să umple inimile noastre și să se reverse și asupra semenilor noștri: Cum M-a iubit Tatăl Meu așa

v-am iubit și Eu; rămâneți în iubirea Mea! La această chemare cum putem să răspundem decît prin iubirea care ne e dată? Între noi și El este o legătură mai misterioasă, mai intimă decît oricare alta pe pămînt și ea ne leagă unii de alții și ne aduce la picioarele Crucii.

Să umblăm deci nu în uriciunea stearpă a păcatului, de care ne-am lepădat o dată cu primirea lui Hristos, ci într-o viață nouă, luminată de credință, în lucrarea harică a Duhului Sfînt, care ne va duce la fapte vrednice de pocăință.

Dar Iisus Hristos a venit pentru mîntuirea întregii lumi; căci în El s-a dărîmat zidul despărțitor dintre Dumnezeu și om (Efes. II, 14). Iar omul este mijlocul de unire a întregii creații: Sfîntul Isaac Sirul descria inima creștină ca «inima care arde de iubire pentru întreaga creație, pentru oameni, păsări, animale, pentru toate făpturile». Biserica este o parte a lumii și Dumnezeu vorbește Bisericii prin lume după cum vorbește lumii prin Biserică. De aceea nici unui creștin nu-i poate fi indiferent dacă și astăzi citește în fiecare zi în jurnale că în Vietnamul îndepărtat, sînt uciși fără nici o vină, zeci și sute de oameni, femei și copii. De asemenea, nu este indiferent creștinului de aici că în alte regiuni ale pămîntului este foamete endemică și că peste 40 de milioane de oameni mor anual din pricina subnutriției sau foamei absolute, din pricina unei stări colonialiste de sute de ani. În felul acesta se manifestă nevoia unei lupte comune pentru rezolvarea problemelor vitale ale lumii noastre, în care Biserica să-și dea ajutorul în slujirea ei față de lume.

Iubirea noastră față de Tatăl ceresc și de semenii noștri nu trebuie să rămînă ascunsă în inima și pe buzele noastre; ea trebuie să se traducă în fapte: din afectivă ea trebuie să devină efectivă. Cînd această iubire divină a ancorat cu adevărat în sufletul nostru, ea îl umple de toate virtuțile și rînduiește eforturile noastre numai spre fapte bune. Atunci voința noastră este cu adevărat supusă celei dumnezeiești și este cu adevărat «lucrătoare prin iubire» (Gal. V, 6). Atunci se limpezește ideea că trebuie să năzuim «spre măsura bărbatului desăvîrșit care este Hristos»; că această desăvîrșire este o plinătate de viață care nu se închide în ea însăși, ci care se deschide și se dăruiește în duh de jertfelnicie, care se înnoiește răspîndindu-se și pierzîndu-se, creînd în jurul ei atmosfera de pace și de binecuvîntare.

Dacă rugăm pe Dumnezeu să ne libereze de noi înșine, de grijile noastre și primim jugul lui Iisus Hristos și sarcina Lui, punîndu-ne în slujba semenilor noștri ne ușurăm neînchipuit de mult această lepădare de noi înșine. Este însușirea faptei bune creștine ca în loc ca grija pentru alții să mărească îngrijorările și frămîntările noastre, dimpotrivă le înjumătățește și le micșorează. În lumina milei de alții, grijile noastre iau contururi mai mici. Ceva mai mult: În fiecare sărac, creștinul vede pe Iisus Hristos: «...Adevăr grăesc vouă, întrucît ați făcut unuia dintr-acești frați ai Mei mai mici. Mie mi-ați făcut» (Matei XXV, 31—46). Sfîntii au scos mereu în relief acest adevăr dumnezeiesc: să ascultăm ce spune Sfîntul Ioan Gură de Aur în această privință: «Cînd vezi un sărac, amin-

tește-ți de aceste cuvinte, care afirmă că pe Hristos însuși îl hrănești. Chiar dacă cel pe care-l vezi nu e Hristos, totuși sub această aparență El e cel ce primește și cerșește. A nu-i da, este o cruzime din partea noastră, (Omilie la Mat. 83; P. G. LVIII, 778).

Sfântul Ioan Gură de Aur nu se teme să spună că altarul milosteniei nu e mai mic decât cel din biserică, ci dimpotrivă: el se poate vedea peste tot și în tot ceasul vieții noastre (*Asupra Ep. II către Cor.*, XX; P. G. LXI, 540). De aceea el ne îndeamnă să ușurăm fără întârziere lipsurile săracului care suferă sub ochii noștri, ca și ale bătrînului și bolnavului.

Mîntuitorul a mai spus totuși: «Pe săraci pururea îi veți avea cu voi, dar pe Mine nu Mă veți avea» (Matei XXVI, 11). Părăsindu-ne, Domnul ne-a lăsat astfel un mijloc de a-L regăsi și de a-L copleși cu daruri în persoana celor în lipsă și suferință, care-L înlocuiesc: ceea ce facem pentru aceștia este primit de El însuși. Sfântul Ioan Evanghelistul ne spune, de asemenea, că «Cel ce iubește pe fratele său rămîne în lumină» (I Ioan, II, 10). Dar a iubi cu adevărat pe semenul nostru, înseamnă să-l punem înaintea noastră, să-l slujim cu convingerea că el este chipul lui Dumnezeu, că slujindu-l pe el îl slujim pe Iisus Hristos însuși.

Peste două săptămîni, lumina Nașterii Domnului ne va lumina și încălzi din nou sufletele. Ne pregătim cu post și rugăciune să-L întîmpinăm după cuvîntă. Totuși, ura și nedreptatea care încă mai domnesc în unele părți ale lumii, singele nevinovat care mai curge încă în unele părți ale lumii, lacrimile care nu mai conținesc, ne dovedesc că mesajul evanghelic încă nu este ascultat și că el trebuie vestit fiindcă glasul păcii nu răsună destul de puternic peste tot. În acest scop, vorbele nu sînt de ajuns; ele trebuie întărite de fapte. Aceste fapte nu trebuie să îndeplinească decât o singură condiție: să fie arătarea iubirii noastre fierbinți. Așa ne vom pregăti cu adevărat pentru primirea Celui ce este iubire, bunăătate, pace. Hristos se naște, măriți-L Hristos din ceruri, întîmpinați-L făcînd ceea ce a făcut El, făcînd ceea ce ne-a poruncit El.

În acest scop, Sfântul Pavel ne-a arătat în Apostolul citit astăzi că trebuie să ne înarmăm cu arme duhovnicești puternice: «Stați deci tari, zice el, avînd mijlocul vostru încins cu adevărul și îmbrăcîndu-vă cu platoșa dreptății, și încălțați picioarele voastre, gata fiind pentru Evanghelia păcii. Peste toate, luați pavăza credinței, cu care veți putea să stingeți toate săgețile cele arzătoare ale vicelanului» (Efes. VI, 14—16).

Făcînd așa vom putea îndeplini porunca dumnezeiască de a iubi pe Dumnezeu în aproapele nostru, ajutîndu-l oricînd și oriunde.

Așa să ne ajute Dumnezeu !

Prof. N. CHITESCU

MAICA DOMNULUI ÎN ICONOMIA MÎNTUIRII (LA SOBORUL MAICII DOMNULUI — 26 DECEMBR.E)

«Iată mama ta!» (Ioan XIX, 27).

Ieri am prăznuit cu aleasă bucurie duhovnicească Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos. Credincioșii se bucură la nașterea oricărui copil, care este un mugur fraged al vieții. Cu atât mai mult se bucură la nașterea Aceluia, care ne-a dăruit viața cea veșnică.

Ieri deci copilul Iisus a fost în miezul prăznuirii, deoarece nașterea Sa are o deosebită însemnătate pentru credincioși, care întrece sărbătorirea oricărei zile natale. Nașterea Domnului este totodată și nașterea în timp a Fiului lui Dumnezeu, care a luat chipul nostru, spre a ne mîntui.

Se cuvine, așa dar, ca în a doua zi, după Nașterea Domnului, să ne îndreptăm privirile noastre spre Preacurata Fecioară și Maică a Domnului Maria și să luăm parte la sfînta sa bucurie maternă. Maica Domnului se bucură astăzi; Maica Domnului este astăzi fericită ca oricare mamă care a dat naștere unui prunc, dar este totodată mai presus decît toate mamele, născîndu-l pe Domnul nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu și Mesia cel adevărat, și devenind izvor de viață nouă și «Maica bucuriei». Ea stă astăzi aplecată deasupra ieslei din Betleem, păstrînd în auz cîntările îngerești și primind darurile păstorilor.

Ne vom opri și noi, de aceea, astăzi, cînd se prăznuiește Soborul Maicii Domnului, lingă ieslea din Betleem și ne vom strădui să vă vorbim despre Maica Domnului în iconomia mîntuirii noastre.

Preacurata Fecioară Maria este vasul neprihănit, pe care l-a ales Dumnezeu pentru nașterea Fiului Său. Mlădiță tînără din trunchiul davidic, Maria este «noua Evă», prin care se vestește mîntuirea noastră. Născîndu-l pe Domnul nostru Iisus Hristos, ea devine Maica Sa trupească și printr-însul Maica noastră a tuturor, care credem în învățatura Fiului său.

Căci Maica Domnului și-a iubit Fiul său unic nespun, așa cum își iubește fiul oricare mamă. Din clipa Bunevestiri, Fecioara este întîmpinată de înger cu cuvintele: «Bucură-te cea plină de har, Domnul este cu tine, binecuvîntată ești tu între femei» (Luca I, 28). Cuvintele intră în inima sa feciorelnică și-o bucură într-adevăr, aflînd că va naște pe Iisus care «Fiul celui prea înalt se va chema și-i va da lui Domnul Dumnezeu tronul lui David» (Luca I, 32).

Sfîntul Ioan Damaschin sintetizează învățatura ortodoxă, în această privință, astfel: «După ce Sfînta Fecioară a primit, Duhul Sfînt s-a pogorît peste ea, potrivit cuvîntului Domnului, pe care l-a spus îngerul, curățînd-o și dîndu-i în același timp puterea de a naște» (*Exp. exactă a cred. ort.*, III, 2, trad. D. Fecioru).

În felul acesta suprafiresc a conceput Preacurata Fecioară Maria pe Domnul nostru Iisus Hristos, supunîndu-se voinței lui Dumnezeu. După o viață curată, dusă în templul din Ierusalim, sub supravegherea bătrînelor templului, și ascultînd cuvintele Scripturilor, fecioara logodită cu dreptul Iosif a devenit mamă a Mîntuitorului nostru.

Ea l-a născut pe Mîntuitorul nostru ieri, într-o iesle din Betleemul Iudeii, unde se afla, împreună cu logodnicul ei Iosif, ca «să se înscrie în cetatea sa» (Luca II, 3).

Acest eveniment este deosebit de important în viața Maicii Domnului, deoarece i-o va schimba cu totul. Plină de iubire pentru Fiul său, ea veghează asupra vieții lui, știind cine este și «păstrînd toate cuvintele acelea, punîndu-le în inima sa» (Luca II, 19). Ca o adevărată mamă, ea se va îngriji de hrana, îmbrăcămîntea și creșterea Fiului său unic, care «sporea cu înțelepciunea și cu vîrsta și cu harul la Dumnezeu și la oameni» (Luca II, 52).

Maternitatea divină a Preasfintei Maice a Domnului, adică nașterea și creșterea Fiului lui Dumnezeu, este faptul cel mai important din viața pămîntească a Mariei. În iconomia mîntuirii noastre, ea devine Maica Domnului nostru Iisus Hristos, acordîndu-i-se neprețuite privilegii fizice și morale.

Maternitatea divină a Preacuratei Fecioare Maria este o urmare a unirii ipostatice a celor două firi din ipostasul Logosului, chiar de la zămislire, la sînul său neprihănit. Preacurata Fecioară ține, astfel, la sînul său, nouă luni și-apoi îl naște pe Mîntuitorul. Ea este Maica lui Dumnezeu după trup.

Iată importanța maternității Preacuratei Fecioare Maria, în timpul viețuirii sale pămîntești, pentru mîntuirea noastră. Prin ea a intrat în lume, a trăit, a activat și ne-a mîntuit Domnul nostru Iisus Hristos. În acest sens, ea este numită de Sfînta Scriptură: «Mamă a Domnului», «Mamă a lui Iisus», adică Mamă a Dumnezeu-Fiului. Iar Sfîntul Ioan Damascinul spune: «Căci noi zicem că Dumnezeu s-a născut din Sfînta Fecioară nu ca și cînd Dumnezeirea Cuvîntului și-ar fi luat începutul existenței dintr-însa, ci pentru că Dumnezeu Cuvîntul însuși, care din eternitate, fără de timp, din Tatăl s-a născut și fără de început și etern cu Tatăl și cu Duhul deodată există, la plinirea vremurilor, pentru a noastră mîntuire și-a luat lăcaș în pîntecele ei și, fără să se prefacă, a luat carne dintr-însa și s-a născut» (*Exp. ex. a cred. ort.* III. XII, trad. V. Loichița).

Maternitatea divină rămîne, astfel, dogma principală a învățaturii ortodoxe despre persoana și viața Preacuratei Fecioare și Maicei Maria. Din ea izvorăsc toate celelalte învățături despre dînsa și toate celelalte consecințe și privilegii personale. căci din punct de vedere moral ea deține mari privilegii harice de la conceperea Fiului său și pînă în veci.

Iată importanța maternității divine în iconomia mîntuirii noastre. Maternitatea divină este realitatea cea mai de seamă din viața Preacuratei Fecioare. Această viață însă s-a desfășurat mai departe și a fost strîns legată de aceea a Fiului său.

Maica Domnului știa că «prin sufletul său va trece sabie» (Luca II, 35) încă de la aducerea lui Iisus la templu. Cu bucurie, dar și cu inima strînsă de îngrijorare, ea asistă la creșterea și maturizarea Fiului său, apoi la activitatea Sa mîntuitoare. Mai ales cei trei ani și jumătate de activitate îi umplu sufletul de griji, vîzînd pe de o parte dragostea

mulțimilor, iar pe de alta dușmănia mai marilor poporului iudeu. S-a ținut, de aceea, mereu în preajma Sa și pe urmele Sale. Dar Domnul Iisus Hristos a fost prins, judecat și răstignit pentru păcatele noastre și prin inima mamei Sale a trecut sabia proorocită.

Maica Domnului se afla lângă piciorul crucii cu alte femei cuvioase și cu Apostolul Ioan. Dragostea de mamă și dragostea de fiu se dovedesc și în clipele supreme. Domnul care sîngera pe cruce se adresează ucenicului iubit și mamei iubite. Mamei îi spune : «*Femeie, iată fiul tău ! Apoi a zis ucenicului : Iată mama ta !*» (Ioan XIX, 26—27).

Și într-adevăr, Maica Domnului a devenit Maica adepților Fiului său. a colectivității creștine care s-a alcătuit, aflînd-o în mijlocul ei. «Maica durerii» de lângă cruce se bucură la vestea învierii Fiului său, participă la adunarea Apostolilor de la praznicul Cincizecimii și este mereu prezentă în mijlocul creștinilor. Grija i-o poartă, ca un fiu bun, Apostolul Ioan.

După Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos la cer, inima iubitoare a Maicii Domnului, ca a oricărei mame, tînjea după Fiul său. Neconținut rugîndu-se, neconținut ajutorîndu-i și iubindu-i pe discipolii și adepții lui Iisus, neconținut dorindu-și Fiul înălțat la cer, și-a petrecut viața Maica Domnului, pînă la adormirea sa, pe care o aflăm în Sinaxarul acestei sărbători.

Ridicată de-a dreapta Fiului său, Maica Domnului a continuat legătura de iubire cu El. Îl avea iarăși alături, cum L-a avut și pînă la răstignire. Ca Maică a Domnului nostru Iisus Hristos, Preacurata Fecioară este mai presus decît îngerii și decît Sfinții, mai cinstită decît heruvimii și mai slăvită fără de asemănare decît serafimii.

În această nouă stare a sa, Maica Domnului a rămas, totuși, și Maica noastră a creștinilor și mijlocește pentru noi pe lângă Fiul său. Cuvîntul său de mamă iubitoare, cu inimă plină de jertfelnice, este îndreptat mereu spre inima Fiului său iubitor.

În iconomia mîntuirii noastre acesta este al doilea aspect al rolului, pe care-l are Maica Domnului, rol de «Mamă mijlocitoare» pentru noi pe lângă Fiul ei iubitor. Stînd înaintea îngerilor și Sfinților, mijlocirea față de Fiul ei se săvîrșește neconținut pentru noi, așa cum și dragostea sa de mamă nu are capăt.

Fiindu-ne Preacurata Fecioară Maria mamă iubitoare a tuturor, se cuvine ca și noi să ne purtăm față de ea ca fii iubitori. Asemănare avem în iubirea noastră față de mamele noastre după trup. Iubirea noastră însă față de Maica Domnului și Preacurata Fecioară Maria este mai mare, fiindcă ea este mama după duh a mamelor noastre.

Într-însa, noi credincioșii să ne străduim a vedea pe prototipul cel vesnic al mamei, iubitoare de copii pînă la jertfelnicie. Ea s-a străduit să-L crească pînă la desăvîrșirea bărbăției pe Mîntuitorul nostru și tot ea se roagă pentru fiecare dintre noi, ca să ajungem pînă la desăvîrșirea duhovnicească.

De aceea cu inimile pline de dragoste fiiască, să preamărim cu glaurile noastre pe Maica Domnului și pe Maica Bisericii, spunînd : «*Apărătoarei Doamne, pentru biruință, mulțumiri, izbăvindu-se din nevoi, adu-*

cem ție, Născătoare de Dumnezeu, noi robii tăi. Ci ca ceea ce ai stăpînire nebiruită, izbăvește-ne din toate nevoile, ca să strigăm ție : Bucură-te, mireasă, pururea Fecioară. Amin».

Pr. Prof. PETRU REZUȘ

LA DUMINICA DINAINTEA NAȘTERII DOMNULUI

«Carele pentru noi oamenii și pentru a noastră
mîntuire S-a pogorit din cer... și S-a făcut om».

«Mare este taina creștinătății» pe care o prăznuim, «Dumnezeu S-a arătat în trup» (I Tim. III, 16). Dumnezeu s-a făcut om și noi am aflat cu uimire ce însemnătate are omul.

Înțelesul de om și soarta omului erau scufundate în cea mai nesigură ceață. Soarta omului era socotită una cu soarta lucrurilor și a animalelor. De aceea, cei ce aveau mai multă putere, robeau pe semenii lor și-i foloseau ca pe niște lucruri sau ca pe niște vite de jug.

Dar, de cînd Fiul lui Dumnezeu s-a făcut om, luminează mare s-a așezat deasupra omului și slavă mare rămîne deasupra lui. «Celor ce ședea în întuneric și în umbra morții, luminează mare le-a răsărit» (Luca I, 79).

Acum se știe că omul are o valoare mai mare decît toată lumea, căci Dumnezeu s-a făcut nu altceva din lume, ci om. Dumnezeu n-a socotit nedemn de El să se facă om și să rămînă om în vecii vecilor. Fiul lui Dumnezeu nu găsește lucru de disprețuit să se facă Fiul Omului, fiul unei maice, ca noi toți, nici nu găsește nedemn să se așeze ca om pe tronul dumnezeiesc și cu aceasta o față de om la dreapta Tatălui. El pune cu aceasta pe capul omului coroana dumnezeiască, îmbrăcîndu-l cu suprema mărire și cinste. «De acum — zice Mîntuitorul — Fiul Omului va șede de-a dreapta puterii lui Dumnezeu» (Luca XXII, 69). Fiul lui Dumnezeu ia pentru veci o față de om și o față de om stă pe tronul mării lui Dumnezeu. Fiul lui Dumnezeu stă înaintea Tatălui Său cu față de om și Tatăl, iubind pe Fiul Său, iubește fața omului ca fața Fiului Său.

Prin faptul că Fiul lui Dumnezeu s-a făcut om, am văzut nu numai «mărirea lui Dumnezeu și mărirea Lui venind la noi» (Ioan I, 1, 3, 16), ci s-a descoperit și mărirea omului. Ce valoare trebuie să aibă omul în fața lui Dumnezeu, dacă se face El însuși om și dacă plătește pentru scăparea acestuia de veșnica pieire, pentru asigurarea unei veșnice existențe pe seama noastră cu însuși prețul vieții Sale? De aceea este mare taina creștinătății: pentru că în lumina întrupării Fiului lui Dumnezeu vedem taina valorii neprețuite, deci taina adîncimilor nemăsurate ale ființei umane, taina valorii nemărginite a fiecărui prunc ce se naște, taina însemnătății fiecărei nașteri.

Prin întruparea Fiului lui Dumnezeu, fața omului a devenit fața lui Dumnezeu, ochii omului au devenit ochii prin care ne privește Dumnezeu, gura omului a devenit gura prin care ne-a grăit Dumnezeu, cuvintele omului s-au lărgit ca să poată cuprinde gândurile nesfârșite ale lui Dumnezeu, sentimentele omului față de om s-au încălzit de căldura dragostei lui Dumnezeu, trupul pe care noi de atâtea ori îl tăvălim prin toate noroaiile morale sau îl disprețuim pentru neputințele lui, dar și prin care putem realiza toate lucrurile mărețe, a devenit trupul preacinstit al lui Dumnezeu. Dumnezeu, s-a făcut om ca pe om să-l înalțe la treapta lui Dumnezeu. «Hristos pe pământ, înălțați-vă la cer».

Dar, dacă Dumnezeu a prețuit atât de mult pe om, oare nu sintem datori să-l prețuim și noi? Omul își dă seama în chip nelămurit despre valoarea omului. Dar de cele mai multe ori se oprește cu prețuirea sa numai la sine însuși, sau la cei din familia sa. Sentimentul acesta al omului despre valoarea mai presus de lumea întreagă a persoanei l-a redat Mîntuitorul prin cuvintele: «Ce va folosi omul de va dobîndi lumea toată, iar sufletul său îl va pierde? Sau ce nu va da omul în schimb pentru sufletul său?» (Matei XVI, 26). De ar fi ajuns omul stăpînul tuturor lucrurilor din lume, pe toate le dă pentru a-și scăpa ființa sa. Acest sentiment al omului e mai de preț decît toată lumea. corespunde valorii reale a lui, superioară valorii întregii lumi.

Același sacrificiu e în stare să-l facă omul cînd e vorba să scape viața unui copil al său. El e în stare a da toate lucrurile ce le are și, dacă ar fi stăpînul întregii lumi, la toate ar renunța în schimbul vieții copilului său. Lumea întreagă nu-i este de nici un folos dacă nu-l mai încălzește sufletul copilului său. Mai mult chiar. un tată sau o mamă sînt în stare a-și da chiar viața ca să scape viața copilului lor.

Dar iată că prețul acesta nemăsurat pe care îl are în ochii omului viața sa sau a copilului său, îl are în ochii lui Dumnezeu viața tuturor oamenilor: pe toți îi iubește Dumnezeu ca pe copiii Săi și Iisus Hristos pentru toți și-a dat viața Sa. Dar fapta aceasta a lui Dumnezeu trebuie să ne fie și nouă spre pilduire. Din ea trebuie să cunoaștem că fiecare om are valoarea nemăsurată pe care o are propria noastră viață și viața copiilor noștri. Să ne lărgim sentimentul prețuirii omului mai presus de orice. la toți oamenii. Să socotim că orice om face mai mult decît toate lucrurile ce le posedăm. sau le-am putea poseda, decît toate onorurile ce le avem. Pe toate să le sacrificăm cînd se ivește în fața noastră datoria de a scăpa un om din mizerie, din suferință. de la moarte și de la păcat.

Numai silindu-ne să facem așa, înaintăm în asemănarea cu Hristos. Dar de obicei, noi prețuim mai mult lucrurile și situațiile trecătoare decît valoarea netrecătoare a omului. De cîte ori nu ne înfășurăm cu grijă în interesele noastre, nu strîngem cu zgîrcenie în jurul nostru lucrurile noastre, întorcîndu-ne privirea de la cei ce se pierd pentru viața aceasta și pentru viața veșnică, din pricina prilejului de sminteală ce li-l dăm, astupîndu-ne urechile la apelurile lor! Oare, nu avem noi în aceste momente sentimentul că contribuim la suferința acestor semeni, sau cel puțin la prelungirea suferințelor lor? Și n-avem noi în asemenea momente

sentimentul penibil că prin această insensibilitate ne dovedim noi înșine căzuți din treapta de oameni, că dacă nu ajutăm pe semenul nostru noi murim sufletește și ne pregătim osînda veșnică ?

Nu avem noi în aceste momente sentimentul că prin nepăsarea noastră păcătuim îndoit împotriva scopului urmărit de Hristos de a ne arăta valoarea omului și de a trăi în conformitate cu această valoare : întii că nu vrem să vedem valoarea de om a semenului nostru, superioară tuturor lucrurilor, și al doilea că decădem noi înșine din treapta de om, mai presus de toate lucrurile, nerobit de ele ?

Sînt două păcate strîns legate între ele : a nu vedea valoarea de om a semenului nostru și a nu fi noi înșine oameni. Pentru a ne ridica din aceste două rele, strîns unite, S-a făcut Fiul lui Dumnezeu om. El a venit să ne facă să devenim cu adevărat oameni și să vedem valoarea de oameni a semenilor noștri, sau invers, să ne facă să vedem valoarea de oameni a semenilor noștri și prin aceasta să devenim noi înșine oameni.

Fiul lui Dumnezeu ne-a arătat prin întruparea Sa valoarea omului nu numai pentru a ne da un motiv de încîntare, ci pentru a ne pune în față o mare datorie. Căci a fi oameni depinde și de noi. Cu cît e mai mare cinstea de a fi oameni, cu atît e mai mare și datoria de a ne osteni pentru ea.

Fiul lui Dumnezeu s-a făcut om, dar om adevărat, așa cum trebuie să fie omul, ca să învățăm și noi să fim oameni și să ne silim să devenim oameni adevărați. «Pentru noi oamenii» a venit Fiul lui Dumnezeu, adică pentru ca să fim oameni, pentru ca să salveze, cu colaborarea noastră, omenescul din noi, pentru ca să fim fiecare om pentru oameni, cum a fost El, să slujim oamenilor. Cine nu slujește oamenilor nu e om cu adevărat și zădărnicește venirea Fiului lui Dumnezeu pentru el.

«Doamne, om nu am» a strigat slăbănogul de la lacul Vitezda, disperat că nu a avut vreme de 38 de ani om ca să-l arunce în scaldătoare ; adică : Doamne, nu s-a găsit între oamenii din jurul meu nici un om adevărat.

Drept aceea, noi ne bucurăm pentru Nașterea Fiului lui Dumnezeu ca om, pentru mărturia iubirii nemăsurate ce ne-a dat-o prin aceasta, pentru valoarea ce ne-a arătat-o că o avem ca oameni în fața lui Dumnezeu. Dar nu e de ajuns a ne bucura numai și atîta tot. Întruparea lui Dumnezeu ne impune și nouă datoria de a fi oameni adevărați, de a ne sili a deveni oameni adevărați, de a descoperi altora și în alții valoarea lor de om, așa cum ne-a arătat Hristos că este și trebuie să fie omul. Noi înșine sîntem o datorie pentru noi și fiecare om este o datorie pentru noi. Să ne uimim de valoarea fiecărui om, fie el cît de smerit, și să ne recunoaștem uriașa răspundere față de fiecare. Numai făcînd așa omul își realizează deplina sa calitate de om. Și numai așa omul poate ajunge la mîntuire, numai așa se va învrednici de mărturirea lui Dumnezeu, cum s-a arătat în Hristos Iisus, omul deplin adevărat, în vecii vecilor. Amin!

Pr. Prof. D. STANILOAE

PENTRU PACEA A TOATĂ LUMEA

ACȚIUNI ÎN SLUJBA PACII

(noiembrie-decembrie)

«APEL ÎMPOTRIVA CRIMEI TĂCERII». — După cum a declarat în cadrul unei recente conferințe de presă, președintele Johnson, «Statele Unite vor continua, fără nici o modificare» politica lor de agresiune împotriva pașnicului popor vietnamez.

Charles Douglas Home, expertul în probleme militare al ziarului britanic «Times», arată într-un articol că forțele navale americane studiază modalitatea utilizării în Vietnam a rachetelor «Polaris», în urma pierderilor grele de avioane suferite de americani.

Titlul de mai sus reprezintă pe acela al unui manifest lansat de iubitorii de pace din S.U.A. și care este distribuit pe o scară tot mai largă împotriva acestei politici dusă de Pentagon în Vietnam.

«Războiul purtat de Statele Unite în Vietnam, — se arată în manifest —, este ilegal și imoral... în numele libertății, noi am lansat îngrozitorul arsenal al celei mai mari puteri militare din lumea occidentală împotriva unei mici țări agricole, omorînd, incendiînd și mutilînd populația ei. În numele păcii, noi pustiim. În numele securității, noi riscăm o conflagrație mondială».

Apelul este semnat de personalități ale S.U.A. Printre semnături figurează cea a lui Linus Pauling, de două ori laureat al Premiului Nobel pentru chimie și pentru pace, numeroși scriitori, ziariști, actori, clerici etc. («România Liberă» din 4 noiembrie 1967).

CONDIȚII EGALE DE PACE ȘI SECURITATE PENTRU TOATE STATELE — IATĂ CE TREBUIE SĂ ASIGURE TRATATUL DE NEPROLIFERARE A ARMELOR NUCLEARE. — La 2 noiembrie a.c., la Geneva a avut loc ședința de lucru a Comitetului celor 18 state pentru dezarmare în cadrul căreia au continuat discuțiile pe marginea proiectului de tratat pentru nediseminarea armei nucleare. Țara noastră a fost reprezentată de o delegație condusă de ambasadorul Nicolae Ecobescu. În cuvîntul său, după ce a arătat că tratatul de neproliferare nu poate avea alt obiect decît acela

de a asigura condiții egale de pace pentru toate țările, conducătorul delegației noastre, a declarat:

«Aderînd la un tratat de neproliferare, fiecărei țări nenucleare îi revine datoria față de poporul său de a veghea ca angajamentul de nenărmare atomică pe care și-l ia să aibă ca efect întărirea securității acesteia. De aci îndreptățirea firească a statelor neposesoare de arme nucleare să primească garanții că ele nu vor fi niciodată victime ale atacului nuclear sau ale vreunei amenințări nucleare. Pentru țările care nu posedă arma nucleară — a precizat N. Ecobescu — un asemenea angajament ar avea valoarea unei întreprinse paveze: judiciară, politică și morală».

O cerință fundamentală este ca tratatul de nediseminare să nu împiedice accesul țărilor nenucleare la folosirea pașnică a energiei atomice, — a declarat în încheierea cuvîntului său, delegatul țării noastre.

PREMIUL NOBEL PE ANUL 1967. — Premiul Nobel constituie o bine meritată recunoaștere a strădaniilor pe care profesori cu renume mondial le-au depus în diferite ramuri ale științei.

Colegiul profesorilor Institutului «Carolina» din Stockholm, a desemnat ca laureați ai Premiului Nobel de medicină și fiziologie pe 1967 trei savanți pentru descoperirile lor asupra proceselor vizuale chimice și fizice.

Cei trei savanți, un suedez și doi americani: Prof. Ragnar Granit (Suedia) și profesorii Haldan Keffer Hartline și George Wald (S.U.A.), au lucrări fundamentale în fiziologia ochiului în general și a retinei în special — descoperiri în procesul chimic și fiziologic al vederii culorilor.

Premii pentru fizică și chimie — ciclul de sinteză a heliului în soare și reacțiile chimice ultrarapide — au fost decernate următorilor savanți: Prof. Hans Albert Bethe (S.U.A.), Prof. Manfred Eigen (R. F. a Germaniei) și Prof. R. G. W. Norris (Anglia).

SEMICENTENARUL MARILOR INFĂPTUIRI. — Cu prilejul celei de a 50-a aniversări a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, în Sala Congreselor de la Kremlin a avut loc ședința solemnă.

În cadrul ședinței solemne, în dimineața zilei de sîmbătă 4 noiembrie a.c., a luat cuvîntul Domnul Nicolae Ceaușescu, conducătorul delegației române la această comemorare.

Mai întîi, D-sa a transmis întregului popor sovietic, cele mai calde felicitări și un salut frățesc de solidaritate internaționalistă din partea întregului popor român.

După ce a arătat că în centrul preocupărilor Uniunii Sovietice stă industrializarea socialistă, după 50 de ani devenind un stat înfloritor cu o putere economică de prim rang, cu înfăptuiri recunoscute și apreciate larg de opinia publică mondială — vorbitorul a spus:

«Poporul român se bucură din adîncul inimii de marile înfăptuiri ale oamenilor sovietici în construirea edificiului comunismului, care constituie un factor de însemnătate deosebită al întăririi sistemului mondial socialist, al luptei pentru cauza nobilă a apărării păcii și prieteniei între popoare, al creșterii influenței ideilor socialismului în lume».

Cu prilejul acestei aniversări, în după amiaza aceleiași zile, au avut loc în țară diferite manifestări: la Teatrul de Stat «Al. Davila» din Pitești, în sala Casei de cultură din orașul Giurgiu, la Teatrul de stat din Constanța, în sala mare a Palatului culturii din Tg. Mureș, în sala «Ciprian Porumbescu» din Suceava, etc.

Adunarea Festivă din Capitală consacrată semicentenarului Marii Revoluții Socialiste din Octombrie a avut loc în după amiaza zilei de 6 noiembrie, în Sala Palatului Republicii Socialiste România.

Tot cu acest prilej au fost trimise mesaje de felicitare, iar delegația română condusă de Domnul Nicolae Ceaușescu a depus o coroană de flori la mausoleul lui Lenin și la mormântul soldatului necunoscut.

«SOLIDARI CU LUPTA EROICĂ A POPORULUI VIETNAMEZ». — Așa își intitulează Dl. Eugen Phoebus, articolul său din revista «Lumea» (nr. 46 din 9 noiembrie 1967, p. 8—10), care, de altfel este o convorbire cu prof. univ. Tudor Ionescu, președintele Comitetului național de solidaritate cu lupta poporului vietnamez, discuția pornind de la vizionarea unor filme documentare în legătură cu recente bombardamente americane asupra orașului Hanoi.

«Am în fața mea, — a spus printre altele, dl. prof. Tudor Ionescu — câteva hărți pe care le-am primit de la tovarășii vietnamezi. Pe ele sînt marcate orașele, satele, sistemele de diguri, bisericile, școlile, spitalele atacate pînă la sfîrșitul anului trecut de aviația S.U.A. Sînt sute și sute de obiective pașnice.

La Hanoi, ca și asupra altor localități, au fost aruncate, în primul rînd, bombe construite special pentru a teroriza populația civilă: bombe cu bile sau cu mici cuburi de oțel, spîrgîndu-se la înălțimi variate deasupra solului și împrôcînd cu mii de mici proiectile, încălzite pînă la incandescență, oamenii surprinși neadăpostiți: apoi bombe brizante, care împrăstie schije la o mică distanță de sol. În jurnalele documentare s-a văzut, de asemenea, — fapt confirmat și de unele jurnale americane — lansarea cu precizie a rachetelor asupra caselor.

S-au mai utilizat și bombe cu mare putere explozivă împotriva unor obiective civile. De curînd am văzut câteva fotografii ale unei școli primare, marcată ca atare și vizibilă de la orice înălțime. Ei bine, această școală, situată la marginea unui sat, a fost pulverizată de o bombă de cîteva tone lansată, de la mică înălțime, drept în centrul ei. Cea mai mare parte a copiilor, a celor care nu avuseseră timp să se adăpostească, și-au găsit o moarte tragică. În ziua aceea, ca și în altele, agresorii au «calificat» digurile, spitalele, școlile și bisericile, cartierele de locuit, întreprinderile și instituțiile pe care le bombardaseră drept «obiective militare». Ulterior, în comunicate sintetice, au anunțat cu cinism că asupra Vietnamului de nord a fost lansată, într-un singur an, aceeași cantitate de bombe ca și asupra Germaniei hitleriste și a Japoniei în timpul celui de al doilea război mondial».

Întrebat în continuare — «Ce motive au împins cercurile imperia-
liste americane la urcarea acestor noi trepte pe scara războiului?» — președintele Comitetului național de solidaritate cu lupta poporului vietna-

mez, a spus: «Agresorii urmăresc, în principal, două obiective: să se răzbune pentru pierderile suferite pe cimpurile de luptă din Vietnamul de Sud și să se intimideze R. D. Vietnam. Dar, cu toate acestea, agresorii își dau prea bine seama că această puternică mașină de război este neputincioasă în fața bravului popor vietnamez care luptă pentru apărarea pământului sfânt al patriei, pentru alungarea cotropitorului străin, pentru libertate și independență, pentru dreptul de a-și hotări singur soarta».

În perioada din luna mai 1965 pînă în iunie 1967, luptătorii Frontului Național de Eliberare au scos din luptă 430.000 de militari americani și mercenari ai acestora și 4.970 de avioane, — a arătat apoi președintele. În toamna acestui an, ritmul pierderilor suferite de trupele americane s-a dublat în comparație cu perioada corespunzătoare anului trecut.

Forțele patriotice vietnameze continuă să dețină inițiativa militară. «Ripostînd cu toată energia ființei sale atacurilor barbare la care este supus, poporul vietnamez demonstrează încă odată, așa cum istoria de nenumărate ori ne-a arătat, că nu poate fi învins un popor care luptă pentru patria sa, pentru existența sa liberă și neatîrnată».

PREOCUPAREA CONSTANTĂ FAȚA DE PROBLEMELE PACII MONDIALE.

— În cadrul unei convorbiri purtate cu domnul Magalhaes Pinto, ministrul afacerilor externe al Braziliei, la 14 noiembrie a.c., dl. Eugen Pop a adresat înaltului demnitar unele întrebări privind «opțiuni externe Braziliene».

— *Cunoscînd eforturile politicii externe braziliene în direcția dezvoltării colaborării internaționale, v-am ruga, domnule ministru, să ne înfățișați o scurtă sinteză a acestor eforturi și, eventual, unele inițiative viitoare ale Braziliei în scopul creerii unui climat de pace, de încredere și stimă reciprocă între toate țările.* Răspunzînd la această întrebare, Domnul Magalhaes Pinto, ministrul afacerilor externe al Braziliei, a început mai întîi prin a arăta că țara sa «manifestă în forurile internaționale o preocupare constantă față de problemele păcii mondiale, aceasta izvorînd din incontestabila vocație pașnică a poporului brazilian, la care se adaugă imperativele dezvoltării și securității naționale».

Vorbînd în continuare despre pace, D-Sa a precizat: «Sîntem convinși că pacea adevărată și durabilă este sinonimul prosperității și dreptății sociale pentru oamenii aparținînd tuturor națiunilor. Iată de ce am susținut de pildă, cu prilejul dezbaterilor de la O.N.U. asupra crizei din Orientul Mijlociu, necesitatea de a face să prevaleze soluțiile pașnice, conform spiritului Cartei Națiunilor Unite, și continuăm să fim angajați în apărarea și promovarea comerțului nostru în scopul de a reduce decalajul economic ce separă națiunile dezvoltate de cele în curs de dezvoltare».

Cea de a doua întrebare vizînd unele opțiuni fundamentale ale Braziliei în problemele dezarmării și ale neproliferării armelor nucleare, poziția guvernului brazilian, — a spus D-Sa —, a fost definită cu toată claritatea de președintele Republicii, Mareșalul Costa e Silva. Referin-

du-se la energia nucleară, aceasta — a arătat președintele — joacă un rol primordial și este, fără îndoială, cel mai puternic mijloc ce trebuie pus la îndemina țărilor în curs de dezvoltare, pentru a face ca distanța ce le separă de națiunile industrializate să se micșoreze. «Obiectivul va fi punerea forțelor extraordinare concentrate în atom în serviciul îmbunătățirii condițiilor de viață ale poporului. Repudiem armamentul nuclear și sîntem convinși de gravele riscuri pe care le-ar aduce umanității diseminarea lui. Dar, se impune să nu fie create piedici imediate sau potențiale deplinei utilizării de către țările noastre, a energiei nucleare în scopuri pașnice. Astfel, am accepta o nouă formă de dependență, în mod cert incompatibilă cu aspirațiile noastre de dezvoltare».

CONFERINȚA GENERALĂ A F.A.O. — La Roma și-a desfășurat lucrările cea de a 14-a Conferință generală a Organizației Națiunilor Unite pentru alimentație și agricultură (F.A.O.). Țara noastră a fost reprezentată de delegații care au făcut intervenții elogios apreciate în cele trei comisii de lucru, așa după cum rezultă din știrile publicate de presa noastră centrală din 18 noiembrie a.c.

Delegatul român, ing. dr. O. Fenescu în cadrul *Comisiei I*, care se ocupă de situația și perspectiva agriculturii mondiale, a arătat, printre altele că, «în țările în curs de dezvoltare se conturează tot mai mult convingerea realistă că trebuie să se pornească, în primul rînd de la intensificarea eforturilor proprii la care să se adauge sprijinul țărilor dezvoltate din punct de vedere industrial».

Ing. dr. Alexandru Covor, în *Comisia II*, care are ca obiectiv discutarea programului de activitate al F.A.O., a vorbit despre importanța creeri unor noi soiuri de plante în scopul îmbunătățirii producției agricole. Evidențiind în continuare utilitatea unui schimb liber de informații și materiale în acest domeniu, ca și necesitatea evaluării performanțelor obținute în diferite țări, vorbitorul a menționat exemplul României în problema folosirii izotopilor radioactivi în determinarea eficienței azotului la porumb. Sugestiile delegatului român au fost reținute și incluse în recomandările ce vor fi expuse plenarei conferinței.

În *Comisia III*, dedicată problemelor statutare, juridice și financiare, delegatul român Ion Petre Mada a vorbit despre necesitatea îmbunătățirii activității organelor F.A.O., în sensul ca ele să aibă «o repartizare mai judicioasă pe plan regional».

Lucrările conferinței F.A.O. s-au încheiat joi 23 noiembrie a.c., după amiază, după ce timp de 3 săptămîni delegații celor 116 țări membre au dezbătut problema privind utilizarea mai eficientă a resurselor fiecărei țări în vederea asigurării creșterii potențialului alimentar mondial.

Ca o recunoaștere a contribuției pozitive pe care țara noastră a adus-o la activitatea F.A.O. și a experienței pe care o are în agricultură, România a fost aleasă în Consiliul F.A.O. — organ de conducere al organizației între conferințele care au loc o dată la doi ani.

«CIPRU UN NOU MOMENT DE TENSIUNE». — S-au împlinit patru ani de la primele tulburări și «Cipru este din nou arena unor conflicte

care provoacă îngrijorare». Incidentele au început din ziua de 22 noiembrie a.c., când, — după relatările agențiilor de presă —, trupele aflate sub comanda generalului Grivas au ocupat două sate din regiunea Aghios Theodoras. Cu acest prilej președintele Ciprului, Arhiepiscopul Macarios a făcut următoarea declarație: «Problema Ciprului nu poate fi soluționată prin război. Noi acționăm în modul cel mai chibzuit și sperăm că situația nu se va agrava, astfel încât să constituie un pericol pentru pace».

«O reglementare pașnică a conflictului nu este greu de obținut, dacă se respectă principiile Cartei O.N.U.» — a adăugat președintele. («*România Liberă*» din 24 noiembrie 1967).

PENTRU O PACE TRAINICĂ ÎN ORIENTUL APROPIAT. — În cursul după amiezii de miercuri 23 noiembrie a.c., Consiliul de Securitate a adoptat în unanimitate proiectul de rezoluție britanic în legătură cu situația din Orientul Apropiat.

Subliniind inadmisibilitatea achiziționării unor teritorii prin război și necesitatea de a se acționa pentru o pace justă și trainică, care să permită tuturor statelor din această regiune să trăiască în deplină libertate, proiectul afirmă că aplicarea principiilor Cartei pentru instaurarea unei păci juste și trainice în Orientul Apropiat, ar trebui să presupună aplicarea următoarelor două principii: a) Retragerea forțelor armate israeliene din teritoriile ocupate în timpul recentului conflict și;

b) încetarea tuturor apelurilor la beligeranță sau a oricărei stări de beligeranță, respectarea și recunoașterea suveranității, a integrității teritoriale și a independenței politice a tuturor statelor din această regiune și a dreptului lor de a trăi în pace în interiorul unor frontiere sigure și recunoscute, la adăpost de amenințări sau acțiuni de forță.

Documentul menționează necesitatea garantării liberei navigații în apele internaționale ale regiunii, reglementarea justă a problemei refugiaților, garantarea inviolabilității teritoriale și independenței politice a tuturor statelor din această regiune, prin acțiuni care să creeze și zone demilitarizate. Proiectul mai prevede ca Secretarul general al O.N.U. să trimită un reprezentant special în această parte a lumii pentru a stabili și menține contacte cu statele directe interesate și să prezinte cât mai curând Consiliului de Securitate un raport despre eforturile desfășurate de reprezentantul special.

CONTINUA DEZVOLTARE A RELAȚIILOR JUGOSLAVO-ROMANE ÎN INTERESUL PACII ȘI PROGRESULUI SOCIAL. — Oaspete al țării noastre între 16 și 19 noiembrie a.c., Mika Spiliak, președintele Vecei Executive Federale a R.S.F. Jugoslavia, a vizitat, — după convorbirile oficiale ce s-au purtat la București —, numeroase obiective economice și social-culturale din Capitală, Constanța și regiunile Bacău și Dobrogea. Călătoria sa prin țară s-a încheiat la Mangalia Nord, unde, înaltul oaspete, a avut amabilitatea de a acorda un interviu redactorului Cor-

neliu Vlad, pentru cititorii revistei «Lumea» (nr. 48 din 23 noiembrie 1967).

Referindu-se printre altele la unele aspecte ale activității întreprinse pe plan extern de Jugoslavia în vederea statornicirii unui climat de pace și cooperare în Europa și în lume, — președintele a spus: R.S.F. Jugoslavia este cointeresată și angajată în toate acțiunile care conduc spre îmbunătățirea situației internaționale, spre statornicirea încrederii în lume și întărirea colaborării între popoare. Politica de coexistență pașnică promovată de noi este, în esență, îndreptată în acest scop. Țara noastră sprijină lupta poporului vietnamez pentru libertate și independență națională, pronunțându-se pentru încetarea bombardamentelor asupra teritoriului R. D. Vietnam și, în esență, pentru curmarea războiului în Vietnam. Se știe în ce măsură este angajată Jugoslavia în rezolvarea pașnică a situației din Orientul Mijlociu. Se știe, de asemenea, că Jugoslavia este activă ori de câte ori se dezbat probleme ale continentului european.

Vorbind despre activitatea celor două țări europene, *privind îmbunătățirea relațiilor dintre statele continentului nostru* (— tema rezoluției inițiată de România la O.N.U.) — sau despre propunerile jugoslave privind întâlnirea parlamentarilor din statele continentului, — președintele a precizat că —, ambele țări își aduc contribuția la crearea securității europene, plecând întotdeauna de la ideea că există tendințe și condiții favorabile pentru aceasta și acționând corect pentru *statornicirea unui climat de pace și cooperare în Europa*.

«O VIZITĂ DEDICATĂ COLABORĂRII ȘI PRIETENIEI» — Între 13 și 20 noiembrie a.c. o delegație a Marii Adunări Naționale, condusă de tovarășul Ștefan Voitec, a făcut o vizită oficială în Iran, la invitația președintelui Senatului, dl. Jafar Șarif Emami.

În timpul vizitei, președintele Senatului, Șarif Emami, a oferit în cinstea delegației un dineu. Cu acest prilej, D-Sa a arătat că Iranul își întemeiază politica sa externă pe principiul independenței naționale și pe promovarea înțelegerii și colaborării cu toate statele indiferent de sistemul lor social și politic. Președintele și-a exprimat speranța că acordurile de colaborare tehnică și economică precum și celelalte protocoale semnate de cele două țări sînt o dovadă că relațiile româno-iranene «s-au dezvoltat și se vor întări și mai mult».

Răspunzînd, președintele Marii Adunări Naționale, Ștefan Voitec, a mulțumit mai întii pentru inițiativa parlamentului iranian de a oferi posibilitatea de a cunoaște în mod direct vechea și strălucita civilizație a poporului iranian și însemnatele lui realizări în domeniul economic și cultural.

Evocînd vechile tradiții ale celor două popoare din cele mai îndepărtate timpuri, de a se cunoaște și apropia, președintele Marii Adunări Naționale a spus: «Dezvoltarea susținută a economiei și culturii în România socialistă și aplicarea, în Iran, a importantului program de reforme economice și sociale adoptat din inițiativa Majestății Sale, Șahinșahul Mohammad Reza Pahlavi Aryamehr, crează noi posibilități de a

extinde și adinci colaborarea româno-iraniană, potrivit dorinței comune și intereselor ambelor părți».

În dimineața zilei de 15 noiembrie a.c. delegația Marii Adunări Naționale, condusă de președintele M.A.N., Ștefan Voitec, a fost primită de Majestatea Sa Imperială Șahinșahul Iranului. În aceeași zi, delegația română a vizitat expoziția industrială a Iranului, iar seara, ambasadorul României la Teheran a oferit în saloanele hotelului Hilton, o recepție în onoarea președintelui Marii Adunări Naționale și a membrilor delegației. Au luat parte primul ministru, Amir Abbas Hoveida, președintele Senatului și Medjlisului, ministrul de externe Ardeshir Zahedi, numeroase personalități politice și parlamentare, profesori universitari.

În următoarele trei zile, delegația română a întreprins o călătorie prin țară, iar duminică, s-a înapoiat din nou la Teheran, când a vizitat muzeul arheologic, expoziția de covoare și expoziția de artă modernă.

Duminică seara, cu prilejul dineului oferit de președintele Medjlisului au participat personalități ale vieții politice economice și culturale. Cei doi președinți au toastat pentru prietenia și bunele relații statornicite între cele două țări, pentru continua dezvoltarea a colaborării dintre România și Iran («Lumea», nr. 48 dn 23 noiembrie 1967).

«JUS CONTRA BELLUM». — După cum s-a anunțat din Copenhaga, de Dl. George Serafim, la 22 noiembrie a.c., în sala Fjordvilla din Roskilde, — oraș în apropierea capitalei Danemarcei — își desfășoară lucrările cea de a doua sesiune a Tribunalului internațional Russell, pentru anchetarea crimelor de război comise în Vietnam de Statele Unite. Cu prilejul deschiderii lucrărilor tribunalului, cunoscutul filozof englez Bertrand Russell inițiatorul acestei acțiuni a adresat un mesaj din care reținem:

«Nu sîntem judecători, sîntem martori. Sarcina noastră este de a prezenta în fața opiniei publice mondiale mărturia asupra unor acțiuni îngrozitoare și de a o uni în jurul ideii de justiție în Vietnam.

Martori oculari, vor avea menirea de a prezenta tribunalului, publicului și ziariștilor, actele de agresiune americană în Vietnam. Tribunalul este mai mult decît o formă de manifestare a oprobiului față de aceste acțiuni; este o formă de denunțare, pe plan moral, a unei flagrante încălcări a legalității juridice, a principiilor Cartei O.N.U. și a eticei ce trebuie să guverneze relațiile dintre state și popoare».

Tribunalul nu va adopta o sentință de natură să oblige pe plan juridic, ci moral.

La masa prezidențială a tribunalului participă reprezentanți de seamă ai vieții sociale și culturale de renume mondial, cum sînt: Jean-Paul Sartre, Vladimir Dedijer, Lelio Basso, Peter Weiss, Simone de Beauvoir, de aici și marele interes cu care iubitorii de pace din toată lumea, urmăresc desfășurarea actualei sesiuni de lucru.

Pe ordinea de zi a sesiunii sînt incluse pentru a fi dezbătute, următoarele probleme: *intensificarea bombardamentelor asupra populației și obiectivelor civile din R. D. Vietnam; examinarea armelor și produselor chimice folosite de agresori, tratamentul aplicat prizonierilor viet-*

namezi căzuți în mâinile forțelor americane și ale complicilor lor; tratamentul aplicat populației civile din Vietnamul de Sus (masacre, torturi, deportări); extinderea războiului în țările limitrofe cu Vietnamul, adică în Cambodgia și Laos, etc.

Pentru fiecare din aceste probleme au fost prezentate scurte rapoarte.

«*Jus contra bellum*» este astăzi un principiu a cărui listă de aderenți primește, prin amploarea sa, semnificația unui curent mondial de opinii. Înscriind pe frontispiciul activității sale acest principiu, cea de a doua sesiune a Tribunalului internațional face ca toți cei atașați ideii de pace și justiție internațională să vadă în lucrările sale reflectarea propriilor lor idealuri.

Într-o telegramă adresată de premierul R. D. Vietnam, Fam Van Dong, președintele tribunalului, Jean-Paul Sartre se menționează următoarele:

«Sîntem ferm convinși că datorită contribuției dvs. nobile și a celorlalți prieteni ai tribunalului, ca și sprijinului forțelor atașate păcii și progresului, această a doua sesiune va fi încununată de succes și va avea un larg și profund răsunet în opinia publică mondială, ajutînd-o la intensificarea și lărgirea mișcării de solidaritate internațională cu poporul vietnamez» («*Lumea*», nr. 48 și 49/1967).

MANIFESTAȚII DE SOLIDARITATE CU LUPTA DREAPTĂ A POPORULUI VIETNAMEZ PENTRU APĂRAREA INDEPENDENȚEI ȘI LIBERTĂȚII PATRIEI SALE. — Pe toate continentele au avut loc importante manifestații în urma hotărîrii adoptate de *Conferința mondială asupra Vietnamului* ce s-a ținut în acest an la Stockholm, de a se decreta ziua de 21 octombrie a.c., ca zi de solidaritate internațională cu lupta acestui brav popor care luptă să-și apere libertatea.

— În circa 30 de orașe din Statele Unite, ziua internațională a Vietnamului a fost marcată de manifestații de mare amploare, culminînd cu cea de la Washington. Aici, circa 150.000 de manifestați sositi din diferite orașe la «Lincoln Memorial», au ascultat declarația președintelui «Comitetului pentru mobilizarea națională împotriva războiului din Vietnam», care arătat că războiul din Vietnam «este cel mai nepopular din întreaga istorie a Statelor Unite». Pînă seara tirziu, zeci de mii de persoane au manifestat în fața clădirii Ministerului Apărării al S.U.A.

Trimisul special al agenției France Presse a declarat în legătură cu aceasta că Washingtonul oferă aspectul «unui oraș invadat de 100.000 de demonstranți, care cereau insistent să fie restabilită cît mai repede pacea în Vietnam, iar Pentagonul se găsea în stare de asediu, încercuit de mii de manifestați».

— În marele parc «Meiji» din Capitala Japoniei și în orașele Osaka, Kyoto, Sapiro, Yokohama, Robe, etc. au demonstrat peste cinci milioane de oameni protestînd împotriva agresiunii americane din Vietnam.

— În Franța, la chemarea a 32 de partide și organizații, o mulțime impresionantă s-a adunat în Piața Bastiliei într-un miting purtînd pan-

carde cu lozincile: «*Sprîjin cauzei poporului vietnamez*», «*Solidaritate cu forțele păcii din S.U.A.*». Printre manifestanți se aflau grupuri de americani membrii ai «Comitetului american din Paris pentru încetarea războiului» și care scandau: «*Încetați războiul din Vietnam*».

— Luptătorii pentru pace din Essen, R. F. a Germaniei, au manifestat pe străzile orașului cerînd: «*Să se pună capăt bombardamentelor asupra Vietnamului de Nord*».

— Tineri italieni au organizat un marș de la Milano la Roma, sub lozincă «*Pentru Vietnam, pentru pace*».

— La Roma, un grup de studenți de la «Centrul american de studii clasice» și de la alte universități americane care se află la studii în capitala italiană, au înmînat ambasadei Statelor Unite o petiție adresată președintelui Johnson în care se spune:

«*Solidari cu miile de americani, care astăzi își exprimă protestul în cadrul marșului de la Washington, ne adresăm dumneavoastră cu această petiție, cerîndu-vă încetarea imediată și necondiționată a bombardamentelor asupra Vietnamului și un angajament sincer menit să restituie pacea poporului vietnamez*».

— În București, «*Ziua internațională a Vietnamului*» a fost marcată printr-o adunare publică organizată de Comitetul Național pentru Apărarea Păcii și Comitetul național de solidaritate cu lupta poporului vietnamez.

Adunarea a avut loc la casa de cultură a raionului 1 Mai. Au participat numeroși oameni ai muncii din întreprinderile și instituțiile Capitalei, ziaristi. Au mai fost de față Hoang Tu, ambasadorul R. D. Vietnam la București și membrii ai ambasadei.

A vorbit cu acest prilej dl. prof. univ. Tudor D. Ionescu, președintele Comitetului Național pentru Apărarea Păcii și al Comitetului național de solidaritate cu lupta poporului vietnamez. După ce a arătat amploarea crescîndă a acțiunii de protest pe plan internațional, în care se înrolează tot mai multe personalități de renume mondial, organizații și mișcări de masă, — vorbitorul a spus:

«*Poporul român cere cu fermitate să se pună capăt războiului dus de S.U.A. în Vietnam, să înceteze definitiv și necondiționat bombardamentele asupra R. D. Vietnam, să fie retrase toate trupele americane și ale sateliților din Vietnamul de Sud și să fie respectate drepturile poporului vietnamez de a fi stăpînul propriilor sale destine*».

Participantii au adoptat o moțiune. În partea finală a acesteia se spune:

«*Susținem pe deplin poziția R. D. Vietnam și a Frontului Național de Eliberare din Vietnamul de Sud, singurul reprezentant autentic al populației sud-vietnameze*».

Reafirmîndu-ne caldă simpatie și sprijinul față de poporul vietnamez, ne exprimăm convingerea nestrămutată că lupta eroică a poporului vietnamez împotriva agresorilor americani va triumfa!»

ADUNAREA COMITETULUI NAȚIONAL PENTRU APĂRAREA PACII. — La 19 octombrie 1967 a avut loc adunarea Comitetului Național pentru apărarea păcii, privind unele măsuri organizatorice.

Cu acest prilej au fost făcute propuneri pentru componența noului comitet și a biroului.

A fost ales în funcția de președinte al Comitetului prof. univ. Tudor D. Ionescu, membru corespondent al Academiei Republicii Socialiste România.

Ca vicepreședinți ai Biroului Comitetului național pentru apărarea păcii, au fost aleși: Baba Corneliu, artist al poporului, Bogza Geo, academician; Hulubei Horia, academician; Mihoc Gheorghe, academician, Ionescu Stelian, vicepreședinte al Uniunii Naționale a Cooperativelor Agricole de producție și 30 de membrii.

Din componența Comitetului Național pentru Apărarea Păcii, alături de miniștri, academicieni, profesori, muncitori, reprezentanți ai diferitelor unități ale economiei noastre socialiste, — fac parte Întâistătorul Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Patriarh Justinian, I. P. S. Mitropolit Justin Moisescu, al Moldovei și Sucevei; P. C. Pr. Alexandru Ionescu, vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor și alți reprezentanți ai cultelor din țara noastră, după cum urmează: Kiss Alexa, episcop unitarian-Cluj; Mehmed Iacob, muftiul, șeful cultului musulman din Republica Socialistă România; Müller Frederick, episcop al Episcopiei evanghelice-Sibiu; Papp Ladislau, episcop al Episcopiei Reformate. Oradea. și Tomici Ștefan, vicar al Bisericii Sirbe Timișoara (Rev. «Pentru Apărarea Păcii», nr. 11/1967).

DIN DEZBATERILE ADUNĂRII GENERALE A O.N.U. — Printre problemele ce s-au discutat în cursul primei săptămîni a lunii decembrie a.c., care de altfel vor «reflecta ceea ce va fi specific pînă la sfîrșitul lucrărilor», au fost: *definirea agresiunii, problema Africii de Sud-Vest și dezbaterea în ședință plenară a problemelor examinate în comitete.*

Dar această primă săptămîină a marcat încheierea dezbaterii asupra problemei principale a Comitetului al treilea, privind situația socială în lume. Tema discuției a scos în evidență o idee pentru care țara noastră militează de multă vreme la O.N.U. și anume: *«legătura strînsă și independența între acțiunile din domeniul social și acelea privind ansamblul dezvoltării statelor, aprecierea progresului social ca un element constitutiv inseparabil al procesului global de dezvoltare a fiecărei țări».*

Delegatul țării noastre în acest Comitet a fost d-na Maria Groza.

Comitetul al treilea examinează în momentul de față, programul de măsuri privind organizarea în 1968 a Anului internațional al drepturilor omului și a conferinței din aprilie de la Teheran, cu prilejul celei de a XX-a aniversări a adoptării Declarației Universale a drepturilor omului («Lumea» nr. 50/1967).

«PACEA POATE FI REALIZATĂ PRIN EFORTURILE COMUNE ALE POPOARELOR». — La 30 octombrie a.c., a avut loc la Leningrad sesiunea

Consiliului Mondial al Păcii, în cadrul căreia a fost adoptat un apel către popoare și s-a elaborat un program de largire a mișcării pentru pace.

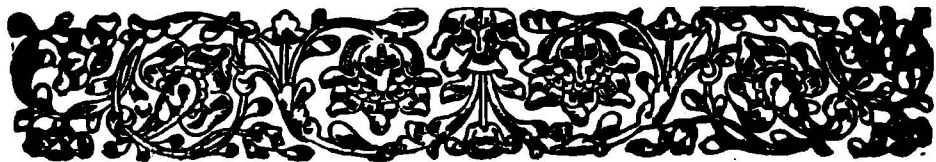
— Pacea — se spune în apel — trebuie să se bazeze pe recunoașterea dreptului tuturor popoarelor de a trăi pe pământul lor în condiții de pace, sub guverne alese de ele însele.

Apelul cheamă la acțiuni și eforturi și mai unite în lupta pentru pace, pentru independența tuturor popoarelor, pentru lichidarea urii și discriminării rasiale, pentru lichidarea armelor nucleare, pentru dezarmare și coexistență pașnică.

În încheierea rezoluției se arată că Prezidiul Consiliului Mondial al Păcii își reafirmă poziția de principiu favorabilă convocării unei conferințe pentru solidaritatea și colaborarea europeană și se declară din nou că este gata să colaboreze cu toate forțele politice, sociale iubitoare de pace din Europa pentru realizarea acestui țel. (Rev. «*Pentru Apărarea Păcii*», nr. 12/1967).

Redacția

LUCRĂRILE SESIUNII MARII ADUNĂRI NAȚIONALE

În ziua de 9 decembrie a.c., au început lucrările celei de a opta Sesiuni a celei de a cincea Legislaturi a Marii Adunări Naționale.

În afară de deputați, la lucrările Sesiunii au fost de față numeroși invitați, șefii misiunilor diplomatice acreditați la București, ziaști români și străini, trimiși speciali ai unor agenții de presă de peste hotare, cum și corespondenți permanenți ai presei străine la București.

Lucrările Sesiunii au fost conduse de Președintele Marii Adunări Naționale, deputatul Ștefan Voitec.

După deschiderea ședinței, a fost evocată figura deputatului Ștefan Nicolau, fost vicepreședinte al Marii Adunări Naționale, în memoria căruia cei de față au păstrat un moment de reculegere.

După aceea, Președintele Marii Adunări a anunțat și deputații au adoptat următoarea ordine de zi :

1. Alegerea Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România ;
2. Proiectul de lege privind organizarea și funcționarea Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România ;
3. Proiectul de lege privind înființarea Ministerului Muncii ;
4. Alegerea Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România ;
5. Alegerea unui Vicepreședinte al Marii Adunări Naționale ;
6. Proiectul de lege privind aplicarea unor măsuri de perfecționare a conducerii și planificării economiei naționale ;
7. Proiectul de lege pentru adoptarea planului de stat al economiei naționale pe anul 1968 ;
8. Proiectul de lege pentru adoptarea bugetului de stat pe anul 1968 ;
9. Proiectul de lege privind concediile de odihnă ale angajaților ;
10. Proiectul de lege privind mărcile de fabricație, de comerț și de servicii ;
11. Proiectul de lege cu privire la dezvoltarea activității de educație fizică și sport ;
12. Proiectul de lege pentru aprobarea decretelor cu putere de lege emise de Consiliul de Stat de la ultima sesiune.

Ținând seama de hotărîrea Conferinței Naționale a Partidului Comunist Român luată în ședințele din 6—8 decembrie 1967, ca lucrările Marii Adunări Naționale să se desfășoare în sesiuni deschise, de mai lungă

durată, însușindu-și acest principiu, **Marea Adunare a aprobat programul de lucru, urmînd ca forul suprem al țării să lucreze în sesiuni deschise, — lucrările desfășurîndu-se în plan și în comisiile permanente.**

Intrîndu-se în ordinea de zi fixată, **Marea Adunare Națională a aprobat în unanimitate depunerea mandatului Consiliului de Stat și a procedat la alegerea noului Consiliu de Stat.**

Cu unanimitatea voturilor a fost ales Consiliul de Stat al Republicii Socialiste România, fiind declarați aleși :

1. Nicolae Ceaușescu, Președintele Consiliului de Stat ;
2. Emil Bodnăraș, Vicepreședinte al Consiliului de Stat;
3. Constanța Crăciun, Vicepreședinte al Consiliului de Stat;

Membrii Consiliului de Stat :

Petre Borilă	Athanasie Joja
Anton Breitenhofer	Ion Popescu-Puțuri
Ion Cosma	Cristofor Simionescu
Constantin Daicovicu	Constantin Stătescu
Vasile Daju	Gheorghe Stoica
Constantin Drăgan	Ludovic Takács
Suzana Gîdea	Iacob Teclu
Nicolae Hudîțeanu	

Primit cu vii și îndelungate aplauze, noul Președinte al Consiliului de Stat, Nicolae Ceaușescu a mulțumit Marii Adunări Naționale pentru încrederea acordată, asigurînd pe reprezentanții națiunii și întregul popor că va servi cu credință cauza Partidului și a poporului, va veghea să fie respectate legile și constituția țării, va milita neabătut împreună cu ceilalți tovarăși din conducerea Partidului și a statului pentru ridicarea României pe noi culmi de progres și civilizație, pentru cauza socialismului și prieteniei între popoare, a păcii în lume.

Consiliul de Stat a desemnat ca secretar pe deputatul Constantin Stătescu.

La pct. 2 din ordinea de zi, după o scurtă cuvîntare a Președintelui Consiliului de Miniștri, Ion Gheorghe Maurer, — Președintele Comisiei juridice a prezentat raportul acestei comisii și al celei Administrative cu privire la proiectul de lege privind organizarea și funcționarea Consiliului de Miniștri.

La discuția pe articole, la propunerea ministrului de justiție, Adrian Dimitriu, Marea Adunare a aprobat titulatura «Comitetului de Stat pentru problemele de organizare și salarizare» și a «Comitetului pentru problemele administrației locale».

Prin vot secret, proiectul de lege a fost aprobat cu unanimitate de voturi.

A fost dezbătut după aceea proiectul de lege privind înființarea Ministerului Muncii ; prin vot secret, cu unanimitate de voturi, a fost aprobată această lege.

La pct. 4 al ordinei de zi, Marea Adunare Națională după ce a acceptat depunerea mandatului Consiliului de Miniștri, a aprobat, la propunerea președintelui Consiliului de Stat, ca Președinte al Consiliului de

Miniștri pe deputatul Ion Gheorghe Maurer, — propunere ce a fost primită cu vii și îndelungate aplauze.

La propunerea Președintelui Consiliului de Miniștri, a fost ales cu unanimitate de voturi, prin vot secret, noul Consiliu de Miniștri al Republicii Socialiste România, în componența următoare :

- Ion Gheorghe Maurer, Președintele Consiliului de Miniștri ;
- Ilie Verdeț, Prim-vicepreședinte al Consiliului de Miniștri ;
- Alexandru Birlădeanu, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri și președinte al Consiliului Național al Cercetării Științifice ;
- Alexandru Drăghici, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri ;
- Janos Fazekas, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri ;
- Gheorghe Rădulescu, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri ;
- Iosif Banc, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri ;
- Gheorghe Gaston Marin, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri ;
- Ion Ioniță, ministrul forțelor armate ;
- Cornel Onescu, ministrul afacerilor interne ;
- Corneliu Mănescu, ministrul afacerilor externe ;
- Maxim Berghianu, președintele Comitetului de Stat al Planificării ;
- Manea Mănescu, președintele Consiliului Economic ;
- Aurel Vijoli, ministrul finanțelor ;
- Ion Marinescu, ministrul industriei metalurgice ;
- Mihai Marinescu, ministrul industriei construcțiilor de mașini ;
- Constantin Scarlat, ministrul industriei chimice ;
- Alexandru Boabă, ministrul petrolului ;
- Florian Dănălache, ministrul căilor ferate ;
- Ion Baicu, ministrul transporturilor auto, navale și aeriene ;
- Mihai Bălănescu, ministrul poștelor și telecomunicațiilor ;
- Alexandru Sencovici, ministrul industriei ușoare ;
- Bujor Almășan, ministru minelor ;
- Emil Drăgănescu, ministrul energiei electrice ;
- Dumitru Mosora, ministrul industriei construcțiilor ;
- Mihai Sudor, ministrul economiei forestiere ;
- Bucur Schiopu, ministrul industriei alimentare ;
- Aurel Moga, ministrul sănătății ;
- Petre Blajovici, ministrul muncii ;
- Matei Ghigiu, ministrul construcțiilor pentru industria chimică și rafinării ;
- Mihail Levente, ministrul comerțului interior ;
- Gheorghe Cioară, ministrul comerțului exterior ;
- Ștefan Bălan, ministrul învățămîntului ;
- Adrian Dimitriu, ministrul justiției ;
- Petre Lupu, președintele Comitetului de Stat pentru Probleme de Organizare și Salarizare ;
- Nicolae Giosan, președintele Consiliului Superior al Agriculturii ;
- Roman Moldovan, președintele Comitetului pentru Prețuri ;
- Mihai Gere, președintele Comitetului pentru Problemele Administrației Locale ;

Pompiliu Macovei, președintele Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă ;

Președintele Consiliului Central al Uniunii Generale a Sindicatelor, — ministru ;

Președintele Uniunii Naționale a Cooperativelor Agricole de Producție, — ministru ;

Prim-secretarul Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist, — ministru pentru problemele tineretului.

Președintele Consiliului de Miniștri a mulțumit în numele guvernului pentru încrederea acordată.

La pct. 5 al ordinii de zi, la propunerea Președintelui Marii Adunări și a unui grup de deputați, a fost ales în funcția de vicepreședinte al Marii Adunări Naționale, cu unanimitate de voturi, academicianul Ilie Murgulescu, deputat.

La propunerea Biroului Marii Adunări, s-a aprobat eliberarea deputatului Constantin Stătescu, — ales Secretar al Consiliului de Stat, — din funcția de vicepreședinte al Tribunalului Suprem.

Președintele Marii Adunări Naționale a anunțat după aceea că, în conformitate cu principiul sesiunilor deschise, urmează ca celelalte probleme înscrise pe ordinea de zi să fie dezbătute în prealabil în comisiile permanente și după ce comisiile își vor încheia lucrările, Marea Adunare își va relua activitatea în plenul său.

Lucrările au fost reluate în dimineața zilei de 26 decembrie a. c., când Marea Adunare a aprobat includerea pe ordinea de zi și a următoarelor proiecte de lege primite din partea Consiliului de Miniștri:

1. Proiectul de lege privind amnistierea unor infracțiuni, grațierea și reducerea unor pedepse ;

2. Proiectul de lege privind organizarea și funcționarea Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă și a Comitetelor locale pentru Cultură și Artă ;

De asemenea, s-a aprobat includerea pe ordinea de zi a următorului punct : modificări în componența unor comisii permanente ale Marii Adunări Naționale.

La pct. 6 al ordinii de zi, Marea Adunare Națională a ascultat expunerea prezentată de Președintele Consiliului de Miniștri, cu privire la unele măsuri de perfecționare a conducerii și planificării economiei naționale.

După prezentarea raportului întocmit de Comisiile Economico-financiară și Juridică, la discuții au luat cuvântul mai mulți deputați.

Prin vot secret, prin unanimitate de voturi, a fost adoptat proiectul de lege amintit mai sus.

La următorul punct din ordinea de zi, Președintele Comitetului de Stat al Planificării Maxim Berghianu a făcut o expunere asupra proiectului de lege, iar în continuare, Ministrul finanțelor, Aurel Vijoli, a prezentat expunerea proiectului de lege pentru adoptarea bugetului de stat pe anul 1968.

După ce a fost ascultat și raportul Comisiilor Economico-financiară și Juridică, au luat cuvîntul mai mulți deputați, cu privire la cele două proiecte de legi.

Lucrările Sesiunii au continuat în dimineața zilei de 27 decembrie, cînd s-a dat citire pe articole celor două proiecte de legi, după care Marea Adunare Națională, prin vot secret, le-a aprobat.

În după-amiaza zilei, a fost discutată și votată legea privind amnistierea unor infracțiuni, grațierea și reducerea unor pedepse, — și legea privind concediul de odihnă al angajaților.

Lucrările Sesiunii au continuat și în cursul zilei de 28 decembrie, fiind dezbătute și votate legea privind organizarea și funcționarea Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă și a Comitetelor locale pentru Cultură și Artă, cum și legea privind sarcinile de fabrică, de comerț și de serviciu; în după-amiaza zilei, au fost dezbătute și votate legea cu privire la dezvoltarea activității de educație fizică și sport și legea pentru aprobarea decretelor cu putere de lege, emise de Consiliul de Stat în intervalul dintre sesiuni.

Au fost aprobate după aceea, prin vot deschis, unele modificări în componența unor comisii permanente ale M.A.N., ca urmare a noilor însărcinări primite de unii membri ai acestor comisii.

Astfel, în Comisiunea Constituțională au fost aleși deputații: academician profesor P. Constantinescu-Iași, C. Paraschivescu-Bălăceanu și Mihail Florescu în Comisiunea Economico-financiară, deputații: Simion Bughici și Iulia Stamatiu; în Comisiunea de Politică externă deputatul Nicolae Guină; în cea Administrativă deputata Floarea Șerban și în Comisia Juridică deputații Marin Vasile și Dumitru Gheorghiu.

Înceind dezbaterile acestor lucrări, Președintele Marii Adunări Naționale, Ștefan Voitec, a rostit o scurtă cuvîntare vorbind despre însemnătatea dezbaterilor acestei sesiuni.

«În cele trei săptămîni — a spus vorbitorul — în timpul cărora s-au desfășurat lucrările actualei sesiuni deschise, atît la tribuna Marii Adunări Naționale, cît și în cadrul comisiilor permanente, s-au făcut numeroase propuneri și s-au formulat idei valoroase menite să contribuie la dezvoltarea în continuare a economiei naționale, a vieții sociale și de stat. Toate acestea constituie o expresie grăitoare a exercitării de către Marea Adunare Națională a rolului său de a hotărî prin elaborarea directă a legilor asupra celor mai importante probleme ale țării noastre.

Ca reprezentanți nemijlociți ai poporului, prin organul suprem al puterii de stat, ne revine îndatorirea să muncim neobosit pentru transpunerea în viață a hotărîrilor luate. La locurile noastre de muncă, în circumscripțiile electorale să înfățișăm însemnătatea legilor adoptate, să ne aducem întreaga contribuție la înfăptuirea lor în cele mai bune condiții».

Cu aceasta, au luat sfîrșit lucrările curente ale Marii Adunări Naționale, deputații fiind invitați ca a doua zi să ia parte la ședința jubiliară consacrată celei de a 20-a aniversări a proclamării Republicii.

Astfel, în ziua de 29 decembrie a.c., în această incintă unde, în urmă cu douăzeci de ani, Adunarea Deputaților proclama Republica, se află mulți dintre cei ce au luptat pentru pregătirea și înfăptuirea acestui mare act de însemnătate istorică în viața poporului român, în dezvoltarea spre tot mai bine a scumpei noastre țări.

În afară de deputați, în tribunele oficiale ale M.A.N. sînt de față numeroși invitați, muncitori și țărani, conducători de fabrici și uzine, cadre didactice, savanți de seamă și oameni de cultură, conducători de instituții centrale și organizații obștești, ofițeri superiori, ziaristi români și corespondenți ai presei străine, șefi ai misiunilor diplomatice acreditați la București.

Într-una din tribunele centrale este prezent Prea Fericitul Patriarh Justinian, însoțit de Prea Sfințiii Episcopi-Vicari Patriarhali, Antim Tîrgovișteanul și Visarion Ploieșteanul, care au fost de față și la celelalte lucrări ale Sesiunii.

Într-o atmosferă de mare sărbătoare, ședința jubiliară s-a deschis la orele 12, întreaga asistență întîmpinînd cu vii și puternice aplauze sosirea conducătorilor de partid și de stat.

A luat cuvîntul după aceea Președintele Consiliului de Miniștri, Ion Gheorghe Maurer, care a prezentat o documentată și impresionantă expunere la cea de a 20-a aniversare a proclamării Republicii.

«Poporul român sărbătorește cu inima plină de bucurie, — a spus vorbitorul — împlinirea a două decenii de la nașterea Republicii, remarcabilă victorie în îndelungata sa luptă pentru libertate, democrație și progres social.

Făurirea Republicii a însemnat realizarea năzuinței fierbinți a poporului nostru de a fi singurul stăpîn al destinelor sale, de a se afirma în deplinătatea capacităților creatoare, în rîndul popoarelor libere ale lumii.

Instaurarea Republicii s-a înscris firesc pe coordonatele procesului revoluționar declanșat de insurecția armată de la 23 august 1944, act inaugural al epocii glorioase, bogat în transformări înnoitoare și mari înfăptuiri strălucit încununat prin victoria deplină și definitivă a socialismului și proclamarea Republicii Socialiste România.

Intruniți în această ședință jubiliară, deputații Marii Adunări Naționale, unii dintre ei participanți la actul istoric de acum 20 de ani, aduc împreună cu întregul popor prinos de cinstire înaintașilor, tuturor celor care prin lupta lor fără preget pentru libertate și progres, pentru o Românie prosperă și înfloritoare, au înscris în cartea de aur a patriei nenumărate pagini de eroism».

În continuare, Președintele Consiliului de Miniștri a arătat lupta dusă de poporul român pentru libertate și dreptate, menționînd numele a numeroase personalități politice și culturale care au susținut că acestea se pot dezvolta în voie numai într-o conducere a poporului, în formă de stat republican.

Făcînd o analiză a evenimentelor din trecut și a celor de după 23 August 1944, vorbitorul arată pe scurt cum s-a înfăptuit abolirea monarhiei și instaurarea Republicii.

«În aceste condiții, a devenit flagrantă neconcordanța dintre conținutul real al puterii politice și forma de organizare a statului, monarhia. Înlăturarea regalității devenise nu numai imperios necesară, dar și obiectiv posibilă. Ținând seama de transformările politice, economice și sociale petrecute în perioada 1944—1947, de noul raport al forțelor social-politice, Partidul Comunist — dînd expresie voinței maselor largi de la orașe și sate — a stabilit ca obiectiv nemijlocit înlăturarea monarhiei.

Pentru eventualitatea în care regele, în calitatea sa de șef al statului și comandant suprem al armatei, și apelînd la sprijinul cercurilor imperialiste străine, ar fi încercat să-și mențină tronul prin forță, au fost luate măsuri adecvate, folosindu-se în acest scop formațiuni patriotice și unități militare.

Din însărcinarea Partidului Comunist și a guvernului a revenit președintelui Consiliului de Miniștri, dr. Petru Groza, și secretarului general al Consiliului Central al Partidului Comunist Român, Gheorghe Gheorghiu-Dej, misiunea de a cere regelui, în dimineața zilei de 30 decembrie, să abdice. Izolat și fără vreun sprijin politic sau de mase, înțelegînd că orice împotrivire este sortită eșecului, regele a acceptat să abdice și să părăsească țara.

În după-amiaza aceleiași zile, Consiliul de Miniștri, întrunit în plenul său, a luat act de abdicarea regelui, hotărînd s-o aducă la cunoștința poporului printr-o proclamație. «Istoria va înregistra o lichidare a monarhiei, fără zguduiri — cum poate inamicii noștri n-ar fi dorit — declara, în ședința Consiliului, dr. Petru Groza. Ca să utilizez o expresie a reginei mame, poporul a făcut azi un divorț — și decent și elegant — de monarhie... Vreau să se știe pretutindeni — și aceasta este foarte important — că lucrul acesta s-a făcut cu cumințenie, la timpul său».

În seara zilei de 30 decembrie, la orele 19, într-o atmosferă de mare însuflețire, în aceeași sală în care ne aflăm acum, adunarea Deputaților a consfințit abolirea monarhiei și a adoptat legea prin care România era proclamată Republică Populară.

Adunarea Deputaților a ales în unanimitate un Prezidiu al Republicii, format din dr. C. I. Parhon, Mihail Sadoveanu, Ștefan Voitec, Gheorghe Stere, Ion Neculi.

Vestea înlăturării monarhiei și proclamării Republicii a stîrnit o explozie de entuziasm în popor. Pretutindeni, la orașe și sate, pe străzi și în piețe publice, în instituții și întreprinderi, masele și-au arătat bucuria prin manifestații care au îmbrăcat caracterul unor mari serbări populare.

Prin nenumărate moțiuni și telegrame, muncitorii, țărani, intelectuali, armata și-au exprimat devotamentul față de Republică și hotărîrea nestrămutată de a-și consacra toate forțele înfloririi ei».

În continuare, s-a arătat ce dezvoltare frumoasă și eficientă s-a petrecut în viața poporului nostru, cum și perspectivele de dezvoltare și progres material și social ce se prevăd scumpei noastre țări.

«În pragul celui de al treilea deceniu de existență a Republicii — a spus Președintele Consiliului de Miniștri în încheierea expunerii sale — poporul român privește spre viitor cu optimism, încredințat că prin munca

și priceperea sa, va înainta neîncetat pe calea socialismului și a bunei stări, va da o nouă strălucire României.

Interesanta expunere a fost întreruptă deseori de puternicele aplauze ale asistenței care, la sfârșit, a ovaționat îndelung pe conducători.

Încheind lucrările Sesiunii, Președintele Marii Adunări Naționale, Ștefan Voitec, a spus: «Vă rog să-mi permiteți ca, în numele Biroului Marii Adunări Naționale, să vă adresez cele mai călduroase felicitări cu prilejul aniversării Republicii, iar pentru noul an să vă urez sănătate, fericire și noi succese în activitatea dumneavoastră, dăruită înfloririi continue a scumpei noastre patrii, Republica Socialistă România.

Declar închisă cea de a opta sesiune a Marii Adunări Naționale».

A. I.

ȘTIRI ECUMENICE

— În urma unei consfătuiri între Mitropolitul Meletie, exarhul Patriarhiei Ecumenice din Constantinopol pentru Europa Apuseană, Mitropolitul Antonie, exarhul Patriarhiei Ruse pentru Europa Apuseană și Arhiepiscopul Gheorghe, întiiistătătorul «Arhiepiscopiei Ortodoxe din Franța și Europa Apuseană» s-a înființat «Comitetul permanent de episcopi» sub președinția Mitropolitului Meletie, avînd ca obiectiv : coordonarea activității ecumenice, dezvoltate de Bisericile ortodoxe din Europa Apuseană (*E.K.D.*, octombrie, 1967).

— La Sofia (Bulgaria) s-a prăznuit 1050 de ani de la moartea Sfintului Clement de Ohrida, primul episcop bulgar, ucenic al renumiților apostoli ai slavilor Chiril și Metodie, cultivator al limbii bulgare, întemeietor al învățămîntului bulgar, ctitor de biserici și minăstiri, organizator și scriitor. La 5 decembrie 1967 «Biblioteca populară» din Sofia a organizat o expoziție de documente literare și cercetări științifice asupra vieții și activității Sfintului Clement. În seara aceleiași zile Comitetul de stat pentru cultură și artă a dat o recepție urmată de concert, în onoarea oaspeților din alte țări și a personalităților vieții publice, — a participat și Prea Fericitul Patriarh Chiril cu membrii Sfintului Sinod al Bisericii Ortodoxe Bulgare. În zilele de 6—7 decembrie Academia bulgară de științe a organizat un ciclu de conferințe festive, la care și-au dat contribuția învățați din Bulgaria, Iugoslavia, Moscova, Cracovia, Praga, București, Salonic. În zilele de 9—10 decembrie Academia teologică din Sofia a organizat ședințe festive pentru comemorarea Sfintului Clement de Ohrida. Cu această ocazie Prea Fericitul Patriarh Chiril a subliniat în cuvîntul rostit importanța Sfintului Clement pentru Biserica și poporul bulgar. Academia bulgară de științe a publicat un volum jubiliar de 500 pagini, iar revistele, inclusiv cele religioase, au închinat numere complete Sfintului Clement de Ohrida. Demn de reținut este și faptul că Universitatea din Sofia, întemeiată în anul 1904 precum și Academia teologică a patriarhiei bulgare și azi poartă numele «Sfintul Clement de Ohrida» (*E.K.D.*, octombrie 1967).

— Biserica metodistă a ținut între 6—10 noiembrie 1967 la Freudensstadt-Schwarzwald (R.F.G.) a doua sa conferință socială europeană. Prima

sa conferință socială a fost în 1963. Au participat peste 100 de teologi și mireni metodiști din 16 țări europene, câțiva din Algeria, S.U.A. și Pakistan. Au participat și 2 oaspeți romano-catolici. Tema generală a conferinței: «Mărturia Bisericii în societate». Spre lămurirea ei au servit o serie de referate, ca : «Teologie, etică socială și acțiunea Bisericii», «Metodismul și mișcarea ecumenică», «Creștinul în societatea industrială» ș.a. Una dintre datoriile cele mai însemnate ale creștinilor este — s-a spus — intervenirea pentru slăbirea tensiunii în Europa. Cine se întoarce cu fața de la lume, acela se abate și de la Dumnezeu. (N.Z., 274/67).

— «Asociația ecumenică internațională» (Elveția) este noul «for ecumenic» constituit din reorganizarea «Ligii internaționale pentru credință apostolică și constituție». Noua asociație și-a făcut ca obiectiv : 1) fundamentarea problemelor de ordin ecleziologic, deci privitoare la învățătura despre Biserică și 2) popularizarea «rezultatelor ecumenice» în rîndul credincioșilor.

— În orașul Novgorod a fost restaurată catedrala Sfântului Nicolae zidită în anul 1113 și bombardată în cel de al doilea război mondial.

— La 9 noiembrie 1967 Prea Fericitul Patriarh Alexei al Moscovei a împlinit frumoasa vîrstă de 90 de ani.

— La terminarea vizitei de 3 zile la Vatican, Patriarhul Ecumenic Atenagora și Papa Paul al VI-lea au publicat o declarație comună, în care se adresează guvernelor și popoarelor din lume pentru «ca să se străduiască în numele lui Dumnezeu cu toate mijloacele pentru asigurarea păcii și dreptății în toate țările lumii» (N.Z., 31/10, 1967).

— Prea Fericitul Patriarh Ecumenic Atenagora I a vizitat «centrul ecumenic» de la Geneva. Dr. Eugene Carson Blake, secretarul general al Consiliului ecumenic al Bisericilor l-a salutat pe Prea Fericitul Patriarh, în ziua de 6 noiembrie 1967, în marea sală de conferință a centrului ecumenic — ca pe reprezentantul cel mai înalt al Ortodoxiei și ca pe unul dintre întemeietorii Consiliului Ecumenic al Bisericilor. În cuvîntul de răspuns Prea Fericitul Patriarh a subliniat necesitatea colaborării tuturor Bisericilor creștine în rezolvarea unei serii de probleme comune. Nici o Biserică creștină, a spus Prea Fericitul Patriarh, n-are dreptul să rămînă în izolare. În cadrul colaborării în Consiliul ecumenic, Biserica ortodoxă nu intenționează să ignoreze diferențele teologice dintre biserici și nici să le privească cu indiferență, urmărind o înțelegere superficială între ele. Dimpotrivă, Biserica ortodoxă voiește o sinceră înțelegere reciprocă în adevăratul duh al lui Hristos și o comunitate, care să dea posibilitatea membrilor Trupului lui Hristos, ca, într-o bună zi, cu ajutorul Duhului Sfînt să se împărtășească toți din același potir. La primirea Prea Fericitului Sale au fost de față, pe lîngă persoanele de la Centrul ecumenic, și reprezentanți ai statului elvețian, ai corpului diplomatic, episcopul romano-catolic de Geneva, Lausanne și Freiburg, Mgr Charrière, moderatul Bisericilor protestante naționale din Geneva, Marc Henri Rotschy, iar

Prezidiul consiliului ecumenic a fost reprezentat de Dr. M. Niemöller (Wiesbaden).

Cu ocazia acestei vizite, Dr. Visser't Hooft, fost secretar general al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, într-o predică rostită la un serviciu divin a caracterizat activitatea Patriarhului Ecumenic Atenagora, care era de față, drept «adevărat apostolat pentru unitatea creștinilor».

La același serviciu divin Patriarhul ecumenic a dat citire unui mesaj adresat către «Creștinii tuturor confesiunilor din Geneva». Orașul Geneva, a spus Prea Fericirea Sa, a devenit simbol al «diaconiei, împăcării și al păcii» și oferă azi ospitalitate Consiliului Ecumenic al Bisericilor, unul dintre cele mai promițătoare instrumente ale unității creștine... Azi datorită Bisericii este să salveze omenirea de nimicirea totală ce-o amenință.

Cu ocazia vizitei la «Centrul ecumenic» din Geneva, Prea Fericitul Patriarh Ecumenic Atenagora, a predat Secretarului General, Dr. Blake, o placă de argint, drept amintire a acestei vizite, iar pentru capela Centrului ecumenic a donat un mozaic, reprezentând Botezul Domnului Iisus Hristos, lucrare executată de Muzeul din Atena după un original — Daphne — din secolul al XII-lea, Dr. Blake i-a oferit Prea Fericitului Patriarh un album despre Consiliul ecumenic (*O.P.D.*), 39/67).

— La serbările organizate la finea lui octombrie 1967 la Wittenberg (R.D.G.) pentru jubileul de 450 de ani al Reformei au participat din partea Bisericii Ortodoxe Române I.P.S. Mitropolit Iustin al Moldovei și Sucevei și P. C. Pr. Prof. Milan Șesan de la Institutul teologic din Sibiu. În cuvîntarea de salut, I.P.S. Iustin a subliniat importanța Reformei în cadrul creștinismului, deoarece Luther a militat atît pentru reforma religioasă, cît și pentru reforma socială, protestînd contra nedreptăților sociale ale vremii.

Cu prilejul acestor serbări s-a organizat și o conferință de «studii teologice», la care s-au prezentat referatele : «Situația de azi a cercetărilor asupra lui Luther» (Prof. D. Lau-Leipzig); «Însemnătatea lui Luther pentru Europa de Sud-Est» (Prof. D. Michalko-Bratislava); «Slujire și harismă» (Prof. D. Schott-Halle, R.D.G.); «Justificarea și eshatologia la Luther» (Prof. D. Forell-Iowa, S.U.A.); «Mesaj reformatoric și umanism» (Prof. D. Wolf-Göttingen, R.F.G.); «Reformația ca eveniment ecumenic» (Prof. Dr. K. Skydsgaard, Danemarca); «Reformația și lumea» (Prof. Gustav Wingren, Suedia); «Cutezanța moștenitorilor» (Prof. Dr. Heinz Wagner, Leipzig) (*N. Z.*, 17/XI. 1967).

— Între 26—30 iunie 1967 Institutul ecumenic de la Bossey a organizat o conferință mondială privind «Dreptatea internațională și reconcilierea», la care au participat reprezentanți și personalități religioase din toate continentele. Din partea Bisericii Ortodoxe Române a participat I.P.S. Mitropolit Nicolae al Banatului, asistat de cei doi bursieri români care studiază la Bossey, P. C. Pr. Traian Sevcici și P. C. Pr. D. Popescu.

— Conferința Creștină pentru Pace a organizat între 20—22 noiembrie 1967 la Eisenach (R.D.G.) o consultație privind securitatea euro-

peană. Au participat 25 de reprezentanți ai Bisericilor din 10 state europene. Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de către I.P.S. Mitropolit Nicolae al Banatului. S-au discutat referatele : a) «O Europă a păcii, contribuție la o orînduire internațională a păcii» și b) «Un sistem colectiv de securitate în Europa». În discuții, I.P.S. Mitropolit Nicolae a insistat asupra necesității introducerii unei etici în relațiile dintre state și popoare prin respectul reciproc, apărarea independenței și integrității teritoriale a fiecărui stat.

— Colocviul organizat de Conferința Bisericilor Europene (C.B.E.) între 27 noiembrie—1 decembrie 1967 la Basel (Elveția) a avut ca temă: «Bisericile Europei și Bisericile celorlalte continente». Au participat 40 de delegați (33 din Europa, 2 din Africa, 2 din Asia, 2 din America de Nord, 1 din America de Sud). Din partea Bisericii Ortodoxe Române a participat P. C. Diac. Prof. N. Nicolaescu, rectorul Institutului teologic Universitar din București. Preocuparea principală a colocviului a fost stabilirea metodelor care ar putea spori prestigiul Bisericii și eficiența predicii creștine în țările aflate în curs de dezvoltare. În legătură cu aceasta au fost discutate și teme de interes mai larg ca : Biserica și lumea ; problema familiilor interrasiale ; Biserica și educația tineretului ; Biserica și revoluțiile sociale ; Biserica și pacea mondială ș.a. Reprezentantul Bisericii Ortodoxe Române, P. C. Diac. Prof. N. Nicolaescu, intervenind în discuții, a determinat eliminarea din rapoarte a tezei protestante că cele trei mari confesiuni creștine ar deține, fiecare, cîte o parte din adevărul revelat și din mijloacele de mîntuire ; asemenea a determinat părăsirea tezei protestante, după care «Biserica a greșit și trebuie să facă pocăință», demonstrînd că nu Biserica a greșit, ea fiind infailibilă și sfîntă, ca trup al lui Hristos, ci unii dintre membrii ei, clerici și laici, și că aceștia au a face pocăință ; a precizat apoi că ortodocșii nu sînt de acord să se vorbească de «reforma Bisericii», pentru sporirea influenței Evangheliei în lumea de azi, — ci de înnoirea metodelor de pastorație și de misiune pentru ca ele să corespundă cît mai bine cerințelor spirituale ale unei societăți aflate în continuă transformare și înnoire.

— «Biserica evanghelică germană» (R.F.G.) a hotărît continuarea dialogurilor sale cu Biserica Ortodoxă. În prezent sînt proiectate două dialoguri : unul cu Patriarhia Ecumenică din Constantinopol și celălalt cu Biserica Ortodoxă Rusă. Din delegația pentru dialogul cu Patriarhia Ecumenică vor face parte Episcopii : D. E. Eichele (Stuttgart) și H. Kunst (Bonn) ; profesorii : F. Hejer (Heidelberg), W. Schneemelcher (Bonn), R. Stupperich (München) și E. Wolf (Göttingen) ; consilierii : W. Gundert (Hanovra) și H. Krüger (Frankfurt), iar din delegația pentru dialogul cu Biserica Ortodoxă Rusă : profesorii E. Wolf (Göttingen), L. Goppat (München), G. Kretschener (München), Fairy von Lilienfeld (Erlangen), Hildgard Schaefer (Frankfurt), R. Slenczka (Heidelberg). Amîndouă delegațiile vor fi conduse de Dl. Dr. Adolf Winhmann, președintele comisiei pentru relațiile externe a Bisericii evanghelice germane.

— Între 12—20 iulie 1967 s-a ținut la centrul ecumenic de la Agape (Italia) un campament cu tema «Creștinismul și marile religii». Ca delegat al Bisericii Ortodoxe Române a participat dl. Cezar Vasiliu, care urmează la Facultatea valdensă din Roma studii de specializare.

— La 6 noiembrie 1967, în Biserica valdensă din Milano s-a constituit oficial «Federația Bisericilor evanghelice din Italia».

— Cu prilejul jubileului de 100 de ani al Bisericii anglicane «Krim» din Istanbul, s-a oficiat un «serviciu religios ecumenic» la care au participat preoți și pastori ortodocși, romano-catolici, anglicani, armeni, evanghelici, sirieni și armeni-catolici.

— Cele trei Biserici protestante din Madagascar-nord: 1) Biserica evanghelică, 2) Biserica lui Hristos, 3) Biserica prietenilor, au hotărât să se unească sub titlul «Biserica unită din Madagascar», având 800.000 de credincioși. Biserica lutherană din Madagascar-sud nu s-a afiliat acestei alianțe, deși are cu Bisericile protestante din nord relații în domeniul presei, tineretului și învățămîntului (O.P.D., 39/67).

— «Alianța evanghelică» germană a organizat între 10—12 noiembrie 1967 la Potsdam (R.D.G.) o conferință pentru «studii confesionale» cu următoarele teme: «Reforma în cadrul Bisericii evanghelice»; «Catolicitate și catolicism roman»; «Sfânta Euharistie și jertfa liturgică»; «Biserica Romano-Catolică în revenire și înaintare»: «Însemnătatea permanentă și ecumenică a Reformei».

— Întemeietorul și întiiistătătorul Bisericii naționale indiene este Arhiepiscopul Mar Athasie I. S. Williams. Această Biserică cuprinde o serie de comunități care s-au despărțit de societățile misionare străine și azi, după constituție bisericească și teologie, se apropie de Biserica Ortodoxă.

— Prof. Dr. Miroslav Novak, patriarhul Bisericii cehoslovace, a împlinit vârsta de 60 de ani. Este primul episcop din noua generație de preoți ai Bisericii sale, întemeiată în 1920, care n-a primit hirotonia romano-catolică. Face parte dintre întemeietorii Conferinței creștine pentru pace de la Praga. Activ la congresele internaționale pentru pace și la Mișcarea ecumenică, docent pentru Vechiul Testament (N.Z., 11/XI, 67).

— Dr. Herbert Trebs, docent la facultatea teologică (protestantă) a Universității Humboldt (Berlin R.D.G.), a fost numit profesor pentru «teologia ecumenică» la aceeași facultate. Sporește numărul acestor catedre la facultățile teologice ale diferitelor confesiuni creștine.

— A încetat din viață, în vîrstă de 56 de ani, Arhiepiscopul Sergiu, conducătorul Eparhiei ortodoxe ruse, Iaroslavl. Decedatul a fost timp de 2 ani exarh al Patriarhiei Ruse pentru Europa centrală. A fost activ în acțiunea pentru pace și pentru apropierea între Bisericile creștine. În domeniul teologic se ocupa de istoria bisericească. Lucrarea ultimă privește probleme ecumenice.

— Corabia lui Noe. Prof. Meir Ben-Uri, directorul Institutului pentru arta sinagogală din Haifa (Izrael), bazându-se pe anumite capitole din Vechiul Testament (Geneză II, 13—16) s-a ocupat ani de zile de corabia lui Noe, ajungând la alte concluzii decât cele cunoscute pînă acum despre ea. După prof. Meir Ben-Uri nu poate fi acceptată părerea de pînă acum că corabia lui Noe ar fi avut formă dreptunghiulară, fiindcă o astfel de construcție ar fi avut nevoie de prea multe grinzi de susținere și ar fi redus considerabil volumul ei. După Prof. Meir Ben-Uri corabia lui Noe a avut forma unui romb, lungime de 150 m. și greutate de 6000 tone. Reptilele să fi fost adăpostite pe puntea de jos, mamiferele pe puntea intermediară și păsările pe puntea superioară. Noe cu familia să fi stat în partea de dinapoi a corabiei. Toate încăperile să fi avut supape de aer, care puteau fi închise. Capacitatea de transport să fi fost de 15.000 tone. Problemă interesantă?! (N. Z., 18/XI, 67).

— Biserica Ortodoxă din Macedonia s-a despărțit de Patriarhia Ortodoxă Sîrbă, declarîndu-se autocefală, — la 18 iulie 1967 la Ohrida.

— Numărul studenților în teologie în Patriarhia Ortodoxă Sîrbă în anul 1966 a fost : la Belgrad 179 ; la Carloviț 175 ; la Prizren 172 și în Mînăstirea Krka 74. În Mînăstirea Ostrog s-a înființat o nouă școală monahală.

— Eparhia Ortodoxă Kavalla (Grecia) a organizat un curs pentru perfecționarea biblică a preoților.

— În localitatea, Madeba, 24 km spre sud de Amman (Iordania) o misiune arheologică germană a descoperit rămășițele unei Biserici ortodoxe («Sfinții Apostoli»), datînd din anul 578. În pronaos se află mozaicuri bine păstrate.

— În urma hotărîrii sinodului monofizit din ianuarie 1965 ținut la Addis Abeba a fost numit acum ca profesor la Seminarul teologic din Zahle (Libanon) și un monah copt.

— Paul Verghese, pînă acum Secretar general adjunct al Consiliului Ecumenic al Bisericilor și director al Secțiunii pentru activitate ecumenică, a fost numit director al Seminarului teologic din Kottayama (Kerala) aparținînd Bisericii monofizite din India de Sud (Biserica-Toma).

— La 5 și 6 mai 1967 s-a ținut la Worcester (Mass. S.U.A.) a doua întîlnire între teologi ortodocși și romano-catolici din America.

— La 17—18 noiembrie s-a ținut o discuție între teologi ortodocși și evanghelici luterani (E.N.A.).

— Comisiunea pentru «Credință și constituție bisericească» ținînd de Consiliul Ecumenic al Bisericilor, se va ocupa în timpul 1967—1970 de problemele următoare : 1) Autoritatea Bibliei și problema ermeneutică; 2) Conciliul din Calcedon (451) și acceptarea lui de Biserică; 3) Spirit,

funcțiune și organizare; 4) Autoritate și libertate în Biserică; 5) Hiro-tonie; 6) Serviciul religios.

— O delegație roma-catolică a readus în iulie 1967 moaștele Sfin-tului Isidor († 250) în insula Chios de unde au fost luate de Venetieni în anul 1120.

— Patriarhul Bisericii Copte, Chiril al VI-lea a cerut (mai 1967) osemintele Sfântului Evanghelist Marcu care se află la Venetia, transpor-tate acolo (1094) fără știrea Bisericii din Alexandria. Capul Evanghelis-tului Marcu, întemeietorul Bisericii creștine Egiptene, a rămas la Ale-xandria. În 1968, când se vor împlini 1900 de ani de la moartea martirică a evanghelistului Marcu, se va sfinți la Alexandria noua catedrală coptă (*I.K.Z.*, 3/1967).

— Comitetul Central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, în se-siunea din august 1967 de la Heraklion (Creta) a primit ca membre urmă-toarele Biserici: 1) Consiliul Bisericilor lui Hristos din China (Hongkong), 19.000 credincioși; 2) Biserica creștină evanghelică din Iranul de Vest, 175.000 credincioși; 3) Biserica prietenilor din Madagascar, 50.000 credin-cioși; 4) Biserica Veche-Catolică din Austria, 36.000 credincioși; 5) Biserica Toradia (reformată) din Indonezia, 180.000 credincioși; 6) Uniunea con-gregaționalștilor independenți, 98.000 credincioși; 7) Conferința Bisericii metodiste din insulele carilice și America de Mijloc, 65.687 credincioși admiși la Euharistie; 8) Biserica metodistă din Sierra Leone, cu 17.743 credincioși; 9) Biserica evanghelică-luterană din Canada, 78.827 credin-cioși; 10) Biserica evanghelică luterană din Tansania; 11) Biserica unită din Jamaica și Grand Cayman (o uniune a Bisericii presbiterane și a uniunii congregaționaliste din Jamaica); 12) Biserica presbiterană refor-mată din Cuba, 8.780 membri botezați.

— Comitetul executiv al Alianței reformate mondiale (106 Biserici-membre), în sesiunea de la Toronto (Canada, iulie 1967) a hotărât să nu întrețină legături directe cu Biserica Romano-Catolică, ci numai prin in-termediul Consiliului Ecumenic al Bisericilor.

— Între 17—28 iulie 1967 s-a ținut la Nairobi (Kenia) conferința Consiliului mondial pentru educație creștină, avînd ca temă: «Poporul lui Dumnezeu în lumea lui Dumnezeu: a trăi, a învăța însuși și a învăța pe alții». Au participat 350 de reprezentanți din 80 de țări, tratînd pro-blema de educație creștină în lumea de azi (*O.R.*, 4, 1967).

— În comunicatul publicat în legătură cu vizita Prea Fericitului Patriarh Ecumenic Atenagora I la Vatican — după vizitele făcute patriar-hiilor ortodoxe sîrbă, română și bulgară — se spune între altele: «...Re-cunoaștem că este încă drum lung pînă la unitatea tuturor creștinilor și că între bisericile Romano-Catolică și Ortodoxă mai sînt puncte de lămurit, impedimente de înlăturat, pînă se va ajunge la unitatea în credință: premisa necesară pentru restabilirea deplinei comunități... De la dialogul iubirii — temelia tuturor relațiilor — drumul trebuie să ducă, respec-

tîndu-se reciproc tradițiile bisericești, la colaborare desinteresată în probleme pastorale, sociale și spirituale...». Papa și Patriarhul și-au exprimat expres dorința ca preoții romano-catolici și ortodocși să colaboreze strîns în opere caritative și în acțiunile pentru promovarea dreptății și a păcii. Asemenea, teologi ai celor două Biserici să colaboreze în domeniul istoriei bisericești, a patristiceii, liturgicii și interpretării evangheliei. Colaborarea să se facă în «duhul credincioșiei față de adevăr și al înțelegerii reciproce și însuflețită de dorința de a evita mințile trecutului și orice preponderență spirituală și intelectuală».

— Arhiepiscopul George Tssetsis de la Patriarhia Ecumenică a fost numit secretar adjunct pentru Bisericile și țările ortodoxe în secțiunea pentru ajutor interbisericesc ținînd de Consiliul Ecumenic al Bisericilor.

— La 24 octombrie 1967 s-a sfîntit la Geneva marea sală de conferințe a Centrului ecumenic, de față fiind și ctitorul, Mr. Clarence Dillon (New York).

— Sinodul Bisericii presbiteriane din Brazilia de nord, în sesiunea de la Sao Luis, a respins orice «contacte ecumenice». În rezoluția publicată se resping «toate străduințele ecumenice pentru apropiere de Biserica Romano-Catolică, de Ortodoxia greacă și de alte grupe sau sisteme religioase, care s-au despărțit de adevărul propovăduit în Biblie...» Totodată sinodul apelează la conducerea bisericească pentru a pedepsi disciplinar pe toți membrii ei care «dintr-un motiv sau altul, prin cuvînt sau faptă, nu respectă această atitudine». Curioasă atitudine și curioasă apreciere a «adevărului biblic»?!

— La invitația făcută de P. Hervé Carrier, rectorul universității papale «Gregoriana» din Roma, Dr. Eugene Carson Blake, secretarul general al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, a conferențiat la universitatea numită, despre «marile probleme, care se pun azi Consiliului ecumenic», stăruind pentru o strînsă colaborare între creștinii ortodocși, romano-catolici și protestanți în lupta împotriva suferințelor sociale ale timpului.

— Între 20--21 octombrie 1967 s-a întrunit la Cambridge (S.U.A.) conferința interconfesională a studenților, avînd ca temă de discuție: «Unirea Bisericilor și Biserica slujitoare». Au fost peste 300 de participanți.

— Dr. Lukas Vischer, directorul comisiei pentru «Credință și constituție bisericească» a Consiliului ecumenic al Bisericilor și-a exprimat decepția în privința hotărîrii privitoare la «căsătoriile mixte» luată de sinodul episcopilor romano-catolici ținut la Roma. Deosebirea confesională e socotită și acum drept impediment pentru căsătorie. «Faptul acesta — spune Dr. Vischer — este decepționant. Nădejdiile legate de acest sinod n-au fost împlinite».

— Institutul ecumenic din Bossey (Elveția) și-a deschis cursurile semestrului din iarnă la 3 octombrie 1967, avînd ca temă: «Înnoire în

lume și în Biserică». Sînt 57 de participanți (între care și patru de confesiune romano-catolică). Vor ține conferințe și cunoscuții teologi romano-catolici Hans Küng și Jérôme Hamer. Profesorul Dr. N. Nissiotis, directorul institutului, a motivat alegerea temei menționate cu afirmația: «Toate Bisericile tind după înnoire, fără să știe precis ce înțeleg prin aceasta».

— La 8 și 9 noiembrie 1967 s-a constituit la Viena (Austria) comitetul internațional pentru editarea revistei «Forum», care servește «Dialogul» dintre est și vest, avînd ca motto: «Încerc dialogul cel mare». Din comitet fac parte și teologi, menționăm: Georges Casalis (Paris), membru al comitetului Conferinței creștine pentru pace (C.C.P.), M. D. Chenu (Paris), Yves Congar (Strassburg), Josef Hromadka (Praga), președintele C.C.P., Jürgen Moesmann (Tübingen) ș.a.

— La serbările organizate la Wittenberg (R.D.G.) pentru jubileul de 450 de ani al Reformației, Mitropolitul Nicodim (Patriarhia Rusă) a spus între altele: «Prin Martin Luther a primit o nouă putere interioară nu numai creștinismul apusean, ci noi impulsuri a primit și umanismul».

— O extraordinară operă literară, asemănătoare Iliadei și Odiseei lui Homer, a numit un critic literar sovietic traducerea Vechiului Testament din limba polonă în limba rusă. Traducerea apărută sub titlul «Istoriei biblice», într-un tiraj de 100.000 exemplare s-a epuizat în timp foarte scurt. A. Kashdan, redactor la revista «Știință și religie», a salutat apariția «Istoriilor biblice» ca o «biruință asupra conjurației tăcerii», căreia i-a căzut Vechiul Testament mult timp ca jertfă. «Valoarea pozitivă a publicației o sesizează Kashdan în «calitatea ei literară» și în privirea pe care o aruncă în psihologia umană. (Ö.P.D., 34, 36, 37, 38/1967).

— La 16 octombrie 1967 a decedat la Göttingen (R.F.G.), în vîrstă de 80 de ani, D. Friedrich Gogarten, cunoscutul profesor protestant de teologie sistematică. Împreună cu Karl Barth și Rudolf Bultmann a întemeiat curentul teologic protestant cunoscut sub numele «teologia dialectică». Mai tîrziu s-a despărțit de Karl Barth. Dintre lucrările decedatului menționăm : 1) *Fichte als religiöser Denkes*, (1914); 2) *Religion und Volkstum*, (1915); 3) *Vom Glauben und Offenbarung*, (1923); 4) *Ich glaube an den dreinigen Gott*, (1926); 5) *Die Selbstverständlichkeit unserer Zeit und der christliche Glaube*, (1932); 6) *Entmythologisierung und die Kirche*, (1953).

O. BUCEVSCHI

ARTICOLE ȘI STUDII

GALA GALACTION IN DRUM SPRE PREOTIE

DUPĂ OPERA SA LITERARĂ

Gala Galaction stă în literatură alături de marii noștri scriitori, admirat pentru înveșmîntarea frumoasă a gîndurilor și pentru simțirea pusă în inimile personagiilor create. Însă toate aceste gînduri și simțăminte izvorăsc din Evanghelia creștină și de aceea un loc de mare cinste trebuie să i-l ofere Biserica și credincioșii ei cărora le-a dăruit atîta rîvnă și talent.

Pentru că am stat în apropierea preotului Gala Galaction aproape patruzeci de ani și, cunoscînd cum a trăit preoția, profund legată de Hristos Euharistic, mă simt dator să readuc în amintirea cititorilor și mai ales a credincioșilor creștini această mare personalitate a Ortodoxiei noastre românești din prima jumătate a secolului nostru. Timp de cincizeci de ani Gala Galaction a stat în mijlocul frămîntărilor noastre spirituale, ca una din personalitățile cele mai alese, tot așa cum a fost și în viața literară.

Din datele autobiografice pe care ni le-a lăsat și din ceea ce putem recunoaște ca însemnări cu același caracter în opera sa literară, vom încerca să reconstituim acest drum spre preoție.

Grigore Pișculescu s-a născut în anul 1879, luna aprilie, în comuna Didești-Teleorman, unde tatăl său era arendașul moșiei Negara a Schitului Didești. Tatăl său nu era de pe acele meleaguri, ci crescuse prin porturile dunărene Brăila și Piua-Petri, unde se ocupase cu arendășia și cu comerțul de cereale. Pare-se că se trăgea dintr-o familie din afară de țară, din Macedonia, din jurul Ianinei. Rudele sale după tată, purtau nume grecești și vorbeau grecește. Bunicul lui Grigore Pișculescu era boier mare și bogat la Brăila, care i-a dat nepotului său Nicolachi un cal bun și aur mult, ca să plece în lume. să înceapă o viață personală, dar mai ales să împiedice o dragoste nelegitimă cu vara sa Eufimița. Acest Nicolachi — din schița *Dionis Grecoteiul* — pare a fi tatăl lui Grigore Pișculescu care s-a stabilit la Piua-Petri, centru mare de vînzarea cerealelor. Avea și moșie în arendă, în comuna Mărculești, pe Ialomița, unde rîul făcea un cot mare, iar conacul se numea la Pisc. Dar într-o primăvară

Ialomița a venit așa de mare, încât a înecat tot avutul conacului și a distrus averea lui Nicolachi din Piua-Petri¹.

A plecat în alte părți și s-a stabilit la Roșiorii de Vede, centru bogat în inima Teleormanului, unde s-a căsătorit cu fiica proestosului Constantin Ostreanu. Ajuns aici, și-a luat numele Pișculescu, după locul pe care-l părăsise în Ialomița.

În orice caz, s-a stabilit la Roșiorii de Vede cu vreo cinci ani înainte de războiul din 1877, unde își închegase o frumoasă avere.

Dar, ajuns aici, s-a îndeletnicit tot cu arendășia și negoțul de cereale, căci din romanul *Papucii lui Mahmud*, pe care Gala Galaction ni-l prezintă ca un roman autobiografic al copilăriei sale, recunoaștem foarte multe amănunte care vor hotărî viața de mai târziu a copilului Grigore.

Nicolachi de la Didești era la Turnu Măgurele, cunoscut cu numele de Nicolachi Piua-Petri. Așa își zicea, ca să-și amintească de unde a plecat? Era știut în tot județul și mai ales în oraș, la Turnu Măgurele, ca arendaș bogat, om de petreceri, umblat prin lume și bătut de vântul mării, căutat de toți pleșcarii de chefuri, pentru risipa ce o făcea.

După cum istorisește Gala Galaction în același roman, la Turnu Măgurele era pe vremea aceea o viață care semăna cu a orașelor mustrate de prooroci.

Viața aventuroasă a tatălui îi era cunoscută, cred, din gura acestuia, căruia îi făcea o mare plăcere să spună copiilor săi poveștile pe care le știa: *Moara lui Călifar*, *Andrei Hoțul*, *În pădurea Cotoșmanei*, *Mustafa Efendi ajunge Macarie Monahul etc.*

Dar toată această viață a tatălui său înăbușeau în suferință inima soției acestuia, care, ca fiică de preot, ducea o viață cu totul deosebită. Citea cărți de basme dintr-o ladă plină, printre care se găseau și cărți religioase ale unor frați, elevi de seminar, și o mică Biblie ilustrată. Le citea desigur și copilul Grigore. Ea păstra legături cu preoții și mai ales cu duhovnicul său, părintele Silvestru de la Schitul Didești. «Nevastă-mea îi poartă de grije ca unui pustnic de la Sfântul Munte... De două ori pe săptămână îi trimite azimă, legume, poame și untdelemn. Pe mine nu poate să mă rabde. «Nicolachi, fugi din calea mea! Te văd negru de păcate! Și are dreptate. Sint un păcătos!»

Trăind într-o asemenea atmosferă de familie, copilul Grigore era alături de mama sa și, ca să-și ușureze suferința, nu-i plăcea să stea acasă, ci alerga pe toate dealurile Vezii și prin toate pădurile, de dimineața pînă seara, jucîndu-se cu copiii din sat, mai ales ai țiganilor de pe moșia tatălui său, iar seara ajungea acasă rupt de oboseală și nemîncat, abia mai putea cere să mănînce lapte — lăptișor, pe care-l va lua mai târziu ca pseudonim, Gala Galaction, după cum mi-a istorisit un membru din familia sa.

În aceste vremuri ale copilăriei, copilul Grigore va îndrăgi florile și le va consacra, mai târziu, cînd va ajunge scriitor, pagini frumoase cum

1. Aceste informații rezumă o discuție între Gala Galaction și mama mea, care era din Mărculești-Ialomița, născută în 1866, și știa de Piscul de pe Ialomița. La această discuție am fost de față.

n-a scris altul în literatura noastră. *Trandafirii, Bujorii, Narcisi, Crizantemele, Crinii, Grădina de lângă lac, Cimitirul de pe deal* sînt evocări ale amintirilor din copilărie.

În 1890 se termina copilăria. Pleacă la București, ca elev intern la Liceul Sfîntul Sava, și își începe adolescența. Dar nu se vor șterge niciodată aceste amintiri, apărînd în toată literatura sa ca într-un palimpsest.

El însuși scria: «Mi-a rămas drag acest tîrg de pe malul Vezii-Roșiorii de Vede, cu grădinile lui stufoase, mi-a rămas drag cu biserica lui Sărdăreasa, cu cimitirul lui din dealul viilor, cu haturile lui de lângă Vede, cu podgoriile lui dispărute, cu tihna și omenia dintre amestecării lui cetățeni acum 60—70 de ani — adică: români, greci, turci, evrei, și pe care ni-i arată trăind în cea mai bună înțelegere.

Toate aceste imagini din copilărie și cu amintirile din familie vor rămîne neșterse și vor apare în literatura lui Gala Galaction.

Biserica lui Sărdăreasa va fi mai tîrziu *Biserica din Răzoare*, peste care «unde de fierbințeală vibrau peste bălăriile moleșite, peste trandafirii spînzurați peste zaplaz. Mă dusei să privesc în altar printr-un ciob de geam, potrivit între birne. Păianjenii dormeau pe rețelele întinse între streășină și trandafiri. În altar, pace adîncă. Pe sfînta masă, un sfeșnic, o cruce, o carte și Sfîntul Chivot. Domnul Euharistic odihnea odihna-i sfîntă în tronul de împărat. Și am adormit un ceas de somn necunoscut celor vii, cum n-am mai dormit de atunci niciodată, după cum voi mai dormi decît după ultima Euharistie, la umbra pridvoarelor eterne» (*Biserica din Răzoare*).

Viața țiganilor cu care era așa de bun prieten, o va evoca în schița *Țiganii* din volumul «*Țărnuț Mării*». I-a văzut bătîndu-se, furînd, alergînd pe cai mai buni decît ai celorlalți oameni. Dar nu va uita mai ales «cînd țigăncile descîntătoare se așezau turcește la pragul cerdacului. Mă uitam cu ochii mari, și-mi lua ochii, rînd pe rînd, ghiocul pestriț, pe care meșterea il juca în valuri de vorbe neînțelese, sălbile cu bani de argint de la gîtul meșteresei și mai cu seamă ochii ei de galbenă-văpaie. Erau niște ochi care pătrundeau, care dureau, niște ochi de o frumusețe nemiloasă și răufăcătoare. După ghicitul din ghioc aveai nevoie și de un descîntec de doochi».

Exploatarea nemiloasă, ce se făcea pe orice moșie arendășească, a cărei victimă erau țărani, muncii pînă la istovire și loviți de isprăvnicul cu harapnicul, văzută pe moșia tatălui său, i s-a întipărit în minte.

Dorind pentru cei care muncesc, cu brațele sau cu mintea, o lume nouă, rînduită pe dreptate și pe adevăr, țărani văzuți pe moșia tatălui său vor rămîni «biete vrăbii țărănești căzute de ger și foame».

Cimitirul de pe deal din Roșiori îl va face să gîndească la viața cea veșnică, discutînd mai tîrziu cu oamenii simpli, dar credincioși, problema nemuririi și a vieții celei veșnice, în nedespărțită trăire cu Iisus Hristos.

Tot în copilărie va auzi primele povestiri despre Tudor Vladimirescu, «ca despre cel dintîi viteaz din neamul nostru despre care am auzit, mic copil, și pe care l-am plimbat în inchipuirea mea. Cîteva întîmplări din acele zile mari și nenorocite mi-au rămas în suflet și, după zeci de

ani, am căutat să le răsădesc în grădinile nuvelei... Din închipuiri, am umplut cerul primelor mele închipuiri cu umbra uriașului Tudorin și cu numele lui de trîmbiță...» ceea ce vădește patriotismul lui Gala Galaction.

«Ereditățile de-a pururi misterioase», natura bogată și frumoasă în mijlocul căreia și-a trăit copilăria, cunoașterea apropiată a oamenilor din peregrinările ce le făcea, cum și lectura făcută încă de copil, vor alimenta creația literară de mai târziu a lui Gala Galaction și vor explica și drumul lui spre preoție, cu toate popasurile și ocolurile făcute, pînă la desăvîrșita ei împlinire.

Toată viața interioară a lui Gala Galaction, așa cum o cunoaștem din ceea ce a scris, a fost furtunoasă, răspîndind din opera lui literară adevărate scăpări de fulger, ca flăcări ieșite din inima lui.

Între 1890 și 1898, la vremea adolescenței, după unele mărturi autobiografice și din romanul *La răspîntie de veacuri*, aflăm cît se pregătea de serios pentru viață. Tinerii cu care era întovărășit «trăiau sufletește într-o primăvară de mari speranțe și de splendide idealuri. Pentru unii triumful socialismului și sacra unire a popoarelor apăreau ca niște țărături fericite, văzute dintr-o corabie chinuită de valuri, dar cu siguranța unei apropiate ancorări. Pentru alții, sfîntul ideal național era soarele mîntuirii, așteptat, implorat să doboare clădirea norilor întunecoși și nedrepti, adunați de veacuri în caerul istoriei poporului românesc, dar pînă acolo, și pentru unii și pentru alții, improprietărirea țaranilor și votul universal erau trandafiri și rouă, pe care îi găseam la căpătiul nostru dimineața, dacă seara ne culcam rău prea împovărați și amăriți de treburile noastre de peste zi. Ce sfinte sînt zilele primăverii! Ce minunată e viața sufletului nostru, cînd toate aspirațiunile, credințele și revendicările lui se găsesc deabia în luna lui april» (*Preliminarii la răspîntie de veacuri*, p. 8).

Așa se înfățișează starea sufletească a generației în care a trăit Gala Galaction cît a fost elev la liceul Sfîntul Sava și la începutul vieții de student. O pregătire temeinică, o lectură bogată, mai ales literatura, preocupări generoase adunau ceata de prieteni care se formase din liceu: elevul Grigore Pișculescu, Tudor Arghezi, N. D. Cocea, V. Demetrius, I. G. Duca și alții, fascinați de personalitatea lui Alexandru Macedonschi și de idealuri mari. Încercările literare ale lui Gala Galaction au început încă din liceu, prin 1896.

A citit pe toți marii romancieri francezi, avea jurnal personal cu însemnări literare, pe care, la o cotitură hotărîtoare a vieții lui, în 1898, l-a aruncat în foc, ca să înceapă un drum nou.

Acum simțea plăcere să citească o altă literatură, în care, cum zice autorul, căuta pe omul de tîmiiie. Lamartine, Paul Verlaine, Huysmans. Fără să știe ce a determinat această nouă orientare a gusturilor sale, simțea o atracție.

La această vreme, putem vorbi de începutul convertirii sale care se va desăvîrși și statornici, cu anii ce vor urma, ducîndu-l pînă la ușile împărătești ale Altarului. Nu va merge mereu tot înainte, ci vor urma oscilații cu lupte puternice angajate în interiorul lui sufletesc — așa cum

ne este mărturie toată literatura scrisă de el în acest timp —, ajungînd la un popas definitiv de împăcare, după care să înceapă o viață nouă.

În acel an, an hotărîtor în viața lui, cunoaște pe scriitorul francez Sar Péladan profund credincios și creștin practicant, pe care, studentul în Filozofie, Grigore Pișculescu, văzîndu-l în Catedrală rugîndu-se și primind Sfînta Împărtășanie, scrie: «Vedeam așa ceva întîia oară în viața mea: Un intelectual, un strălucit autor de literatură frumoasă, un artist în forma lui... ingenunchia înaintea Sfîntului Potir, ridicat pe brațele unui anonim preot slujitor.

Ivirea lui Sar Péladan (oricît s-ar mira fiii acestui veac) a fost pentru mine, cel dintîi eveniment dintr-o serie de evenimente providențiale. Cîteva zile a bătut furtuna peste gîndurile mele» (*In loc de prefață* p. 23, 24 *Opere*, Editura pentru literatură și artă).

Acum el nu mai aparținea veacului în care trăia, ci se depărtase de o lume, ca să descopere o alta nouă. Cu vechii săi prieteni a păstrat aceleași bune relații, dar a înțeles că trebuie să se aplece asupra lui însuși și să șlefuiască prin meditație și studiu diamantul pe care-l descoperise, credința cea nouă în Iisus Hristos. Unul din primii pași făcuți în acest drum va fi părăsirea Facultății de litere și filozofie și înscrierea la Facultatea de teologie din București.

În matricola acestei Facultăți pe anul 1899, la nr. 43, este înscris Grigore N. Pișculescu, născut în anul 1879, aprilie 19, botezat la 23 aprilie 1879, fiul lui N. Pișculescu și d-na Catinca, cu certificatul nr. 33/1898 al Liceului Sfîntul Sava.

Colegi de an a avut pe Ioan Mihălcescu, N. Dobrescu, Iulius Scriban, cei mai cunoscuți și făcîndu-i noii săi prieteni cu care va rămîne la fel toată viața.

Asiduitatea, pasiunea de muncă și inteligența se văd din notele pe care le obține: în anul I, nota 10 la toate obiectele și numai un 9 la istoria Bisericească universală; în anul II nota 10 la toate obiectele, afară de nota 9 la Istoria Bisericii universale și nota 8 la Dreptul bisericesc; iar în anul III nota 10 la toate obiectele. Notele din anul IV nu le-am găsit.

Am putut face o constatare că la studiile scripturice, la studiile de dogmatică și morală creștină, la cunoașterea literaturii creștine a avut numai nota 10; ceea ce arată preocupările lui de preferință, pe care le avusese și înainte și le va avea și mai tîrziu toată viața.

Examenul de licență în Teologie l-a susținut în ziua de 22 noiembrie 1903, prezentînd teza cu subiectul: *Minunea din Drumul Damascului* (studiu apologetic) și obținînd nota 10 și calificativul *magna cum laude*. Postul elev al Liceului Sfîntul Sava și fostul student în Filozofie depășise pe toți colegii lui prin stăruința și muncă și prin seriozitatea studiilor teologice, deși ceilalți veniseră cu pregătire preliminară primită în școlile speciale.

Am străbătut cele 70 de pagini tipărite ale tezei sale de licență în teologie susținută în noiembrie 1903. După Grigore Pișculescu, convertirea Sfîntului Apostol Pavel este o dovadă a dumnezeirii lui Iisus Hristos, Apostolul fiind ales de Dumnezeu ca să tîlcuiască lumii pe Hristos și lucrarea

Sa în lume» (p. 15). Se poate vedea în această mică lucrare cunoașterea aprofundată a Sfintei Scripturi, a întregii teologii a Noului Testament despre legea veche și Iisus Hristos, așa cum o predica Pavel, atribuind lui Pavel acest rol dumnezeiesc și considerându-l că a fost înzestrat cu daruri de a face minuni. Concluzia acestui studiu este următoarea: Convertirea Sfântului Apostol Pavel constituie dumnezeirii Mîntuitorului o probă fără de moarte. Epistolele marelui Apostol, care o confirmă și o fac invulnerabilă, sînt un briu de ziduri neînvînse împrejurul Sfintei Evanghelii.

Preferința aceasta a lui Gala Galaction pentru Apostolul Pavel și mai ales stăruința asupra convertirii de pe Drumul Damascului ne fac să credem că autorul simte o nevoie sufletească de a găsi o asemănare cu el însuși. Ca și Apostolul, el și-a schimbat drumul vieții cunoscînd pe Hristos, care l-a chemat prin glas dumnezeiesc la o viață nouă.

Ar fi urmat ca, la capătul acestor studii, să-și facă o situație bună în învățămînt sau ca preot în Biserică. Gala Galaction nu se mulțumește cu aceste studii și se înscrie la Facultatea de teologie din Cernăuți, pentru studii aprofundate doctorale, iar pentru el. ca să-și ducă zilele, primește un neînsemnat post de verificator de conturi parohiale în administrația Ministerului Învățămîntului și Cultelor, deși era căsătorit, cu doi copii și cu averea rămasă de la tatăl său cheltuită pentru studii la Cernăuți.

Cred că făcea acest salt numai din scrupuloasa lui conștiință că încă nu este vrednic să primească Harul preoției și că trebuie să-și aprofundeze cunoștințele. Abia în anul 1909, la 21 mai, ajunge să-și ia acest titlu de doctor în Teologie, cu profesorii Basil Tarnavski și rectorul Zeliny, după care prietenii săi care-l iubeau și profesorii care-l apreciau nădăduiau ca să publice așteptatul său studiu Sfîntul Apostol Pavel, care să-i deschidă drumul spre învățămîntul universitar. Dar Gala Galaction, spre surpriza tuturor, publică literatură.

Umblînd prin țară, îndeosebi în Oltenia și eparhia Argeșului, s-a trezit în sufletul lui amintirea cîmpiilor și pădurilor văzute în copilărie și s-a intrupat în opere literare de neașteptată frumusețe. Singur ne spune:

«Așa se face că în anul 1910, zăgazarile teologiei mele s-au frînt și un năboi de povești s-au revărsat în cîmpia literaturii românești... În acest an, am scris: *Dela noi la Cladova, Gloria Constantinii, Lîngă apa Vodislavei, În Pădurea Cotoșmanei* și altele», ceea ce i-a adus în anul 1915 premiul Eliade Rădulescu al Academiei Române. Cu aceasta, *Trandafirii*, bucata literară cea mai caracteristică a literaturii lui Gala Galaction, înfloreau încă o dată în grădina lui literară. Aceste succese noi au continuat, căci în 1916 a publicat *Clopotele din Mînăstirea Neamțu*.

O întîmplare fericită în viața lui Gala Galaction a fost căsătoria lui cu o femeie foarte credincioasă, despre care el însuși a făcut sincere mărturisiri, că a fost ocrotit în cămin de toate nenorocirile ce îl pîneau. «Cînd povestea mea va fi gata (căci eroii meu au mult de îndurat), veți avea fresca tinereții unui poet care a scăpat de riia boemiei, de iobăgia cafenelei, de conjurațiile demonilor din propria-i inimă și de casa de nebuni numai fiindcă a avut norocul să-și clădească un cămin timpuriu». Aceste rînduri

confirmă țesătura romanului *La răspîntie de veacuri* în care Antonia Tanțu, soția lui Doru Filipache contribuia atât de mult prin bunătatea și înțelepciunea ei, ca să-și scape soțul din căile ispitei și ale recăderii în păcat. *O stea prin fresca lui Manolas* și scrisoarea *Din Galați* (ad. uxorem) ne aduc sincere mărturisiri despre viața zbuciumată a lui Gala Galaction și sprijinul ce l-a primit de la soția sa, căci în școlile teologice învățase știință teologică, iar de la credincioasa lui soție a învățat rugăciunea și puterea ei izbăvitoare.

A mai intervenit în viața lui Gala Galaction o împrejurare care l-a apropiat mereu de Hristos și l-a făcut să mediteze asupra vieții veșnice, cîțiva ani trăindu-i pentru refacerea sănătății prin Minăstirile Moldovei, la Neamțu, Agapia, la Văratec, Sihla și altele, unde a stat de vorbă cu umilii monahi și monahii despre marile probleme teologice.

Asemenea preocupări le-a înfățișat în schița «*Maica Rahila și sora Veronica, Maica Frăsina*», din care cităm: «Într-o seară, vorbeam de marea taină a Iconomieii mintuirii neamului omenesc prin Domnul și Mîntuitorul nostru Iisus Hristos. Cuvintele bătrînei se propagau în mine ca o muzică sfîntă într-o apă subit limpezită și calmă.

Nici unul din dascălii mei de la Teologie nu avusese vreodată asupra-mi atîta putere de convingere, atîta farmec cuceritor. Dar ajunsesem la o chestiune grea și temută. Scumpa bătrînă nu putea să uite că se află în fața unui teolog. Și atunci, cu glasul plin de prevenire, plin de sfială față de importanța mea știință, mă întrebă muzical:

— Nu e așa că la veacul veacului, după ce Domnul va veni a doua oară și va birui alcătuirea lumii și se va ridica din slavă Ierusalimul cel ceresc, diavolul se va pocăi și se va face și el bun?

O clipă am rămas uimit. Ascunzîndu-mi confuzia, i-am răspuns:

— Scumpă Maică Frăsină, aceasta este o taină înfricoșată de care nu ne este iertat să ne apropiem!

«Suflet pur, inimă izvorîtoare numai și numai de iubire, astăzi stai înaintea Domnului, astăzi privești lucrurile «nu prin oglindă și ghicitură», ci față către față; astăzi trebuie să știi și taina aceasta, dinaintea căreia pălește și se ascunde searbăda mea știință, dar înaintea căreia cugetul tău, neîntinat nici de păcate, nici de știință, stătea alb și drept ca o făclie» (*Maica Frăsina*). Al cărui suflet glăsuiește prin aceste cuvinte: al Maicii Frăsina sau al lui Gala Galaction?

Tot din acea vreme cunoaștem și lupta lui cu îndoiala, care poate încerca sufletul credincios.

Între anii 1918 și 1920, Gala Galaction va fi mult ocolit și părăsit de lume, pentru că era iubitor de pace și nu patriotard șovin și prigonitor de oameni. Se va lupta cu mari greutate și multe dușmăanii, dar din drumul lui nu se va opri, așteptînd ziua cînd va îmbrăca haina preoției, care, la prima cerere, i s-a refuzat pentru apucăturile lui literare.

Dar opera lui literară nu se va opri, ci va crește prin noi creații: *La Tărîmul Mării* 1916; *O lume Nouă* 1919; *Răboj pe bradul verde*, 1920; *Toamne de odinioară*, 1924; *Caligraful Terțiu* 1929.

Traducerea Sfintei Scripturi va fi începută în 1920 și isprăvită abia în 1938. Însă din opera literară a lui Gala Galaction din această epocă se va ridica figura cea mai frumoasă de preot în luptă cu ispita și care va triumfa prin puterile supranaturale care-i vin în ajutor lui Popa Tonea, din nuvela *De la noi la Cladova!*

Preotul Tonea este de o frumusețe rară; păstorise zece ani cu cinste în parohia lui, pînă ce a fost prins de dragoste pentru sîrboaica Borivoje. Vrea să-și găsească odihna prin uitare. Dar toate gîndurile îi erau îndreptate spre Borivoje. Aflase că Borivoje, pe celălalt mal al Dunării, suferă la fel. A căutat s-o vadă. A putut să-și învingă patima, pentru că atunci cînd Borivoje l-a atins cu brațul, ca să-i spună că-l iubește, el și-a adus aminte că are în sîn Sfintele Taine. «Gîndește-te, Borivoje, că numai astfel de iubire poate să fie între noi. Sînt preot și tu ești măritată. Slujesc Sfînta Liturghie și tu trăiești cu bărbatul tău... E păcat, Borivoje, păcat mare!»

Îată-l pe popa Tonea, cum stătea neputincios, la răsucruce a două drumuri, neștiind încotro să apuce, cerînd de la Dumnezeu puteri care să-l lumineze;

«Inimă ce-ți pierzi cărarea cînd ești pe cel mai neted drum și te crezi pe drumul cel mai neted, cînd ești gata să dai în ripă, încotro mă împinge răsvrătirea ta?... spre stînga mă cheamă fericirea (deșartă, înșelătoare...) dar cu puteri de spaimă, cu brațe de omăt, cu piept de trandafiri și de jeratic.

Spre dreapta mă chiamă datoria, onoarea, trecutul, credința căsătorească și preoțească și, sus de tot, pe munte, în norii posomorîți în înafară, Acela în a cărui mîină sînt cele șapte stele și din a cărui gură iese fulgerătoare sabia cu ambele laturi ascuțite... O, nenorocitul, de-aș putea să mor aici la răsucruce, să nu mai voiesc să vreau să mă decid nici spre stînga, nici spre dreapta — Dunăre, Dunăre, cît de frumoasă ești, cît de ispititoare și cît de răcoare trebuie să fie în fundul tău, cînd în mine este atîta arșită... și ce leacuri de dragoste am auzit că știi să pregătești! De n-ar fi convingerea-mi mai mare decît tine, că din fundul tău înainte se deschid porțile iadului, dincolo de care focul este de data aceasta veșnic și plînsul cît aminul, dar fără lacrimi, fără suavitatea plînsului».

Cînd vezi aceste două ființe, nevinovate de iubire dezlănțuită în ele, suferi alături de ele și parcă zici: de ce popa Tonea nu se frînge sub vraja iubirii? De ce Borivoje a fost sortită să sufere atît? S-a întîmplat însă ca popa Tonea să fie un preot plin de credință conștiincioasă. Mai mult încă, această conștiință se ridică între ei ca un zid, de care se lovesc două inimi nevinovate. Această piedică, care le stă în cale — singura care mai rămăsese — mărește și mai mult dragostea și suferința lor.

Ceea ce face originalitatea bucății *De la noi la Cladova* este însă elementul supranatural care intervine. Căci, deși Popa Tonea era conștient că dragostea lui e un păcat, deși lupta cu tărie pentru înăbușirea ei, triumful vine de la intervenirea Harului. Conștiința religioasă era trează în Popa Tonea, dar dragostea o stăpînea. Ceea ce îl salvează este Harul, pe care-l purta în Sfintele Taine. Aceste Sfinte Taine — adică Hristos însuși — îl ajută să treacă Dunărea plină de valuri. Aceste Sfinte Taine îl întăresc în

clipa cînd era gata să cadă în păcat. Aceste Sfinte Taine îi dau curajul să susțină pe victima iubirii sale, încît și Borivoje să vadă că e mai fericită să moară, împărțîndu-se din mîna lui Popa Tonea, decît să trăiască în păcat.

Borivoje, între viața fără iubire și moartea din iubire, preferă moartea. Murea fără păcatul trupului, dar cu iubirea în suflet, căci Sfintele Taine le primește tot din dragostea ei pentru Popa Tonea, pentru că tot mai puternică rămăsese iubirea în inima ei.

Acest Popa Tonea, triumfător asupra vrăjii ispitei, este o simplă creație imaginară a autorului sau o transfigurare literară a unor sentimente personale? Drama lui Popa Tonea și Borivoje este mare prin intensitatea sentimentelor lor și prin piedicile ce stau de-a-curmezișul împlinirii lor. Gala Galaction întîi a trăit în comuniune de simțire cu Popa Tonea, și apoi a făcut din el un personaj literar. Triumful lui Popa Tonea este al lui Gala Galaction asupra lui însuși, care deși a scris această nuvelă cînd încă nu era preot, dorea totuși să fie un asemenea preot și aștepta ajutor, în împrejurările de grea ispită, de la puterile cerești.

O asemenea preoție vrea el să trăiască, deoarece totdeauna în noi se naște dorința, și apoi se înfăptuiește ceea ce privim ca un ideal. După ce cunoaștem din opera sa literară lupta ce s-a dat tot timpul în sufletul autorului, înțelegem de ce a creat pe acest Popa Tonea, triumfător asupra pornirilor inferioare.

Figura lui Popa Tonea m-a urmărit și pe mine mulți ani. Am încercat să-l asemăn cu atîția preoți care sînt întîmpinați, în viața lor pastorală, de multe ispite ce le ies în cale. Nu i-am găsit asemănare, pentru că n-au știut cui să ceară ajutor, cînd s-au văzut primejduiți, ca Petru, căzut printre valuri. Cine luptă singur nu poate avea sorți de izbîndă. Popa Tonea a luptat cu Hristos, cu Sfintele Taine, purtate în sîn. «Singur, nu pot să-mi mai ajut: numai la mila și mîna Domnului îmi e nădejdea: O! de s-ar alege în noaptea asta... dar cum, pe care cale? Dumnezeu singur știe!» (*De la noi la Cladova*).

Eroii altor romancierii, ca Brand al lui Ibsen, ca Abatele Donissan al lui Georges Bernanos, au căzut, căci au luptat singuri. Popa Tonea e cu mult mai frumos, pentru că înfrînge cea mai puternică iubire omenească prin iubirea de Dumnezeu.

Ca să ajungă cu vrednicie la preoție, Gala Galaction a căutat să înfrîngă în el toate pornirile năvalnice și să le facă triumfătoare pe cele spirituale. Izbînda a venit de sus, prin Iisus Hristos.

Douăzeci și patru de ani au trecut de la prima chemare pe care Dumnezeu i-a făcut-o pînă cînd a ajuns să i se îplinească dorința și să primească revărsarea de Har asupra lui. Așa ne-o spune el însuși, cu o sinceritate mișcătoare. Drumul a fost întortochiat și plin de amărăciuni, pînă într-un ajun de Sfîntul Nicolae, cînd, la priveghere, se pregătea să fie hirotonit preot la Liturghie, în paraclisul sfintei Patriarhii.

Ne amintește de acest început al convertirii sale și de drumul străbătut, găsindu-se odată la Galați, unde va avea în față icoana Maicii Domnului înaintea căreia va îngenunchia și se va ruga astfel: «Am dormit atunci

— cu douăzeci și patru ani în urmă — la câțiva pași de icoana ta... Știam prea bine pe Mîntuitorul. Porunca lui de chemare o promisem mai de mult. Dar întîrziam, mă risipeam, mă abăteam mereu din drum, alergam după flori deșarte, ca fata cu scușița roșie. Vai, lupul din poveste «lupul cel înțelegător» — pîndește deapururi calea copiilor care nu ascultă.

Deci, prelungind zadarnic calea, robindu-mă florilor care înfloresc dimineața și se scutură seara, agonisindu-mi poveri și suferințe de care Domnul Milostiv ar fi voit să mă cruțe (I Corinteni VII, 28), eu mă aflam, cu douăzeci și patru de ani în urmă, mosafir de o zi, aici printre matrozi. Tu stăteai în icoana ta și copilul desmetic alerga, cădea, se lovea, plîngea și se scula, ridicat de Domnul, dar ca să uite totul și să pornească iar după înșelătoare visări.

Tu stăteai în icoana ta, dar Maică — milostivă astăzi înțeleg prea bine cum ai disprețuit pe cel ce dormea în preajma-ți — plecat din casa Tatălui și tocmit ca argat străin (Luca XV, 12—15), și din icoana Ta, o Madonă a marinarilor în primejdie, ai întins brațul tău de crini și, binecuvîntînd, ai limpezit viitorul. A doua zi, era praznicul Marelui Nicolae, arhiepiscopul Mirelor Likiei, întrepidul mărturisitor al Dumnezeirii Fiului Tău. M-ai dat în grija lui.

De mîine în douăzeci și patru de ani, acesta care doarme aci prins în mrejele deșertăciunii, va fi preot și va sluji Sfînta Liturghie la biserica din deal. Ai grije de el».

Puternicul Nicolae a îndeplinit întocmai porunca împărătesei. Acum cinci ani, tot în ajunul zilei lui, m-am întîlnit cu el, seara, la priveghere. A fost o întîlnire neuitată. «Peste două săptămîni lanțurile mele cădeau la pămînt (Faptele Apostolilor XII?) și atletul tău Nicolae mă scotea la lumină și la libertate» («*Madona din port*»).

Toate acestea au luat sfîrșit în ziua de 8 septembrie 1928 după cum este însemnat în jurnalul său personal, cînd Gala Galaction a primit Harul prin hirotonie, împăcat cu sine, stăpîn pe toate gîndurile și simțurile și hotărît să se dăruiască cu totul lui Hristos și Bisericii Lui.

Mergînd pe acest drum, către Hristos, Steaua luminoasă care l-a călăuzit, ca și oarecînd pe magi spre Betleem, a fost marea figură a Apostolului Pavel, a cărui învățătură despre om, despre păcat și despre mîntuire a pus-o în atîtea imagini, a întrerupat-o în atîtea personaje.

Demnitatea firii omenești a luat-o din Epistola către Romani (VII, 16). Neputința omului să scape singur de păcat, din Epistola către Galateni (II, 16). Din omul cel vechi prin Hristos se naște și se înalță un alt om nou (Coloseni III, 9—10). Atunci toată viețuirea omului se schimbă, în fața adevărurilor veșnice, zdrobind poftetele amăgitoare (Efes. IV, 24). Omul cel nou, nu de frica legii, ci de la sine face cele plăcute lui Dumnezeu, omorînd prin cruce vrăjmășia care este în trupul nostru, între bine și rău (Efes. II, 13—16), iar omul cel dinăuntru înnoindu-se zi de zi (II Cor. IV, 16).

Comuniunea aceasta cu marele Apostol al împăcării omului cu Dumnezeu prin Hristos a fost una din ideile cele mai stăruitoare ale întregii gîndiri a lui Gala Galaction. Firi omenești asemănătoare, au întîlnit în drumul lor pe atîția alții care au simțit la fel.

Cînd Gala Galaction a îmbrăcat haina preotească, numai el singur înțelegea această hotărîre, care era un act intim al literatului convertit. Nu și i-a atribuit lui însuși, ci unei voințe superioare, care de multă vreme îl pusese de-o parte pentru această chemare.

Între această hotărîre a lui Dumnezeu, pe care autorul a simțit-o, dar căreia i s-a împotrivit atîta vreme pînă în ziua de 10 septembrie 1928, s-a înscris drumul său spre preoție.

Din observațiile făcute asupra autorului și personajele create în literatură sa, vedem un dualism interior izvorînd dintr-o natură sensibilă, în care se întîlnesc două naturi opuse.

Această pornire coboară din ereditatea cu care sîntem născuți, este urma păcatului originar, este afirmăția însăși a omului ca vietate. Devine o primejdie această energie după felul cum știi și poți să o folosești. E o energie de materii inflamabile, pe care le poți face să sară în aer, dar care se pot transforma și în forțe creatoare. Așa că, nu e păcat dacă cineva e înzestrat cu o asemenea energie transformabilă într-o viață fructuoasă.

Cum a întrebuițat Gala Galaction această energie? A lăsat-o în voia ei? Uneori cred că i-a scăpat din mînă și că l-a purtat acolo unde n-a vrut să ajungă. A lăsat să meargă în voia ei această pornire în sufletul Frusinei și a lui Constantin, în sufletul Luxiței țiganka din bucata *On trouve toujours un plus malheureux que soi*. Însă cu ce urmare? Cu distrugerea:

De cele mai multe ori, nu! Natura cea bună din el a tîns totdeauna spre eliberare.

Aceste porniri au căzut și putrezit de multe ori pe fundul lacurilor mlăștinoase, din care se înalță, la suprafața apei, florile albe de nufăr.

Un suflet de om trebuie să moară, pentru ca să învieze. Așa ne apare și sufletul lui Gala Galaction.

Dar, de ce a întîrziat atîta? Pînă să ajungă aici, cîte anevoințe. O asemenea natură nu o poți stăpîni cu ușurință. Nici un îmblînzitor de animale sălbatice nu intră în cușcă, chiar de la prima zi, cînd animalele au fost aduse din junglă. Nici un om nu-și poate înfrînge firea sa, din ceasul cînd s-a hotărît la așa ceva. Cîte hotărîri călcate în picioare! Și mai ales cîte noi căderi mai mari decît cele dinainte!

De aceea, în încercarea lui Gala Galaction de a-și înfrîna această natură și mai ales de a o sfinți, ca să ajungă cu vrednicie la preoție, avem o luptă puternică. Gala Galaction el însuși trăiește în sufletul lui popa Tonea, gata să cadă dar luptă să rămînă preotul cinstit, devotat lui Hristos. Sufletul lui Gala Galaction s-a văzut prins în toate mrejele vieții. Și numai după anevoioase lupte a izbutit să le rupă. Din această cauză, convertirea lui nu s-a realizat din ceasul cînd Dumnezeu hotărîse să-l îndrepte spre preoție. Simțea în el, de-o parte, viața puternică a instinctelor, de altă parte, pornirea superioară a sufletului, care căuta restabilirea eului spiritual.

A fost oare o întîmplare faptul că a ajuns la această hotărîre, sau ea era impusă de un proces psihologic?

Nu poate fi vorba de o întîmplare, dacă asemenea frămîntări au ajuns la o liniște sfîntă. În general, este aproape necesar, supunîndu-se

unei legi morale înscrisă în om, ca aceste stări să se transforme în forțe spirituale creatoare. Asemenea oameni găesc puterile care să-i scoată din acest chin sufletesc. Unii canalizează această energie în artă, în acțiuni îndrăznețe, alții o transformă în idealuri religioase. Toți aceștia sînt oameni capabili de mari înfăptuiri în lume. Însă, pînă să ajungă la această transformare, a fost nevoie de timp, de luptă, de așteptare. Cei mai mulți trec de la o viață zbuciumată la o liniște regeneratoare. Viața religioasă este, îndeosebi, un asemenea termen la care ajung acești oameni. Gala Galaction și l-a ales pe acesta, căci l-a cunoscut ca fiind cel mai bun, fie din atmosfera în care a trăit, fie din studiile făcute, fie din cine știe ce întimplare, survenită în viață, dar mai ales prin chemarea care i-a venit de sus. Aceasta a fost credința autorului.

Autorul spune că l-a întrevăzut de mult acest ideal ca pe o chemare, care i-a venit de sus. Pentru cei care cred un asemenea lucru e o certitudine. Pentru alții e un fel de a explica aceste transformări.

Însă, opoziția dintre aceste două drumuri creiază o luptă, cînd cel care a apucat pe ele va merge sau într-o parte sau în cealaltă pînă ce obosit de această nesiguranță se va decide pentru aceea care i se va părea mai durabilă. Această hotărîre pentru un ideal etern, care să regrupeze forțele disparate ale energiei sufletului, o numim în limbaj religios convertire. Și de aceea credem că la baza preoției lui Grigore Pișculescu stă o adevărată convertire creștină, prin care au trecut: Apostolul Pavel, Augustin. Francesco d'Asizzi. Blaise Pascal. Paul Claudel etc.

După această izbîndă, preotul Grigore trăiește interior și în afară o viață bogată cu Hristos Euharistic. Nu însă acel misticism numai contemplativ, în care omul religios se dedă la introspecțiune, căutînd să se refugieze în sine și să se izoleze de societate.

Viața de preot a lui Gala Galaction va fi așa : cu toată inima sa îmbrățișează pe Hristos Euharistic, ale cărui apeluri îl chemaseră atîta vreme.

Activitatea sa, altădată împrăștiată în atîtea direcții, are un crez în jurul căruia se concentrează.

Preotul Grigore n-a trăit viața religioasă numai în contemplație, ci a activat ca apologet, polemist, predicator, profesor și misionar.

Neîncetat va apare în fața lumii, cînd scriitorul, cînd preotul convertit.

Originalitatea lui Gala Galaction în literatură va rămîne prin inspirația creștină din operele sale, iar în Biserică prin forma literară în care a prezentat adevărurile creștine. Numai așa va rămîne o personalitate revelatoare.

Personalitatea lui Gala Galaction rămîne destul de mare. Va fi și mai mare în viitor cînd va fi cunoscut mai bine.

Preot VICTOR N. POPESCU

D O C U M E N T A R E

MANUSCRISELE PSALTICE ROMĂNEȘTI DIN SECOLUL AL XVIII-lea

În Biserica Ortodoxă Română pînă în a doua jumătate a secolului al XVII-lea s-a folosit, ca limbă de cult, limba slavonă, după care a urmat pentru o scurtă perioadă limba greacă, iar în primele două decenii ale secolului al XVIII a fost introdusă definitiv în biserică, limba română.

O dată cu ritul ortodox, Biserica românească a adoptat muzica bizantină care a venit, ca și cultul, pe calea contactului direct cu Bizanțul. Introducerea cîntării de strană în limba română s-a făcut destul de greu, cu o întîrziere, după cum vom vedea, de mai mult de un secol de la introducerea în românește a cărților de ritual.

Cercetările întreprinse în ultimele decenii au dus la concluzia că primele traduceri de cărți bisericești s-au făcut la începutul secolului al XVI-lea¹. Cu toate că tiparul se introdusese în Țara Românească în primul deceniu al secolului al XVI-lea, în anul 1508 apare *Liturghierul slavon*, tipărit de Macarie. — tipărirea în limba română a cărților de ritual începe abia în anul 1559. Rînd pe rînd apar: *Tetraevanghelul* (1561), *Lucrul Apostolesc (Praxiul — 1563)*, *Tilcul Evangheliilor și Molitvelnicul* (1564), *Psaltirea* (1570), *Tocmeala slujbei dumnezeiască întru ia și diac (on) stvele* (Liturghierul și Diaconarul — 1570), *Pravila Sfinților Apostoli* (1570), *Evanghelie cu învățătură* (1581) *Palia* (1582), care de fapt cuprind numai primele două cărți ale *Pentateuhului*. În raport cu numărul tipăriturilor slavone apărute în aceeași perioadă, numărul celor românești este mai mic². Ritmul tipăriturilor românești crește în secolul al XVII-lea.

O dată cu apariția lor de sub tipar, cărțile de ritual în limba română au început să fie folosite în Biserică, dar numai de către preoți. Cîntarea în limba română, ce se executa în strană, a început să fie introdusă, din cîte cunoaștem pînă acum, de-abia către mijlocul secolului al XVII-lea, deci aproape un secol mai tîrziu decît citirea în limba română, dar cam în același timp în toate provinciile.

Diaconul Paul de Alep, care a însoțit pe patriarhul Macarie de Antiohia în călătoria acestuia în Țara Românească și în Moldova, între anii 1655—1656, spune în jurnalul său de călătorie că la Tîrgoviște, unde era pe atunci reședința domnitorului, «les chentres du prince chantaient tousjours, dans son église ou chez lui, en grec au choeur de droite et en valaque au choeur de gauche»³.

Dimitrie Cantemir afirmă că pe timpul domniei lui (1710—1711) se obișnuia ca la Curtea domnească să cînte în strana dreaptă corul cîntăreților moldoveni, iar în

1. *Istoria Literaturii Române*, I, Ed. Acad. R.P.R., București, 1964, p. 302—305.

2. Din 35 publicații, 23 sînt slavone, 3 cu text slavon și român și numai 9 sînt românești; vezi *Istoria Literaturii Române*, I, p. 316.

3. *Voyage du Patriarche Macarie d'Antioche*, Texte arabe et traduction française par Basile Radu, în R. Graffin, *Patrolologia Orientalis*, Tome XXIV, fasc. 4, Paris, Firmin-Didot, 1933, p. 563/323.

strana stângă. corul cîntăreților greci, «în amîndouă limbile»⁴ deci în românește și în grecește. Tot Dimitrie Cantemir ne spune că domnitorul moldovean Vasile Lupu (1634—1653) orînduise ca la mitropolie «jumătate din liturghie să se slujească grecește, iar cealaltă jumătate în slavonește, obicei ce se ține — afirmă el — și astăzi»⁵. Dacă pe timpul lui se cînta la curtea domnească moldovenește și grecește, iar la mitropolie grecește și slavonește, ca și pe timpul lui Vasile Lupu, este de presupus că se cînta și pe timpul acestuia moldovenește la curtea domnitorului, cu atît mai mult cu cît între el și Matei Basarab care domnea în Țara Românească exista rivalitate nu numai politică, ci și culturală.

În anul 1657, Susanna Loranffi, soția fostului voievod al Transilvaniei, George Rakotzi I, care susținea Reforma, înființează o școală la Făgăraș, oraș așezat în sudul Transilvaniei, în care, printre alte materii, se predă și cîntarea. Regulamentul școlii prevedea ca profesorul să învețe în mod obligatoriu pe elevi «să cînte cîntările românești după obiceiul din Caransebeș și Lugoj»⁶. Menționăm că în aceste două centre, ca și la Arad, în partea de vest a țării, se cînta ca și astăzi tot muzica bizantină, primită însă prin filiera sîrbă.

În afară de toate acestea, există date că atît la Tîrgoviște cît și la Iași muzica eclesiastică era executată după notația bizantină. Paul de Alep spune, de pildă, că de Paști s-a cîntat la Tîrgoviște Canonul Învierii Domnului «pe psaltikie»⁷, iar la Școala domnească din Iași, înființată de Vasile Lupu în 1642, cîntarea eclesiastică se predă după «notele muziciei»⁸. De altfel, notația bizantină era practică în minăstirile românești, cel puțin în secolul al XVI-lea. În prefața cronicilor pe care le-a publicat, M. Kogălniceanu afirmă că printre manuscrisele pe care le-a cercetat se afla și «Cartea de muzică religioasă, psaltiki, a capelei domnești din cetatea Neamtului, din timpul lui Ștefan cel Mare» (1457—1504)⁹. Afirmăția lui Kogălniceanu este confirmată, cel puțin în parte, de descoperirea a șase manuscrise psaltice, toate provenind de la Minăstirea Putna din nordul Moldovei, unde a existat o puternică școală muzicală, începînd din jurul anului 1500. Unul dintre aceste manuscrise poartă însemnarea că a fost terminat la data de 11 iunie 1511.

Din tot ce s-a prezentat mai sus, rezultă că cel puțin de pe la jumătatea secolului al XVII-lea a început să se cînte și românește în biserică. Ca urmare, sîntem îndreptățiți a presupune, — cu atît mai mult cu cît se cunoaște și se folosea semiografia muzicală, — că de pe atunci trebuie să fi existat și manuscrise muzicale românești. În 1863, în urma unui decret semnat de domnitorul Alexandru Ioan Cuza, s-a interzis a se mai cînta în Biserică în altă limbă decît în cea română.

Pînă în prezent, am identificat în Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România — singura la care ne referim în studiul de față — un număr de șapte manuscrise muzicale, în întregime sau numai parțial românești. Întrucît intenționăm a le prezenta ulterior și mai pe larg, ne vom limita deocamdată doar la menționarea lor și la unele considerațiuni generale.

1. Ms. rom. nr. 61 are următorul titlu: «Psaltichie rumânească, care cuprinde intru sine Catavasile cu toate trebuincioasele cîntări ale bisericii, ce se cîntă peste tot anul. Anastasima cu propedia și cu tot meșteșugul, cu Eothinale și Kekragare; Stihirariul cu toate samoglasnicile praznicelor celor stăpînești și ale sfinților celor mari care să prăznuiesc peste tot anul; Stihirariul Penticostariului, cu sărbătorile Paștilor, de la Simbăta lui Lazăr pînă la Dumineca mare. Așzate cu meșteșugul Psaltichiei pre glasurile grec(ești). În zilele luminatului și de Dumnezeu înălțatului Domn Ioan Constantin B. Basarab Voevodă, la al 25-lea an al dăruitei de Dumnezeu domniei Măriei sale. Păstorind în arhierescul scaun al Mitropoliei prę sfințitul și de Dumnezeu trimisul Mitropolit Kyr Anthim Iviréanul. La anii de la facerea lumii 7222 (—5508 = 1714), luna dekem. 24. De smeritul întru Ieromonahi Filothei sau Agăi Jipei, în sfînta Mitropolie».

4. Demetriu Cantemir, *Descrierea Moldovei*, București, 1875, p. 99.

5. *Ibidem*, p. 170. 6. I. Iupaș, *Documente istorice transilvănene*, I, Cluj, 1948, p. 272.

7. M. Gr. Poslușnicu, *Istoria muzicii la Români*, București, 1928, p. 68.

8. C. I. Andreescu, *Evoluția învățămîntului în Moldova*, Iași, 1935, p. 8.

9. Mihail Kogălniceanu, *Cronicle românești*, ed. 2, tom. 1, București, 1872, p. XVIII.

10. Gr. Poslușnicu, *op. cit.*, p. 16.

Avem aici, prin urmare, o antologie care cuprinde cîntările mai importante de la toate slujbele religioase de peste an. După titlu urmează o dedicație către domnitor, apoi un număr de 43 de versuri adresate «Cătră iubitorii de Hs. cîntăreți ai acestei Vlahomusichii, și cătră celalalt pravoslavnic norod al Țării Românești». Manuscrisul conține în total 258 file scrise. La unele cîntări, puține de altfel, se indică autorul. Numărul mic al cîntărilor cu autor, ca și afirmația din dedicație că a «așezat» toate cîntările «cu meșteșugul psaltichiei, pre glasurile cele grecești, pentru mai multa dulceață și cuviință a viersurilor» (melodiilor); sau, cum specifică mai departe, că le-a așezat «nici prea alte meșteșuguri lătinești și rusești, ci pre aceleași musichii ale dascărilor bisericii noastre a răsăritului», ne dovedesc că Filothei însuși este autorul celor mai multe melodii din manuscris, deși nu le semnează. Doar la o singură cîntare aflăm specificat: «Rugăciunea robului lui Dumnezeu Filothei Ieromonah sinthetoriul acestei vlahomusichii către prea sfînta Născătoare de Dumnezeu, pentru prea luminatul Domn a toată Ugrovlahia Ioan Constantin Băsarab Voevod». Aici s-a menționat ca autor, probabil, pentru că și textul, nu numai melodia, este creație a lui. Dacă toate celelalte creații sînt scrise în stilul și după normele celor opt ehuri bizantine în uz pe acea vreme, stilul acestei rugăciuni este puțin diferit, Filothei — care cunoștea și «alte meșteșuguri lătinești și rusești», nu numai pe cel bizantin — permițîndu-și să se abată intrucîtva de la canoanele psaltichei.

2. *Ms. rom. nr. 4305* — Are același conținut ca și cel precedent, după cum se poate vedea din titlu: «*Psaltichie rumânească*, carea cuprinde întru sine Anastasima cu propedia și cu tot meșteșugul, cu eothinale și cu kekragare: Stihirariul cu toate samoglasnicile praznicelor celor stăpînești și ale sfîntilor celor mari, carii să prăznuiesc peste tot anul: Stihirariul Penticostarului cu sărbătorile Paștilor, de la Sămbăta lui Lazăr pînă la Dumineca Mare; Catavasilarul cu toate treburcioasele cîntări ale bisericii ce se cîntă peste tot anul. Asezate cu meșteșugul Psaltichiei pre glasurile grecești, în zilele prea luminatului Domn Ioan Grigore Ghica Voevod, păsătorind în arhierescul scaun al Mitropoliei pre sfîntitul si de Dumnezeu trimisul Kyr Neofitu, la anii de la facerea lumi 7259, iar de la Hs. 1751, luna lul August 1 dni».

Autorul manuscrisului este, după cum se specifică, *Ioan sin Radului Duma Brașovan*. După titlu urmează un cuvînt «Cătră cîntăreții acești și către celalt norod pravoslavnic», în care se referă, între altele, la cei care «defalmă și hulesc limba noastră cea rumânească, zicînd că iaste grozavă și necuvioasă». În continuare, se roagă să fie iertat dacă va fi greșit ceva «în cuvinte sau în glasuri», îndreptînd fiecare cu înțelegere greșelile constatate, pentru că «mîină păcătoasă și minte nepuțințioasă, neînvățată și nevrednică s-au apucat de lucrul cel vrednic și lăudat». În fine, li îndeamnă să învețe aceste cîntări «pe cîți le vor pohtl».

Toate aceste scuze și îndemnuri, ca și referirea la cei ce defăimau și huleau pe atunci limba românească, pe de o parte ne amintesc de primele tirărituri, în ale căror prefete sînt rugați vlădicii și preotii să nu iudece nici să suduiască înainte de a citi, nici să ia seamă la greseli. — iar pe de altă parte ne dovedesc că se întîmboinau aceleași opoziții din partea celor ce nu vedeau cu ochi buni cîntarea în limba română.

Faptul că și în acest manuscris întîlnim un număr de 34 versuri, dintre care numai 9 diferă de cele ale lui Filothei, că se găsesc unele cîntări comune și că introduce unele heruvice ale lui Hristafie «prescurtate de popa Filothei», dovedesc că Ion Duma a cunoscut bine manuscrisul lui Filothei, sau cel puțin o copie a acestuia. De altfel, Ioan Duma — care între 1759—1774 a fost psalt și profesor la Brașov — si-a făcut școala muzicală la București, unde a și scris manuscrisul său.

Din punct de vedere stilistic, cîntările lui Duma — ne referim la cele care nu sînt comune — nu se deosebesc de cele ale lui Filothei.

3. *Ms. rom. nr. 2219*. — Este un manuscris căruia îi lipsește titlul și care numără 338 file. Începe cu unele cîntări grecești (f. 1—7v), scrise de o altă mîină. În rest, manuscrisul, care este un stihirar pe întregul an, este perfect unitar. Autorul manuscrisului este Constantin «flori psalt la episcopia Rîmnicului» și a fost terminat de scris pe ziua de 4 iulie 1767 (f. 338 r). Din punct de vedere stilistic, cîntările se înrudesc de aproape cu cele ale manuscriselor precedente.

4. *Ms. rom. nr. 3210.* — Este scris de protosinghelul Naum Rimniceanu, în iulie 1788, după cum se specifică într-o însemnare în limba greacă de la sfârșitul manuscrisului (f. 61v).

Manuscrisul nu are titlu. Între f.1r și 10v are o scurtă gramatică muzicală care are ca titlu: «Inceputul cu Dumnezeu cel sfânt al semnelor meșteșugului psaltichiei, al glasurilor celor suitoare și celor pogăritoare, al trupurilor și al duhurilor și a toată darea îndămină și urmarea, care s-au alcătuit întrinsa de cei vechi și cei noi făcători, carii după vreme s-au arătat¹¹.

Între f.11r—38v, manuscrisul cuprinde diferite cîntări grecești, urmate de patru cîntări românești (f.31r—34v), care aparțin Triodului (Săptămîna Patimilor), apoi din nou de cîntări grecești (f.35r—58v).

Manuscrisul este alcătuit pe cînd Naum era tînr și învăța psaltichia, deși nu poate fi vorba în el de nici un aport personal al alcătuitorului. Nu se indică autorul sau traducătorul nici uneia dintre cîntările românești. Din punct de vedere muzical, absolut toate cîntările sînt scrise în stilul impus către sfârșitul secolului al XVIII-lea, mult deosebit prin urmare de stilul cîntărilor din manuscrisele precedente.

5. *Ms. grec nr. 101.* — Este un Irmologhin căruia îi lipsește începutul. Nu are nici o indicație, nici în ceea ce privește autorul și nici locul scrierii. La una din cîntări găsim ca autor pe Iosif monahul (f.271r), care a fost protopsalt al Mînăstirii Neamțului și de la care au rămas foarte multe cîntări în grecește, ceea ce ne face să presupunem că a fost scris în Moldova. Cuprinsul manuscrisului se împarte astfel: f.1—193v, cîntări grecești; f.194r—270v, cîntări românești (Catavasii); f.271r—275r, cîntări grecești. Cu toate că manuscrisul conține atît cîntări grecești cît și cîntări românești, credem că autorul este român¹². După stilul cîntărilor, manuscrisul a fost scris către sfârșitul secolului al XVIII-lea.

6. *Ms. grec nr. 142.* — Este un manuscris mixt, ca și cel precedent. Nu are titlu, nu arată cine și cînd l-a scris. De la f.3r pînă la f.10v, ca și de la f.45r pînă la f.61v, sînt cîntări grecești, cîntările, românești aflîndu-se între f.13r și 36v. Manuscrisul conține cîntări de la Vecernie, Utenie și din Săptămîna Patimilor. La cîntarea «Iată Mirele...» (f.17r), se află scris: βλόχικα. N-am putea spune deocamdată dacă această cîntare prezintă unele trăsături stilistice românești, dar trebuie cercetat cu atenție, pentru a se vedea despre ce este vorba.

7. *Ms. rom. nr. 3735 (f. 41r—45v).* — Printre alte cîntări rămase de la Macarie Ieromonahul, primul care a tipărit cărți de muzică psaltică în românește¹³, se

11. Absolut aceleași formulare au și «propedilele lui Filothel (*ms. 61, f. 68r*) și Ion Duma (*ms. 4305, f. 4r*), toate traducînd aproape cuvînt cu cuvînt începuturile tuturor propedililor grecești.

12. Din cercetarea manuscriselor rezultă că foarte mulți români au scris cîntări eclesiastice în limba greacă. Amintim din prima jumătate a secolului al XVI-lea pe Eustahie Protopsaltul, pe Paisie, pe Agathon, pe Agalian și pe Antonie Protopsaltul, toți de la Mînăstirea Putna, și pe Grigore Bunea care este menționat într-un manuscris grec de la începutul secolului al XVIII-lea. Către sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, absolut toți psalții români cunoscuți au compus și în grecește. Aceasta nu trebuie să surprindă pe nimeni, deoarece după cum am arătat, limba greacă a fost de la început una din limbile de cult recunoscut oficial, care înlocuind slavona la curțile domnitorilor români, încă de la finele secolului al XVI-lea, în secolul al XVIII-lea a devenit tot mai influentă în Țările Române, ai căror domni erau numiți direct de Sultan, dintre grecii din Fanar care i se dovediseră credincioși. În afară de aceasta, numeroși psalți și protopsalți, ca și călugări de la Constantinopol, din Muntele Atos, au venit în Țările Românești, fie de bună voie, fie refugiindu-se, unde au îndeplinit funcții de psalți sau de profesori. Amintim de pildă că Hrisafis a compus un Polihronos în cîntarea lui Constantin Brîncoveanu: «Nikiforos din Hios, arhidiacon al Antiohiei» a compus muzica pe versurile unui înalt domnitor român; cf. Gh. Ciobanu, *Un cîntec al lui Dimitrie Cantemir în colecția lui Anton Pann*, în «Revista de Folclor» 3 (1957), nr. 3, p. 90. «Iarlon Ieromonah, mîdular al illosoffilor Patmosului» și «Cîiar Petre Protopsaltul bisericii cei mari» au fost profesori; vezi G. Breazu, *Învățămintul muzical în Principatele Românești de la primele începuturi pînă la sfârșitul secolului al XVIII-lea*, în «Anuarul (Conservatorului din București) pe 1941—1942 publicat de Mihail Jora», București, 1943, p. 26 și 29. Dionisie Fotino — devenit istoric — ca și Petre Efeslu, au predat de asemenea «psaltichis» în București. Așa se explică de ce muzica psaltică din Țările Române prezintă mai mari asemănări cu muzica Constantinopolului și a Muntelui Atos decît muzica popoarelor slave de sud.

13. Macarie Ieromonahul a tradus și tipărit cărțile: 1. *Theoreticonu sau priure cuprînzătoare*

numără și «Catavasi la Dumineca Stilpărilor dimpreună cu tot Canonul. alcătuite pe glas bulgăresc de fericitul întru pomenire dascălul Șarban protopsaltul Țării Românești». Macarie afirmă că a învățat aceste Catavasi de la protopsaltul Constantin, ucenicul lui Șarban, și că tot de la el le-a păstrat scrise «pe sistima veche». Protopsaltul Șarban trăia prin anul 1735¹⁴, așa încît se poate considera că aceste cîntări aparțin primei jumătăți a secolului al XVIII-lea. Le-am menționat în urma celorlalte pentru că încă nu le-am găsit scrise în notație veche. Macarie transmiteîndu-ni-le în notația hrisanthisică. Afirmăția acestuia că Șarban ar fi compus Catavasiile «pe glas bulgăresc», ridică — asemenea cîntărilor la care am găsit specificat «vlahika», problema dacă în adevăr este sau nu vorba de un stil muzical bulgăresc. Deocamdată, semnalăm că aceleași Catavasi le-am mai găsit: a. — în biblioteca Mînăstirii Neamțului, cu indicația: «Canonul Floriilor, după firea moldovenească» (ms. nr. 3, f. 10v); b. — publicate de D. Suceveanu, cu indicația: «Canonul Stilpărilor, tradus din sistima veche în cea nouă, întocma după cum s-a cîntat în vechime¹⁵».

Există indicații că în afară de aceste manuscrise au mai existat și altele în secolul al XVIII-lea. Macarie ieromonahul afirmă, de pildă, că ar fi tradus sau alcătuit cîntări românești în acest secol următorii: Arsenie Ieromonahul Cozianul, Calist protopsaltul Mitropoliei București și «Șarban protopsaltul Curții domnești». Macarie afirmă despre Șarban că «nu numai Anastasimatiul melos. Stihirarul melos, Heruvicile, Pricescele toate, Catavasiile, Irmoasele toate și altele, dar și partea cea mai multă a Papadikiei o au prefăcut românește, cu toată desăvîrșita alcătuire...¹⁶».

Anton Pann menționează și el un «Anastasimatur românească», alcătuit în 1767 de Mihalache Moldovanul, precum și heruvice, chionice și altele, traduse și «alcătuite» de Vasilache Cîntăreț¹⁷. În afară de acestea, tot el afirmă: «Cîntări alcătuite pe sistima veche în limba românească se găsesc nenumărate mai pe la toate monastirile...: dar prescriitorii sau copietorii din neingrijire neînsemnîndu-le numele (autorilor) au rămas cei mai mulți necunoscuți¹⁸».

Motivul pentru care toate aceste «alcătuiuri» sau «tălmăciri» în românește nu se mai găsesc — poate că unele vor fi găsite totuși — ni-l dă oarecum Macarie, cînd afirmă că au mai tradus cîntări și alții decît cei menționați, «însă pentru greutatea, și alta pentru zavistia celor ce nu pot să vadă sporirea, și să le auză pe acestea în limba graiului nostru, dimpreună cu moartea lor au pierit și oste-nelele lor¹⁹». Motivarea pare verosimilă cu atît mai mult cu cît am văzut că și în secolele precedente se găseau dintre cei ce «defăimau» și «huleau» limba și cîntarea românească.

Intenția noastră a fost să arătăm ce manuscrise românești se găsesc în cea mai importantă bibliotecă românească. Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România, cînd și-au făcut apariția și cu cîta greutate a reușit să se impună cîntarea în limba română, în Biserică. Sperăm că am reușit acest lucru. Cel puțin la fel de importante pentru specialiști ar fi însă și problemele muzicale pe care le ridică raportul acestor manuscrise cu cele grecești contemporane lor. Deocamdată, ne limităm a face cîteva aprecieri, foarte generale de altfel, pe de o parte asupra

a meșteșugului muziciei bisericești după așezămîntul sistemii cei noao, Viena, 1823; 2. *Anastasimatiul bisericesc*, Viena, 1823; 3. *Irmologhionu sau Catavasiieru muzicescu*, Viena, 1823; 4. Tomul al doilea al *Anthologhiei*, București, 1897.

14. Constantin Litzica, *Catalogul manuscrisurilor grecești* (Biblioteca Academiei Române), București, 1909, p. 214; Pr. Nicolae M. Popescu, *Macarie Psaltul, la o sută de ani de la moartea sa* (+ 1836—1936), București, 1936, p. 11 (Editura: seminarului de Istoria Bisericii Române, de la Facultatea de Teologie din București, nr. 6). În această publicație autorul tipărește Catavasiile, la care ne referim.

15. D. Suceava, *Idiomelor...*, op. cit.

16. Macarie Ieromonahul, *Irmologhionu...*, op. cit., p. IV.

17. Anton Pann, *Bazul teoretic și practic al muzicii bisericești sau gramatica melodică*, București, 1845, p. XXIX.

18. *Ibidem*, p. XXIX, nota (a).

19. Macarie Ieromonahul, *Irmologion...*, op. cit., p. IV.

muzicei manuscriselor de care am vorbit, iar pe de altă parte asupra legăturii dintre melodiile și textele acestor manuscrise.

În mare, se disting clar două stiluri muzicale care reprezintă două etape distincte în însăși evoluția muzicii psaltice din secolul al XVIII-lea: a. — un stil mai vechi, de care țin melodiile manuscriselor nr. 1—3, în care linia melodică este mai puțin încărcată de ornamente de tot felul, inflexiunile în modurile de tip cromatic sînt mai rare, — cu toate că au început să apară denumirile unor moduri turco-perso-arabe, — iar ritmul este mai liber, mai puțin încorsetat de măsură, — după cum constată și P. C. Pr. I. D. Petrescu, inițiatorul studiilor muzicii bizantine la români²⁰; b. — un stil mai nou, impus am putea spune de creațiile lui Petru Lampadorie Peloponesiu, dar și ale altor contemporani și urmași ai săi, în care inflexiunile cromatice sînt foarte frecvente, mai ales în cîntările papadice, iar ritmul este măsurat.

Catavasiile de la Dumineca Stîlpărilor, așa cum ne-au fost transmise de Macarie în noua notație, ridică problema raportului dintre vechea și noua notație a muzicii psaltice. Avem toate motivele a crede că notația anterioară «reformei» din 1814 era încă o notație sintetică, poate într-o măsură nebănuită.

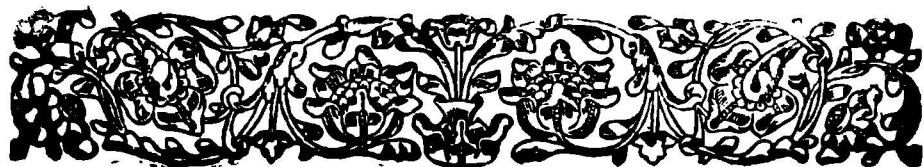
În ce privește raportul dintre melodii și textele respective, se constată o frecvență nepotrivire între accentele textelor și cele ale melodiilor. Cele mai frapante nepotriviri se întîlnesc în cîntările traduse și se explică prin nerespectarea metruului și a ritmului textelor originale.

Toate aceste probleme vor forma în viitor obiect de noi cercetări aprofundate.

GH. CIOBANU

20. r. I. D. Petrescu, *Filothei Ieromonahul*, în «Predania», an. 1, nr. 6—7, p. 26.

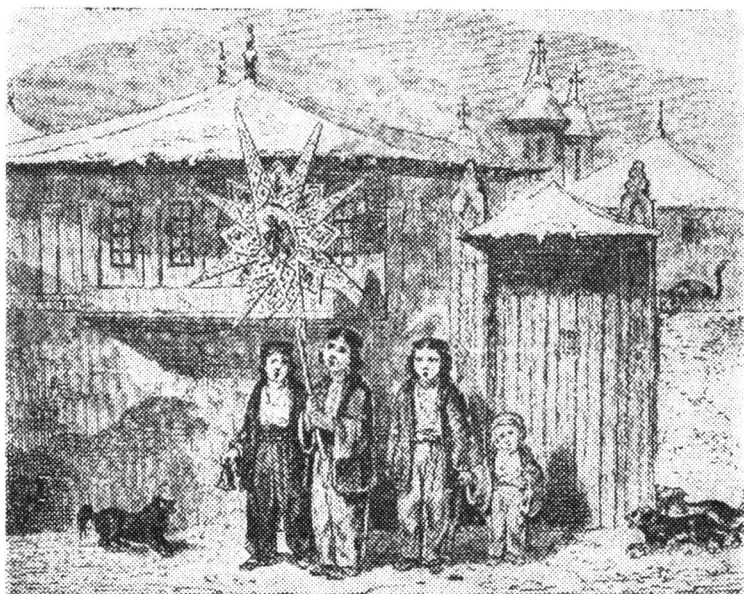

CALĂTORIILE PSALMILOR MITROPOLITULUI DOSOFTEIU

COLINDELE CRĂCIUNULUI

Sînt într-adevăr rare cărțile care s-au bucurat de o difuziune mai largă decît *Psaltirea*, în trecutul neamului nostru.

Veacuri de-a rîndul Psalmii regelui David au fost citați și recitați de bătrîni și tineri, mireni și clerici, bogați și sărmani, de la un capăt la altul al întinsului românesc, fără deosebire.

Ch. Doussault : Cu steaua (1842—1843)

Generații după generații de români, de la marii boieri și voievozi, la simpții diaci și țărani, au crescut cu versetele Psalmilor Craiului David pe buze și în suflete.

Intrată încă dintru început în ritualul bisericii și pătrunzind în aproape toate slujbele religioase, Psaltirea a fost și cea dintâi carte de citire în școlile noastre vechi. Pe ea au învățat școlarii din Principate și din paginile ei au deprins glasurile bisericesti cei dintâi psalți pămînteni¹.

Oameni aflați pe patul de suferință le-au îngînat versurile ca pe o formulă de incantație și alin, cu putere miraculoasă. Citite în adunările de familie sau la gura sobei, în nopțile lungi de iarnă și învățate pe de rost încă din copilărie, ele s-au încrustat adînc în memoria cărturarilor și scriitorilor noștri, pomenite fiind de aceștia, ori de cîte ori se găsea prilejul.

Un preot de țară, dascăl de slovenie, traducînd-o cîndva, spunea despre Psaltire:

«Psaltirea iaște partea cea aleasă cu îngeri, cîntarea prea iubită lui Dumnezeu, silitoare de mintuire sufletului păcătos, mîngîierea bătrînilor, înfrumusețarea tinerilor, luminare și înțelepciune pruncilor, podoabă prea frumoasă a femeilor înțelepte, dătătoare de smerenie, înșurubirea dracilor celor trușăști, armă întru înfricoșerile de noapte, odihnă ostenealelor de zoadă. Psaltirea iaște lucru ingeresc, moștenire cerească, tîmările duhovnicească...»

«Ce vom zice mai mult? Toate tuturilor iaște cartea psalmilor.»

Și ca Popa Flor, gîndeau toți cărturarii trecutului nostru, boieri sau voievozi binecredincioși ai țării.

Domnul Moldovei, Miron Barnovschi, era surprins adesea ingenunchiat în fața icoanelor, în anul acela sîngeros 1630, recitînd, desigur, alinătorii Psalmi «armă întru înfricoșerile de noapte»².

Și cinstitul boier Constantin Cantacuzino Postelnicul se trezea adesea, la miezul nopții, pentru a ceti Psalmii³.

De la dînsul ni se păstrează chiar și un manuscris îmbrăcat în piele roșie, al lui Panaiot Nicusia, cuprinzînd comentarii asupra Psalmilor, cu o dedicație pentru «prea strălucitul și prea nobilul Domnul Domn Constantin Cantacuzino, marele postelnic, spre aducere amînte»⁴.

Asemeni Postelnicului, și feciorul său prea învățat, Stolnicul Constantin Cantacuzino, se dovedește a fi fost și el un iubitor al Psaltirii.

În 1668, întorcîndu-se de la studii, el aduce, din Padova sau de la Roma, în micul său bagaj, o frumoasă *Psaltire greco latină*, care pînă astăzi îi păstrează autograful⁵. Și, atunci cînd lucrează la «*Istoria Țării Românești*», el citează de nenumărate ori versete din Psalmii, pe care îi știe pe dinafară.

Ne este greu, firește, să pricepem astăzi, atracția tulburătoare a acestor stihuri pentru oamenii noștri de demult, pentru că de fapt ne este greu să reconstituim mai ales momentul de credință al acelor timpuri, mereu bîntuite de primejdii, cînd viața părea mai curînd o nesfîrșită ispășire și fiecare ceas era socotit prielnic pentru rugă și pocăință. Să ne gîndim numai că toți, din cei pomeniți mai sus, și unii dintre cei pe care îi vom înscrie de acum înainte au murit pibegei sau de moarte năpraznică și vom înțelege nevoia imperioasă a sufletului lor, însetat de mîntuire, căutînd nădejde și alinare în litera Cărilor sfinte.

Ca și Miron Barnovschi și urmașul lui la tronul Moldovei, bătrînul și viteazul Cantemir Vodă, nestiutorul de carte, pare să fi fost iubitor al Sfințelor Scripturi, din care îi plăcea să asculte, la vreme de iarnă, pe fiul său Dimitrie citindu-i, fie chiar și din limba slavonă⁷.

1. Ștefan Ciobanu *Istoria Literaturii Românești Vechi*, București, 1947, vol. I, p. 146—147.

2. Ms. 937, A. R. (*Catalogul Manuscriselor Românești*, Tom. III, p. 149).

3. După însăși mărturia boierilor Toma și Iordache Cantacuzino, transmisă de el prin Miron Costin, cronicarul: «Mărturisla Toma Vornicul, fiind Postelnic al doilea la dînsul, că-n multe nopți au zărit, prin miezul nopții, ingenunchiat înaintea icoanei, la rugă, cu mare osîrdie».

4. Relația lui Paul de Alep (vezi, N. Iorga, *Trecutul Românesc prin călătorii*, București, 1920, p. 282).

5. N. Iorga, *Manuscripte din Bibliotecă străine relative la Istoria Românilor*, în «Mem. Sect. Istorie», Seria II, Tom. XX, p. 239—140, București, 1898.

6. Iorga, *Operele Stolnicului Constantin Cantacuzino*, București, 1901.

7. Stolnicul Constantin Cantacuzino, *Istoria Țării Românești*, ediție îngrijită și comentată de N. Cartoian și Dan Simonescu, ed. Scrisul Românesc, Craiova, p. 36, 85, 86.

8. Așa cum relatează însuși Dimitrie Cantemir, *Viața lui Constantin Cantemir*, ed. N. Iorga, Vălenii de Munte, 1923, p. 92.

În sfârșit, pentru a încheia seria voievozilor, cunoscuți nouă ca iubitori ai cântărilor biblice, să amintim și de nefericitul Gheorghe Ștefan, cel care, luînd drumul exilului, în 1658, va rătăci multă vreme prin Europa, ajungînd pînă la Stettin, mereu însoțit însă de cartea alinătoare de patimi, Psaltirea, din care el, sau duhovnicul său, călugărul Antonie de Moldovița, vor încerca să traducă în limba natală⁸.

Nu trebuie să uităm, însă, din acest lung pomelnic al iubitorilor de psalmi, nici pe Miron Costin Logofătul, care, în cronica sa, ba chiar și în versurile sale proprii, citează pasagii întregi din înțelepciunea Psaltirii. Astfel în «Viața lumii» el scrie:

Zice David Proorocul: viața iaște floare
Nu trăieaște și îndată iaște trecătoare,
Vierme sunt și nu om! tot acela strigă...

Și, alcătuiind «Stihuri împotriva Zavistiei» amintește și aici de vorbele pline de adevăr ale psalmului:

Bine au scris în Psaltire de tine proorocul
Zavistnicului acesta-i iaște norocul
Gîtlanul lor, mormîntul distupat cum cască,
Limbile ior sînt gata să ocărăscă

Psaltirea a fost, de altfel o inepuizabilă sursă de citate, un nesecat prilej de comentarii și parafraze.

Pînă și Ioan Canta, cronicarul, citează pasagii întregi din psalmii lui David, în manuscrisele sale⁹.

La 1727, feciorul voievodului fără noroc, *Dimitrie Cantemir*, deșăratul, Antioh, va compune în limba rusă o admirabilă Simfonie asupra Psaltirii după moda timpului, de care nu e locul să ne ocupăm acum și inteligența lui soră, Maria, va pomeni și ea, în scrisorile ei, din înțelepciunea proorocului:

Mențiunea psaltirii nu lipsea nici chiar în versurile unui Epitalam, ca acela scris, la nunta Domniței Smaranda, în august 1749, de cărturarul din Tasos, Duca Sotirovici: — «Om după voință ți-ai aflat» — spunea el, adresîndu-se voievodului și descifrînd în această alianță însăși voința divină: «Cum proorocul hotărăște / Și în cartea Psalmilor dovedește»¹⁰.

Dar, părăsind trecutul prea depărtat și ajungînd la vremuri mai apropiate de epoca noastră, încă admiratorii Psaltirii nu lipsesc.

Îată pe un distins om de litere ca Gh. Asachi în ale cărui manuscrise personale putem întilni transcriși Psalmii¹¹ românești, la o vreme în care cărturarul nostru se găsea în Italia (1809).

Dar, dintre toate psaltirile pe care le-a cunoscut poporul românesc de-a lungul existenței lui, neîntrecută în frumusețe a rămas pînă azi numai *Psaltirea pre versuri*

8. Cum dovedește, de fapt, manuscrisul aflat în posesia canonicului Moldoveanu din Blaj, manuscris adus probabil în țară de la Stettin, în 1668, odată cu rămășițele pămîntești ale voievodului (a se vedea mai pe larg la N. Iorga, *Istoria Românilor prin călători*, București, 1928, vol. I, p. 369) unde, ca presupus tălmăcitor din Psalmi, figurează voievodul; și N. Iorga, *Istoria Românilor*, Vol. VI, p. 240 (București, 1936), unde e dat ca traducător Antonie din Moldovița.

9. Revin în special citatele Psalmilor 112, 70 (*Cronicle României*, tom. III, p. 189, 191). Ștefan Ciobanu, *Dimitrie Cantemir în Rusia*, în «Mem. Secț. Literare», tom. II, seria III-a, București, 1925, p. 445 (65).

10. Ion Bianu, *Catalogul Manuscriselor Românești*, tom. I, p. 645.

11. Vezi, Ms. 3075, A. R., p. 130, este vorba de Psalmul I «Fericit bărbatul».

ДВА ПРКА И ЧЛЦЕУ

КАО СМЯ, А. ВЪЛСОМЪ ЛЪН
 ДАВН, А. НЕ СКРН ДЪСЪПРА ЛЪН ТНТЛО ДЕЛА
 ВЪРН. А РАТЖ НТРАУСЕТ, ШЛШ КАЛО КЪТРЪ ФУНТНЦА
 ЛЪН ЧЕБАУШЕКЖ.

БЛЖИПЪ МЖЖЪ НЖЕ НЕ НДІ НА СВЕТЪ НИ ЧИТНЕСИХЪ:
 ШСАУЕ СЛОВЕНИТЪРІ.

ВЕРНУЕ ДЕ ШМЪ ЧЕНА МАРЦЕ,
 ШСАУТЪ ЧЕ ЛШР ФЪРЪ ДЕЛАЦЕ.
 ШН КЪ РЪНН НЪВЛСТА НКЪРАРЕ,
 НН АШЕДА НСКАЪ ДЕ ПІЕР САРЕ.
 ЧЕ БОА ЛЪН ВАФН ТО КЪ ДМНІ,
 ШН ЛАЦА ЛЪН ША ПЕТРАУЕ ІОМКЪЛ:

Д

ДЕ СЪБА

tocmă de Mitropolitul Dosofteiu, ea singură în toată istoria poeziei noastre scrise. O apariție siderală, luminoasă, care a rupt dintr-o dată cu trecutul sfios, mediocru, al versificației de pînă atunci. Poate aceasta e și explicația răspîndirii atît de rezezi și a ecoului de mare amploare¹² pe care le-a avut Psaltirea lui Dosoftei în mijlocul cărturarilor poporului nostru, a înriuririi atît de puternice pe care versurile de la 1673 au exercita-o asupra producției poetice românești de după acest an și, în sfîrșit, a convertirii acestor Psalmi în colinde, cu melodie proprie, cîntate pe tot întînsul pămîntului locuit de români și păstrate pînă în vremea noastră, în tradiția orală a sărbătorilor de iarnă ale Crăciunului.

Căci mulți dintre Psalmi au intrat în rostirea poporului, așa cum o dovedesc atît însemnările vechilor manuscrise cît și datina vie a Sărbătorilor noastre de Crăciun, vreme în care, pînă nu de mult, chiar în cele mai îndepărtate cătune ale țării, răsunau sub geamurile înzăpezite ale caselor cîntecele de slavă tipărite în 1673.

Itată de pildă *Psalmul XLVI (46)*

Limbile să salte
Cu cîntece-nalte
Să strige-n tărie
Glas de bucurie
Lăudînd pe Domnul
Să cînte tot omul
Domnul este tare
Este mpărat mare
Preste tot pămîntul
Și-și ține cuvîntul...
Supusu-ne-am gloate
Și limbile toate
De ni-s supt picioare
Limbi de pe supt soare
Alesu-și-au sie
Parte de moșie
Țara ce-a dorit
Care-ai giurăt
Lui Iacov iubitul
Ce-i ține cuvîntul

Mila să-și arate
Cea de bunătate
Spre noi ticăloșii
Precum ne spun moșii.
Pre vîrfuri de munte
S-aud glasuri multe
De bucurie mare
Cu multă strigare.
Că s-au suit Domnul
Să-l vază tot omul.
Cîntați în lăute
În zicături multe
Cîntați pre-mpăratul
Că nu-i ca dîns-altul
Cu sfîntul său nume...
Și cine se-nalță
Să domnească-n lume
Din fire semeață
I-a vedea tot omul
Cum i-a certa Domnul».

Peregrinînd din copist în copist, acest «psalm» a trecut munții pătrunzînd în Ardeal, unde îl aflăm prefăcut în colindă de Crăciun¹³.

Cu această nouă chemare el figurează în manuscrisele micilor cărturari, logofeți sau dascăli de biserică, însemnat, pentru ca să nu se uite, în filele caietelor sau în paginile cărților de ritual.

Așa îl vom întîlni în Codicele logofătului Matei Voileanu, notat alături de Psalmul CXXXVI (136)¹⁴ precum și în *Acatistierul*, din Biblioteca personală a lui I. Marțian din Năsăud, transcris împreună cu Psalmul CXLVII (147)¹⁵, care își schimbă și el de mult destinația.

Și călătoria acestor psalmi nu se oprește aici.

12. «Părerca regretatului Bianu — scrie N. Cartoian în *Istoria Literaturii Române Vechi*, vol. II, p. 120, București, 1942 că (psalmii) n-au avut răsune la noi, întrucît, în cultul ortodox, tradițiunea nu le permitea să fie introduși și cîntați în biserică, trebuiește azi rectificată. Cîtă mingilire în clipe de suferință ori în ceasuri de meditație religioasă au adus Psalmii lui Dosofteiu se vede din faptul că dascăli și cîntăreți anonimi al poporului au adoptat pentru unele bucăți melodii».

13. *Psaltirea în versuri tocmă de Dosoftei Mitropolitul Moldovei*, publicată de pe ms. original și de pe edițiunea de la 1673 de prof. Ion Bianu, București, 1887.

14. Matei Voileanu, *Codicele Matei Voileanu*, Sibiu, 1891 (Manuscrisul I).

15. *Buletinul Muzeului Municipal din Iași* (1925), p. 344.

Mai târziu, pe la 1758, un logofăt cu numele de Crăciun, îl copiază laolaltă cu alte cîntece de stea, obișnuite de sărbători, în Ibașfalău¹⁶, pentru a-și putea cînti cum se cuvine patronul.

Și cîteva decenii după aceea, el poate fi descoperit într-un *Sbornic*, manuscris, pîrtînd data 1784¹⁷.

Dintr-o asemenea carte scrisă de mină, sau chiar de-a dreptul din gura poporului, îl va culege într-un târziu Anton Pann, pentru ca, punindu-l în rîndul celorlalte cîntece obișnuite de sărbători, *psalmul CXLVII* să devie, în tipărirea de la 1830, cunoscută cîntare a 12-a, popularizîndu-se, și sub această nouă înfățișare, și continuîndu-și mai departe misterioasele avatururi.

Mai puțin rîspîndit, dacă socotim după frecvența lui prin manuscrise, dar intrat la fel în cîntecul datinilor din Ardeal, ni se înfățișează *Psalmul XLVII* (47), transcris și el în Codicele logofătului Matei din Voila, alături de alte imnuri devenite colinde¹⁸ ca și în manuscriptul logofătului Crăciun, de la 1758, din Ibașfalău¹⁹:

Domnul este mare
Lăudat și tare
Mai cu deadinsul-este
Lăudat cu veste
De-a lui bunătațe
În sfînta cetate
Din mîgura sfîntă
Ce stă fără smîntă
Cetate frumoasă
De piatră vîrtoasă
Bine-ntemeiată
De Domnul gătată
În țară-i vestită
Cîtu-i de tocmită,
Muntele Sionul
Ce ș-au ales Domnul
Despre miază noapte
Dă raze cît poate
Pre coste de munte

cu ulițe multe
Cetatea cea mare
Craiului cel tare
Cu curți desfătate
Cu pinzele nalte
Straja nu-i lipsește
Domnul o-ntărește
Craii și-mpărații
Ce fac sfat cu alții
Să strice cetatea
Să-i ia bunătațe
Cînd ei se adună
Domnul îi detună
Și-i cuprinde frica
De nu pot nimica
Cît stau de să miră
Ace se-nglotiră
Domnul le dă spaimă
Cu munci fără seamă

16. N. Cartoian, *Cărțile populare în literatura românească*, vol. II, București, 1939, p. 215.

17. Așa cum îl semnaleză M. Gaster în *Literatura populară română*, București, 1883, p. 161—462 precum și în *Chrestomația Română*, București-Leipzig, 1891 vol. I, p. LXXXII; vol. II, p. 139 ș.u., reproducînd și textul cu toate defectele de transcriere a manuscriselor (din 1784 și din 1821) care cuprind acest Psalm XLVI (46) primul la p. 17—18, cel de al doilea la p. 143—144, copiate probabil după auz:

Limbile să salți cu cîntări înalte
Să cînte împărăția / cu glas de bucurie
Lăudăm pre Domnul / să strînge tot omul
Domnul este tari și împărat mari
Preste tot pămîntul cineși cu cuvîntul
Spusu-ne-au gloate și limbile toate
Să-ne-l supt picioare, limbile supt soari
Alesu-s-au parte, parte dî moștan
Țara ce dorită cui gîrui
Lui Iacob lubitul, ce-și ține cuvîntul
Mîla să-ți arată în sfînta cetate
Spre noi licăloșii, precum ne spun moșii
Spre viriuri de munte să-aurim glasuri multe
De bucimî mari cu înalte strigări... etc.

(Apud M. Gaster, *Crestomația...*, vol. I, p. LXXXII, vol. II, p. 139). Din același secol a se vedea și Ms. 4280, A. R. cuprinzînd și el *Psalmul XLVI* (46), Vezi și N. Cartoian, *Cărțile populare*, vol. II, p. 215.

18. Matei Voileanu, *Codicele lui Matei Voileanu. Scrieri din prima jumătate a veacului trecut*, Sibiu, 1891.

19. N. Cartoian, *Cărțile populare...*, vol. II, p. 215, citează din el primele două rînduri:

«Domnul laște tare
Lăudat și mare»...

Ca maica cînd fată
De este spăimată
Ca vase pre mare

Cînd le ia vînt tare
De le dă de stîncă
Și le rădrumică...

Un mai bogat itinerar s-ar putea reconstitui astăzi pentru cîntecul dosofteian care figurează sub denumirea de *Psalmul XLVIII (48)* în cartea editată la Unieș:

Ascultați acestea toate
Noroade, neamuri și gloate
Să-mi înțeleagă cuvîntul
Omul de pe tot pămîntul

Bogătașii de preună
Cu mișei cînd s-adună
Să vă spui de-nțelepctune
Cu-nțeleș de-nvățăturî bune...

Cu numeroase modificări în text, ceea ce dovedește o circulație manuscrisă îndelungată și mai ales răspîndirea orală destul de intensă a psalmului de mai sus — îl regăsim într-un *Triod*, copiat parțial — fără dată, în *Supurul de Sus* și adăugit apoi de altă mină, cu intenția vădită de a-l completa, putrînd titlul schimbat de: *Verș pentru judecata lui Dumnezeu, pentru cei ce nu sã pocădescu.*

Auziți aceste tote, norode
Și nemuri și glote
Să înțeleagă cuvîntul
Omul de pe tot pămîntul
Că a lumii veac să sfirșește
Și județul să gătește
Tatăl pe fiii său va mîna
Și lume va judeca
Îngerii vor bucina
Toată lume să va aduna
Morții din gropi să vor scula
Toți împreună vor sta
În județu ce să vor strînge
Păcătoșii toți vor plînge
Valea cea de foc va merge
Să arunce pe cei fără de lege
Cărțile vor sta deschise
Păcatele să vor vădise
Pismașii vor sta de față
Ca să le arate viață
Și tare te vor pîrite

Să te-arunce în munci cumplite
Apoi cei drepti să vor alege
Iisus Hristos dreptilor le va zice
Cu cuvinte de ferice:
Veniți dreptilor cătră mine
Care mi-ați slujit voi bine
A Tatălui blagosloviți
În mine să lăcuiți
Împărăția me(a) ce(a) bună
Cu îngerii de-împreună
Iară păcătoșilor va zice
Tot cu groază și cu price:
Duceți-vă de la mine
Că n-ați făcut nici un bine
La muncile de vecie
Cu diavolul în soție:
Plînge-va și ceriul atunci
Văzînd pe păcătoși în munci
Îngerii încă (vor) plînge
Văzîndu-i pe iad cum îi (stringe?)

Aici textul se întrepruce confuz, pentru a continua poate din memorie, poate improvizat, scris de o altă mină, ca o însemnare personală:

Iar tu, ome, grijește de tme
De gîndești să mergi la bine
Să fii gata cu ele toate
Cînd din lume te vor scoate
Că averea ta rămîne
De o iau rude străine

De rămîne la frații tăi
N-ai folos nici de ei
Sau de rămîne la fete
Puțină milă îți fac ele
Că feciorii se sfădesc
Și avuția o împărtesc²⁰

Același psalm, numărînd încă 58 de versuri, ne este semnalat și într-un manuscris miscelaneu din satul Cornova copiat spre sfîrșitul secolului al XVIII-lea (1784) și intitulat, mai pe scurt: «*Verș pentru județul păcătoșilor*»

Auziți acestea toate
Neamuri, noroade, gloate

Să înțeleagă cu cuvîntul
Omul de pe tot pămîntul

20. Textul a fost reprodus după manuscrisul pomenit, fără a se cunoaște originea lui și fără nici un comentariu, de către Pr. Aurel Papiu, *De prin cărți bătrîne*, *Supurul de Sus*, în revista „Vestitorul”. 1932, nr 15-16, p. 7.

Că lumea în veac sfințește
Și județul se gătește

Tatăl fiul va mina
Și lumea va judeca...²¹.

Provenind cam de prin aceeași vreme, îl mai aflăm într-un vechi caiet păstrat la Academia Republicii Socialiste România sub cota 830, fila 72—74 v, întovărășit aici și de un alt colind: *Cîntare frumoasă*²².

Este versiunea sub care psalmul rătăcea, prin glasul colindătorilor, prin alte sate ale țării noastre. El poate fi găsit de asemenea și în *Sbornicul* de la 1784, fost în proprietatea lui M. Gaster²³ precum și într-un manuscris din anul 1825, proprietatea aceluiași, în care, după cele câteva versuri, transcrise cu mici diferențe: — «Auziți aceste (toate) / Noroade, neamuri și gloate» — urmează o scurtă însemnare meteorologică, mai târzie, evocându-se iarăși iarna în care a fost scris, în vederea sărbătorilor Crăciunului: «Să să știe că în anul 1825 aprilie 9 zile, au nins într-a doua săptămână după Paști, în zi de jo!» Iscălit: «Gavril Ierodiaconul».

Dintr-un astfel de manuscris contemporan îl va fi extras Anton Pann, în a cărui colecție amintită figurează, de data aceasta sub titlul nou de *Prorocie*, constituind, în ordinea cărții, *Cîntarea XI-a* din culegere²⁴.

În sfinșit, cam pe la mijlocul veacului al XVIII-lea, sau mai devreme chiar, psalmul citat fecundează imaginația unui cărturar anonim din Ardeal, care alcătuieste, sub inspirația lui, un cîntec prea asemănător, unul din acele versuri care se răspindesc foarte repede în nenumărate copii de mână. Cîntarea aceasta, sub hoaspa căreia se străvede limpede poezia mitropolitului moldovean, în întindere de 98 de stihuri, poartă drept titlu, în manuscrisul descoperit în satul Cornova, însuși versul incipient:

Așa ne grăește Domnul
Ca să-l asculte tot omul
Să-l asculte fără de pricere
Să-nțelegem ce va zice
Grăindu-ne cu blindețe
Să lăsăm inimi semețe
Ca nimenea să nu gîndească
Că-n lume va să trăiască
Ci de moarte să nu gîndească²⁵.

Este în fond una și aceeași devenire pe care o suferă și *Psalmul XLIX (49)* pe care îl putem întîlni circulînd și în *Moldova* pe la *mijlocul secolului al XVIII-lea*, și în *Ms. 438 A. R.*, fila 5 v.:

Așa ne grăești Domnul
Ca să ni asculte tot omul
Să ascultăm fără-ți price
Să înțelegem ce ni zice
Grăindu-ni cu blindeță
Să lăsăm sini (?) în sineță (sic)
Ca nimeni să nu gîndească
Că în lume va să trăiască
Iară moarti să nu-l găsească.
Că în lume moarte-i mai mare
Nu se teme de Domni mari

Di bătrîni nu i-i rușini
La cel tînăr încă vîni
Bogaților nu voiești
Dă viteji nu să siești
La împărați mergi în silă
Di săraci nu-i ești milă
Păcătoșul va să piară
Dreptul încă va să moară
Că împărații și cu craii
Fac cetățile cu aii
Și încă să mai năvoiesc

21. Em. Turdeanu, *Un manuscript miscelaneu necunoscut*, în «Arhiva pentru Știința și Reforma Socială», 1932.

22. M. Gaster, *Literatura Populară...*, p. 461—462.

23. *Ibidem*, p. 461—462. A se vedea de același în *Crestomafia...*, vol. I, p. LXXXII și vol. II, p. 139. Se citează textul acestui psalm, deformat de circulație, dintr-un manuscris datînd din anul 1821: «Auziți aceste toate,» etc... Psalmul XLVIII, în această versiune, mai poate fi întîlnit și în alte caiete din Biblioteca Academiei precum: *Ms. 1868*, f. 120—127, *ms. 3144*, f. 165 v., etc.

24. Prezența acestui psalm în tipăriturile lui Anton Pann a fost semnalată alții de Gaster, *op. cit.*, p. 461—462, cit și de N. Carțoian în *Cărțile Populare*, II, p. 194—215.

25. Em. Turdeanu, *art. cit.*

Cu șanțuri di întăresc
 Citate cu ziduri groase
 Cu turnurile frumoase
 Cu porțile ferecate
 Cu lanțuri di fier legate
 Ca-ntr-insele să trăiască
 Și moartea să nu-l găsească
 Și cind el să vesălește
 Atunci moartea mî-l găsește

Și di pămînt că-l trîntește
 Și din sărauri sus la vînt
 Moartea îl bagă sint (sic) pămînt.
 Și din cîmp frumos și verdi
 Intră și nu si mai vedi
 Numiți și cam uita-să
 Cînd te vor scoate din casă
 Uitat-se-va și mormîntul
 Cînd îl va impresura pămîntul²⁶.

Se regăsește sub formă puțin schimbată sub felurite denumiri²⁷ și în multe alte vechi manuscrise din bibliotecile țării²⁸, putînd fi descoperit chiar și în culegeri mai recente de folclor, în chip de colinde sau orații²⁹ și ascultat și astăzi în unele părți ale țării (Bucovina), avînd funcția de bocet sau cîntec de moarte³⁰:

Așa ne grăiește Domnul
 Ca să-nțeleagă tot omul
 Ne grăiește cu blîndețe
 Să lăsăm inimi sumețe

Ca nimeni să nu gîndească
 Că în lume vrea să trăiască
 Și moartea să nu-l găsească
 Moartea-n lume este mare
 Ea prieten pe nimeni n-are
 De bătrîni nu-i e rușine...
 La cei tineri încă vine...³¹.

Misteriosul poces al devenirii psalmilor prefăcuți cu vremea în colinde, urații și chiar bocete, nu ne este dat să-l cunoaștem în amănunțime.

Ceea ce putem face astăzi e doar să spicuim de ici, colo, din manuscrise și buroavne roase de carii, pentru a învedera migrațiunea lor, pe mari etape. De îndelungatul răstimp al transformării, ne despart secole. Popularizarea și prefacerea lor s-au operat pe încetul și prin factori rămași anonimi, așa cum cresc și se înollesc pădurile, la intervale de veacuri.

Dacă însă mecanismul intim și secret al metamorfozei acestor psalmi ne rămîne ascuns, putem surprinde în schimb, din însemnările manuscrise, felurite faze ale călătoriei lor prin țară, putem măsura cu aproximație popasurile mai lungi pe care versurile le-au făcut în vreun Principat anume și putem stabili cărei categorii de mici cărturari sau căror regiuni de provincie românească se datorește schimbarea la față a acestor cîntece în versuri.

Să luăm de exemplu *Psalmul 118* (49):

Domnul Domnilor grăieaște
 Toată lumea să clătiaște
 Și pre toți Dumnezău strigă
 De supt soare să se stringă
 Și va aduna pămîntul

Să-i audă toți cuvîntul
 Din Sion te vei ivi-te
 Cuvios Dumnezeu Sfînte
 Nimănui nu-i veghea voae...
 Cînd vei veni cu poghoae...

26. Ms. 438 A. R., fila 5 v. (a făcut parte din biblioteca lui N. Istrati de la Rotopănești) în care psalmul se găsește transcris alături de colinda «Astăzi Cristos Vitelem» (*Catalogul Manuscriselor Românești*, tom. II, București, 1913, p. 141-134).

27. Așa cum remarcă și Emil Turdeanu, *art. cit.*

28. Vezi. Manuscrisele din Ardeal și Moldova, de prin 1821, publicate de M. Gaster în Revista pentru Istorie, Arheologie și Filologie, anul I, vol. II, p. 324 și an. II p. 100. De asemenea în *Literatura Populară Română*, București, 1883, p. 461-462.

29. A se vedea și T. Pamfile, *Crăciunul*, p. 143-146, unde versurile sînt intitulate de culegător Spalma Morții și, de același, *Colinde*, în col. Biblioteca pentru toți, seria veche, p. 67-68.

30. După observația lui Lecca Morariu, vezi revista, *Junimea Literară*, 1923, p. 458; psalmul în această formă, poate fi întîlnit ca bocet și în Sim. Fl. Marian, *Înmormîntarea la Români*, 1892, p. 496.

31. Sim. Fl. Marian, *op. cit.*

Rătăcind îndelung, pe miini de cărturar, el ajunge să fie transcris, pe la mijlocul veacului al XVIII-lea, în paginile unui *Chiriacodromion* tipărit la *Bălgrad*, în 1699, în îndepărtatul Maramureș:

Domnul Domnilor grăește
Toată lumea să clătește
Și pe toți Dumnezeu strigă...
Cînd va aduna pămîntul
De sub soare să se strîngă
Să audă toți cuvîntul
Din Sion te vei ivi-te
Cuvios Dumnezeu Sfînte
Pentrucă-i vedea voae

Pe dinainte feți se va încinge
Și greșiții toți vor plînge
Și vei judeca pămîntul
Precum ți-ai răspuns cuvîntul
Atunci cerurile toate
Vor răspunde peste gloate
De județ le vei face în dreptate
Și toți sfinții cum se (cu)vine³².

Nimic mai mult nu știm astăzi despre el.

Dar, chiar și numai atît, ne este de ajuns pentru a-i putea reconstitui în închipuire lungul și sinuosul drum în tradiția poporului, parcurgînd satele și țărgurile țării, prescris de copîști, colindat de copii nevîrstnici, pe la casele gospodariilor, în noaptea Crăciunului. Pentru că este sigur că și acest psalm își are povestea lui, cu toată puținătatea urmelor rămase pe făgașul bătătorit în trecut.

Un destin tot atît de întortochiat va fi împărțit și *Psalmul XCIV (94)* al Mitropolitului Dosoftei, fluturînd multe secole pe buzele dascălilor și clericilor noștri și al cărui itinerar îl putem întrezări astăzi, tot numai în parte, din cele cîteva cazuri pe care le vom înfățișa mai jos.

Veniți cu toții depreună
Să ne facem voe bună
Să ne bucurăm cu Domnul
Și să-i strigăm cu tot omul
Că mi-i Domn și mintuînță
Și să-l rugăm cu credință

Să-i întîmpinăm sfînta față
Cu rugă și cu dulceță
Și cu psalmi de cîntare
Să-i strigăm cu glasul mare
Că mare Domn este Domnul
Și împărat preste tot omul

De o factură simplă și seducătoare, înzestrat cu o ritmică obișnuită în popor, ușor de memorat, el a cucerit sufletul maselor prin comunicativitatea sa. a fost prefăcut în *colindă* și a fost introdus încă din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea în versurile recitative ale *viclemului moldovenesc*³³, în dialogul căruia s-a păstrat pînă astăzi. În 1815 el era demult intrat în tradiția orală a țării și I. Tincovici va culege sau va compune, sub înriurirea lui, un colind în versuri asemănătoare, pe care îl va publica de această dată în Cartea de *«Cîntări Dumnezeesti»*, apărută la Buda: «...Ca către voi să venim / Cu toți să ne veselim / Și cu dragoste-mpreună / Să ne facem voe bună»³⁴.

Abia mai tîrziu, în 1848, acest *Psalm XCIV (94)* devenit cîntec și datină de Crăciun și, intrat în tradiția viclemului, a fost reprodus și de Anton Pann, sub titlul de *«Cîntarea a XIII-a»*, pîntre orațiile și versurile sale³⁵.

Cu mult mai înainte însă, poate sub impresiunea lăsată în memoria contemporanilor de facilitatea versurilor lui, ecoul acelor cîteva stihuri mai populare, din acest psalm, alcătuiua un sfîrșit convenabil *Noului Erôtocrit*, carte profană, prelucrată și itipărită la Sibiu în 1837 de Anton Pann: «Tinare, toate împreună, / Faceți-vă voia bună: / Trageți hora, dați din coate / C-o să vă măritați toate». — după ce fecundaseră mai înainte versul *Istoriei lui Arghîr și a Elenei (1801)* de Ioan Barac:

32. Ion Birlea, *Insemnări din Bisericiile Maramureșene*, p. 75, fără specificarea recunoașterii lor ca psalm dosofteian IL (49).

33. N. Cartoian, *Cărțile Populare*, vol. II, București, 1939, p. 194.

34. G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, rînd., 757—777.

35. Vezi I. Tincovici, *Carlea de «Cîntări Dumnezeesti»*, Buda, 1815 și Ion Blănu, *Bibliografia Românească veche*, unde este socotit culegător. Dar vizibile stîngăcii de cărturar ne fac să credem că avem de-a face cu o compunere proprie, contaminată de *Psalmul XCIV (94)* ajuns colindă, sau, în orice caz, cu o culegere în care intervenția lui Tincovici s-a făcut îndeajuns de simțită.

Toată cetatea răsună
Făcîndu-și inimă bună

Chimvale răsunătoare
Trîmbițe ajutătoare
Una după alta sună
Să-și facă toți voie bună...³⁶

Din selecția pe care vremea și oamenii au făcut-o în versurile lui Dosoftei Mitropolitul, se desprinde și *Psalmul XCVI (96)*:

Domnul stătu crai în țară
Țările se bucurară
Și pămîntul tot să salte
Cu ostroave de departe
Din prejur nouri și ceață

Sprîjinesc sfînta lui față
Și dereptatea-i tocmește
Scaunul ce odihnește
De-l gătează pre județe
Ne legînd pe nime-n fețe...

Continuat pe cale orală și manuscrisă, pînă către zilele noastre, *Psalmul XCVI (96)* este unul din imnurile de slavă care au rămas puternic gravate în conștiința oamenilor din trecut, dovedind longevitate, în ciuda timpurilor atît de puțin prielnice pe care le-a străbătut.

Ca și psalmul precedent, și acesta se va învrednici să intre în cîntecul pe care îl vor intona mai tîrziu personagiile *Vicleimului*, după sfîrșitul *părții a III-a* din misterul *Nașterii*.

Iar *Anton Pann*, neobositul culegător de versuri populare, îl va transcrie în mănunchiul de colinde din cartea sa, pentru a-l reda din nou mulțimii, căreia îi aparține, sub chipul *Cîntării a XIV-a*.

O soartă aproape identică bănuim a fi împărtășit de-a lungul vremii și cunoscutul *Psalm XCVII (97)*, deși indicațiile pe care le avem sînt prea puțin numeroase pentru ca să ne putem face o imagine suficient de clară despre drumul pe care l-a urmat.

Cîntați Domnului cu cînstă
Cîntec nou ca de năinte
De minuni ce-a făcut Domnul
Să se minune tot omul
Că și-au făcutu-și scăpare
Cu dereapta lui cea tare
Și cu brațele lui sfînte
S-au izbîndit ca înainte...
Strigați lui Dumnezeu tare
Tot pămîntul cu cîntare
Cîntați-i cu voie bună
Cu bucurie-mpreună
Cîntați Domnului în strune
În cobuz de versuri bune
Și din ferecate surle
Viersul de psalomi să urle
Cu bucin de corn de bour
Să răsune pînă-n nour...

Sînt stihuri care, înaripate și ele prin rivna cînstită a unor modești muzicografi anonimi, vor începe să plutească pe buzele oamenilor din popor, mai întîi dintr-un impuls curat religios, mai tîrziu pentru a împodobi aceleași datini străvechi ale Crăciunului, celebrate cu atîta fast și risipă de poezie, la vreme tîrzie de noapte, cînd versurile urătorilor se împletesc cu fulgii de nea...

36. De altfel, așa cum a observat N. Iorga și alte ecouri dosofteiene, marcînd o vagă influență a Psalmilor, s-ar putea găsi în poemul-basm al lui Ion Barac, ca de pildă în versurile: Cîte birturi, cîte sate; / Tot întreabă de cetate. Cf. N. Iorga, *Revista Istorică*, anul XIV, nr. 7-9, iulie-sept., 1928, p. 331.

Le aflăm în paginile îngălbenite ale unui *manuscris ardelenesc*, datorat lui *Popovici Mitru* din *Forașig (Bihor)* în redacția *diacului Zaharia Moga*, sfârșind aici ca un adevărat colind:

De acum pină-n vecie
Slava Domnului să fie ³⁷.

Ceva mai bogate ne apar întimplările *Psalmului CXXXVI (136)*.

Cunoscut, între altele și prin melodia de care a fost însoțit, încă de multă vreme, versurile lui s-au popularizat repede printre mireni, fiind copiate în manuscrisele lor, și de aici trecind în rostirea școlărilor, la praznice mari:

La apa Vavilonului
Jelind de țara Domnului
Acolo șezum și plinsem
La voroava ce ne strinsem.
Și cu inimă amară
Prin Sion și pentru țară
Aducându-ne aminte
Plîngeaam cu lacrimi fierbinte
Și buciume ferecate
Lăsăm prin sălci aninate
Că acolo ne-întrebară
Acea ce ne prădară

Să le zicem vers de carte
Într-aceea străinătate
Că-n sfînt muntele Pionul
Cîntări ce cîntam la Domnul
Că nu ni să da-ndemină
A cînta-n țară străină.
De te-aș uita țară sfîntă
Atuncea să-mi vie smîntă
Și direapta mea să uite
A schimba viersu-n lăute
Și să mi să prinză limba
De gingini jelindu-mi scriba.

Rămas de pomină în lirica interpretare a lui *Dosoftei*, psalmul acesta, purtînd în el accente dramatice, care aminteau multora din cititori silnicele băjenii românești și atîtea lacrimi vărsate printre străini, de dorul plaiurilor natale, îl aflăm încă din 1740 în caietul unui cărturar ardelen ca *logofătul Matei Voileanu* de pildă ³⁸ ca unul care, el însuși fusese nevoit să soarbă din amara băătură a nostalgiei.

Un copist necunoscut îl transcrie, mai tîrziu, alături de *Psalmul XLVI (46)* în paginile *Acatistierului* din biblioteca lui *I. Marțian* din Năsăud după vreun izvod mai vechi ori poate chiar din gura colindătorilor Crăciunului, care-l cîntau la fereastră, fapt ce ar explica îndepărtarea primului vers de textul original al *Psaltirei* din 1673.

Cu același început (*«la riul Vavilonului»*) îl întîlnim în versiunea muzicală, păstrată dintr-o vreme destul de îndepărtată, în *Ms. 304, Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România*, fila 174 de pe vremea lui *George Bibescu*.

E un text special, adaptat melodiei.

Însfîrșit din 1758 datează prescrierea acestui colind în copia manuscrisă a lui *Crăciun logofătul din Ibașfalău*, despre care am pomenit mai sus, păstrată la Biblioteca Liceului din Blaj ⁴⁰.

Dar odiseea prereninării psalmilor mitropolitului *Dosoftei* nu se oprește aici...

Mai sînt destule rugăciuni care ajung, fragmentar în copii răslețe, pe tot cuprinsul țării, în reproduceri trunchiate și adesea simțitor prefăcute de condeii feluritor «scribi» sătești ⁴¹ sfîrșind prin a fi cîntate la sărbătorile Nașterii, sau a juca rolul de *bocete*, ori a fi folosite ca *incipiente de poezii* în producția cărturarilor.

Oricît ar fi însă de mari modificările care li se aduc și oricît de îndepărtate s-ar părea astăzi aceste creații populare, de modelul lor cult, ele reflectă limpede izvoarele dosofteiene.

37. A fost citat, fără specificația că ar izvorî dintr-un psalm al lui *Dosoftelu*, de către *M. Pripor, Oameni și vremuri trecute la românii din Bihor*, în «Familia», 1926, ur. 6, p. 9; Cf. *N. Iorga, Revista istorică*, Iulie-septembrie, 1926, p. 281.

38. *Matei Voileanu, Codicele Matei Voileanu*, Sibiu, 1891, p. 57. Cu lexcul modificat pe alocuri de prescriitor, psalmul «*la riul Vavilonului*» sfîrșește și aici prin versurile tradiționale «*De acum pină-n vecie / Slava Domnului să fie*». 39. *Buletinul Muzeului Municipal din Iași*, 1925, p. 344.

40. *N. Cartolan, Cărțile populare...*, vol. II, București, 1939, p. 215.

41. Unul dintre acei care intervin în text, poate în dorința de a-l actualiza în ceea ce privește limba, este însuși *logofătul Matei*, care înlocuiește unele expresii în codicele său.

Îată de pildă acel *Vers de intristare* din Transilvania, lamentație funebră manuscrisă, care trădează, în copia de după 1830, îndepărtata obirșie moldovenească:

Auzi-mă Doamne sfinte
 Și de mine-ți fie aminte...
 Pe mine să mă pornească
 Din casa cea părintească
 Dumnezeu ceriurilor
 Care ști gindurile lor
 Oprește-i și nu-i lăsa
 Să-și îplinească voia...
 Și ca corbul cel de noapte
 Îmi petrec zilele toate
 Ca o pasăre rămasă
 Sub o streășină de casă ⁴².

Recunoaștem printre rînduri pana mitropolitului cărturar și poet. Este desigur aci vorba despre *Psalmul CI* (101) devenit *bocet ardelenesc*, după cine știe câte rătăcirii și prefaceri suferite de-a lungul vremii.

Și încercări poetice, care să poarte în ele pecetea psalmilor lui Dosofteiu, mai sînt destule încă în literatura trecutului nostru. Să reproducem aceea lungă inscripție în versuri de la 1800, aflată odinioară pe icoana de mușama de la Minăstirea Căldărușani ⁴³ care evocă, în de-aproape, cîteva din stihurile psaltirii, printre cele multe atribuite umilitului monarh Protasie:

Dumnezeu părintele cel cu milă mare
 Au trimis noroadelor sale zălog tare...
 Că pentru dragostea sa pre noi ne-au miluit
 Și pre Hristos fiul, dar nouă ne-au dăruit.

Să mai notăm aici că și *Psalmul CXXXVII* poate fi descoperit în copie manuscrisă din secolul al XVIII-lea, precum dovedesc caietele scrise de mină din rafturile Bibliotecii Academiei Republicii Socialiste România, avînd cotele 6269 sau 1373 (fila 128 v — 129), ultimul datînd din anul 1793.

Îată și stihurile din cuprinsul unui mic poem, descoperit în paginile unui *Catavasier* din 1742:

Cîntați, slăviți pe Dumnezeu cel mare
 Cu dragoste, cu frică că e-mpărat tare ⁴⁴.

versuri care, în ansamblul lor sînt o reluare după versurile lui *Filotei*, din *Psaltichia* de la 1714 ⁴⁵ *Filotei* fiind cel care, la rîndul lui, împrumutase arta chiriarhului.

Sau inscripția cu rezonanță dosofteiană și ea, de dată mai recentă, aflată la Biserica ortodoxă din Mehadia:

Veniți fiilor în sînul meu
 Casa lui Dumnezeu sînt eu
 Și cei ce iubescă Sionul
 Mult iubiți vor fi de Domnul ⁴⁶.

Este într-adevăr emoționant de urmărit, astăzi, destinul cărții lui Dosofteiu. Psalmii aceștia, de o frumusețe unică în istoria versificației românești. tălmăciți

42. Ms. E 5 — 1933, Biblioteca Universității din Cluj, fila 109—111; Ion Breazu, *Versurile populare în manuscrise erdeice vechi*, p., 104—105.

43. D. Furtună, *Ucnicii Stareșului Paisie...*, p. 57 nota 58 unde se atribuie această inscripție talentului de versificator al monahului de la Cernica: vezi și N. Iorga, *Studii și documente*, vol. XVI.

44. D. Murărașu, *Mitropolitul Dosoftei, Psalmi în versuri*, Ediție îngrijită de... Cartea Românească, *Pagini alese*, Seria nouă, nr. 51, p. 8.

45. Ion Bianu și N. Hodoș, *Bibliografie românească veche 1503—1830*, Tom. II (1716—1808), p. 57.

46. Gh. Ghibănescu, *Ioan Neculce*, în «Buletinul Muzeului Municipal din Iași», fasc. 3 (1923).

parcă anume pentru a mingia suferințele și a alina sufletele simple ale oamenilor din trecut, urmează în drumul lor graficului unui ciclu, am spune, organic.

Intocmai ca aburii mării, prefăcături în picături de ploaie, care se adună în riuri și puhoai, pentru a regăsi, până în cele din urmă, marile ape din care au pornit, și psalmii în versuri ai mitropolitului, odată desprinși de ritmica vie a poporului, de modul sufletesc pămîntean, de marele depozit de poezie a țării, urmează să se perpetueze prin stihurile și însemnările versificate ale cărturarilor, călugări sau mireni, imitatori sau simpli copişti de manuscrise, pentru a ajunge să se întoarcă în cîntecul colindelor, restituind astfel «*poeziei matcă*» tot ce împrumutase de la ea.

Dar, versurile lui Dosofteiu nu se mărginesc să îmbogățească numai tradiția orală a poporului, generînd noi cîntece de *colind*, *orații* și *bocete*.

Acțiunea Psaltirii de la Uniev e cu mult mai întinsă și mai adîncă, propagîndu-se în toate straturile societății românești din trecut.

Am putea spune, cu toată aparenta ciudățenie a cuvîntului, că versurile lui *fac școală* pe alocuri, printre cărturarii din pricipate. Că lectura lor fecundează creația poetică pămînteană și că modelele Psalmilor își află în toate timpurile zeși imitatori printre versificatorii aborigeni.

Am văzut cum ieromonahul Cernicăi, Protasie, improviza, pe la 1800, sub înriurirea directă a *psalmilor*, versuri pentru icoana din Mînăstirea Căldărușani, neputîndu-se abține de a reproduce aproape textual, în fruntea compunerii proprii, cîteva rînduri măcar din tălmăcirile marelui său înaintaș.

n același fel, încă de la apariția ei, *Psaltirea* va fi inspirat pe mulți alți cărturari din Moldova, Țara Românească și Ardeal.

Și e de ajuns să amintim ecoul impresionant pe care l-a avut *Psalmul XLI* (49) asupra a ceea ce am numi noi astăzi *poezia de inscripție a țării*, ca să ne dăm seama cît de irezistibilă și de profundă a fost chemarea mitropolitului Dosoftei asupra conștiinței mărunților noștri scriitori și asupra alecătuirilor din trecut.

Sînt într-adevăr rare versurile de o mai puternică plasticitate, de o mai fericită exprimare, de o mai lirică viziune decît ale acestor imnuri și cîntece-rugăciune...

În ce chip dorește cerbul de fintină
Cînd îl strînge setea de-l arde-n plămînă
Sufletul meu, Doamne, așa te dorește
Cu sete aprinsă de mă vestejește
Mișelul meu suflet de tine-nsetează
De Domnul puternic și viu, să te vază
Cîndva de-aș ajunge să te văz în față
Să-mi stîmpăr de sete în trai de dulceată
De-aceasta mi-i jale cu inimă arsă
Și ochii mei lacrimi în tot ceasul varsă
Cînd auz mustrare cu rîs ce mă-ntreabă
Unde-ți este Domnul, să-ți fie la treabă?...

Ele evocă *cerbii* atît de familiari vinătorilor domnești ai curților voievodale de pe vremuri, *cerbii* care, cu multe decenii înainte de mitropolit, străjuiau în luptă cortul lui Mihai Viteazul, după relația lui Balthazar Walter din «*Scurtă și adevărată descriere*»...

Pregnanta imagine a ciutei însetată de izvoare și fintini răcoroase, va pătrunde prin Dosoftei atît de adînc în făptura *cîntecelor de stea*, a *colindelor* românești, încît, pînă în ziua de astăzi, multe din melodiile lor se revelează încrustate cu versuri descinzînd din Psaltirea de la Uniev ca stihurile bine cunoscute:

Doamne Isuse Hristoase
Tu ne ești zori prea frumoase
Tu ești raza cea curată...

care sfîrșesc prin

Ca cerbul ce se coboară
Din limpezile izvoară...

cules, nu tocmai de mult, de folcloristul Tudor Pamfile⁷⁴.

74. Tudor Pamfile, *Colinde și cîntece de stea*, Biblioteca pentru toți, serla veche, p. 62-64.

Douăzeci și patru de ani de la apariția *Psaltirii* în zăburile ucrainene, un cărturar destul de cunoscut «de peste Olt», Alexandru Dascălul⁴⁸, care pe la 1700 va încerca să alcătuiască și versuri proprii⁴⁹, transcriind pe curat o *Psaltire* rămasă pînă azi în manuscris, îi compunea prefața în acești termeni, amintind vădit versurile Mitropolitului Dosoftei:

«*În ce chip dorește cerbul de izvoare de apă, pravoslavnic cetitoriu, într-acest chip dori și sufletul meu spre acest lucru Dumnezeuiesc...*»

Un an mai tîrziu, în 1698, în maniera aceluiași *Psalm XLI (41)*, Ioan Arhiman-dritul de la Horez, întocmea o *pisanie*, hotărîită *Schitului Sfinților Apostoli*, ctitoria sa

Precum cerbul setos de izvoare dorește
Aflînd apă rece bind se veselește
Într-acest chip dori și sufletul meu
Să zidesc acest mic locaș marelui Dumnezeu⁵⁰

La foarte mică distanță de timp, prin 1699, începutul *psalmului* dosofteian se prefăcea în vers incipient la «stihurile de încheere» compuse de tipograful Mihai Iștvanovici, omul lui Brîncoveanu, pentru *Chiriacodromionul* editat de el la *Bălgard*:

În ce chip cerbul dorește de izvorul cel rece
Și străinul de moșie-și cînd aiurea petrece⁵¹.

Și, în 1717, pe un manuscris românesc al Alexandriei, copistul, un obscur cărturar, însemna și el următoarele rînduri, ajunse cu vremea, «*sablon literar*» și utilizate mereu în împrejurări asemănătoare:

Precum dorește cerbul de fîntînă, la izvoarele apelor, așa au dorit sufletul meu să ajungă la sfîrșitul acestui gromovnic.

Și l-am scris eu, robul lui Dumnezeu *Reațe*, mult păcătosul, și l-am scris logofătului *Staicului sin Vasilie Ieromonahul*, cînd au fost năstavnîc la Mînăstirea Ani-noasa, în zilele lui Ioan Vodă. Și s-au sfîrșit în luna lui iulie în 3 leat 7225»⁵².

Psalmul XLI era astfel folosit ca *pisanie*, drept *stihuri de încheiere*, ca rînduri de prefață, pretext pentru *însemnările copștilor* și, în sfîrșit, ca *epilog* în proză, în letopisețe, așa cum îl descoperim de pildă și în *Ms. 174* al Bibliotecii Academiei Republicii Socialiste România, fila 186—7, datînd din anul 1724⁵³ cu un text ajuns aproape stereotip și pentru care, exemplele s-ar putea înmulți fără greutate⁵⁴.

Cît de mult a impresionat *Psaltirea lui Dosofteiu* pe cetitorii din trecut reiese limpede din faptul că, șase decenii de la apariția ei, se pot afla nu mai puțin decît șase zeloși imitatori, gata să perpetueze, prin opera lor, amintirea acestor rugăciuni în versuri intrate în tradiția literară a țării.

Folosiți la tot pasul în proză sau în versurile religioase și profane, citați itextual ori luați ca exemplu de frumusețe, *psalmii Mitropolitului Dosofteiu* căpătau astfel autoritate de model literar printre umilii profesioniști ai scrisului pămîntean.

De altfel sfîrșitul veacului al XVII-lea și începutul celui de al XVIII-lea sînt și epoca prin excelență în care inefabila poezie psaltică irumpe și în frescă, textele

48. Ion Bianu, *Alexandru Dascălu un scriitor român de peste Olt de la sfîrșitul secolului al XVII-lea, «Columna lui Traian», oct.-dec. 1882. p. 61. cf. N. Iorga, Istoria Literaturii Române în sec. XVIII-lea, vol. I, p. 434, unde Alexandru Dascălu este arătat ca fiind un polon din Lemberg, stabilit în Brașov.*

49. Prof. Dr. Dumitru Stănescu, *Cultul Maicii Domnului la români*, București, f.a., Editura Aurora, p. 116.

50. Arhitect Ioan D. Traianescu, *Schitul Sî. Apostoli de pe lingă Mînăstirea Horezi*, în «Bul. Com. Mon. Ist.», 1910, p. 145—146.

51. Vezi Ion Bianu și N. Hodoș, *Bibliografia românească veche*, Tomul I, p. 373 și L. Rus, *Un tipograf literar» Evnghelia învățădoare de la Bălgard, 1699 și Mihai Iștvanovici tipograful din Ungro Vlahia*, în «Tribuna», Sibiu, 1899, 31 august — 1 septembrie.

52. N. Iorga, *Faze sufletești...*, p. 596 și nota de subsol.

53. *Catalogul manuscrisurilor românești*, Tomul I, București, 1907, p. 397.

54. Vezi și *Ms. 3551*, Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România și anume *Cuîntul pravoslavnic* scris de Popa Ianache în anul 1731.

acestor imnuri servind ca sursă de inspirație zugravilor de biseriți, ca Pirvu Mutu și alții, care încearcă să ilustreze în pictură murală atit pe zidurile Bisericii Animoasa din Muscel, cit și în pridvorul bisericii de la Colțea⁵⁵, *Psalmul CL (150) «Lăudați pe Domnul intimpine și în horă»*. «Să se laude Domnul cu jocuri, cu toba și cu harfa», pe care Mitropolitul poet îl versuise atit de frumos, cu câteva decenii mai înainte:

«Lăudați cu glasuri nalte
De buține ferecate
Lăudați-l în lăute
În psaltiri pe versuri multe
Lăudați pe toate locuri
Cu timpine și cu jocuri
Lăudați-l să răsune
În organe tinse-n strune
Lăudați cu bune versuri
De chimvale într-alesuri
Lăudați și-l strigați tare
În țimbele de cîntare...

Muzica acestor *psalmi versificați* va mîngia veacuri de a rindul inimile bolnavilor, nefericiților⁵⁶.

Mulțime de dascăli, clerici și cărturari mireni, din toate provinciile locuite de români, își vor copia versurile în condicile și catastifele lor, pentru bucuria de a le avea oricînd sub ochi, de a le rosti în șoaptă, în rugăciunile lor, ori a le învăța pe dinafară și a le recita sau cînta, ei sau ucenicii lor, la praznice și sărbători bisericești ori cu prilejuri cernite.

Asemeni lui Matei Voileanu cel de peste munți, cetitorul pasionat al tipăriturilor lui Dosofteiu, așa cum ni-l arată însemnările și copiile sale, logofătul care transcria în 1740, în caietele lui, nu mai puțin decît *trei psalmi (XLVI, XLVII, CXXXVI)*⁵⁷ vor mai prescrie versuri din psaltire și autorul *Codiceului Pătrăuțean*⁵⁸ și paharnicul Toader Jora⁵⁹ și mulți alți încă, atit de numeroși încît ar fi aproape cu neputință a se face aici o prezentare completă a lor.

Chiar contemporani, bine cunoscuți pentru cultura sau pregătirea lor, ca nebulosul Dimitrie Cantemir, de pildă, se vor lăsa înriuriți de melodia și limpezimea stihurilor din *Psaltire*:

Fi-va munca neîncetată
Căci la iad nu va fi plată
Pentru tine ce voi zice,
Ome drepte, toț ferice?⁶⁰

55. C. Bobulescu, *Zugravii Pirvu Mutu, Constantin și Nifon Udrescu starețul Mînăstirii Secul*, în «Arhiva Românească», Tomul V, 1940, p. 119, 180 și C. Bobulescu, *Lăutari și hore în pictura bisericilor noastre*, București, 1940, p. 67; Teodora Voinescu, *Zugravul Pirvu Mutu și școala sa*, în «Studii și Cercetări de Istoria Artei», nr. 3-4, 1955, p. 136; Cornelia Pîlat, *Pictura din pridvorul Bisericii Kretzulescu din București*, în «S.C.I.A.».

56. Episcopul Melchisedec, *Cronica Romanului*, București, 1874, p. 291.

57. Matei I. Voileanu, *op. cit.*

58. Lecca Morariu și Constantin Morariu, *Codicele Pătrăuțean «Făt Frumos»*, (XIII), 1938, p. 51-54.

59. Vezi, Ms. 57, în Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România, datînd din 1786, cuprînzînd A lui Ilîodor Istorie Elipticească, manuscris autograf al Paharnicului Toader Jora (*Catalogul Manuscriselor Românești*, Tomul I).

60. «Divanul sau Gilceava înțeleptului cu lumea» a lui Dim. Const. Voievod (Operele lui D. Cantemir publicate de Academia Română, vol. V, p. 172).

Nepuțindu-l imita, ei vor imprumula pe de a întregul versuri, idei sau rime din *Psaltire*, ca Mihail Iștvanovici pentru *Chriacodromiconul* editat la *Bălgrad*. în 1699:

Ca să smerești cu certare
Pre cei cu cerbicea tare
Din Gomora și Sodomul
Ca să se stingă tot omul
Pentru aceea mai înainte
De toți vecii ești, părinte
Cunoscut în trei obraze
Și strălucești de dai raze ⁶¹.

Printr-o astfel de contagiune — simpatetică se explică și prezența altor versuri de ale lui Dosofteiu, ca de pildă cele compuse «*la stema Voievodului*»:

...Pre citu-i de mare fiara și buiacă
Coarnele-r. pășune la pământ își pleacă

în *Penticostarul* de la *Rîmnic*, tipărit în 1743 de *Laurentie Ieromonahul de la Hurez*, servind drept elogiul pentru domnia lui *Mihail Racoviță Voievod*, după cum folosi-seră ca laudă înaintașului său mai îndepărtat:

Așișderea și bourul, fiară buiacă,
Și către Măria Sa coarnele își pleacă... ⁶²

și în *Octoiul* apărut în aceleași zăhuri, șapte ani după aceea:

Asemenea Bourui fiind fiară buiacă
Prea cu multă blindețe ție capu și pleacă.

Din rindul acestor numeroși imitatori, îndrăgostiți de poezia dosofteiană, face parte și anonimul autor al celui mai însuflețit imn de slavă ridicat în cinstea *Moldovei*, pe la 1694, în fruntea *Cărții ce se cheamă Letopiseș*, și în care, de la primele versuri, se dovedește cât de proapsăt se păstrase în inima lui amintirea poetului chiriari:

Ceste sihuri ce sint scrise
Și-ntr-această carte puse
Sint să le citească omul
Și să laude pre Domnul
Ziditorul lumii toate
Cărui preste tot se poate (sic)
Ce-l laudă heruvimii
Și-l slăvesc mult serafimii
Și cete de îngeri toate
Ce sint lângă insul- aproape

61. Ion Bîanu și N. Hodoș, *Bibliografie românească veche*, vol. I, p. 373.

62. *Ibidem*, vol. II, p. 73.

A se vedea și *Ms. 3456*, f. 372 unde vom întâlni aceleași versuri de rezonanță dosofteiană, copiate în 1732:

Capul cel di bour o fiară vestită
Sămnează puterea țărani nesmintită
Pre ettu-l de mare fiara și buiacă
Co(a)rnel în pășune la pământ își pleacă...

versuri, în număr total de 18, care slirșesc astfel:

Cine poate scrie toate de amănuntul
Că știință ești țărani (sic) tot pământul
Și-n bogătesc lesne fără de zăbavă
Creștinii Moldovii dind Domnului slavă...

Și pohvălesc în cîntare
 Ca pre un Dumnezeu mare
 Slujindu-i cu frică multă
 După voia lui ascultă ⁶³.

Unii își vor însuși numai ispititoarea, irezistibila ritmică a modelului, ca de pildă acel modest Logofăt Ioniță Giurescu, dascăl la Școala de psaltichie din Ploiești, care, pe la 1828, bănuim a fi compus frumoasele versuri de la sfîrșitul manuscrisului de muzichie grecească:

«Suflete al meu, mărește,
 Pre acel ce veșnic este
 Noaptea fără pregetare
 Să te scoli să cînți cîntare
 La seară, la dimineață,
 Cît vei fi întru vieață
 Cu David psalmi de sfințire
 Cîntă-n zi sfință «Mărire!» ⁶⁴.

Urme dosofteiene se întilnesc, cum arătam mai sus și în cartea de *Cîntări Dumnezești*, apărută la Buda în 1815, prin osîrdia lui Ioan Tincovici, editor «culegător de collnde populare».

Toate limbile
 Plesniți cu miinile
 Lăudați pre Hristos toate neamurile ⁶⁵

precum și în «improvizațiile» din 1689 ale Diacului Gavril ot Bălțățești, pe marginea Hronografului pe care îl prescriesese cu propria lui mîină:

Precum cerul și pămîntul
 Face Domnul cu cuvîntul
 Pe cite o zi ceastă lume
 Toate se-îndeplini bine
 Mai apoi face și cerul
 Și-l închipui că Domnul
 Iară pentru neascultare
 Diade-l la pedeapsă mare ⁶⁶.

Dosoftei mitropolitul era însă prea mare pentru a găsi fie chiar și numai valoroși imitatori care să-l îngine după modelul pe care îl ofereau versurile sale, fie traducători originali care să-i urmeze pilda.

63. Manuscrisul ni s-a păstrat în două copii dintre care, prima, o copie defectuoasă, cu rînduri lipsă (*Ms. 169, A. R., sec. XVIII*) din care a reprodus versuri N. Iorga, în «Studii și Documente», vol. III, p. 12—20; a doua cu predoslavia completă (*Ms. 2506 A. R.*) o copie munteană, datorată lui Radu Lupescu Logofătul, datînd de pe la 1720—1730, din care a publicat *predoslavia* în versuri Istoricul C. C. Giurescu, *Izvoadele lui Teodosie Dubău, Miron Logofăt și Vasile Damian*, în «Buletinul Comisiei Istorice a României», vol. I, București, 1915, p. 168—170.

64. N. Iorga, *Două biblioteci de mîndștiri: Ghighiu și Argeș*, București, 1904, p. 47.

65. Despre un *joc românesc*, obișnuit în vechi timpuri, la care se putea auzi *plesnirea palmelor*, amintesc *Mărgăritare-le* de la 1699 (la p. 136) după cum observă C. Bobulescu în *Lăutarii noștri*, București, 1927, p. 97, nota 4.

66. *Ms. 86 A. R.* (Ion Bianu, *Catalogul manuscriselor românești*. Tom. I, București, 1907, p. 181—183).

Nu izbutiseră contemporani ca Diaconul Gavril și nu vor izbuti să-l ajungă în încercările lor de a traduce *Psalmii* nici cărturari moderni, ca paharnicul Săulescu ori Eliade. (O încercare merituoasă a marcat în 1720. doar *Psaltirea în versuri* a ardeleanului Toader Corbea).

Zadarnic va încerca paharnicul nostru în «*Imitații din Psalmii lui David în stilul poetic*» sau în «*Imitație după Psalmul 48*» ori în *Salmi*⁶⁷, să ne dea ceva mai vrednic, cu gândul poate la *Psaltirea lui Dosoftei*, pe care de altfel o păstra în bibliotecă, o cetise atent și o semnase încă din anul 1837⁶⁸. Versurile lor sînt departe de a egala tălmăcirile românești ale ilustrului înaintaș. Cît despre alții, nu mai merită să pomenim...

AL. ALEXIANU

⁶⁷ Ms. 773—774, Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România, datînd primul din anul 1841, cel de al doilea din 1847.

⁶⁸ Dosofteiu, *Psaltirea în versuri*, ediția prof. I. Blănu, București, 1887, p. XXXVI și T. Maiorescu, *Mănunchi din manuscrisele lui G. Săulescu*, în «*Analele Academiei*», Seria II, tom. VII, p. 58.

DOUĂ FIALE DIN ȚARA ROMÂNEASCĂ CONSTRUITE DE CĂTRE VOIEVODUL NEAGOE BASARAB

Comemorarea a patru veacuri și jumătate de la sfințirea bisericii mănăstirii Argeș, a prilejuit, noi studii în legătură cu înfăptuirile lui Neagoe Basarab, apropiindu-ne operele de artă din vremea sa, prin descifrarea coordonatelor spirituale ale unei activități atât de complexe, cum a fost cea a voievodului, model și pildă pentru urmași. Cu cât se lărgeste cercul acestor cercetări, cu atât amploarea gândirii, măiestria și lirismul lui Neagoe, artist și patron al artelor, ne apar mai evidente și demne de admirat. Sint puse în lumină creații necunoscute de ale sale, îi sint atribuite lucrări despre care nu s-a știut că îi aparțin, sau i-au fost contestate în mod deliberat.

În ultima vreme, aceste opere nu mai sînt privite ca monade izolate, ci sînt legate de contextul altor înfăptuiri, pornindu-se și ajungîndu-se la concepția unitară a voievodului despre lume, care oglindește la rîndu-i, timpul și locul în care el a trăit.

Așa cum, în concepția arhitecturală a *Invățăturilor*, cel mai mărunt element se leagă de semnificația întregului, tot astfel în plănuirea și realizarea ctitoriei de la Argeș, Neagoe și meșterii săi nu au scăpat din vedere nici un detaliu, supunînd totul unei viziuni originale. S-a arătat astfel că întregul complex monastic, biserica, zugrăvelile, sculpturile, icoanele, broderiile răspundeau unor armonioase acorduri, unor rafinate efecte de contrapunct plastic.

Totodată, analiza aprofundată a *Invățăturilor* și cea a Mănăstirii Argeșului, a dus la concluzia că elementele artistice împrumutate altor arii de cultură, nu apar ca entități, identificabile ca atare, ci se înstrăinează de modelele originare căpătînd reflexe noi, în contextul general, căruiia îi conferă o bogăție sporită. S-a dovedit că deși *Invățăturile* sînt din belșug presărate cu scrieri bizantine și slave, ele rămîn un autentic monument de literatură al Țării Românești. S-a arătat, de asemenea, că deși biserica Mănăstirii Argeș însușește elemente de decorație orientală, ea reprezintă în concepție și structură o înfăptuire autohtonă. Spre deosebire de ceea ce s-a crezut în trecut, se consideră, în prezent, că operele din vremea lui Neagoe marchează continuitatea unei arte românești.

S-a ajuns, prin urmare, la punctul de vedere că cea mai măruntă înfăptuire dintr-un ansamblu artistic al acestui voievod se acordă cu întregul, răspunzînd unor legi de armonie prestabilită și că împrumuturile din alte zone de cultură sînt însumate în viziunea ambianței sale, care este unică.

În lucrarea de față vom studia două înfăptuiri ale lui Neagoe — în aparență de măruntă însemnătate — care vor adevări postulatul de mai sus. Ele vor arăta, o dată mai mult, că cele mai liminare înfăptuiri dintr-un complex artistic al lui Neagoe, capătă la o cercetare mai atentă, perspective nebănuite de gândire și frumusețe.

* * *

În fața bisericii Minăstirii Argeș se află un edicul de forma unui pavilion, cu o cupolă susținută de patru coloane. Fusele coloanelor, înălțate pe baze cilindrice, poartă capitelluri cu patru registre de alveole. Intradosul arcurilor apare împodobit cu fleuroane ferăstruite. Arhivolta este subliniată de un tor aplătizat; un alt tor, decorat cu o împletitură, înconjoară pereții sub cornișa profilată cu ciubuc și cavete. Noul coronament de pe edicul, opera restaurării lui André Lecomte du Nouÿ, diferă sensibil de construcția veche pe care a mai văzut-o L. Reissenberger¹ și care consta din muluri cu aspect de scoici. Acoperișul se înalță oblic din cele patru părți, apoi se rotunjea pentru a se mla pe extradadosul cupolei. O cruce se înalță în vîrf, susținută de o bază de piatră, aparentă, frumos sculptată.

Din numeroasele relatări în legătură cu acest edificiu, menționăm pe cea a lui Gavril Protul, contemporanul lui Neagoe, care arată că voievodul «făcu un cerdăcel denaintea bisericii, pre 4 stîlpi de mamoră peștrită, foarte minunat boltit și zugrăvit, și învălit și acela cu plumb»². Desigur termenul «cerdăcel» a fost tradus arbitrar din limba slavă, încît nu putem deduce care a fost forma originară a denumirii edicolului de care ne ocupăm. Cu prilejul vizitei din ianuarie 1657, Paul de Alep nu întirzie asupra acestui baldachin, scriind că «dinaintea ușii bisericii e o frumoasă cupolă cu patru stîlpi de marmură, cu baze de aramă poleită»³. O însemnare la litografia după desenul lui Luigi Mayer din 1800, arată că «un călugăr... ține predici religioase, sub o boltă sprijinită pe patru stîlpi, în fața bisericii»⁴.

Cercetătorul conștiincios care a fost L. Reissenberger, autorul primei monografii despre Minăstirea Argeș, enunță monumentul cu denumirea sa corectă de «fială» (φιάλη), «pighi» (πιγή) sau «canthai». El este însă nedumerit de absența unei fintini și bănuiește că baldachinul «nu a folosit decît de a înlesni credincioșilor purificarea spiritului înainte de a intra în sanctuar»⁵. Totodată, Reissenberger consideră fiala ca un unicat, afirmînd că nu mai există alta în Țara Românească.

Descrierea picturii de pe intradosul cupolei — singura care ni s-a păstrat — este deosebit de prețioasă. Reissenberger arată că «Interiorul cupolei este împodobit de picturi murale, dar nu sînt minunile sau aluziile la Botezul Domnului care formează subiectul acestor zugrăveli... Dispusă în mijlocul cupolei, Maica Domnului tronează într-un veșmînt verde-sombru și în mantie cărămizie; Ea are mîinile ridicată... și pe Iisus așezat în poala Sa, înveșmîntat într-o tunică roșie-atică, cu o lizieră de aur; El binecuvîntează cu dreapta și ține în stînga globul cruciger. În stînga capului Său se citesc literele IC, iar în dreapta XC, în timp ce în nimbul care îl înconjură capul strălucesc cele trei litere indicînd Sfînta Treime O Ω N (acela care este)... Deasupra Maicii Domnului sînt literele cunoscutute Μ Ρ Θ Ι Ingerii care înconjură în mod obișnuit pe Maica Domnului lipsesc aci. Sub imaginea Maicii Domnului, pe pereții verticali ai edificului parțiat se văd imaginile citorva Patriarhi și Profeți care țin rotul de hîrtie în mîini... Între ei sînt reprezentări cel patru evangheliști fără atributele lor. Pictura prezenta în partea inferioară o inscripție care s-a șters aproape în întregime și a devenit indescifrabilă»⁶.

Auguste Lancelot se mulțumește să observe în 1866 că «în fața bisericii se află un mic monument de o îndrăzneță elegantă, de bolta căruia atîrnă toaca pe care se bate, cu ajutorul unui ciocan, înainte de începerea slujbelor»⁷. Contemporanul său Petru Verussi generalizează aceeași observație, considerînd, în

1. L. Reissenberger, *Die bischöfliche Klosterkirche bei Kurtea de Argysch*, Viena, 1860, p. 25.

2. *Istoria Țării Românești* (ed. C. Grecescu și D. Simonescu), București, 1960, p. 31.

3. Paul de Alep, *The Travels of Macarius, Patriarch of Antioch*, vol. II, London, 1836, p. 328.

Controlul traducerii după textul arăb (Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Fotocopil 68) îl datorăm cercetătorului Mustafa Mehmet, de la Institutul de Istorie al Acad. Republicii Socialiste România, cărui îi mulțumim și pe această cale.

4. I. Corfus, *O descriere a Minăstirii Curtea de Argeș din anul 18183*, în «Revista istorică română», XV (1954), p. 217—220.

5. L. Reissenberger, *op. cit.*, p. 5.

6. *Ibidem*, p. 25.

7. Auguste Lancelot, *De Paris à Bucarest*, în «Le Tour du Monde», premier semestre, p. 221.

mod naiv, că «chioșcul în forma celor maurești... slujește pentru a acoperi toaca»⁸.

Fr. Jaffé arată pe la 1911 că baldachinul «are un caracter simbolic, în raport cu tradiția vechilor abluțiuni»⁹. El descrie noua pictură executată de Jean-Jules Antoine Lecomte du Noüy, existentă și astăzi, care nu a respectat vechea iconografie. În prezent apare numai Iisus Emmanuel și cele patru chipuri ale evangheliștilor.

Subliniind valoarea decorativă a edicolului, Grigore Ionescu scrie că baldachinul de la Curtea de Argeș «a fost adaptat la biserica lui Neagoe ca loc de pregătire și sfințire a apelor în ziua de Bobotează, precum și ca altar de rugăciune în aer liber»¹⁰.

Întrebările ridicate încă de acum un secol în legătură cu acest edicol își așteaptă răspunsurile: dacă el a fost fială, de ce nu acoperă fântâna pe care o constatăm la monumente ortodoxe asemănătoare? Aceasta este oare singura fială de pe aria Țării Românești, așa cum afirmă Reissenberger?

Vom inversa aceste întrebări arătând că fiala de la Argeș nu este un unicat și că mai există în Țara Românească un monument asemător, construit de Neagoe însuși. Studiul acestui monument ne va permite să răspundem și la prima întrebare, în legătură cu absența fântinii de sub baldachinul de la Argeș.

În fața bisericii mari de la Mânăstirea Cozia, aproape de colțul sud-vestic al pridvorului adăugat în epoca brâncovenească, se află o frumoasă fântină cu apă țșnitore compusă dintr-un bazin de piatră de plan octogonal — lucrat din opt tronsoane, care nu corespund laturilor octogonului — înalt de 0,95 m, cu latura lată de 0,37 m și dintr-o cruce de piatră cu inscripție¹¹, situată în mijloc, prin ale cărei brațe trec țevile de alimentare. Scurgerea apei se face prin două perforații mari situate aproape de limita superioară a ghizdurilor.

Bazinul — dispus pe un pedestal, de asemenea octogonal — prezintă la exterior, pe fiecare latură câte două arcade oarbe (deoarece tronsoanele nu corespund laturilor, fiecare tronson angajează o arcadă întregă și două jumătăți care o încadrează), care dezvoltă în partea superioară un profil compus dintr-un tor aplatisat, un unghi și cele trei laturi mici ale unui trapez. Între arcade, deasupra colonetelor care marchează extremitățile și mijlocul laturilor, constatăm un motiv geometric asemănător unei flori de crin inversate.

În interior, la mijlocul laturei estice, vizitatorii descoperă un cap ciudat de piatră — adosat limitei superioare, țeșite, a bazinului — înecat în nemișcarea profundă a ochiului de apă.

Cînd fîntîna se goleşte și putem privi în întregime sculptura stîngeră, vechimea ei ne apare evidentă. Constatăm că nu este vorba numai de un cap decorativ de piatră, ci și de un trup, de-abia conturat, care maschează un semicilindru adosat ghizdurilor.

Deși numai schițate, trăsăturile personajului, adaptate anume la volumul pe care trebuia să-l ornamezeze, sînt caracteristice. Capul ne apare puternic, cu umerii obrajiilor pronunțați, mongoloizi, cu o mustață mare și răsucită în sus, care-i ajunge pînă la urechi. Ochii sînt tăiați viguros în piatră, iar buza inferioară se rotunjește după o țevă dispărută (pe unde țșinea inițial apa, după cum vom vedea).

Pe cap personajul poartă o scufă, care îi coboară pînă la umeri, protejîndu-i gîtul și urechile, iar deasupra o pălărie hemisferică, de pîslă, al cărei bor se

8. N. Iorga, *Petru Verussi*, în «B.C.M.I.», XXVI (1933), p. 112.

9. Francois Jaffé, *L'église épiscopale conventuelle de Curtea de Argeș*, Berlin, 1911, p. 55 și 93.

10. Grigore Ionescu, *Istoria arhitecturii în România*, I, București, 1963, p. 290.

11. Mihai Tican, *Mânăstirea Cozia*, în «Universul», 25 februarie 1932, p. 2, menționează inscripția de pe latura estică a crucii: «Toma Popa. Prin această piatră cruce vine din munte apă dulce și se varsă în acest avuz, rece bună de băut, spre răcorirea oricărui suflet. Care avuz s-a reparat anul 1857 iulie 21». La Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Ms. Rom. 5142, fila 356, găsim transcrisă inscripția de pe latura vestică: «Is. Hr. Ni. Ka. Cu vrerea Tatălui și cu ajutorul Fiului și cu plîlnrea Sfințului Duh, ridică-tu-s-au această cînstită cruce întru mărirea și lauda Domnului milostiv Dumnezeu nostru».

lățește spre ceafă. Din vesmînt nu se conturează decît prelungirea unei mantii (poate brațele, în intenția meșterului), care se petrec peste piept. Sistemul de alimentare actual și cel vechi al fîntîinii este simplu, aplicîndu-se principiul vaselor comunicante. Izvoarele din dealul alăturat, pe coasta căruia se află bolnița minăstirii cu cunoscuta biserică închinată Sfinților Petru și Pavel, sînt adunate într-un rezervor de acumulare, de unde apa vine pe conducte, prin presiune naturală, pînă în curtea minăstirii¹². La recente săpături arheologice¹³ s-au găsit conducte de pămînt ars de la restaurarea 1704—1707; și altele mai mici, mult mai timpurii, expuse în prezent în muzeu.

Așa cum am arătat, scurgerea apei se face în prezent prin cele două perforații mari, dispuse la înălțimea urechilor personajului.

Inscripția de pe crucea, din ale cărei brațe curg cele două șuvoaie de apă, vădește că aceasta a fost lucrată în 1857. De asemenea, orificiul, aflat în dreptul unghiului format de cele două prelungiri ale mantiei, cam la jumătate din adîncimea bazinului, ne încredințează că, în trecut apa se scurgea pe aci, la un nivel mult inferior celui actual și că cele două rînduri de perforații situate la limita superioară a ghizdurilor au fost practicate mai tîrziu.

Sistemul de circulație al apei nu este revelat pe de o parte de poziția orificiilor originare, iar pe de alta de cea a perforațiilor adăugate, care nu se inserează în trăsăturile hotărîte de sculptor personajului. Într-adevăr, atît orificiul pe care meșterul l-a prevăzut în dreptul gurii, arciind buza inferioară a chipului de piatră, precum și cel de la petrecerea prelungirilor mantiei, au fost executate dintru început. Cele două perforații mici, din virfurile mustății personajului, precum și cele două mari, din dreptul urechilor acestuia, nu se leagă însă de trăsăturile lui, sînt adăugate ulterior.

Trebuie să admitem că la început apa țîșnea din gura personajului și, pentru ca lichidul din bazin să rămînă constant la un nivel inferior, s-a prevăzut orificiul aflat în dreptul întretăierii prelungirilor mantiei (la jumătate din înălțimea bazinului), plombat în prezent printr-un cep de lemn. Prin urmare semicilindrul de piatră prezenta două conducte: printr-una apa urca, pentru a țîși pe gura personajului, iar printr-alta ea se scurgea afară din bazin. După ce apa a încetat să mai curgă din gura chipului de piatră și conducta de alimentare a fost deplasată în centrul bazinului, s-a hotărît să se înalțe nivelul apei și atunci s-au practicat, succesiv, cele două rînduri de perforații aproape de limita superioară a ghizdurilor. Faptul că, inițial, s-au spart cele două perforații mici, la extremitățile mustății personajului, apoi cele două mari, vădește că în noul sistem de alimentare și golire, în care întregul bazin se umplea cu apă pînă la extremitatea superioară, au existat unele modificări, legate fie de debitul apei care se vărsa în bazin, fie de evacuarea ei.

O a doua fîntînă din curtea minăstirii se află la nordul bisericii, adosată zidului sudic al arpei de clădiri monastice din nord, sub un foișor. Această fîntînă — numită în prezent «Fîntîna lui Neagoș» — prezintă o placă (în care se află trei orificii pe unde țîșnește apa), și un jghiab, amîndouă de piatră. Bolta care o acoperă, și care susține totodată pardoseala foișorului, se sprijină la sud pe două coloane cu capiteluri, iar la nord pe două corsole angajate în zidărie (una dintre ele reprezentînd un leu culcat), în stil specific brîncovenesc.

N. Ghika-Budești a arătat că «briul orizontal de peste arc are cam aceeași decorație în stuc ca și briul bisericii mari de la Mînăstirea Hurezi (1692). Această parte a minăstirii <aripa chiliiilor nordice — P. C.> este probabil de la Șerban Vornicul, dar multele prefaceri ce a suferit i-au stricat în mare parte caracterul arhitectural ...foișorul ni s-a păstrat numai... la parter»¹⁴. Analogia cu decorația în stuc de la Mînăstirea Hurezi poate fi extinsă și la sculptura arhitecturală de la pridvorul bisericii și foișorul numit «al lui Dionisie» de la această minăstire. Într-adevăr, remarcăm faptul că atît la Mînăstirea Cozia cît și la cea de la

12. Deținem aceste date de la părintele stareț al Mînăstirii Cozia Gamalii Valda, căruia îi mulțumim și pe această cale.

13. N. Constantinescu, *Cercetările arheologice de la Cozia*, în «Mitropolia Olteniei», XVII (1965) nr. 7—8, p. 596 și fig. 2, p. 589.

14. N. Ghika-Budești, *Evoluția arhitecturii în Muntenia și Oltenia*, IV, 1936, p. 110.

Hurezi, meșterii au executat mai sobru coloanele și capitelurile de la pridvorul bisericii, lăsând friu liber inventivității decorative la foișoare, unde ornamentele sînt mai vii, mai înflorate, mai capricioase, răspunzînd funcției acestor construcții, concepute a fi învăluite în verdeață («foișor» derivă de la cuvîntul foaie = frunză).

Dar dacă coloanele, capitelurile, consolele, stucăria și chiar conductele de pămînt ars¹⁵ țin de înnoirile din 1704—1707, placa de piatră care constituie totodată peretele sudic al vistieriei (rezervorului) fîntinii se înfățișează mai simplă, cu motive geometrice lipsite de ornamente vegetale; ea pare a fi cu mult anterioară epocii brîncovenești. Nu avem însă suficiente elemente materiale pentru a verifica tradiția care atribuie lui Neagoe această fîntină. Totodată constatăm că știrile despre ea sînt puține și relativ recente. În orice caz în forma în care se prezintă astăzi ea dăinuiește, așa cum am arătat, din faza de construcție 1704—1707.

În schimb, despre fîntina cu apă țîșnitoare din sud-vestul bisericii, avem unele informații, care ne vor ajuta nu numai la așezarea ei în timp, ci și la reconstituirea aspectului său original, înlesnindu-ne înțelegerea semnificației simbolurilor sale. Vom trece așadar în revistă mențiunile în legătură cu această fîntină, rămîind ca, ulterior, să le verificăm și să le completăm cu trăsăturile pe care le prezintă monumentul însuși.

Consemnînd construcțiile care i se păreau mai interesante la Cozia, Paul de Alep¹⁶ menționează și «fîntina cu apă țîșnitoare¹⁷, îndestulată de un frumos izvor care curge din munte și încîntă simțurile. În jurul fîntinii cu apă țîșnitoare sînt patru chipuri din ale căror guri curge apă. Unul este chipul unui ungar¹⁸, celălalt este chipul unui turc, cu turbanul său, al treilea chipul¹⁹ unui voievod, și al patrulea cel al unui rob²⁰. Dincolo de poarta minăstirii, pe coasta muntelui, există un izvor clocotitor de apă...».

Prin urmare fîntina este mult mai veche de mijlocul secolului al XVII-lea. Dacă ar fi cunoscut cîtorui ei, Paul de Alep l-ar fi menționat, desigur, cum procedează în astfel de cazuri. În momentul vizitei lui, ea se prezenta în bună stare, avînd toate cele patru semicilindree de piatră adosate ghizdurilor, din care nu mai există în prezent decît cel ornamentat cu chipul de ungar. Oricum, informația în legătură cu cele patru reprezentări în piatră — singura care ni s-a păstrat — este foarte prețioasă, ea permițîndu-ne să găsim semnificația alegorică a fîntinii și să îmbogățim astfel, o dată cu repertoriul simbolurilor din epoca în care ea a fost realizată, trăsăturile spirituale ale acestei vremi.

Totodată constatăm că deducțiile noastre în legătură cu sistemul original de alimentare al fîntinii corespund realității: apa țîșnea prin gura celor patru personaje și se scurgea prin cele patru orificii aflate la mijlocul înălțimii acestora, astfel încît nivelul ei era mult mai coborît decît astăzi, cînd întregul bazin se umple pînă la limita lui superioară. Probabil că «frumosul» izvor la care se referă Paul de Alep, este cel care alimenta rezervorul de pe dealul «bolniței».

Fîntina se afla în bună stare un secol mai tîrziu, în 1746, cînd mitropolitul Neofit vizitează Mînăstirea Cozia. Nici el nu uită să amintească «piatră scobită, cu apă, în adîncime ca de o jumătate de stîinjen și mai bine» (jumătate de stîinjen = $1,97:2 = 0,983$ m, ceea ce corespunde înălțimii bazinului de 0,95 m), dar adaugă un amănunt neîntîlnit la Paul de Alep: fîntina era protejată de «un cuvuciuu <baldachin — P. C.> susținut de patru coloane... acoperit și zugrăvit»²¹.

Ca și în vremea vizitei lui Paul de Alep, în bazin se puneau «pești vii»²². Paul de Alep nu menționează «cuvuciuu», dar aceasta nu înseamnă că el nu a

15. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 596.

16. Paul de Alep, *op. cit.*, p. 340.

17. Termenul arab este «châdyrvan», care înseamnă «joc de apă», «fîntină de apă țîșnitoare» și nu «havuz», care în limba arabă are accepțiunea de «bazin de apă», «rezervor». (Diran Kelekian, *Dictionnaire français-arabe*, Constantinople, 1911, s.v.).

18. «that is, a Hungarian» este un adaos explicativ al lui P. C. Belfour, inexistent în textul arab.

19. În textul arab nu găsim alternanța «figură»—«cap», ci numai termenul «verdjuh» = față, chip.

20. În textul arab găsim «bei» = voievod și «abd» = servitor, rob.

21. Ghenadie Enăceanu, *Mitropolitul Ungro-valachiei Neofit I*, în «Biserica Ortodoxă Română», II (1875), p. 741.

22. *Ibidem*.

existat la mijlocul secolului al XVII-lea. Faptul că bazinul originar prezenta o suprafață destul de întinsă, ne îndeamnă să credem că el va fi fost protejat dintru început de un acoperământ, așa cum se obișnuia.

Este probabil că încă din vremea lui Neagoe au existat două fântini în minăstire, fiecare cu funcții bine precizate. Cea din fața bisericii avea rosturi mai deosebite deoarece, despre fântina de sub foisorul chiliilor nordice, mitropolitul Neofit observă: «cișmeaua curge neîntrerupt pe două țevi și servește la necesitățile monastirei»²³.

Prin urmare, fântina nordică servea nevoilor practice ale așezării religioase (cuhnia se află la est, în imediata sa apropiere). În ceea ce privește cealaltă, așezată în sud-vestul bisericii, se naște bănuiala că ea fusese înălțată cu un alt scop. Un prim indiciu pentru funcția ei sînt peștii vii, care au menținut în timp tradiția unei semnificații religioase. Se știe că în iconografia creștină «apa vie», «apa vieții», «apa botezului» este simbolizată tocmai prin prezența vietăților mișcătoare, a peștilor (care apar frecvent în scena Botezului lui Iisus și în cea a «Izvorului Tămăduirii») ²⁴.

Într-adevăr mitropolitul Ghenadie Enăceanu, traducătorul din grecește a mitropolitului Neofit, care îi publică *Notele de călătorie* în anul 1875, ne redă în notă, în legătură cu fântina din sud-vestul bisericii, interesanta relatare a egumenumului minăstirii «că mai înainte în această piatră curgea apă, unde se efectua sc<f>ințirea apei la diferite ocazii»²⁵.

Prin urmare, se știa că multă vreme înainte de 1875 au existat în incinta minăstirii cel puțin două surse de apă: una înfăptuită în scop liturgic, fiala, și alta pentru necesitățile gospodărești ale așezării religioase.

Comentariul mitropolitului Ghenadie din 1875 ne informează că în anul acela baldachinul de piatră al fântinii sud-vestice nu mai exista. El fusese distrus în intervalul 1746, anul vizitei mitropolitului Neofit, și 1842²⁶. Fântina de sub foisorul chiliilor nordice secase și ea «nici locul nu i se mai cunoaște» scrie mitropolitul Ghenadie. Desigur, în aceeași împrejurare în care dispăruse baldachinul de piatră fuseseră distruși și cei trei semicilindri, care formau cu cel de al patrulea păstrat pînă în zilele noastre, sistemul de alimentare al fântinii.

De fapt, între distrugerea gravă a fialei și dezafectarea pe care o constată mitropolitul Ghenadie în 1875, au mai survenit două refaceri. În 1842, Gr. Alexandrescu vede bazinul fialei «încărcat cu cei mai frumoși păstrăvi»²⁷. Apoi, în 1857, este împlîntată crucea de piatră, care se păstrează pînă în prezent. Foarte probabil că aceste două refaceri se leagă de cele două rinduri de perforații pe care le constatăm lîngă virful mustăților și urechilor personajului de piatră.

Distrugerea fialei a avut deci loc între 1746, anul vizitei mitropolitului Neofit și 1842, cel al călătoriei lui Gr. Alexandrescu²⁸.

23. *Ibidem*.

24. Vasile Grecu, *Cărți de pictură bisericească bizantină. (Erminia lui Dionisie din Furna)*, Cernăuți, 1936, p. 152 și p. 211; M. Didron, *Manuel d'iconographie chrétienne*, Paris, 1845, p. 163 și p. 289; Louis Réau, *Iconographie de l'art chrétien*, tome second, II, Paris, 1957, p. 296.

25. Ghenadie Enăceanu, *op. cit.*, loc. cit.

26. Gr. Alexandrescu, *Cozia*, în «Propășirea», 1844, p. 124.

27. *Ibidem*.

28. Urmărind viața minăstirii în intervalul 1746 și 1842 și evenimentele care ar fi putut cauza deteriorarea gravă a monumentului, atenția ne este reținută de două momente deosebit de grele pentru existența vechii așezări religioase. În 1788 în timpul domniei lui Nicolae Mavrogheni, izbucnește conflictul între turci și austriaci, deoarece aceștia din urmă s'intervină în războiul pe care Turcia îl declarase Rusiei. Nu mult după 9 februarie 1788 Tufacebișa Hussein Aga îi raportează lui Nicolae Mavrogheni că Minăstirea Cozia «este puternică și nu are nici o parte ruinată» și că «există și o fântină în acea minăstire» (E. Hurmuzaki XIV, nr. CXCIV, p. 280). Austriacii se adăpostesc însă în minăstire, de unde sînt izgoniți de către turci. Mențiuni contemporane arată că după luptele din 1788 «au poruncit vodă să meragă turcii cu salahori și cu ciocănași ocnel de la Măglasiu să strice o parte din zidurile minăstirilor dinprejur, să nu se mai poată închide nemil într-însele. Iar turcii n-au fărîmat numai o parte din ziduri, ci toate zidurile, cu chiliile dinprejur... și încă au găsit turcii și sine de aur și argint pe care domnul ctitor le pusese în zidul clopotniții... au spart acolo și le-au luat pradă, luat-au și porțile minăstirilor, ce erau căptușite cu fier peste tot...» (*Cronograful lui Dionisie Ecclesiarhul*

Către 1842 ea este refăcută, apoi modificată în 1857, menținându-se în bună stare până în 1859³⁰, dar către 1867, «astupându-i-se hasnaua, rămase în părăsire»³⁰. Într-o fotografie executată de către Carol de Szathary în 1867³¹ constatăm fântina (menționată «Fischbehälter», recipient cu pești) deteriorată, ca și într-alte fotografii de la începutul secolului al XIX-lea³². În anul 1903, arhitectul Petre Antonescu atrage atenția asupra acestei «foste mici fântini»³³ (la acea dată ea nu fusese repusă în stare de funcționare) pe care o asociază cu «ediculul decorativ... cel așa de frumos lucrat și restaurat de la minăstirea lui Neagoe»³⁴.

În 1938 N. Ghika-Budești³⁵ căruia îi datorăm exacta așezare în timp a actualei fântini de sub foșorul nordic al chiliilor (poate cu excepția plăcii sudice a vistieriei, cum am arătat), pomeneste în treacă și de fântina din sud-vestul bisericii fără a încerca o datare mai riguroasă a ei. Ea fusese reparată cu un an înainte, în 1937.

*

După ce am analizat fiala de la Minăstirea Cozia, încercând să reconstituim aspectul său original și am trecut în revistă știrile, constatând că fusese înfăptuită câțiva vreme înainte de mijlocul secolului al XVII-lea, când o vede Paul de Alep, primul care o admiră și descrie, să căutăm a stabili cu exactitate data apariției ei.

Dacă ipoteza după care fiala ar data din epoca refacerii din 1704—1707 cade de la sine (prin însăși mențiunea lui Paul de Alep), cea care împinge data construirii ei în secolul al XIV-lea, considerând-o înființată o dată cu minăstirea³⁶, întâmpină nepotrivirea evidentă de tehnică și aspect dintre sculpturile ei ornamentale și cele ale ctitoriei lui Mircea cel Bătrîn.

Într-adevăr, în vreme ce sculptura apcadramentelor originare de fereastră de la biserica Minăstirii Cozia³⁷ prezintă incizii numeroase ale pietrei, chiar vițele simple fiind, fie despărțite în șuvițe, fie răsucite în torsadă, astfel încît nu există arcade cu suprafețe continue, iar motivele vegetale sînt tratate naturalist, în viziune bizantină, arcadele de la exteriorul fialei de care ne ocupăm se desfășoară cu o rigoare simplă, iar florile de crin sînt concepute într-o viziune strict geometrizantă. Ne aflăm evident în fața unei viziuni ornamentale orientalizante, tipică pentru vremea lui Neagoe, în care predomină tehnica «en creux» cu un repertoriu de motive geometrice concepute după canoanele orientale. Analogii foarte strînse se pot stabili cu florile de crin stilizate aflate pe bazele coloanelor din pronaosul supralărgit al bisericii de la Argeș a lui Neagoe Basarab³⁸, precum și pe bazele crucilor care s-au aflat la biserica Mitropoliei din Tîrgoviște³⁹ lucrate — cum s-a arătat recent⁴⁰ — în aceeași epocă.

(dela 1764—1815) în «Tesauru de monumente istorice» II, 1863, p. 176). Este posibil ca turcii să fi spart și chipurile de piatră adosate bazinului, în căutarea comorilor, pe care le bănuiau ascunse aici. O altă împrejurare în care fântina a putut fi detriorată a fost vara anului 1821, cînd Ipsilanti, după uciderea lui Tudor Vladimirescu, fiind urmărit de turci, se refugie în Minăstirea Cozia «care deveni pradă zaverșilor și în urmă a turcilor, care detără foc minăstirii, desgroapă mormîntul lui Mircea și al altor domni, sperînd a găsi în eie comori ascunse și comiseră tot felul de grozăvii. Astăzi încă <1900—P.C.> se văd sîlnte lcoane împușcate și zgîrlite...» (Arh. I. L. Atanasescu. *Minăstirea Cozia*, în «Ion Maloirescu» III (1933) nr. 3—5, p. 26—27). Prin urmare aghiazmațarul de la Minăstirea Cozia a fost greu încercat fie în războiul dintre austriaci și turci din 1788, fie în cel dintre elerști și turci din 1821.

29. Vezi Théodore Margot, *O utatorie în cele șaptesprezece districte ale României*, București, 1859, p. 36.

30. *Memoriu istoric asupra minăstirii Cozia din Județul Vilcea*, București, 1882, p. 4.

31. Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Secția Stampe, F I 3.983.

32. Un clișcu executat de V. Ardel se află în fondul C.M.I., din clișoteca Muzeului de Artă al Republicii Socialiste România.

33. Petre Antonescu, *Monastirea Cozia*, București, 1903, p. 24. 34. *Ibidem*.

35. N. Ghika-Budești, *Restaurarea bisericii mari a minăstirii Cozia*, în «B.C.M.I.», XXXI (1938), fasc. 95, p. 31. 36. *Memoriu istoric asupra minăstirii Cozia...* p. 4.

37. Vezi N. Ghika-Budești, *Evoluția arhitecturii...* III, pl. CCCXXII, sq.

38. Grigore Ionescu, *Istoria arhitecturii în România*, I, București, 1963, fig. 187, p. 289.

39. N. Ghika-Budești, *Evoluția arhitecturii...* III, pl. CCCXIX, sq.

40. Vezi Cristlan Moisescu, *Etape de construcție la biserica Mitropoliei din Tîrgoviște*, comunicare la Sesiunea Muzeelor, București, 1966. Este interesant faptul că Paul de Alep (op. cit.,

Acoperământul capului de ungur pe care ni l-a păstrat timpul, scufa și pălăria hemisferică, cu boruri lățite către ceafă, poate fi găsit la personajele zugrăvite la sfârșitul secolului al XV-lea de la Mănăstirea Neamțu⁴¹, precum și la lumea occidentală din aceeași epocă⁴².

Aportul important al lui Neagoe Basarab la reconstrucția mănăstirii Cozia este consemnat într-o pisanie mai târzie, aflată pe zidul nordic al pronaosului, care reproduce o altă pisanie anterioară⁴³. Se menționează că lucrările au fost executate în anul 1 septembrie 1516—1 septembrie 1517, foarte probabil în vara anului 1517, când are loc și sfințirea Mănăstirii Argeș. Gavril Protul consemnează și el această înfăptuire a lui Neagoe arătând că în «acea mănăstire Cozia... s-au înnoit biserica cea veche și au pus icoane prea frumoase»⁴⁴. Prin urmare se efectuaseră lucrări de construcție și s-a învațat biserica cu noi odore.

Recentele săpături arheologice au găsit o serie de temelii ale unor edificii monastice situate, ca și fiala, la sudul incintei, pe care conducătorul săpăturilor înclină să le atribuie de asemenea primei jumătăți a secolului al XVI-lea⁴⁵.

*

Analiza fialei de la Mănăstirea Cozia — care a prezentat, probabil, la origine, un baldachin de protecție zugrăvit — vădește că ea a fost înălțată ca și monumentul de la Mănăstirea Argeș, de către același voievod, cu aceleași rosturi. Totodată, stabilirea sistemului de captare și circulație a apei care țignea prin chipurile de piatră ale fialei de la Cozia ne permite să înțelegem care a fost motivul construirii unui baldachin fără fântină la Curtea de Argeș.

Mănăstirea Argeș este așezată pe un platou unde nu există diferența de nivel de la Mănăstirea Cozia și prin urmare nu mai poate fi aplicat principiul vaselor comunicante. După cum s-a arătat⁴⁶, la Mănăstirea Argeș pătura freatică țignește la poalele platoului prin fântinile numite mai târziu «a meșterului Manole», «a episcopului Clement», etc. Nici un călător și nici o imagine nu consemnează vreo fântină în interiorul incintei. Întreaga așezare religioasă și-a procurat apa de la poalele vestice ale platoului, unde se aflau și iazurile pentru pești.

Acesta este motivul pentru care, dintr-o imposibilitate tehnică, s-a renunțat la construirea fântinii sub baldachinul fialei de la Mănăstirea Argeș, urmînd ca la fiecare slujbă de sfințire a apei, să se așeze sub acest acoperămint protector un vas de metal.

*

Strinsele legături ale lui Neagoe Basarab cu lumea balcanică consolidate printr-o reciprocă activitate și circulație a valorilor culturale — atestate nu numai în numeroase scrieri, dar ogîndite și în compartimentarea și funcția edificiilor monastice de la Mănăstirea Argeș⁴⁷ — explică și construirea celor două fiale de la Argeș și Cozia. De fapt una dintre fântinile de la Mănăstirea Ivirului a fost ctitoria lui Neagoe care «în lavra Iverului a lui sfteti Evtimie făcătorul de minuni, pre sus pre ziduri <rătunde-aparat AK> au adus apă cu urloaie ca de 2 mile

vol. I. London, 1836. p. 130) descriind incinta Mitropoliei din Tîrgoviște, menționează «dinaintea ușii <bisericii—P.C.> o frumoasă fântină și afară din poarta curții o alta asemănătoare». Dispoziția fântinii din vestul bisericii și faptul că Neagoe Basarab a fost ctitorul părții vestice a bisericii (a exonartexului), ne îndeamnă să bănuim că tot acestul voievod l se poate atribui și această fială, cea de a treia, deci, din epoca sa.

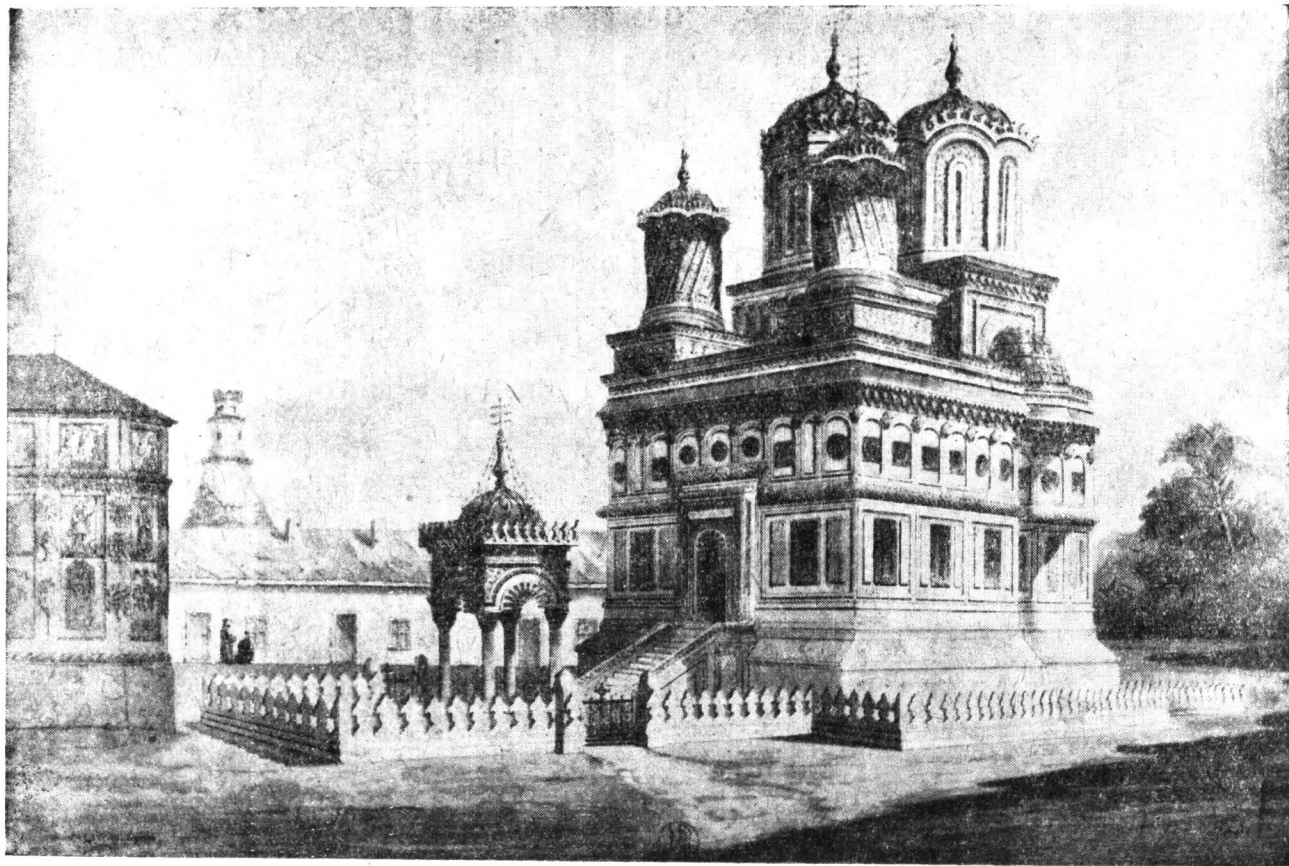
41. Vezi Corina Nicolescu și Florentina Jipescu, *Date cu privire la istoria costumului în Moldova, secolul XV—XVI*, în «S.C.I.A.», IV (1957), nr. 1—2, fig. 6, p. 139.

42. Vezi gravurile dintr-o carte tipărită la Paris în 1500 și din *Orele*, Anel de Bretonia, din 1508, în A. Parmentier, *Album historique*, III, Paris, 1910, p. 16 și p. 20.

43. Arh. I. L. Atanasescu, *op. cit.*, p. 26. Vezi și Institutul de Istorie al Acad. Republicii Socialiste România, *Inscripțiile medievale ale României (Ollenia)*, (în ms.): «Basarab... a făcut în anul 7026 <1516—1517> și s-a înnoit această pisanie în luna Iulie 26, în anul 7178 <1670>».

44. *Istoria Țării Românești...*, p. 37. 45. N. Constantinescu, *op. cit.*, p. 600.

46. Pavel Chihăia, *Etape de construcție în incinta Mănăstirii Curtea de Argeș*, în «Biserica Ortodoxă Română», LXXXV (1967), nr. 7—8, p. 811. 47. *Ibidem*, p. 812.

Minăstirea Argeș prin 1866. Latura nordică. Acuarelă de Carol Popp de Szathmáry.
(Bibl. Acad. R. S. România, Secția Stampe)
<https://biblioteca-digitala.ro> / <https://biblisnod.ro>

de loc dă dăparte»⁴⁸, prin urmare s-a executat o racordare a acestei minăstiri cu o sursă de apă (aflată desigur la un nivel superior), asemănătoare celei de la Cozia.

Ediculul de la Minăstirea Argeș a fost denumit corect «fială» sau «pighi» de către L. Reissenberger⁴⁹, care preia acești termeni din lucrarea clasică a lui M. Didron, *Manuel d'iconographie chrétienne*⁵⁰ (acest manual de la muntele Athos fiind cunoscuta *Ermitie* a lui Dionisie din Furna), apărută numai cu 13 ani înaintea vizitei sale la Curtea de Argeș din 1857. Reissenberger reproduce după explicațiile din note ale lui Didron denumirea acestor construcții aflate în fața bisericilor de la muntele Athos. «În centru», scrie Didron, «se înalță un bazin de marmoră care se umple de apă... acest bazin este adăpostit de o mică construcție, cu un acoperiș, cu o cupolă, susținută de coloane. Coloanele sînt dispuse după un plan circular și susțin 6, 8, 10 și chiar 12 arcade. Această dispoziție a coloanelor face din fiecare fîntină un mic templu rotund, împodobit de picturi... care prezintă în mijloc un bazin de marmoră umplut cu apă vie și sfințită... Cele mai frumoase fîntini de la muntele Athos se află în minăstirile Lavra și Vatopedi: cea de la Vatopedi are două rînduri de coloane»⁵¹.

Într-o lucrare apărută recent, Paul Mylonas⁵² a grupat sursele de apă de la minăstirile atonite în trei tipuri: tipul «fială», cu un baldachin octogonal, circular sau patrat, prezentînd în mijloc o fîntină de marmoră, în centrul căreia se află un mic jet de apă; tipul «freatostegastama» sau acoperămint de pături, construcții deschise pe laturi, cu coloane sau stilpi, pentru nevoile curente ale minăstirii; și tipul «krenai» — de asemenea utilitar — de două categorii: blocuri simple de zidărie, prezentînd o arcadă pe latura orificiului și un jghiab de marmoră la bază; altele complexe, cu un bloc prismatic, precedat de două colonete grațioase, susținînd o cupolă care acoperă jghiabul. Lăcașul canalizării este acoperit de o placă de marmoră.

Este evident că cele două edicule de la minăstirile Argeș și Cozia, de care ne-am ocupat, sînt fiale (cele de la Argeș lipsindu-i dintru început fîntina; celei de la Cozia baldachinul). Faptul că la Argeș a fost construită numai cupola arată că în vremea lui Neagoe fială era socotit întreg complexul (baldachin și fîntină) și nu numai bazinul cu apă (evocat în această denumire⁵³). Totodată, deducem că fîntina care se găsește sub foisorul aripei nordice de la minăstirea Cozia se încadrează în tipul «krenai», varianta complexă, cu două coloane și două console, pentru necesitățile uzuale ale minăstirii. Analogia cu monumentele de la Athos, poate fi dusă mai departe, dacă raportăm planul patrat al baldachinelor de la Argeș și Cozia cu cel de la minăstirea Dochiariou⁵⁴, iar planul octogonal al fîntinii din cea de a doua minăstire cu cel care se găsește frecvent la baldachinele atonite⁵⁵.

Este însă corectă și denumirea de «aghiazmatar» dată în ultima vreme ediculului de la Argeș, după Gh. Balș, autorul unei succinte dar competente *Notiță despre arhitectura Sfîntului Munte*⁵⁶. Denumirea se leagă de studiul pe care G. Millet⁵⁷ îl consacră în 1905 fialei de la Minăstirea Lavra, de la Muntele Athos. Millet arată că fialele, care au succedat fîntinilor abluționale obligatorii în atrium-ul vechilor basilici, sînt construite pentru «marea aghiasmă», care se slujește în ajunul Bobotezii, după vecernie, și pentru «mica aghiasmă», de la fiecare început de lună. M. Didron ne informează însă că la muntele Athos «această apă se sfințește în anumite zile ale anului, mai cu seamă de Paște, înainte de slujbă. Altă dată, fîntina era folosită de cei care intrau în biserică... pentru a-și spăla ambele

48. *Istoria Țării Românești...* p. 31. 49. L. Reissenberger, *op. cit.*, p. 5.

50. M. Didron, *op. cit.*, p. 440. 51. *Ibidem*, p. 440 și 441.

52. Paul M. Mylonas, *L'architecture du Mont Athos, Le millénaire du Mont Athos (963-1963). Etudes et mélanges*, II, Venezia, 1963, p. 242 sq.

53. $\alpha\lambda\lambda\eta, \eta\varsigma$ = o cupă fără picior și torzi (A. Bailly, *Dictionnaire Grec-Français*, Paris, 1950, p. 2068). 54. Paul M. Mylonas, *loc. cit.*

55. Louis Réau, *op. cit.*, tome première, Paris, 1955, p. 68.

56. Gh. Balș, *Notiță despre arhitectura Sfîntului Munte*, în «B.C.M.I.», VI (1913), p. 25.

57. G. Millet, *Recherches au Mont-Athos. (Phiale et simandre à Lavra)*, în «Bulletin de correspondance hellénique III—VI», 1905, Paris, p. 108—121; M. Didron, *op. cit.*, p. 441.

brațe, chipul, uneori și picioarele. Era o adevărată abluțiune, o tradiție liturgică pe care musulmanii... au împrumutat-o de la creștini și au conservat-o. Cucerind Sfânta Sofia și alte biserici de la bizantini, turcii au păstrat fântina, unde-și fac abluțiunile. La origine, apa acestei fântini se-vea, nu numai pentru abluțiuni, dar și pentru botez. Iată originea batisteriului antic. De aceea picturile care împodobesc fântina fac aluzie la botez... Fântina de la minăstirea Vatoped este închinată Sfântului Ioan Botezătorul, primul care a botezat⁵⁸.

Prin urmare, la Athos, sfințirea apelor se săvârșește nu numai în ajun de Bobotează și începutul fiecărei luni, ci și — așa cum ne informează Didron — de Sfintele Paște. Mai precis este vorba de vinerea din Săptămîna Luminată cînd biserica răsăritului prăznuiește «Izvorul Tămăduirii». Această sărbătoare a fost hotărîtă în secolul al XIV-lea după minunile de la minăstirea Maicii Domnului «Izvor de viață», care este situată în afara zidurilor Constantinopolului⁵⁹. Din *Sinaxar* aflăm că «această biserică mai întii o au ridicat marea împărat Leon, ce se numește și Marhelie, în anul de la Nașterea lui Hristos, patru sute cincizeci și patru... <care, căutînd apă pentru un orb și negăsînd — P.C.> a auzit un glas poruncindu-i să ungă cu tină ochii orbului, care a văzut⁶⁰». După suirea sa pe tron, Leon cel Mare (457—474) a zidit pe acel loc biserica închinată Maicii Domnului (Procopius scrie însă că «această minăstire a fost întemeiată de către împăratul Justinian⁶¹ (527—565)». Justinian a căpătat o înșănătoșirea, ca și Leon cel Înțelept (886—912), care suferea de piatră⁶².

Reprezentarea iconografică a «Izvorului Tămăduirii» sau a «Izvorului cel primitoriu de viață», cum îl numește *Erminia*, constă dintr-o «Scăldătoare cu totul de aur și în mijlocul ei de Dumnezeu Născătoarea, avîndu-și mîinile întinse în sus și înaintea ei pre Hristos blagoslovînd la o parte și la cealaltă parte, avînd-o El pe pieptul Lui evanghelia, zice: «Eu sînt apa cea vie». Și doi îngeri ținînd cu o mînă o coroană deasupra capului Ei și hirtii cu cealaltă. Deci hirtia unuia zice: «Bucură-te, izvorul cel neîntinat și purtătoriu de viață!» Iară hirtia îngerului celuilalt zice: «Bucură-te, fîntină neîntinată și de Dumnezeu primitoare!» Iară din josul scăldătoarei o stearnă (cisterna), adică o albie mare de piatră, cu apă și trei pești înăuntru. Și despre o parte și despre cealaltă parte a ei, patriarhi, arhierii, preoți, diaconi, împărați și împărăteșe, boiari și cocoane se spală și beau cu năstrupe și cu pahară. Și alții mulți bolnavi și slăbănogi bînd de asemenea și înaintea acestora un îndrăcit ținîndu-se și caravochirisul (stăpînul corăbiei) adică cel mai mare peste corabie, turnînd apă peste cel sculat din moarte⁶³.

La biserica Lavrei, de la Muntele Athos, închinată Adormirii Maicii Domnului (ca și biserica lui Neagoe de la Argeș), cupola este zugrăvită cu chipul Maicii Domnului și cu Iisus, reprezentat copil. Maica Domnului este înfățișată deasupra unei fântini, de unde țîșnește apa «pe care o primesc creștinii, bărbați și femei de toate vîrstele». Maica Domnului poartă inscripția ἡ ζωοδόχος πηγὴ (Izvor de viață). În registrul inferior sînt zugrăvite o serie de scene legate de «apa vie», printre care și cele în care Sfîntul Ion Botezătorul botează pe Iisus, apoi mulțimea. Urmează într-un alt registru 24 de profeți⁶⁴. Fiala Minăstirii Xeropotam (închinată celor 40 de martiri, deci avînd un alt hram decît cel al Lavrei) prezintă aceleași scene, avînd în mijloc chipul Maicii Domnului cu Iisus în brațe. Scene identice apar și la alte fiale⁶⁵.

Reprezentarea de la Minăstirea Argeș, cu Maica Domnului orantă, avînd brațele ridicate, și cu Iisus în poală, cu patriarhi și profeți în cel de al doilea registru⁶⁶ (după cum recomandă *Erminia* și constatăm că este figurată «Fîntina Tămăduirii» la Minăstirea Lavra) se situează așadar pe linia zugrăvirii tradiționale a filialelor. Este firesc ca această imagine a Maicii Domnului să fi fost prezentă în fața bisericii care îi fusese închinată.

58. *Ibidem*, p. 440.

59. L. N. Okunev, *L'art byzantin chez les Slaves. Les Balkans*, Paris, 1930, p. 252.

60. *Penticostarul*, București, 1936, p. 35. 61. Apud L. N. Okunev, *op. cit.*, loc. cit.

62. *Penticostarul*, loc. cit. 63. Vasile Grecu, *op. cit.*, p. 211.

64. M. Didron, *op. cit.*, p. 442. 65. *Ibidem*, p. 441.

66. Vezi descrierea lui L. Reissenberger la p. 1144.

Constatăm deci că nu numai slujba sfințirii apelor să fi inspirat aceste zugrăveli, ci și atât de frecventa în epocă scenă a «Izvorului Tămăduirii». Într-adevăr, găsim aluzii la «Izvorul Tămăduirii», în scrierea contemporană *Viața patriarhului Nifon*. Astfel, în legătură cu activitatea patriarhului la Muntele Athos, Gavril Protul scrie: «...Și deacă auziră, mergea toți dentru acel sfint munte la dînsul cu osirdie, ca la un izvor curător de viață, de la care toți își meșterea băutură de veselie trupească și sufletească»⁶⁷.

De asemenea, descriind minunea petrecută deasupra mormintului lui Radu cel Mare, Gavriil Protul arată că Neagoe «se ruga la Sfîntul să-și facă milă de el, nefericitul Radu. Și deodată vede, ca o fîntină sau cristelniță care ieșea din racla moaștelor Sfîntului. L-a văzut și pe Sfîntul care spăla întreg trupul lui Radu, rău mirositor și urît, și cu spălatul se făcea foarte frumos și foarte strălucit»⁶⁸.

Cîteva decenii mai tîrziu, în 1564, zugravii bisericii Mînăstirii Tismana (închinată de asemenea Maicii Domnului) vor reprezenta pe glaful ușii nordice «Izvorul Tămăduirii», adică pe Maica Domnului oranta, cu Iisus la piept, care apare dintr-o fîntină, avînd în dreapta și în stînga pe doi marianologi, pe Sfîntul Ioan Damaschin, cu filacter, și probabil pe Sfîntul Andrei Cnetanul⁶⁹, ceea ce vădește obligativitatea acestei teme în secolul al XVI-lea în programul iconografic al unei biserici închinată Maicii Domnului. Găsim aceeași scenă pe intradosul arcadei ușii nordice de intrare în pronaosul bisericii moldovenești Sucevița, zugrăvită în jurul anului 1600. Locul în care se află înfățișat «Izvorul Tămăduirii» în aceste biserici, arată că ele fuseseră sortite inițial fialelor din exterior.

Este semnificativ faptul că cupola fialei de la Lavra, unde găsim zugrăvită scena «Izvorului Tămăduirii», înnoită în secolul al XVI-lea⁷⁰, prezintă coloane cu baze cilindrice și capiteliuri alveolate⁷¹, ca și baldachinul de la Curtea de Argeș (plăcile de piatră dintre stîlpi sînt însă mai vechi). Știm că Neagoe a inițiat importante lucrări la această mînașteră înnoind «altarul și cu tinzile», acoperind-o din nou, «zidind din temelie clisernița» (paraclisul), făcînd vase «de treaba bisericii de aur și argint»⁷². Considerăm deci posibil că voievodul Țării Românești să fi fost și ctitorul fialei reconstruite de la Mînașterea Lavra cu elemente arhitecturale și iconografice atît de asemănătoare cu cele de la Argeș.

Este evident, prin urmare, că înălțarea fialei din fața bisericii lui Neagoe, închinată Maicii Domnului, corespunde programului acestui hram.

Nu putem însă trece cu vederea o fîntină din Constantinopol, care se bucura de o mare renume în epoca lui Neagoe, și care a fost vestită cu mult înainte, încă de la îndepărtata ei apariție. La mai puțin de un secol de la înălțarea Mînăstirii Maicii Domnului «Izvor de viață», împăratul Justinian (527—565), construind biserica Sfînta Sofia, îi așează la vest o prea minunată fîntină. La ea se referă *Sinaxarul*, la a cincea duminică după Paște, cînd se prăznuiește pomenirea Samaritanencei. «Să se știe că usnele <slav = buzele, ghizdurile — P.C.> puțului aceluia le-a adus... <din Samaria — P.C.> cu cinste împăratul Justinian <ctitorul bisericii — P.C.> și în biserica Sfînta Sofia le-a pus. Încă și piatra pe care a șezut Christos, cînd a vorbit cu Samaritanca. Și pînă acum stau amîndouă în pridvor, către răsărit despre partea stîngă, pe unde se intră în biserică...»⁷³.

Despre ea relatează și poetul Paulus Silentiarius, de la curtea împăratului Justinian (527—565), din ale cărui versuri deducem semnificația de izvor tămăduitor al Botezei, pe care o avea această fîntină:

«Pe mult prețuitul centru, de-a lungul curții exterioare,
Se clatină o aripă de vâl, ruptă din stîncile iasine.
Aci sare către cer izvorul sursurînd
Cu virtuți miraculoase de vindecare a bolilor

67. *Istoria Țării Românești...* p. 10.

68. *Viața Sfîntului Nifon* (ed. Vasile Grecu). București. 1944, p. 152—153.

69. Rada Teodoru, *Mînașterea Tismana*, București. 1966, p. 21.

70. H. Brockhaus, *Die Kunst in den Athos-Klöstern*, Leipzig, 1891, p. 36 și fig. 6 și 7 hors texte.

71. Cf. L. Reissenberger, *op. cit.*, p. 5.

72. *Istoria Țării Românești...* p. 30 (Lavra Sfîntului Athanasie).

73. *Penticostarul...* p. 175.

Cînd poporul, în lunile tunicilor de aur <luna ianuarie, cînd se serbează Boboteaza — P.C.>

În timpul serbării inițierii divine,
Noaptea cînd mulțimea adună în amfore apă curată,
Puterea lui Dumnezeu este anunțată de izvor
Și niciodată putreziciunea nu va atinge
Apele pure ale izvorului...»⁷⁴

Știm de ce prestigiu se bucura ctitoria împăratului Justinian în mediul în care a crescut și învățat Neagoe Basarab. Legăturile sale cu Constantinopolul, unde învește biserica Patriarhiei și îi înnoiește chiliile⁷⁵, sînt firești. Gavril Protul compară biserica Mînăstirii Argeș cu Sfînta Sofia, model de artă ortodoxă și mîndrie a creștinilor: «Și așa vom putea spune cu adevărat că nu iaste așa mare și săbornicească ca Sinodul, care-l făcu Solomon, nici ca Sfînta Sofia, carele o făcu Justinian împărat; iar cu frumusețea ieste mai pe deasupra decît acelia»⁷⁶.

Avem temeinice motive să credem că atît Neagoe cit și cei din jurul său cunoșteau o serie de date nu numai despre biserica Sfînta Sofia, ci desigur și despre fîntina Samaritencii, aflată la vestul acestei biserici. După cum ne informează Paul de Alep, istoria acestei fîntini se afla scrisă pe cheșarul icoanei împărătești, reprezentînd chipul lui Iisus «care se află pe ușa altarului, formată din mozaic, asezată pe un suport de foarte mare vechime; ea este aceeași despre care se menționează în cronicile grecești că a fost inițiat așezată la fîntina Samaritencii în Sfînta Sofia... <urmază istoria consemnată în *Viața patriarhului Nifon* — P.C.>. Intregă această istorie este descrisă în jurul marginilor icoanei... care a fost lovită... și mărturia a fost înregistrată în toate cronicile grecești ale timpului»⁷⁷.

O interesantă dovadă de prestigiu pe care fîntina Samaritencii (despre care se vorbea în cheșarul icoanei împărătești de la tîmpla bisericii) îl avea în mînăstirea lui Neagoe Basarab, este prezența în secolul al XIX-lea la estul pronaosului a două icoane denumite «împărătești», care împreună cu alte două, alcătuiau «patru icoane mari împărătești din care 2 cu coroane de lemn săpate și poleite sub care sînt alte două mai mici și anume una cu istoria Samaritencii și cegalaltă cu Scara lui Iacov (aceste icoane sînt puse în tînda bisericii)»⁷⁸. Știm că Scara lui Iacov este evocată în istoria Samaritencii, prin urmare ambele icoane evocau același moment.

Încă înainte de 1813 existau în pronaosul supralărgit al bisericii lui Neagoe icoanele mari «doo împărătești foarte frumos jugrăvite) chipul Domnului și al Prea Curatei Maicii Sale»⁷⁹.

Despre cele două icoane împărătești mai mari, dispărute, pe care Gr. Tocilescu le descrie ca avînd «aureole de argint în cadru de lemn»⁸⁰, deducem că dăinuiau din epoca lui Matei Basarab, cînd găsim frecvent acest tip de aureolă (de pildă la biserica Mînăstirii Arnota⁸¹). În ceea ce privește icoanele împărătești ale Fîntinii Samaritencii și Scării lui Iacov, de asemenea pierdute⁸², nu avem indicii care să

74. W. Salzenberg, *All christliche Baudenkmale von Constantinopel vom V bis XII Jahrhundert*, Berlin, 1854, p. IV. Vezi și G. Millet, *Recherches au Mont-Athos...* p. 109.

75. *Istoria Țării Românești...* p. 32. 76. *Istoria Țării Românești...* p. 36.

77. Paul de Alep, *op. cit.*, II, p. 327; vezi și Tit Sîmedrea, *Icoana junghială de la Argeș*, Sibiu, 1910, p. 6-7.

78. Arh. St. Buc., Fond. Min. Instr., 900/1862 (Catagrafia 1862), fila 2v.

79. I. Coriș, *op. cit.*, p. 217.

80. Bibl. Acad. Republicii Socialiste România, Ms. 5170 (Gr. Tocilescu, *Catalogul Muzeului de anticități*). Idem, *ibidem*, București, 1906, p. 95.

81. Vezi N. Ghika-Budești, *Evoluția arhitecturii...*, III, pl. CCCXXXIII sq.

82. O interesantă imagine, de asemenea pierdută, se afla pe fațada bisericii, pe panoul din extremitatea nordică. Această imagine a fost reprodusă pe modelul bisericii din tabloul votiv al voievodului Neagoe Basarab, aflat în prezent la Muzeul de Artă al Republicii Socialiste România. S-a arătat că acest chip aparținea unui sfînt militar, foarte probabil Sfîntul Gheorghe (Pavel Chihaia, *Cîteva date în legătură cu portretele votive din «Biserica lui Neagoe» din Turlea de Argeș*, în «Mitropolia Oleniei» XIV (1962), nr. 7-9, p. 472, nota 65). O dovadă peremptorie că imaginea a aparținut unui sfînt și nu unui voievod este mărturia lui Alex. Odobescu, care

ne permită o datorie cât de vagă. Raritatea acestor teme în iconografia noastră, faptul că ele au fost așezate la estul pronaosului, ca icoane împărătești, ceea ce vădește că au putut fi dispuse inițial la altar, fiind asamblate o dată cu icoana din Constantinopol, care purta pe chenar istoria fântinii Samaritencii, ne îndeamnă să credem că ele dăinuiau chiar de la înălțarea bisericii lui Neagoe. În acest caz, s-ar vădi că fiala din fața bisericii a avut dacă nu ca model direct, cel puțin ca îndemn vestita fântină din Constantinopol.

În lumina celor arătate mai sus, nu ne mai putem îndoi că ediculul din fața bisericii Mînăstirii Argeșului este o fială (a cărei fântină nu a putut fi înălțată din motive tehnice); probabil că ea evoca «Izvorul Tămăduirii», avînd scena iconografică a acestei teme zugrăvită pe intradosul cupolei. În viziunea religioasă a epocii, această fială nu putea lipsi din fața unei biserici închinată Maicii Domnului. În realitate, semnificația ei era cea pe care a bănuț-o Reissenberger⁸³ cu un secol în urmă: a unei abluțiuni, a unei purificări spirituale pentru cel care pătrunde în biserică.

*

După ce am găsit semnificația scenei zugrăvite pe cupola fialei de la Arges, legată de simbolul pe care-l reprezintă fiala în sine, ne va fi lesne să descifrăm și alegoria celor patru chipuri de piatră de la fiala Mînăstirii Coza, adică a ungerului, turcului, voievodului și robului dispuși în cele patru puncte cardinale. Remarcăm, în primul rînd, că aceste patru chipuri reprezintă patru categorii omenești, care pot fi împărțite în două grupe, acoperind, pe scara socială și pe întindere geografică, întreaga suflare omenească. Din prima grupă fac parte voievodul și robul, prin urmare limitele care includ toate treptele stării sociale, iar din cea de a doua o diversitate completă de neamuri, de la turc pînă la unger, constituind parantezele care cuprind toate semnițele pămîntului.

Nu întimplător, cei patru reprezentanți ai «genului uman» au fost dispuși în cele patru puncte cardinale: s-a accentuat astfel universalitatea noțiunii tradusă în alegorie.

O astfel de simbolistică era obisnuită în lumea Orientului creștin. În reprezentările sărbătorii Rusaliilor din bisericile mînăstirilor de la Athos se remarcă alături de chipurile apostolilor, deasupra cărora se văd limbile de foc ale Duhului Sfînt «portretul unui om... care simbolizează lumea»⁸⁴. Alături această lume este reprezentată de chipurile a doi oameni, simbolizînd diverșitatea «diferitelor trunchiuri ale popoarelor, cărora le vorbesc limbile înflăcărâte»⁸⁵.

Prin urmare și în chipurile celor patru sculpturi, dispuse în cele patru puncte cardinale, de care ne ocupăm, trebuie să vedem Lumea. Omenirea Făptura, prezentă la importanța sărbătoare, aflată în însăși substanța purificării ei: în «apa vie», în care svîcnesc peștii.

După ce am determinat semnificația simbolurilor fântinii de care ne ocupăm, să încercăm să surprindem legătura necesară dintre această alegorie și funcția fialei. Sfințirea apelor se slujea la biserică Sfînta Sofia din Constantinopol — după cum glăsuiesc versurile lui Paulus Silentiarius — la fîntina Samaritencii. În vorbirea Sa cu Samaritencă (Ioan, cap. 4), Mîntuitorul spune acestei femei: «De ai fi știut darul lui Dumnezeu și Cine este Cel ce ți-a zis: «Dă-Mi să beau» ai fi cerut

scrie că «Fațada înfățișează patru tăbli de piatră din care trei poartă pisanii, iar una, adică cea de la margine din stînga înfrînd în biserică, avea pe dînsa un chip de sînt zugrăvit cu aureola de metal la cap. Se vede ca o formă rotundă și locul a trei cue ce ținea aureola». (Sublinierea noastră — P.C.). Al. Odobescu, *Episcopia de Argeș*, în «Convorbiri Literare», XLIV (1915), nr. 11—12, p. 1109 (Articolul este scris în 1860). 83. L. Reissenberger, *op. cit.*, p. 5.

84. H. Brockhaus, *op. cit.*, p. 134.

85. *Ibidem*, p. 194; Louis Réau, *op. cit.*, tome second, II, p. 595. Vezi și Vasile Grecu, *op. cit.*, p. 292, cap. «Cum se zugrăvește zădarnică lumea aceasta».

tu de la Dinsul și ți-ar fi dat apă vie»⁸⁶. Și mai departe: «Tot cel ce bea din apa aceasta va înseta iarăși, iar cel ce va bea din apa, pe care i-o voi da Eu nu va înseta în veac, ci apa, pe care i-o voi da, se va face într-insul izvor de apă, care curge spre viața veșnică»⁸⁷. Iar în capitolul despre învățătura din biserică de la sârbătoarea corturilor (Ioan, cap. 7) Iisus glăsuiește următoarele: «De însetează cineva, să vie la Mine și să bea. De crede cineva în Mine, din lăuntru al aceluia vor curge riuri de apă vie, cum zice Scriptura»⁸⁸.

Este lesne să deducem că cele patru chipuri de piatră din fiala de la Minăstirea Cozia care varsă apă pe gură, sînt cei care alcătuiesc lumea credincioasă ce nădăjduiește către «Izvorul de viață», cei care primesc «apa vie» a credinții «apa vieții», cei din a căror gură curge din nou acest adevăr. Nu este exclus ca însăși cunoașterea și prezența vie a fîntinii Samaritencii din fața bisericii Sfînta Sbfia să fi îndemnat pe Neagoe — cine altul putea fi inspiartorul unei alegorii atît de frumoase! — să transpună în piatră Cuvintele Mîntuitorului rostite femeii din Samaria.

Alegoria chipurilor din cele patru puncte cardinale poate fi pusă în legătură și cu rugăciunea, avînd un sens asemănător a patriarhului Sofronie (care se citește la slujba Bobotezei) zugrăvită uneori pe fialele de la Muntele Athos:⁸⁹ «Că astăzi Darul Duhului Sfînt în chip de porumb preste ape a venit. Astăzi Soarele cel neapus a răsărit și lumea cu lumina Domnului se luminează... Astăzi cu curgeri de taină toată făptura se adapă. Astăzi păcatele oamenilor cu apele Iordanului se curățesc... Astăzi întunericul lumii se pierde cu arătarea Dumnezeuului nostru. Astăzi cu făclie se luminează de sus toată făptura... <Astăzi — P.C.>. Botezul mîntuirii lumii a dăruit. Pentru aceasta și eu păcătosul și nevrednicul robul tău, spuind măririlor tale, cu frică fiind cuprîns, întru umilință strig către tine»⁹⁰.

Alegoria poate fi în sfîrsit evocată și de scena Botezului Domnului, zugrăvită, de astădată în interiorul bisericilor atonite, cuprînzînd și reprezentarea «fluviului Iordan, aflat în flăcări, către care oamenii alergă, pentru a primi în valuri, baia curățitoare de păcatul originar»⁹¹ sau pe Iisus care coboară nevăzut ca un porumbel «și învață popoarele să alerge către Dumnezeu»⁹².

Un element al acestei alegorii, cu implicații neașteptate, este prezența chipului de turc printre celelalte simboluri ale Lumii care capătă «apa vie» a credinții, se luminează de «arătarea Dumnezeuului» creștin, trăiește esența unei A-tot-puternicii, față de care propria sa putere apare ca un grăunte de nisip.

Această inversiune de raporturi între dominator și cel dominat, între musulmani și creștini, aceeași care se citește în scenele Judecării din urmă de la bisericile contemporane moldovenești⁹³ (unde turcii apar ca osîndiți, tocmai pentru că nu au primit botezul), nu trebuie să ne mire. Prezența unui turc într-o fială oglînda o serie de convertiri reale. Sîntem în epoca în care Patriarhul Nifon este canonizat deoarece «aprinș de dumnezeiasca rivnă... ca o trimbiță pe toți îi trăgea spre paza Dumnezeștilor dogme cu cuvintele lui spuse cu glas tare, cu învățături, cu îndemnuri zi de zi ca un alt apostol... ca să păzească ortodoxia... Cu acest chip a cîștigat și mulți din necredincioși, pentrucă mulți din ei cite unu îndeosebi primeau de la el Dumnezeiescul botez și întăriți de rugăciunile lui s-au lepădat de patrie și neam și fugeau departe»⁹⁴. Versiunea slavă a lui Gavril Protul precizează că «pre mulți păgîni <ii — aparat A> turci, armeni, papistași și de alte erezii au întors de i-au botezat și i-au uns cu Sfîntul mir și i-au adus în credința cea adevărată a pravoslaviei, mai mult de 4000 de suflete»⁹⁵.

86. Ioan, cap. 4.

87. *Ibidem*.

88. Ioan, cap. 7.

89. H. Brockhaus, *op. cit.*, p. 86.90. *Ibidem*, p. 86—87: *Mineul lunei lui Ianuarie*, București, 1909, p. 139—149.91. H. Brockhaus, *op. cit.*, p. 122.92. *Ibidem*, p. 123.93. Vezi Sorin Ulea, *L'origine et la signification idéologique de la peinture extérieure moldave*, în *Revue roumaine d'histoire*, tom. 11, nr. 1, 1963, p. 29—73.94. *Viața Sfîntului Nifon* (ed. Vasile Grecu)... p. 71.95. *Istoria Țării Românești...* p. 12.

Să nu uităm că Macarie, ucenicul Patriarhului Nifon căruia «îi ardea inima lui să fie invrednicit să se săvârșească prin sînge de martir... venind în Salonic, s-a dus în adunarea Agarenilor <turcilor — P.C.> fără de Dumnezeu, învățînd și predicînd cu îndrăzneală pe fiul lui Dumnezeu... <spunîndu-le — P.C.>: «O, de-ați cunoaște și voi credința cea adevărată și nepătată a creștinilor ca să vă botezați... și să vă izbăviți de blestemata rătăcire a profetului vostru mincinos»⁹⁶.

Un alt ucenic al Patriarhului Nifon, numit Ioasaf «după adormirea Sfîntului <Nifon — P.C.> a plecat la Constantinople și făcînd după povața cuviosului, a fost dat în judecata nelegiuitorilor agareni <turcilor — P.C.> mărturisind și strigînd cu îndrăzneală pe atotsfînta Treime cea în trei ipostase»⁹⁷, fiind de asemenea ucis de prigonitorii săi.

De fapt, așa cum a arătat Gavril Protul⁹⁸, și Neagoe a fost un ucenic al Patriarhului Nifon, urmîndu-l în sfat și spirit. Prezența unui turc în alegoria sculptată a Lumii în fiala de la Mînăstirea Cozia nu poate fi întîmplătoare. Dacă stema de piatră⁹⁹ și icoanele¹⁰⁰ pe care voievodul le hotărâște ctitoriei sale de la Argeș ilustrează victoria prin luptă a creștinilor împotriva turcilor — pe care îi denunță cu vigoare în corespondența¹⁰¹ și Învățăturile¹⁰² sale — simbolul de la Cozia vădește același triumf, de astădată nu prin «moartea păcătoșului», ci prin convertirea lui.

*

Cercetarea celor două fiale construite de Neagoe Basarab la Mînăstirile Argeș și Cozia ne permit să tragem următoarele concluzii:

1) Fiecare fială de la aceste două mînăstiri a fost gîndită în legătură cu programul iconografic al hramului bisericii respective. Astfel fiala din fața bisericii din Curtea de Argeș, închinată Adormirii Maicii Domnului a fost concepută ca o fîntînă de unde apare Maica Domnului cu Iisus în brațe, deci ca «Izvor al tîmăduirii», în vreme ce fiala din fața bisericii Cozia, închinată Sfintei Troițe, se leagă de rugăciunea care începe cu cuvintele: «Că astăzi darul Duhului Sfînt în chip de porumb peste ape a venit».

2) Transpunerea celor două alegorii, de la Argeș și Cozia nu este concepută în același fel: la prima fială s-a hotărît o reprezentare zugrăvită a scenei «Izvorul Tîmăduirii» (selectîndu-se elementele pe care artistul le considera mai evocatoare) iar la cea de a doua una sculptată. Aceasta s-a datorat mai ales faptului că alegoria de la Cozia reprezenta personaje laice.

3) Imposibilitatea tehnică de a se construi o fîntînă cu apă țîșnitoare la Argeș, nu a determinat pe ctitor să renunțe la intenția de a înălța o fială în fața bisericii. El a considerat că prezența chipului Maicii Domnului orantă și a lui Iisus, care în scena consacrată de *Ermîni* apar din Fîntîna Tîmăduirii, implică și o fîntînă nevăzută. Simpla trecere pe sub baldachin, are, așadar efectul unei abluțiuni spirituale.

4) Comparația dintre trăsăturile fialei de la Argeș cu cea de la Cozia (respectiv ale baldachinului uneia și fîntînei celeilalte), ne arată înțelegerea perfectă a diversității stilurilor și o concepție evoluată în privința unității stilistice a unui monument.

96. *Viața Sfîntului Nifon* (ed. Vasile Grecu)... p. 101.

97. *Ibidem*, p. 121; *Istoria Țării Românești...*, p. 13.

98. *Istoria Țării Românești...*, p. 9.

99. Pavel Chihala, *Deux armoiries sculptées appartenant aux voïvodes Vlad Dracul et Neagoe Basarab*, în «Revue roumaine d'histoire de l'art», tom. 1, 1964, nr. 1.

100. Emil Lăzărescu, *O icoană puțin cunoscută din secolul al XVI-lea și problema pronaosului bisericii Mînăstirii Argeșului*, în «S.C.I.A.», tomul 14, 1967, nr. 2.

101. Manole Neagoe, *Politica externă a lui Neagoe Basarab*, în «Studii», XIX (1966), nr. 4, p. 755.

102. Dan Zamfirescu, *Studii și articole de literatură română veche*, București, 1967, p. 120.

Constatăm că baldachinul de la Argeș se acordă perfect cu biserica pentru care a fost conceput: planul său patrat precede pe cel al pronaosului supralărgit, ornamentele sale înflorate, par o introducere la podoabele bogate ale bisericii.

În schimb, biserica Sfintei Troițe este sobră și monumentală, fiind înălțată într-o epocă cu o altă viziune decât cea a lui Neagoe. Fiala din fața ei prezintă suprafețe discret ornamentate, cu arcade oarbe, suple și elegante, care conferă monumentalitate acestui mic edificiu. Un șirag rar de flori de crin, reprezintă unica concesie făcută gustului primei jumătăți a secolului al XVI-lea.

5) În sfârșit, comparația fialelor de la minăstirile din muntele Athos cu cele din Țara Românească, ne permite să constatăm puternica originalitate a acestora din urmă. În timp ce majoritatea baldachinelor fialelor atonite prezintă un plan cu mai mult de patru laturi — răspunzând conglomeratului de forme și volume pe care îl constatăm la edificiile monastice de la muntele Athos — cele două cupole din Țara Românească se înscriu într-un plan patrat, răspunzând unei ordonanțe constructive mai limpezi. Atît inițiativa construirii unei fiale fără jet de apă (cu o fîntînă nevăzută) de la Minăstirea Argeș, cît și cea a alegoriei de piatră de la Minăstirea Cozia — pe care nu o întîlnim la alte fîntîni contemporane — arată, o dată mai mult, nu numai rafinamentul decorativ sau cel de execuție al meșterilor lui Neagoe Basarab, ci o puternică originalitate de concepție, de viziune artistică a acestor artiști și a voievodului însuși.

PAVEL CHIHAIĂ

VIAȚA BISERICESCĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI

VIZITA CARDINALULUI FRANCISC KÖNIG

Între 19—24 noiembrie 1967, Eminentța Sa Cardinalul Francisc König, Arhiepiscop al Vienei și Primat al Bisericii Romano-Catolice din Austria, a vizitat Biserica Ortodoxă Română, însoțit de P. C. Preot Iosif Kondri-nievici, profesor la Facultatea de Teologie Catolică din Viena, și de P. C. Preot Profesor Gheorghe I. Moisescu, parohul capelei ortodoxe române din Viena.

La coborârea din avion, în seara zilei de 19 noiembrie, pe aeroportul Băneasa, Înaltul oaspete a fost întâmpinat de Prea Fericirea Sa Părintele Patriarh Justinian, de PP. SS. Episcopi Antim Țîrgovișteanul și Visarion Ploieșteanul, vicari patriarhali, și de consilieri ai Patriarhiei Române și Arhiepiscopiei Bucureștilor. A fost de față dl. Iohann Manz, ambasadorul Austriei la București.

În timpul cit s-a aflat în țara noastră, însoțit personal de Prea Fericirea Sa Părintele Patriarh Justinian. — Eminentța Sa Cardinalul Francisc König a vizitat o serie de așezăminte bisericești, care i-au dat puțința să cunoască ce este astăzi Biserica Ortodoxă Română, sub aspectul organizării și funcționării ei, cum se desfășoară viața religioasă a clerului și credincioșilor din parohii, cum sînt crescuți clericii ei de mîine în instituțiile de învățămînt teologic. Iată itinerariul acestei vizite.

Luni, 20 noiembrie, au fost vizitate : Paraclisul patriarhal, mic locaș de rugăciune din cadrul reședinței patriarhale, expresie a stilului brîncovenesc în arhitectură și pictură «al fresco»; Palatul patriarhal, cu sala de ședințe a Adunării Naționale Bisericești, în care străjuiesc două importante lucrări de artă plastică reprezentînd «reîntregirea națională» din anul 1918 și «reîntregirea bisericească» din anul 1948 ; Catedrala patriarhală, ctitorie a voievodului Constantin Șerban Basarab, și Ecclesiarhia catedralei, în care sînt păstrate odăjdiiile de care s-au folosit la oficierea slujbelor arhieresti mulți dintre mitropoliții Ungrovlahiei și patriarhii României.

Au fost vizitate apoi : Tipografia cărților bisericești, de sub teascurile căreia ies cărți de cult, manuale de teologie pentru elevi și studenți, re-

viste bisericești ; Atelierele de obiecte de cult ale Institutului Biblic de la Schitul Maicilor, în care se lucrează cruci, candelă, cădelnițe, sfeșnice, icoane pe lemn și placate cu argint, discare, potire, lingurițe, cirje arhieresti, dichero-trichere, odăjdii și haine preotești ; Atelierele de luminări, care asigură întreg necesarul de consum pentru toate parohiile din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor ; Mănăstirea Antim, recent restaurată, cu sălile de ședințe și biblioteca Sfântului Sinod.

În după-amiaza aceleiași zile, Eminența Sa Cardinalul Francisc König a vizitat Catedrala Sfântul Iosif și sediul Arhiepiscopiei Romano-Catolice din București, unde a fost întâmpinat de episcopul Marton Aron de Alba Iulia, episcopul Petre Pleșca de Iași și monseniorul Francisc Augustin.

Marți, 21 noiembrie, în drum spre Râmnicu-Vilcii și Curtea de Argeș, au fost vizitate două biserici noi din București : Sfântul Elefterie, la care se execută lucrări de pictură, și Parcul Domeniilor în care se execută lucrări de ornamentație în marmură. Trecînd prin Titu, Găești și Pitești — unde Înaltul oaspete a străbătut cartierele de locuințe noi, automobilele s-au îndreptat spre Mănăstirea Cozia, ctitorie și criptă a voievodului Mircea cel Bătrîn ; întorcîndu-se apoi la Râmnicu-Vilcii, la sediul episcopiei, Prea Sfințitul Episcop Iosif, înconjurat de clerul catedralei, a făcut primirea oaspeților și i-a condus să viziteze : catedrala, cancelariile, atelierele și reședința episcopală. În după-amiaza aceleiași zile, s-a plecat spre Curtea de Argeș.

Miercuri, 22 noiembrie, Prea Fericitul Patriarh Justinian a condus pe Eminența Sa Cardinalul Francisc König să viziteze biserica Mănăstirii Curtea de Argeș, ctitorie a voievodului Neagoe Basarab, capodopera arhitecturii bisericești românești, paraclisul, muzeul și sala Manole, — denumită astfel pentru că aci este reprezentată plastic, în frescă, legenda zidirii acestei mănăstiri de către meșterul Manole. Înainte de a părăsi Curtea de Argeș, s-a vizitat Hidrocentrala Gheorghe Gheorghiu-Dej și barajul de la Vidraru, principală sursă hidroenergetică pentru electrificarea țării.

S-a plecat apoi prin Găești, spre Tîrgoviște, vechea capitală a Țării Românești și reședință a Mitropoliei Ungrovlahiei, unde s-au vizitat : biserica Mitropolia, biserica Domnească, restaurată în ultimii ani, ruinele Palatului domnesc și turnul Chindia, și acesta recent restaurat, — după care Înaltului oaspete i-au fost prezentate două așezăminte de asistență ale Bisericii noastre : Casele Sanatoriale de la mănăstirile Viforîta și Dealul, creații ale Prea Fericitului Patriarh Justinian, în care sînt găzduiți bătrîne și bătrîni, care au slujit Biserica și au rămas în viață fără familii.

În aceeași zi, în drum spre București, a fost vizitată Mănăstirea Ghighiu și Complexul de rafinării și petro-chimie de la Brazi.

Joi, 23 noiembrie, dimineața, Eminența Sa Cardinalul Francisc König a fost condus să viziteze încă două așezăminte bisericești din marginea Capitalei : atelierele Institutului Biblic de la Mănăstirea Plumbuita, unde se lucrează catapetesme și mobilier bisericesc — iconostase, jețuri, străni, — toate din lemn sculptat artistic, se toarnă clopote și se pregătește tămia pentru slujbele bisericești ; apoi Mănăstirea Cernica, cu așeză-

mintele ei din cele două oastroave Sfintul Gheorghe și Sfintul Nicolae, restaurate în ultimii ani prin directa purtare de grijă a Prea Fericitului Patriarh Justinian.

La amiază, Înaltul oaspete a fost primit de conducătorul Departamentului Cultelor, dl. profesor Dumitru Dogaru, după care — împreună cu unii ierarhi români, ortodocși și romano-catolici, a luat parte la dejunul oferit în cinstea Eminenței Sale de către dl. Iohann Manz, ambasadorul Austriei la București.

În după-amiaza zilei, a fost vizitat Paraclisul Sfinta Ecaterina și Institutul teologic universitar din București, unde Eminența Sa a cunoscut pe membrii corpului profesoral și a asistat la un concert de muzică religioasă, populară, și patriotică, susținut în cinstea sa de corala studenților teologi, condusă de profesorul Nicolae Lungu.

Seara, în trapeza Palatului patriarhal, Prea Fericitul Patriarh Justinian a oferit în cinstea Eminenței Sale o agapă, la care au participat ierarhi ortodocși, șefi ai principalelor culte religioase din țară, consilieri patriarhali și mitropolitani, membri ai corpului profesoral al Institutului teologic universitar din București. Au fost prezenți dl. profesor Dumitru Dogaru, șeful Departamentului Cultelor, și alți reprezentanți ai acestui Departament.

În dimineața zilei de *vineri, 24 noiembrie*, Eminența Sa Cardinalul Francisc König și însoțitorii săi au părăsit țara cu avionul, fiind condus la aeroportul Băneasa de către Prea Fericitul Patriarh Justinian și alți ierarhi români, ortodocși și romano-catolici, de reprezentanți ai Departamentului Cultelor.

REDAȚIA

CONFERINȚELE DE ORIENTARE A CLERULUI, DIN LUNA NOIEMBRIE 1967

Potrivit hotărârii Sfintului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, cea de a patra conferință de orientare din acest an orînduită pentru luna noiembrie, a fost programată și s-a desfășurat în cuprinsul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor în zilele de 14, 15, 16, 22, 23, 28 și 29 noiembrie a.c., fiind prezidate, conform Înaltei aprobări a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, de delegații Prea Fericirii Sale, după cum urmează:

— *Marti, 14 noiembrie*, la protopopiatele : *Giurgiu* (președinte : P. S. Ep. Dr. Visarion Ploieșteanul, vicar patriarhal) ; *Oltenița* (președinte : P. C. Diac. Prof. Nicolae I. Nicolaescu, rectorul Institutului teologic de grad

universitar din București); *Răcari* (președinte : P. C. Pr. Cons. Ioan Popa); *Titu* (președinte : P. C. Pr. Alexandru Ionescu, vicar mitropolitan); *Cimpina* (președinte : P. C. Pr. Cons. Stan C. Dimancea).

— *Miercuri, 15 noiembrie*, la protopopiatele : *Lehliu* (președinte : P. C. Pr. Prof. Al. I. Ciurea); *Teleajen* (președinte : P. C. Pr. Cons. Leonida Mateescu); *Muscel* (președinte : P. C. Pr. Cons. Mihail Marinescu).

— *Joi, 16 noiembrie*, la protopopiatele : *Călărași* (președinte : P. C. Pr. Cons. Dumitru Fecioru); *Videle* (președinte : P. S. Episcop Dr. Antim Țirgovișteanul, vicar patriarhal); *Țirgoviște* (președinte : P. C. Pr. Cons. Mihail Marinescu); *Găești* (președinte : P. C. Pr. Alexandru Ionescu, vicar mitropolitan).

— *Miercuri, 22 noiembrie*, la protopopiatele : *Fetești* (președinte : P. C. Pr. Cons. Nicolae Diaconu); *Roșiorii de Vede* (președinte : P. C. Pr. Vasile Diaconescu, inspector eparhial); *Urziceni* (președinte : P. C. Pr. Cons. Leonida Mateescu); *Ploiești-raion* (președinte : P. C. Pr. Cons. Vasile Ștefan).

— *Joi 23 noiembrie*, la protopopiatele : *Alexandria* (președinte : P. C. Pr. Prof. Al. I. Ciurea); *Slobozia* (președinte : P. C. Pr. Cons. Nicolae Diaconu); *Ploiești-oraș* (președinte : P. C. Pr. Cons. Petre F. Alexandru).

— *Marti, 28 noiembrie*, la protopopiatele : *Circ. I. Capitală* (președinte : P. C. Pr. Cons. Stan C. Dimancea); *Circ. II Capitală* (președinte : P. C. Pr. Alexandru Ionescu, vicar mitropolitan); *Circ. III Capitală* (președinte : P. C. Pr. Prof. Ioan G. Coman).

— *Miercuri, 29 noiembrie*, la protopopiatul *Circ. IV Capitală* (președinte : P. C. Pr. Prof. Al. I. Ciurea).

Ca de obicei, conferințele au fost precedate de slujba Te-Deum-ului, oficiată în sobor, iar răspunsurile au fost cîntate omofon de preoții prezenți.

Protoiereii locului au salutat prezența în mijlocul preoțimii a delegaților Prea Fericitului Părinte Patriarh, tuturor răspunzîndu-le președinții conferinței subliniind actualitatea temei conferinței :

«*Actiuni recente ale Bisericii Ortodoxe Române pentru apropierea dintre Biserici și Pacea lumii*».

În continuare, pentru fiecare conferință a fost ales biroul de lucru, după care s-a trecut la susținerea de către referenții principali a subiectului anunțat.

După susținerea temei au urmat discuții pe marginea fiecărui referat, la care s-a înscris un număr apreciabil de preoți aducînd importante precizări în legătură cu vasta operă pe care o întreprinde Biserica Ortodoxă Română în frunte cu energicul ei Întîistătător, Pre Fericitul Părinte Patriarh Justinian, pentru apropierea dintre Biserici și pacea lumii.

S-a făcut o privire retrospectivă asupra acțiunilor întreprinse de Bisericile creștine în ultimii ani (1965—1967) evidențiînd importanța și semnificația lor și contribuția reprezentanților noștri la diferite manifestări intercreștine.

Între acestea ca o acțiune pe linie interortodoxă se înscriu vizitele Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian făcute Patriarhiei Bulgare (9—16 mai 1966) și Patriarhiei Moscovei (8—12 octombrie 1966).

Pe linie intercreștină, schimbul de vizite între Întâistătătorul Bisericii Anglicane (1965) și Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române (1966), între Sanctitatea Sa Vasken I, Patriarhul Suprem și Catolicosul tuturor Armenilor și Prea Fericitul Patriarh Justinian (respectiv 1965 și 1966) etc.

Toți vorbitorii au subliniat preocuparea continuă a Bisericii Ortodoxe Române de colaborare în spirit ecumenic și irenic cu celelalte biserici creștine.

Reținem dintre referatele principale pe următorii susținători : P. C. Pr. Constantin Georgescu-Poenari-Vulpești, raionul Oltenița; P. C. Pr. Șeitan Ioan-Cârpeniș, raionul Titu; P. C. Pr. Stoicescu Atanasie-Scorțeni, raionul Cîmpina; P. C. Pr. Radu Marin-Ștefănești, raionul Lehliu; P. C. Pr. Constantin Dobra-Mîneciu-Pămînteni, raionul Teleajăn; P. C. Pr. Răuțescu-Dragoslavele, raionul Muscel; P. C. Pr. Andreescu Ioan-Trivale Moșteni, raionul Videle; P. C. Pr. Stănescu Marin — Sfintul Nifon-Tîrgoviște; P. C. Pr. Nicolae Stroescu-Gîlbocata, raionul Găiești, P. C. Pr. Tănăsescu Aurel-Gorgota, raionul Ploiești; P. C. Pr. Alexandrescu Constantin-Cernetul, raionul Alexandria; P. C. Iliescu Petre-Sfintul Anton, oraș Ploiești; P. C. Pr. Gr. Burlușanu-Mavrogheni, protoieria circ. I. Capitală; P. C. Pr. Juncu D. Ioan-Țândărei-Sat, raionul Fetești; P. C. Pr. Popescu Dumitru-Troianu II, raionul Roșiori de Vede și Pr. Baltag Porfirie-Sitarul, raionul Urziceni.

Din tematica propusă desprindem următoarele precizări succinte făcute de P. C. Pr. Cons. Stan C. Dimancea de la Sfinta Arhiepiscopie a Bucureștilor.

De aproape 20 de ani, Biserica Ortodoxă Română are în fruntea sa un arhiepiscop care, intuind realitățile și aspirațiile contemporane a știut să-i dea îndrumarea cea mai potrivită cu spiritul Evangheliei, cu tradițiile ei multisekulare și cu năzuințele umanității de astăzi. Prea Fericitul Patriarh Justinian a spus cîndva: «niciodată ca în ultimele decenii, slujitorii Bisericii creștine n-au fost confrunțați de probleme așa de vitale, care să pună în cumpănă însăși valoarea învățăturilor evanghelice pentru organizarea unui mod de existență umană, întemeiat pe principiul egalei îndreptățiri a tuturor oamenilor la bunăstare și fericire... Bisericele Ortodoxe, prin căpeteniile și slujitorii lor, au înțeles spiritul vremii și au fost alături de lupta popoarelor pentru pîine și dreptate, pentru libertate și pace» (*Apostolat Social*, VIII, p. 57).

Apropierea dintre Bisericele și cultele religioase din țara noastră și solidaritatea acestora în acțiunea de înfăptuire a unei colaborări pe teren practic-social constituie una din pîrghiile lucrării arhiepiscopicești a Prea Fericitului Patriarh Justinian. Caracterizînd această lucrare, Prea Fericirea Sa a spus: «Nu uităm niciodată trăierea practică a păcii. Drept aceia, noi am căutat să facem mai întii pace la noi acasă și sîntem bucuroși să vă informăm că am ajuns să statornicim pace și armonie deplină cu toate celelalte culte religioase din țara noastră, creștine și necreștine, constituind în mic, ceea ce ar trebui să fie pe dimensiuni mari un adevărat ecumensim creștin deosebit de activ în apărarea păcii... În condițiile de deplină libertate de conștiință, Bisericele și cultele din România au putut înlătura din relațiile lor ura și lupta profesională, sta-

tornicind între ele raporturi de respect reciproc, de prietenie și de colaborare în probleme de interes comun... Conducătorii cultelor din țara noastră se întrunesc din proprie inițiativă, în spirit ecumenic, ori de câte ori se ivesc probleme care solicită o dezbateră și o soluționare unitară spre binele tuturor cultelor și al fiecăruia în parte». (*Apostolat Social*, VIII, p. 151, 185).

Relațiile interortodoxe ale Bisericii noastre au dobândit sub patriarhatul Prea Fericitului Patriarh Justinian o înfățișare nouă, care ar putea fi caracterizată astfel: În sinul creștinismului, Ortodoxia reprezintă adevărul religios revelat în veșmântul său cel mai autentic. Ortodoxia mărturisește în lume adevărul religios creștin care a fost crezut pretutindeni, în tot timpul și de către toți. Ortodoxia nu ounoaște abateri de la doctrina evanghelică și de la modul în care această doctrină a fost înțeleasă și trăită de Biserică în perioada sinoadelor ecumenice. Ortodoxia nu și-a îmbogățit conținutul ei dogmatic prin formularea de noi învățături, mai mult sau mai puțin întemeiate pe adevărul revelat, ci prin adâncirea și trăirea adevărului unic, primit de la Mântuitorul Hristos și interpretat de Biserică în sinoade ecumenice. Una din punct de vedere dogmatic, liturgic și canonic, Biserica Ortodoxă și-a dat în decursul vremii o organizare descentralizată, bazată pe principiul naționalității și al autocefaliei. În Biserica Ortodoxă, autoritatea supremă este reprezentată, local, de Sinodul fiecărei Biserici naționale autocefale în parte, și de Sinodul ecumenic pe plan general. Fiecare Biserică Ortodoxă națională participă la lucrările Sinodului ecumenic pe picior de egalitate cu toate Bisericile din cadrul Ortodoxiei, indiferent de vechimea, de numărul ierarhilor și al credincioșilor ei. În sinul Ortodoxiei se acoperă o cinstire deosebită scaunelor patriarhale apostolice-Constantinopole, Alexandria, Antiohia, și Ierusalim, dar aceasta nu implică drepturi jurisdicționale pentru patriarhul lor și nici drepturi de reprezentare pentru celelalte patriarhate mai noi.

Pornind de la aceste principii, Prea Fericitul Patriarh Justinian a inițiat și a promovat cele mai bune relații frățești cu toate Bisericile Ortodoxe, schimbând scrisori irenice cu Întâistătătorii lor, vizitându-le aproape pe toate la ele acasă și primind la rîndu-i vizite aproape din partea tuturor. În cîmpul relațiilor interortodoxe ale Bisericii noastre nu și-a aflat loc probleme de ordin dogmatic, liturgic sau canonic, Ortodoxia ecumenică avîndu-și din acest punct de vedere, de veacuri, sistemul său perfect încheat. Dar în aceste relații, Biserica noastră a ridicat probleme de ordin social și obștesc, a cultivat crezul răspunderilor comune față de prezentul și viitorul umanității, a pus în valoare și a cerut să fie nu numai adîncită ca studiu, ci și trăită ca realitate de viață doctrina socială a Evangheliei, — fapte prea bine cunoscute ca să fie nevoie a se mai reveni acum asupra lor.

Un moment impresionant al relațiilor interortodoxe ale Bisericii noastre îl constituie participarea sa la Conferințele de la Rodos, cu deosebire punctul de vedere exprimat la cea de A treia Conferință de la Rodos, care a fost hotărîtor pentru orientarea Ortodoxiei în legătură cu problemele ridicate de dialogul cu Biserica Romano-Catolică, cu Biserica An-

glicană și cu Biserica Vetero-Catolică, — pentru cele două din urmă creindu-se chiar comisii speciale de studiu, care și-au și ținut primele lor consfătuiri la Belgrad, între 1—15 septembrie 1966.

În ceea ce privește relațiile Bisericii noastre cu Consiliul Ecumenic al Bisericilor — organism intercreștin a cărui preocupare esențială este apropierea dintre Biserici și realizarea unității lor — documentul cel mai important care trebuie cunoscut și prelucrat pentru semnificația sa programatică este Declarația Prea Fericitului Patriarh Justinian, făcută la sediul de la Geneva al acestui Consiliu, în ziua de 29 iunie 1966. Conținutul acestei Declarații poate fi rezumat astfel, cu înseși cuvintele ei. Hristos este unul și nu poate fi multiplicat. Despărțirea și fărâmitarea actuală a Bisericii lui Hristos este simțită de credincioșii tuturor Bisericilor și organizațiilor creștine, ca o suferință, ca o mare durere creștină. În izolarea, în uitarea și în opresiunea în care am trăit în Orient, aproape ignorați și uneori chiar nedreptățiți de unii frați creștini din Occident, am suferit poate mai mult ca toți durerea dezbinării creștine, deși ne socotim cel mai puțin vinovați de ea. Consiliul Ecumenic al Bisericilor lucrează pentru apropierea Bisericilor și are marele merit de a fi înlăturat atmosfera de pînă acum în raporturile dintre Biserici, de a le fi obișnuit să stea alături, să poarte un dialog continuu, ceea ce a avut ca rezultat cunoașterea și conlucrarea lor, precum și de a fi trezit atenția și de a fi stimulat interesul Bisericii Romano-Catolice asupra operei lui intercreștine actuale. Dar, desigur, realizarea scopului său întreg cere încă mult timp și eforturi îndelungate.

În așteptarea unei lămuriri teologice treptate și a înțelegerii sporite în această privință, Bisericile sînt însă chemate și așteptate să colaboreze cît mai activ și mai strîns pe terenul practic și actual al vieții omenești, pentru rezolvarea unor probleme și îndreptarea unor stări care constituie mari nevoi și griji, nu numai bisericesti-creștine, ci și uman-mondiale.

Biserica trăiește în lume și nu se poate separa, nici dezinteresă de lume, de starea ei, de aspirațiile ei, de nevoile ei, de durerile ei. Biserica este pentru lume pentru oameni, așa cum și Fiul lui Dumnezeu s-a întrupat pentru noi oamenii. O operă uriașă stă în fața noastră și reclamă participarea noastră, acțiunea noastră pentru remedierea răului sau pentru preîntîmpinarea lui.

Preocupările noastre bisericesti și teologice nu trebuie să ne împiedice, dimpotrivă ele trebuie să ne fie îndemn de a da răspuns și ajutor lumii suferinde și amenințate, a-i da ajutor chiar cu precădere, date fiind gravitatea și urgența lipsurilor și primejdiilor de care suferă lumea, precum și prioritatea drepturilor omenești la viață, la pace, la bunăstare. Să ridicăm deci glasul dragostei creștine a Bisericilor, chemînd pe toți oamenii la acțiunea de înlăturare a mizeriei și de înlăturare a primejdiilor. Să lucrăm pentru apropierea creștinilor cu Dumnezeu, dar și a omului cu omul, pentru a face să triumfe dragostea, dreptatea și cooperarea pașnică între toate popoarele. (*«Biserica Ortodoxă Română»*, 1966, p. 744—745).

În spiritul acestei Declarații au fost împlinite toate misiunile reprezentanților Bisericii Ortodoxe Române la diferite conferințe și consfătuiri

intercreștine din ultimii ani. Declarația aceasta avînd un evident caracter programatic, atît în ceea ce privește lucrarea noastră în sinul Consiliului Ecumenic al Bisericilor, cit și pentru relațiile cu marile confesiuni sau conferințe creștine.

Conferința creștină pentru pace a stat dintru început în atenția Bisericii Ortodoxe Române și a fost efectiv sprijinită de ea în lucrarea și telurile sale. Ierarhii și clericii ortodocși români fac parte din Comitele de conducere și din comisiile permanente de lucru ale acestei Conferințe, contribuind substanțial și constructiv la soluționarea problemelor care i-au stat în față.

În legătură cu acțiunile reprezentanților noștri în cadrul acestei Conferințe, trebuie semnalat faptul că lor le revine meritul de a fi imprimat un caracter și un limbaj teologic în elaborarea referatelor și a diferitelor intervenții din care sînt alcătuite lucrările sale. Condamnarea războiului ca mijloc de rezolvare a diferendelor dintre națiuni și popoare; dreptul oricărui om și al oricărui popor la libertate și independență, cu urmările sale firești: condamnarea colonialismului și a exploatării omului de către om; ajutorarea țărilor pe cale de dezvoltare, din punct de vedere economic și cultural, — toate aceste probleme, care au figurat totdeauna pe agenda Conferinței creștine pentru pace, au trebuit să fie abordate în ultimii ani de pe poziții teologic-creștine și în legătură cu ele să se formuleze soluții creștine. Este, precum am spus, meritul ierarhilor și teologilor români participanți la diferitele organisme ale Conferinței de a fi imprimat o pecete teologic-creștină în lucrările ei. Ținînd seama de faptul că astfel de probleme ocupă un loc important și în cadrul de preocupări al unor mari organizații și conferințe internaționale, apare limpede pentru toți cit de necesară și de utilă a fost poziția adoptată de ierarhii și teologii români metodele de lucru al Conferinței creștine pentru pace.

Alăturîndu-se consecvent luptei pentru apărarea păcii în lume, Biserica Ortodoxă Română a ținut să-și facă auzit glasul său pînă în cele mai înalte foruri internaționale, chemate prin însăși menirea lor esențială să asigure pacea pe pămînt. Sînt cunoscute, în această privință, apelurile Sfîntului Sinod și cele personale ale Prea Fericitului Patriarh Justinian adresate O.N.U.

Dar semnificativă în această privință rămîne Consfătuirea de la București, din luna aprilie a acestui an, a conducătorilor cultelor religioase din țara noastră, inițiată de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, a cărui «Chemare către conducătorii, slujitorii și credincioșii cultelor religioase și către toți oamenii de bună credință din lume» în privința războiului de agresiune din Vietnam a avut un larg ecou în întreaga lume și a determinat ca și alte Biserici și culte religioase de pe diferite continente să-și precizeze punctul de vedere în legătură cu războiul nedrept și cu atrocitățile barbare săvîrșite acolo împotriva unei populații pașnice, dornică de libertate și independență.

Ideea și perspectiva refacerii unității creștine sînt scumpe ierarhilor și slujitorilor Bisericii Ortodoxe Române, dar — măsurînd nu numai

timpul care s-a scurs de la sfișierea acestei unități, ci și sistemele dogmatice, modalitățile de cult și tradițiile religioase deosebite care s-au încheșat cu trecerea vremii și care fac imposibilă, în prezent, refacerea unității creștine pe plan dogmatic și liturgic, — Biserica noastră, prin glasul arhipăstorului ei, Prea Fericitul Patriarh Justinian, a cerut marilor confesioni și, în general cultelor religioase creștine, să se unească pe tărîmul creștinismului practic și să ajute omenirea de astăzi să-și rezolve problemele grele care-i stau în față: pîine și dreptate pentru toți oamenii, libertate și independență pentru toate popoarele, nestăvilit progres material, cultural și spiritual pentru întregul neam omenesc, înlăturarea războiului din viața umanității și afectarea prevederilor de cheltuieli militare pentru scopuri pașnice.

Cîteva idei generale, de încheiere, desprinse dintr-un studiu despre «Principiile biblice și teologice ale ecumeniei». Creștinii trebuie să fie una în Hristos nu numai în credință, rugăciune și dragoste reciprocă, ci și în slujirea pentru toți oamenii, în străduința pentru pacea întregii omeniri, în colaborarea cu toate mișcările regionale și mondiale care cheamă pe toți oamenii la pace, la respect reciproc, la prietenie și la solidaritate... Nădejdea omenirii într-o epocă fără nici un fel de exploatare a omului de către om, într-o lume fără nici un fel de oprimare și nerămînere în urmă în realizarea dezarmării generale și totale și în cooperarea frățească între țări, nu poate fi considerată drept iluzie, din pricina puterii păcatului, căci creștinii mărturisesc că Iisus Hristos este mai tare decît păcatul. De asemenea, posibilitatea refacerii pe pămînt a paradisiului distrus de neascultarea protopărinților și de păcatele urmașilor acestora nu trebuie înțeleasă doar eshatologic, ca o speranță legată numai de a doua venire a lui Hristos și de cerul și pămîntul nou ce se vor întemeia atunci, căci noi creștinii voim și putem lucra chiar în prezent cu puterile lumii viitoare, pentru o ordine morală pașnică, întrucît sîntem încredințați că însuși Dumnezeu voiește și ne-a poruncit să ne străduim ca oamenii să locuiască în pace pe pămînt, să fie solidari unii cu alții și să conlucreze frățește la purtarea sarcinilor generale și soluționarea problemelor comune («Biserica Ortodoxă Română», 1966, p. 507).

Partea a doua a conferințelor a constituit-o susținerea rapoartelor de activitate a unor p. c. preoți în cuprinsul parohiilor după care participanții au luat act de următoarele manifestări externe ale Bisericii Ortodoxe Române întreprinse în perioada august-octombrie 1967.

I. ÎN CADRUL CONSILIULUI ECUMENIC AL BISERICILOR. — a. *Conversațiile cu caracter preliminar între teologii ortodocși și precalcedonieni.* — Între 25—28 iulie a.c. au avut loc la Bristol-Anglia, conversații cu caracter preliminar între teologii ortodocși și precalcedonieni. În continuarea discuțiilor de la Aarhus-Danemarca din 1964, inițiate de Comisia pentru Credință și Constituție a Consiliului Ecumenic al Bisericilor.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române a participat, cu aprobarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, Dl. Prof. Nicolae Chițescu.

La sfârșitul sesiunii s-a hotărât ca discuțiile să fie continuate în 1969.

Bisericii noastre i s-a acordat o deosebită cinstită prin invitarea D-lui Prof. N. Chițescu de a da un interviu pentru postul de radio Liban.

b. *Adunarea plenară a Comisiei Credință și Constituție.* — Tot la Bristol s-a organizat, între 29 iulie—9 august a.c., lucrările Adunării plene a Comisiei Credință și Constituție. La aceste lucrări a fost prezent, din partea Bisericii Ortodoxe Române, Dl. Prof. N. Chițescu, membru în Comisia Credință și Constituție.

În timpul dezbaterilor, s-au stabilit subiectele pentru viitoarea Adunare Generală a Consiliului Ecumenic, care va avea loc în vara anului viitor la Uppsala (Suedia) și s-au făcut propuneri organizatorice care au fost prezentate spre dezbateră și aprobarea Comitetului Central care s-a întrunit la Heraclion-Creta, în august a.c.

c. *Sesiunea Comitetului Central.* — La Heraclion, în insula Creta, a fost organizată, între 11—26 august a.c., sesiunea Comitetului Central C.E.B. Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată prin I.P.S. Mitropolit Justin Moisescu al Moldovei și Sucevei.

În centrul preocupărilor sesiunii s-a situat pregătirea celei de a IV-a Adunări Generale a Consiliului Ecumenic din iulie viitor, de la Uppsala-Suedia.

Tema centrală a lucrărilor Comitetului a fost evanghelizarea.

În încheierea lucrărilor s-au elaborat mai multe mesaje și declarații, printre care declarația privind agresiunea din Vietnam, conflictul din Orientul Apropiat și rezoluția privind condamnarea violențelor rasiale.

În timpul lucrărilor, I.P.S. Mitropolit Justin a expus punctul de vedere al Bisericii Ortodoxe Române în problemele discutate și a scos în relief contribuția ei la stabilirea unui climat de pace și înțelegere în lume.

II. ÎN CADRUL CONFERINȚEI CREȘTINE PENTRU PACE. — *Consultații pregătitoare pentru cea de a III-a Adunare Generală a C.C.P.* — La invitația Prea Fericitului Patriarh Justinian, s-au organizat la București, între 18—23 septembrie a.c., lucrările Consultației pregătitoare pentru cea de a III-a Adunare Generală a C.C.P. Au fost prezenți membrii Comitetului de lucru ai Secretariatului Internațional, ai Departamentului de studii, ai comisiilor de studii și ai comitetelor regionale, experți și observatori.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române au fost prezenți I.P.S. Mitropolit Nicolae Corneanu al Banatului, P.C. Pr. Prof. Ioan Coman și P.C. Pr. Ilie Georgescu, inspector patriarhal.

Scopul consultării a fost adoptarea de măsuri și stabilirea unui plan tematic pentru cea de a III-a Adunare Generală din primăvara anului viitor de la Praga, organizată pe tema: «*Caută pacea și o urmează*» și cu subtitlul «*Salvați omul, pacea e posibilă*».

Cu prilejul acestei Consultații, delegații Bisericii Ortodoxe Române au prezentat poziția Bisericii noastre în problema apărării și consolidării păcii și în angajamentul creștin față de crearea unui viitor de pace în omenire.

La sfârșitul lucrărilor, participanții la această Consultație au fost primiți de Prea Fericitul Patriarh Justinian.

Duminică, 24 septembrie a.c., în Catedrala Sfintei Patriarhii, a avut loc săvîrșirea unei liturghii solemne, la care au fost prezenți participanții la lucrări.

III. ÎN CADRUL CONFERINȚEI BISERICILOR EUROPENE. — *Cea de a V-a Adunare Generală (Nyborg V)*. — La Pörschach-Austria, s-a organizat, între 29 septembrie-5 octombrie a.c., cea de a V-a Adunare Generală a C.E.B., la care Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată printr-o delegație formată de I.P.S. Mitropolit Justin Moisescu al Moldovei și Sucevei, I.P.S. Mitropolit Nicolae Mladin al Ardealului, P. C. Diac. Prof. N. I. Nicolaescu, Rectorul Institutului teologic din București, P. C. Pr. Prof. Ioan Coman și P. C. Pr. Prof. Gh. Moisescu.

Tema centrală a Adunării Generale a fost: «*Slujire și împăcare*», cu referire la condițiile de azi din Europa și din lume. La încheierea lucrărilor s-a dat publicității un mesaj prin care sa cerut ca Bisericile să îndeplinească un rol activ în acțiunile pe care le întreprind pentru statornicirea unui climat de pace și colaborare între popoarele din Europa. S-a exprimat dorința ca tehnica să fie pusă în serviciul omului și a năzuințelor spre mai bine și s-a manifestat intenția de a înmulți contactele bisericești, trecîndu-se de la perioada de coexistență la cea de cooperare internațională și de slujire reciprocă.

Delegații Bisericii noastre au participat activ la discuții, prin precizarea pozițiilor ortodoxiei românești în problemele teologice și practice. Rolul activ jucat de Biserica noastră în sînul C.E.B. a fost subliniat în unele declarații ale conducătorilor Conferinței.

IV. DELEGAȚII AI BISERICII ORTODOXE ROMÂNE PESTE HOTARE. — *Festivitățile Reformei*. — Între 24 octombrie-3 noiembrie a.c., au avut loc la Wittenberg (R.D.G. festivitățile cu ocazia împlinirii a 450 ani de la Reforma lui Martin Luther. Din partea Bisericii Ortodoxe Române au fost invitați ca oaspeți de onoare I.P.S. Mitropolit Justin Moisescu al Moldovei și Sucevei și P.C. Pr. Prof. M. Șesan.

V. VIZITE DE PERSONALITĂȚI ȘI DELEGAȚII BISERICESTI STRAINE LA PATRIARHIA ROMÂNĂ. — În cadrul vizitelor reciproce de ierarhi, profesori de teologie și preoți, hotărîte de Sfîntul Sinod. Biserica Ortodoxă Română a primit, în cursul lunilor septembrie și octombrie 1967, următoarele vizite:

1. Între 5—13 septembrie 1967, a avut loc vizita Episcopului Victor Shearburn, din Biserica Anglicană, P.S. Episcop Victor Shearburn a

vizitat de mai multe ori Biserica Ortodoxă înainte de cel de al doilea război mondial și a inițiat un schimb de studenți teologi între cele două Biserici. În vizita sa în țara noastră, P.S. Episcop Victor Shearburn a fost însoțit câteva zile de Reverendul Michael Moore, fost student și bursier al Patriarhiei Române la Institutul teologic din București, iar în momentul de față secretar adjunct la Oficiul Relațiilor Externe al Bisericii Anglicane.

2. Între 28 septembrie-3 octombrie 1967, vizita unei delegații a Bisericii Vechi Orientale din India, alcătuită din II.PP.SS. Mitropoliți Mar Severios de Gochin și Mar Tymothios de Malabar, de Reverenții George Munduvel, profesor la Seminarul teologic din Kottayama și P. A. Samuel, lector la același seminar, și de Iacob Stephen, secretar eparhial. Vizita acestei delegații a contribuit și mai mult la strângerea legăturilor dintre Biserica din India și Biserica Ortodoxă Română, facilitând căile pentru ajungerea la dialogul cu Bisericile neocalcedoniene, dorit de ambele părți.

3. Între 25 septembrie-5 octombrie 1967 a avut loc vizita Rev. Prof. Henry Chadwick de la Cambridge-Anglia. Acesta a venit ca oaspete al Institutului teologic din București. În timpul vizitei sale a luat contact cu profesorii celor două Institute teologice de la noi din țară și a ținut în fața studenților o prelegere la Sibiu și două la București.

4. Între 11—17 octombrie 1967, vizita Episcopului Eley Stanley, din Biserica Anglicană. P. S. Episcop Eley Stanley este Episcop de Gibraltar și are sub jurisdicția sa și bisericile anglicane din această zonă a Europei. Vizita făcută Bisericii noastre a fost prilejuită și de vizitarea comunității anglicane din București.

5. Între 11—21 octombrie 1967, vizita Rev. Basil Minchin, secretarul Asociației Anglicano-Ortodoxe «Sfinții Alban și Sergiu», din Londra. Rev. Basil Minchin a venit însoțit de soția sa și fiica sa. A vizitat minăstirile din Moldova și a ținut la Institutul teologic din București o conferință despre Biserica Anglicană și activitatea Asociației «Sfinții Alban și Sergiu», însoțită și de proiecții.

Toți cei arătați mai sus au fost bine primiți, li s-au pus la dispoziție posibilitățile necesare de a vizita Biserica noastră și au fost primiți în audiență de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian.

În referatele întocmite cu acest prilej președinții conferințelor au adus la cunoștința Prea Fericitului Părinte Patriarh nivelul înalt al discuțiilor purtate pe marginea temei, prin referate bine documentate și interesul deosebit manifestat de preoțime pentru activitatea pe care o întreprinde Biserica Ortodoxă Română în frunte cu înțeleptul ei Întii-stătător pentru consolidarea spiritului de apropiere între creștini și biserici, pentru triumful păcii în lume.

REDAȚIA

LUCRĂRILE ADUNĂRII EPARHIALE A SFINTEI ARHIEPISCOPII A BUCUREȘTILOR

SPICUIRI DIN SUMARUL ȘEDINȚEI DIN 10 DECEMBRIE 1967

La 10 decembrie 1967, cu decizia patriarhală nr. 34/1967, a fost convocată Adunarea Eparhială a Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, în sesiune ordinară.

Lucrările Adunării au fost prezidate de Prea Fericitul Patriarh Justinian, Președintele Adunării și s-au desfășurat după cum urmează:

În prezența Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian al Bisericii Ortodoxe Române, P.S. Episcop Dr. Antim Țirgovișteanul, vicar patriarhal, a părinților consilieri eparhiali și a membrilor Adunării, a avut loc, în Paraclisul Palatului Patriarhal, îndătinatul Te-Deum, oficiat de un sobor de preoți ai Adunării în frunte cu P.C. Preot Alexandru Ionescu, vicarul Sfintei Mitropolii a Ungrovlahiei și diaconi de la Catedrala Sfintei Patriarhii, răspunsurile fiind date de membrii clerici ai Adunării.

După oficierea Te-Deum-ului, la orele 10,30, membrii Adunării Eparhiale au trecut în sala de lucru din Palatul Patriarhal, unde pe lângă cei aleși mai erau prezenți PP.SS. Episcopi, Antim Țirgovișteanul și Visarion Ploieșteanul, vicari patriarhali.

În conformitate cu art. 106 al. ultim din *Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române*, au mai participat și PP.CC. Preoți: Stan C. Dimancea, Petre F. Alexandru, Leonida Mateescu, Ioan Popa, Mihail Marinescu și Nicolae Diaconu, consilieri administrativi ai Centrului Eparhial.

Ca invitați au luat parte P.C. Pr. Vasile Diaconescu, inspector eparhial, P. Cuv. Arhim. Justinian Florea, exarhul minăstirilor, Dl. Virgil Frangu, secretar eparhial, Dl. D. Zottu, contabil șef, și șefii de servicii de la Centrul Eparhial.

La invitația Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, P.C. Pr. Vicar Alexandru Ionescu, secretarul general al Adunării, face apelul nominal.

Sînt prezenți 29 de membrii.

Constatînd prezența majorității membrilor, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian declară Adunarea Eparhială legal constituită, după care, Președintele, rostește cuvîntarea de deschidere.

Prea Fericirea Sa, a început prin a arăta că și anul acesta lucrările sesiunii anuale ale Adunării Eparhiale, încep după un an de rodnică activitate și sporite realizări, după cum se va constata din rapoartele generale supuse spre examinare comisiilor.

Prea Fericitul Patriarh Justinian a informat apoi Adunarea despre unele evenimente importante din viața și activitatea Bisericii Ortodoxe Române, prilejuite de vizitele unor înalți oaspeți de peste hotare. În primul rînd, în seara zilei de 18 septembrie a.c. au început la București lucrările consultației pentru cea de a treia Adunare Generală a Conferinței Creștine pentru Pace, care se va ține la Praga în primăvara anului 1968 și a cărei temă principală va fi: «*Salvează omul, Pacea este posibilă*», la care au participat peste 100 de delegați. Lucrările Conferin-

ței s-au ținut la Institutul teologic de grad universitar din București, cu care prilej, Sfânta Arhiepiscopie a Bucureștilor și-a făcut pe deplin datoria de bună gazdă.

Dar, pentru Ierarhii, clerul și credincioșii Sfintei noastre Biserici, — a spus Prea Fericirea Sa — cel mai de seamă eveniment a fost vizita Sanctității Sale Patriarhul Atenagora al Constantinopolului.

Însoțit de II.PP. Sfinții Mitropoliți Meliton al Calcedoniei, Chiril al Caldeei, Hrisosotom al Neocezareei și Maximos al Sardelor, de PP.CC. Arhidiaconi Evanghelos și Ghermanos, de Protonotarul Profesor Emanuel Fotiadis, de Medicul Damianos Zanolopoulos și de doi cavafi, Sanctitatea Sa Patriarhul Ecumenic Atenagora a fost oaspetele Bisericii Ortodoxe Române timp de 5 zile, de la 16 la 20 octombrie 1967.

Pentru Biserica și Arhiepiscopia noastră a fost o mare cinste — a spus Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian —, mai ales că din anul 1700 nici un patriarh ecumenic n-a mai vizitat Biserica Ortodoxă Română pînă acum, deși reprezentanți ai Patriarhiei au mai fost pe aici.

Primit după toată rînduiala în Catedrala Patriarhală din București, Înaltul oaspete a vizitat, însoțit de Prea Fericitul Părinte Patriarh, Justinian minăstirile: Curtea de Argeș, Dealu, Cernica și Ghighiu, precum și cîteva din bisericile mai importante din București. Prea Fericitul Patriarh Ecumenic a luat parte apoi la concertul festiv dat în cinstea Sanctității Sale de studenții Institutului teologic de grad universitar din București.

Programul vizitei a fost astfel întocmit încît a oferit Înaltului oaspete prilejul de a cunoaște Biserica Ortodoxă Română, încît, la sfîrșitul acesteia, în cadrul ședinței comune a Sinodului permanent al Patriarhiei de Constantinopol și Sinodul plenar al Bisericii noastre, Sanctitatea Sa Patriarhul Atenagora a declarat că Biserica Ortodoxă Română este cea mai bine organizată dintre toate bisericile ortodoxe naționale. Dar, despre desfășurarea acestei vizite și discuțiile care s-au purtat — a precizat Prea Fericirea Sa — se va arăta pe larg atît în raportul Sectorului Cultural cît și în revista eparhială «Glasul Bisericii» (Vezi, nr. 9—10 septembrie-octombrie 1967, p. 1001—1004).

Un alt eveniment istoric din cursul acestui an, — a spus Prea Fericitul Patriarh Justinian — a fost vizita Cardinalului König, Arhiepiscopul Vienei și Primatul Bisericii Romano-Catolice din Austria. Este prima oară cînd Biserica noastră primește vizita unui cardinal romano-catolic.

După cum s-a anunțat, Cardinalul König a făcut o vizită personală Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian al Bisericii Ortodoxe Române. Și cu acest prilej, Arhiepiscopia Bucureștilor și-a dat silința să organizeze această primire la un nivel corespunzător, dînd posibilitatea Înaltului oaspete, de a vizita minăstirile Curtea de Argeș, Dealu, Cernica, Ghighiu și unele biserici monumente istorice și de arhitectură ale Capitalei. În timpul călătoriei Sale, Cardinalul König a fost însoțit de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian. La sfîrșitul vizitei Sale, studenții Institutului teologic de grad universitar din București, au prezentat un concert festiv în onoarea Sa.

La plecare, Cardinalul a mulțumit pentru modul cum a fost primit și a invitat pe Întâistătorul Bisericii noastre să-i facă o vizită la Viena în a doua jumătate a lunii iulie 1968.

Amănunte despre desfășurarea acestei vizite — a adăugat Prea Fericirea Sa — se vor citi în revistele noastre bisericești.

La sosirea Sa în Viena — după informațiile primite, a precizat Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian — Cardinalul König a făcut declarații prin care și-a exprimat admirația pentru ceea ce a văzut și constatat în România cu prilejul vizitei Sale, dezmințind astfel unele informații tendențioase ce se colportează în străinătate la adresa Bisericii Ortodoxe Române.

Prea Fericitul Părinte Patriarh a mai informat Adunarea despre primirea unui delegat din partea Cardinalului Doepfner din Republica Federală a Germaniei, care și-a exprimat dorința de a vizita Biserica Ortodoxă Română și că, după cele stabilite pînă acum, pînă la Paști sau după Paști, în anul 1968 Biserica noastră va fi vizitată și de către Cardinalul Doepfner.

Tot pentru anul 1968 — a mai anunțat Prea Fericirea Sa — se profilează și vizita Cardinalului Felestin din Franța.

În încheiere, Prea Fericitul Patriarh Justinian a amintit că unul din membrii Adunării Eparhiale, Dl. Academician Profesor Petre Constantinescu-Iași a împlinit vârsta de 75 de ani. Cu acest prilej, Prea Fericirea Sa, personal și în numele Adunării, a făcut urarea de mulți ani, cu sănătate deplină și alese mulțumiri sufletești, sărbătoritului.

După rostirea cuvîntului de deschidere, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, propune Adunării să se expedieze Domnului Președinte al Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România, Domnului Secretar General al Departamentului Cultelor și Comitetului Național pentru Apărarea Păcii din Republica Socialistă România, următoarele telegrame:

DOMNULUI ION GHEORGHE MAURER
PREȘEDINTELE CONSILIULUI DE MINIȘTRI
AL REPUBLICII SOCIALISTE ROMANIA

Loco

«Adunarea Eparhială a Arhiepiscopiei Bucureștilor, întrunită în sesiunea anuală de lucru, și Noi personal, dînd expresie simțămîntelor de cald patriotism de care sînt stăpîniți preoții și credincioșii acestei Eparhii, Vă rugăm să primiți încredințarea prețurii noastre pentru munca pilduitoare depusă de Cîrmuitorii poporului român spre propășirea materială și culturală a țării iubite, Republica Socialistă România, și pentru biruința Păcii și frățietății în lume.

Conștientă de răspunderile ce-i revin în mijlocul credincioșilor întreaga noastră preoțime Vă asigură că va depune eforturi sporite pentru

a sădi în sufletele păstoritorilor iubirea de țară și de neam, dragostea de muncă și de progres, respect și prețuire față de bucurile obștești, iubirea de oameni și slujirea Păcii între oameni și popoare».

DOMNULUI PROFESOR DUMITRU DOGARU
SECRETAR GENERAL AL DEPARTAMENTULUI CULTELOR

Loco

«Adunarea Eparhială a Arhiepiscopiei Bucureștilor, întrunită în sesiune anuală de lucru, și Noi personal, Vă rugăm să primiți expresia simțămintelor noastre de gratitudine pentru larga înțelegere arătată acestei Eparhii în rezolvarea problemelor sale administrative, economice și cultural-sociale, și Vă încredințăm de sincera colaborare a preoților și credincioșilor pe care îi reprezentăm în munca depusă de Cîrmuitoarii poporului nostru pentru înflorirea patriei iubite, Republica Socialistă România și pentru instaurarea păcii în lume».

COMITETULUI NAȚIONAL PENTRU APĂRAREA PACII
DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Loco

«Adunarea Eparhială a Arhiepiscopiei Bucureștilor, întrunită în sesiune anuală de lucru, și Noi personal, Vă rugăm să primiți încredințarea că preoții și credincioșii acestei eparhii, pătrunși de dragoste fierbinte față de scumpa noastră patrie Republica Socialistă România, își reinnoiesc făgăduința solemnă de a acorda și pe viitor tot sprijinul lor marelui front al luptătorilor pentru apărarea păcii și pentru înfrățirea popoarelor, năzuință a oamenilor de bună credință de pretutindeni».

Adunarea a aprobat textul telegramelor cu îndelungi aplauze și a hotărît expedierea lor.

Ținînd seamă de recente hotărîri ale Marii Adunări Naționale, prin care s-a ales o nouă conducere de stat a Patriei noastre, cît și de faptul că Biserica Ortodoxă Română are reprezentanți în acest înalt for legislativ al țării, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a propus ca și Adunarea Eparhială, să exprime omagiul său noului Președinte al Consiliului de Stat, Dl. Nicolae Ceaușescu, și propune să se trimită o telegramă omagială. Propunerea este primită de Adunare cu vii și îndelungi aplauze urmînd ca textul să fie prezentat spre aprobarea Adunării după suspendarea ședinței pentru lucrările Comisiunilor.

În continuare, Prea Fericitul Părinte Patriarh a invitat pe P.C. Părinte Secretar General să dea citire componenței comisiilor permanente ale Adunării: I. *Comisia bisericească*; II. *Comisia culturală*; III. *Comisia economică* și IV. *Comisia de validare* (Pentru componența acestor comisii a se vedea rev. «Glasul Bisericii», XXV, nr. 11—12, noiembrie-decembrie 1966, p. 1113).

Apoi, PP.CC. Părinți Consilieri administrativi depun rapoartele generale pe sectoare la biroul Adunării, după care P.C. Preot Vicar Alexandru Ionescu, secretarul general al Adunării, împarte lucrările la comisii.

După ce se indică fiecărei comisii biroul unde va lucra, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, suspendă ședința, invitând comisiile să porceadă la examinarea rapoartelor generale de activitate, încredințate și la întocmirea rapoartelor comisiilor ce vor fi prezentate Adunării, spre aprobare.

Orele 12,30. Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, redeschizând ședința, dă citire următorului proiect de telegramă ce urmează a fi trimisă Președintelui Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România:

DOMNULUI NICOLAE CEAUȘESCU
PREȘEDINTELE CONSILIULUI DE STAT
AL REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

L o c o

«Membrii Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Bucureștilor întruniți în sesiune anuală de lucru, și Noi personal, Vă rugăm să binevoiți a primi sincere și călduroase felicitări pentru binemeritata alegere a Domniei Voastre în demnitatea de Președinte al Consiliului de Stat al Patriei noastre iubite, Republica Socialistă România, o dată cu călduroase urări de sănătate, de viață cât mai îndelungată și de tot mai bogate înfăptuiri în slujba poporului român, precum și asigurarea solemnă că întreaga preoțime și toți credincioșii Bisericii Ortodoxe Române, vor continua să sprijine cu eforturi sporite munca pentru înflorirea țării, lupta pentru biruința deplină și definitivă a păcii în lume și toate înaltele năzuințe ce Vă călăuzesc activitatea».

Textul telegramei a fost aprobat de Adunare cu îndelungi și puternice aplauze, hotărînd expedierea sa.

Apoi, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a delegat pe P.S. Episcop Dr. Antim Țingovișteanul, vicar patriarhal, să conducă în continuare lucrările Adunării.

Prea Sfinția Sa, Episcopul Dr. Antim Țingovișteanul dă cuvîntul raportorilor comisiilor în vederea susținerii lor.

Primul ia cuvîntul Dl. Prof. Dr. Dumitru Timuș care prezintă raportul Comisii Bisericești în legătură cu activitatea administrativ-bisericască a Centrului Eparhial, a protoierilor și parohiilor Eparhiei, desfășurată în cursul anului 1967, precum și planul de activitate al Sectorului Administrativ-Bisericesc pe anul 1968.

După expunerea raportorului, Prea Sfințitul Episcop propune ca discuțiile pe marginea rapoartelor comisiilor să fie purtate după susținerea tuturor.

Membrii Adunării Eparhiale fiind de acord cu aceasta, Președintele a dat cuvîntul Dl. Ing. Ștefan Ștefaniu, pentru prezentarea raportului Comisiei Economice.

În prima parte a raportului se examinează activitatea gestionară pe anul 1966, făcându-se o analiză cifrică a activității economice-gospodărești de la Centrul Eparhial al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor și instituțiile sale anexă, în cursul aceluși an, așa cum este oglindită în conturile de execuție bugetară ale Arhiepiscopiei Bucureștilor, Institutului teologic și Școlii de cîntăreți bisericești și Seminarului teologic din București.

Ultima parte a raportului s-a referit la examinarea proiectelor de plan financiar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, cu Fondul de Asigurare a bunurilor bisericești, Institutului teologic, Școlii de cîntăreți bisericești și Seminarului teologic din București.

Al doilea a luat cuvîntul Dl. Prof. Nicolae Chițescu, raportorul comisiei culturale. În partea introductivă d-sa a amintit cîteva dintre evenimentele bisericești de importanță deosebită care au avut loc în cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor la care, Centrul Eparhial, clericii și corpul didactic al instituțiilor de învățămînt ale Eparhiei, și-au adus contribuția lor, făcînd oficiul de bună gazdă; acestea sînt:

— *Sesiunea Prezidiului și Comitetului Consultativ al Conferinței Bisericilor Europene;*

— *Consultația pregătitoare pentru cea de a treia Adunare Generală a Conferinței Creștine pentru Pace de la Praga;*

— *Vizita Sanctității Sale, Patriarhul Ecumenic Atenagora, al Constantinopolului și*

— *Vizita Eminenței Sale, Cardinalul Francisc König, Arhiepiscop al Vienei și Primat al Bisericii Romano-Catolice din Austria.*

Apreciînd urmările pozitive pe care le pot avea aceste evenimente pentru Biserica noastră, Comisia roagă Adunarea să se asocieze la omagiul său de recunoștință pentru înaltul nivel la care s-au desfășurat acestea, sub conducerea înțeleaptă a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian.

Într-o amplă expunere, raportorul a prezentat apoi activitatea sectorului Cultural-Social, subliniînd munca de pregătire a viitorilor slujitori, aceea de ridicare a nivelului cultural și social al clerului, prin cursurile de îndrumare și conferințele de orientare a clerului, precum și activitatea predicatorială a cîntării liturgice omofone și corale, activitate îndrumată de Sectorul Cultural și controlată de Inspectoratul Eparhial și de protopopii Eparhiei.

A fost evidențiat apoi înaltul nivel teologic al publicațiilor bisericești eparhiale — revista «Glasul Bisericii» fiind citată în periodicele Academiei ceea ce denotă prestigiul de care aceasta se bucură printre oamenii de cultură de la noi.

Dintre realizările Sectorului Cultural sînt amintite lucrările de pictură de la parohii, la majoritatea făcîndu-se deja recepțiile definitive ale lucrărilor executate.

Printre altele, raportorul face mențiune de colecțiile de artă ce s-au organizat la opt minăstiri din cuprinsul Sfintei Arhiepiscopii și la cîteva biserici monumente istorice din Capitală, precum și cursurile organizate prin grija Eparhiei, cu sprijinul Departamentului Cultelor pen-

tru pregătirea corespunzătoare a ghizilor. Pentru tot sprijinul acordat, comisia exprimă Departamentului Cultelor. mulțumiri recunoscătoare.

Un alt capitol din raport se ocupă de realizările Sectorului Social, și îndeosebi cu darea în folosință a Sanatoriului preotesc de la Techirghiol, cu un nivel de confort superior. Mărindu-și substanțial capacitatea, sanatoriul poate adăposti în timpul sezonului peste 600 de salariați.

Raportul se încheie cu enunțarea obiectivelor de lucru pentru anul 1968.

După prezentarea tuturor rapoartelor, Prea Sfințitul Episcop Dr. Antim Tîrgovișteanul, aduce mulțumiri Comisiilor Adunării și raportorilor, pentru munca desfășurată și pentru înalta ținută de prezentare a acestora.

Prea Sfinția Sa anunță apoi deschiderea discuțiilor pe marginea rapoartelor și roagă pe membri Adunării să se înscrie la cuvînt.

La discuții au luat parte următorii: P.C. Pr. Ioan Găgiu, Dl. Dr. Dumitru Timuș, Dl. Vasile Pîrvu, P.C. Prot. Ioan Cristache, Dl. Prof. Dr. Cornel Cărpinișan, P.C. Prot. Dinu Provian, Dl. Arhit. Ștefan Boriga, P.C. Diac. Prof. Nicolae I. Nicolaescu, Dl. Av. Vasile Stan, Dl. Prof. George Nițescu, Dl. Prof. Nicolae Chițescu și Dl. Tudor Vasile.

În cuvîntul lor vorbitorii și-au exprimat întreaga lor adeviziune față de realizările obținute de fiecare sector al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, aducînd respectuoase mulțumiri și omagii de recunoștință Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, pentru înalta înțelepciune cu care îndrumază munca colaboratorilor de la Centrul Eparhial.

Au fost aduse, de asemenea, mulțumiri Departamentului Cultelor pentru bunăvoința și înțelegerea acordată rezolvării lucrărilor Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor.

Luînd cuvîntul în încheierea discuțiilor, P.S. Episcop Dr. Antim Tîrgovișteanul, anunță Adunarea că în anul 1968 va avea loc comemorarea împlinirii a 20 de ani de la Întronizarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian în scaunul de Întistătător al Bisericii Ortodoxe Române și Arhiepiscop al Bucureștilor. În legătură cu acest memorabil eveniment din viața Bisericii noastre — a spus Prea Sfinția Sa — s-au făcut unele propuneri în raportul asupra planului de activitate pe anul 1968 al Sectorului Cultural cu propuneri în legătură cu ilustrarea evenimentului în revista Eparhială «Glasul Bisericii», iar în Consiliul Eparhial s-a făcut propunerea să se instituie o medalie comemorativă. Cum însă această memorabilă sărbătorire va fi a întregii Biserici — a precizat Prea Sfinția Sa, — propunerea urmează să fie studiată coordonat cu Administrația Patriarhală. În acest scop P.S. Episcop Antim Tîrgovișteanul propune să se dea Consiliului Eparhial delegația de a studia și lua contactele necesare cu Administrația Patriarhală.

Prea Sfințitul Episcop Antim Tîrgovișteanul, vicar patriarhal, spune spre aprobare Adunării, rapoartele generale de activitate ale sectoarelor administrative pe anul 1967 și planurile de lucru ale acestora pe anul 1968, Execuțiile bugetare pe 1966 cu conturile de beneficii și pierderi și Planurile financiare pe anul 1968 pentru Arhiepiscopia Bucureștilor și instituțiile anexe.

Supunându-se la vot, Adunarea Eparhială aprobă și votează în unanimitate aceste documente.

După examinarea și votarea lucrărilor supuse discuțiilor, P.S. Episcop Dr. Antim Tirgovișteanul a exprimat în numele membrilor Adunării, Prea Fericitului Părinte Patriarh, respectuoase mulțumiri pentru înțelepciunea cu care îndrumează lucrările Eparhiei, încredințând totodată pe Întâistătorul Bisericii Ortodoxe Române de colaborare orînduieșnică și în viitor.

De asemenea, P. S. Sa, a adus mulțumiri Onor. Departament al Cultelor pentru tot sprijinul acordat în munca de conducere a Eparhiei și a rugat pe Dl. Niță Pascu să se facă interpretul sentimentelor de grațitudine pe care membrii Adunării le nutresc față de Domnul Secretar General, Profesor Dumitru Dogaru.

În încheiere, Prea Sfințitul Episcop Dr. Antim Tirgovișteanul a mulțumit călduros tuturor celor de față pentru participarea activă la rezolvarea importantelor probleme dezbătute, declarînd închise lucrările Adunării Eparhiale a Șfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, pe anul 1967.

ASISTENT

SERBAREA COLINDELOR DE CRĂCIUN ȘI ANUL NOU LA SEMINARUL ȘI INSTITUTUL TEOLOGIC DIN BUCUREȘTI

Ca în fiecare an, și anul acesta, elevii seminariști și studenții teologi au prilejuit participanților la serbarea colindelor de Crăciun și Anul nou, momente de aleasă trăire duhovnicească, reîmprospătînd, în memoria ascultătorilor, frumoasele tradiții românești în legătură cu minunatul praznic al Nașterii Domnului.

Impodobită sărbătorește, aula Institutului și-a primit în după amiaza zilei de 20 decembrie a.c. oaspeții dragi.

În acordurile perfecte ale «Imnului Patriarhal» cîntate de cetele colindătorilor și-a făcut apariția Întâistătorul Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, înconjurat de Prea Sfinții Episcopi: Antim Tirgovișteanul și Visarion Ploieșteanul, vicari patriarhali, de P.C. Pr. Alexandru Ionescu, vicar mitropolitan, de p.c. părinți consilieri patriarhali și mitropolitani, de rectorul Institutului teologic de grad universitar și de părinții și domnii profesori de la cele două instituții de învățămînt teologic.

Pe lângă distinșii oaspeți, au mai fost de față părinți și rude ai elevilor și studenților, și alți invitați.

Prezența Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian în mijlocul profesorilor, studenților și elevilor a fost salutată în cuvinte pline de re-

cunoștință, de P.C. Diac. Prof. N. I. Nicolaescu, rectorul Institutului teologic de grad universitar, care printre altele a spus:

«Elevii seminarisți și studenții teologi, urmînd bunele învățături ce li se dau, sînt iubitori de adevăr, de bine și de frumos și doresc să-și exteriorizeze credința și simțirea și altfel decît prin examene, colocvii și activitate școlară obișnuită.

În orele de muzică și în timpul lor liber, ei au pregătit, ca și în ceilalți ani, cite un scurt concert de colinde de Crăciun și de Anul nou.

Exemplul lor a fost urmat, cu bucurie, și de scumpii lor colegi veniți de peste hotare, pentru care Sfintele Sărbători vin nu numai cu îndătinata vacanță, ci și cu o inevitabilă sporire a dorului de acasă, a nostalgiei pentru țara îndepărtată.

Noi, profesorii, îi felicităm pentru frumoasa lor strădanie. Vă mulțumim Prea Fericirii Voastre, Prea Fericite Părinte Patriarh, cu adîncă grațitudine, pentru acceptarea invitației de a veni din nou în mijlocul nostru.

Vă rugăm respectuos să primiți cîntările lor ca pe niște buchete de flori gingașe, multicolore și inmiresmate, fiindcă toate au fost culese din prea aleasa grădină a creației artistice creștine, deoarece Vă sînt oferite din adîncul inimii».

Despre minunatele colinde de Crăciun și Anul nou, — flori alese și culese de pe întinsul plaiurilor țării —, a vorbit Dl. Andrei Alexandru, doctorand în anul I, evocînd totodată atmosfera de studiu, de rugăciune și de ascultare din Institut, care, de mai multe zile tresaltă de ecoul colindelor strămoșești.

După această cuvîntare, Dl. Prof. Nicolae Lungu a dat lămuriri în legătură cu modul de executare a colindelor, precizînd că întreaga răspundere a acestei serbări o are P.C. Pr. Asistent Constantin Drăgușin, sub grija și conducerea căruia s-au desfășurat repetițiile.

Ca și anul trecut — a adăugat în continuare Dl. Prof. N. Lungu, — studenții teologi și elevii seminarisți au fost grupați în cinci cete de colindători, astfel: primele patru corespund celor patru ani de studii iar cea de a cincea alcătuiind-o elevii Școlii de cîntăreți bisericești și ai Seminarului teologic.

După aceea, potrivit programului, s-au cîntat următoarele colinde: — *În virfuri de nouă meri*, de Gh. Cucu. Au executat studenții anului I, sub conducerea colegului lor Mera T. Tudor. — *În seara de Moș Ajun*, de M. Trache. Au executat studenții anului II sub conducerea colegului lor Pavel Andrei. — *Inchinarea păstorilor*, de V. Popovici. Au executat studenții anului III sub conducerea colegului lor Stănescu Ion — *Linu-i lîn*, de Tiberiu Brediceanu. Au cîntat studenții anului IV dirijați de colegul lor Costică Dumitru, solist Necula. — *Trei crai de la Răsărit*, de Lugojan. Au cîntat elevii Seminarului sub conducerea Dl. Prof. Victor Frangulea. — *La poartă la Țarigrad*, de Vasile Popovici. Au executat studenții anului I, sub conducerea colegului lor Mera T. Tudor. — *Sus plugari*, de Gh. Cucu. Au cîntat studenții anului II, sub conducerea colegului lor Stănescu Ion. *Am plecat să colindăm*, de Gh. Cucu. Au executat studenții anului III, sub conducerea colegului lor Stănescu Ioan.

— *O, ce veste*, de Gh. Dima. Au executat studenții anului IV sub conducerea colegului lor Costică Dumitru. — *Cetiniță*, de Gh. Cucu. Au cântat elevii Seminarului sub conducerea D-lui Victor Frangulea, profesorul lor de muzică.

La cireșul rețezat, prelucrare și armonizare de Dl. Nicu Moldoveanu, doctorand anul III, după o melodie tradițională din Bărăgan. Au cântat studenții anului I sub conducerea doctorandului Nicu Moldoveanu. — *Lerui Doamne*, de N. Moldoveanu. Au cântat studenții anului II, sub conducerea alcătuitorului. — *Flori d'albe*, de Timotei Popovici. Au cântat studenții anului III, sub conducerea colegului lor Stănescu Ioan. — *Moș Crăciun*, de I. Morozov. Au executat studenții anului IV sub conducerea colegului lor Costică Dumitru. *La tulpină la doi meri*, cules, prelucrat și armonizat de Dl. Victor Frangulea. Au cântat elevii Seminarului sub conducerea profesorului lor, Victor Frangulea. *Leru-i Ler*, de G. G. Popescu. Au executat studenții anului IV sub conducerea colegului lor Costică Dumitru. — *Sus la poarta raiului*, de E. Monția. Au cântat elevii Seminarului sub conducerea profesorului lor, Victor Frangulea.

În continuarea programului grupele colindătorilor și-au unit vocile sub bagheta P.C. Pr. Asistent Constantin Drăgușin executând în spirit tradițional următoarele colinde: — *Mare Minune*, de Gh. Cucu; — *Ziurel de ziuă*, de Tiberiu Brediceanu; — *La Vitteem*, de Nicolae Lungu, — *Astăzi se naște Hristos*, de C. Drăgușin; — *Plugușorul*, de M. Vasiliu și *Bună dimineața*, de I. Costescu.

La reușita serbării a contribuit din plin și corul studenților străini, care studiază la Institutul Teologic. Grupați tot în cinci cete, ei au cântat în limba națională colinde în legătură cu Nașterea Domnului. Și-au dat concursul: 1. Studenții etiopieni; 2. studentul indian; 3. studenții ugandezii; 4. studenții din Anglia și America și studenții din Liban și Siria.

Au fost clipe de o aleasă bucurie duhovnicească răsplătite cu vii și îndelungi aplauze.

Tuturor colindătorilor a răspuns Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, adresându-le în cuvinte de părintească dragoste felicitări pentru măiestria execuției colindelor de Crăciun și Anul nou.

M-a impresionat foarte mult — a spus Prea Fericirea Sa — văzind cum studenții noștri s-au organizat pe grupe și constatăm cum după un an, doi sau trei, ei au căpătat încredere și s-au prezentat de au executat un program așa de frumos de colinde.

M-am bucurat împreună cu voi foarte mult — a adăugat Prea Fericirea Sa —, mai ales că noi punem mare preț pe calitățile vocale ale preotului, știind cât de mândri sînt credincioșii noștri cînd au un preot care cîntă frumos.

Prea Fericitul Părinte Patriarh a îndemnat pe elevii și studenții celor două instituții de învățămînt teologic, să ducă mai departe acest frumos repertoriu de Crăciun — prezentat aci și să le cînte la bisericile din satele lor, urmînd ca la înapoierea din vacanță să aducă, ca și în ceilalți ani, adevărîntă de la preotul paroh, despre activitatea lor.

Adresându-se studenților străini, Prea Fericirea Sa a spus: «Vă felicit din toată inima și vă asigur că mi-ați făcut o mare bucurie...

Și cum studenții străini, din cauza depărtării, nu pot merge în țările lor, Eu vă invit ca simbătă seara la orele 17,30 să fiți oaspeții mei când cele trei corale vor veni «să-l colinde pe Patriarh». N-am oaspeți prea mulți — a adăugat în continuare Prea Fericitul Părinte Patriarh — dar alături de oaspeții mei, veniți și dumneavoastră să ascultați colindele noastre strămoșești.

A doua zi de Crăciun vă invit să fiți oaspeții mei».

Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a asigurat pe studenții de peste hotare, care studiază la noi că, vacanța lor va fi bine organizată după un program special.

Adresându-se studenților și elevilor, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a spus printre altele:

«Ne despărțim într-o atmosferă de aleasă bucurie duhovnicească dar, doresc din toată inima să aud numai de bine. De aceea, despărțindu-ne vă doresc sărbători fericite cu multe bucurii, cu activitate bogată în satele unde veți merge și unde vă așteaptă părinții, rudele, cunoscuții și credincioșii. Vă felicit încă odată și vă doresc o vacanță plăcută».

După cuvîntarea Prea Fericitului Părinte Patriarh, în acordurile colindului «*Bună dimineața la Moș Ajun*», de I. Costescu, cîntat de studenți și elevi sub conducerea P.C. Asistent Constantin Drăgușin, colindătorilor li s-au împărțit tradiționalele colindețe. A fost un moment de plăcută readucere aminte a datinilor noastre străbune, cînd copii fiind și umblînd cu colindul fiecare din noi primeam astfel de «colindețe».

Prea frumoasa serbare a colindelor de Crăciun și Anul nou de la Institutul teologic s-a încheiat cu Imnul patriarhal, intonat de întreaga asistență, cînd Prea Fericitul Părinte Patriarh și ceilalți invitați au părăsit sala de festivități.

ASISTENT

CONCERT DE COLINDE LA PALATUL PATRIARHAL

Nepieritoarele tradiții și creații folclorice în legătură cu praznicul Nașterii Domnului sînt prețuite în chip deosebit de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, care, an de an, ca «o gazdă bună, de blîndețe plină», primește la reședința Sa, cetele colindătorilor.

După datina străbună, în seara premergătoare minunatului praznic, cele trei formații corale bisericești — Corala Sfintei Patriarhii și cele

două coruri de la paraclisele Patriarhale: Sfântul Spiridon și «Domnița Bălașa», au prezentat, fiecare separat, câte un interesant program de colinde și cîntece de stea pentru Moș-Ajun, Crăciun și Anul-nou.

Seara zilei de 23 decembrie 1967, cu cîteva minute înainte de orele 17,30..., în Sala Sinodală invitații personali ai Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian își ocupaseră locurile dinainte stabilite așteptînd cu nerăbdare începerea concertului.

Se aflau în sală PP.SS. Episcopi, Dr. Antim Tirgovișteanul și Dr. Visarion Ploieșteanul, vicari patriarhali, P.C. Preot Alexandru Ionescu vicarul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, P.C. Preot Ioan Gagiu, Directorul Administrației Patriarhale, P.C. Preot Traian Ghica, directorul Casei de Pensii și Ajutorare a Salariaților Bisericii Ortodoxe Române, P.C. Părinți consilieri patriarhali și arhiepiscopali, protoiereii Capitalei, membrii ai Consiliului Eparhial, slujitori de la Catedrala Patriarhală, studenții străini care studiază la Institutul teologic de grad universitar din București și alți invitați.

Prima parte a programului a fost susținută de corul bisericii «Domnița Bălașa», sub conducerea D-lui Prof. Ioan D. Chirescu, artist al poporului, executînd sub bagheta virtuosului dirijor următoarele colinde și cîntece de Crăciun: — Flori d'albe de măr, de Achim Stoia; — Ia sculați, boieri sculați, de Gh. D. Kiriac; — Domnuleț și Domn din cer, de Gh. Cucu; — Pe aripa vîntului, de Vasile Popovici; — Masă rotilată, de Ioan D. Chirescu; — Colo-n sus pe lîngă cer, de I. Ghika-Comănești; — Colo, colo, după deal, de Achim Stoia; — Linu-i lin, de Ioan D. Chirescu, solist, Marcel Trandafirescu; — Lerului, Domnului (Colindul lerului), de Ioan D. Chirescu; — Sus boieri, nu mai dormiți, de M. Bîrcă; — Plugușorul, de Ioan D. Chirescu; — Iisus Împărat, de Gh. Castrișanu, solistă, Lola Gălășeanu; încheindu-se cu cîntecul de Crăciun «Noël» de A. Adam, solistă Lola Gălășeanu.

A doua parte a concertului a fost executată de Corul bisericii Sfîntul Spiridon, sub conducerea D-lui Leonida Simulescu, prezentînd un bogat program de colinde tradiționale, după cum urmează: — O, ce veste minunată, de Gh. Dima; — Azi a venit un copilaș, (cîntec de Crăciun, din anul 1535), — anonim; — Colo-n drum spre Viflaim, de Tr. Hubic (cîntec din Bihor); — În dimineața lui Crăciun, (colind din Marmația), de Tr. Hubic; — Steaua strălucește, de F. G. Gevaert; — Doamne, a Tale cuvinte, (colind din Țara Moșilor), de Gh. Șoima; — La Vit-leem colo-n jos, de N. Lungu; — Trei Crai de la Răsărit, (colind din Moldova), de Agapian; — Lilioară și Sus în poarta cerului, de Teofil Costea; — Floricica, de Tr. Hubic — încheindu-se cu Bună dimineața la Moș-Ajun, de I. Danielescu.

Cea de a treia parte a concertului a fost susținută de Corala Sfintei Patriarhii sub conducerea măiestrită a D-lui Prof. Univ. Nicolae Lungu după următorul program: — O! Ce veste minunată și Plecarea Magilor, de D. Gh. Kiriac; — Domnuleț și Domn din cer, de Gh. Cucu; — Cîntec de stea, de Pr. Asist. Constantin Drăgușin; — Umblă, umblă, se preumblă, de N. Ursu; — În locașul lui Crăciun, de Valentin Teodorian; — Și ne lasă gazdă-n casă, de N. Lungu; — Triptic de Crăciun, de Ti-

beriu Brediceanu; — Din an în an, de I. Budiş; — Noi umblăm şişi colindăm, de M. Bîrcă; — Pluguşorul, de N. Lungu.

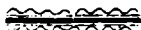
Concertul Coralei Sfintei Patriarhii s-a încheiat cu «Bură dimiinea la Moş-Ajun» şi Imnul Patriarhal.

Tuturor colindătorilor, le-a răspuns Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, care, în cuvinte mişcătoare şi pline de duioşia prea frumoaselor cîntece, a căror vechime coboară pînă la strămoşii noştri geto-dacici, a felicitat din adîncul inimii pe neîntrecuţii interpreţi ai datinelor noastre străbune, prilejuite de praznicul Naşterii Domnului, urîndu-le totodată, «să ne întîlnim în astfel de împrejurări, la anul şi la mulţi ani!».

Apoi, Prea Fericirea Sa a oferit tuturor colindătorilor pungi cu tradiţionalele «colinde».

Am părăsit Sala Sinodală cu inima plină de mireasma unui duh nou de viaţă creştinească, întăriţi sufleteşte de binecuvîntările bunului şi vrednicului nostru întîistător.

ASISTENT

«TRECUT-AU ANII CA NORI LUNGI PE ŞESURI!»

II. — Cîteva note despre o altă reîntîlnire colegială.

În «Glasul Bisericii» din iunie-iulie 1957 (nr. 6—1, p. 463—470) au apărut «cîteva note despre o reîntîlnire colegială», pentru care n-am găsit alt titlu mai nimerit decît versul lui Eminescu despre trecerea anilor: «Trecut-au anii ca nori lungi pe şesuri, şi niciodată n-or să vie iară».

Era vorba despre reîntîlnirea foştilor elevi ai Seminarului Central din Bucureşti seria 1919—1927, cu prilejul împlinirii a 30 de ani de la absolvirea şcolii.

Au trecut de atunci 10 ani. Şi, după această vacanţă atît de «mare», a sunat iarăşi clopoţelul de intrare în clasă, de data aceasta în toamnă, la început de an şcolar, evocînd atmosfera din toamna anului 1919, cînd 56 de copii veniţi din satele de pe întreg cuprinsul ţării îşi începeau viaţa de «seminarişti» pe băncile unei şcoli de care îşi vor aminti întotdeauna cu nostalgie şi cu recunoştinţă. Au trecut de atunci aproape cinci decenii — o jumătate de secol —, şi «quantum mutatis ab illo!» (Virgiliu, *Eneida*, II, 274), mai ales în cei zece ani care s-au scurs de la ultima vedere. Capitala, ţara întregă, sînt astăzi de nerecunoscut. Pre-tutindeni pulsează o viaţă nouă: în uzine, fabrici, instituţii, oraşe şi saate noi sau înnoite, pe ogoare, în aer şi pe ape. Bucuriile vieţii de azi, datorită regimului nostru socialist, estompează petele negre ale anilor din trecut, rămîinînd numai farmecul şi vibraţiile amintirilor nostalgice.

În ultimii zece ani au mai trecut în veşnicie cîţiva colegi, profesori... Dar, să lăsăm să se desfăşoare mai departe firul cronicii celei de

a doua reîntîlniri a absolvenților Seminarului Central din București, promoția 1927. De fapt, n-a fost numai o reîntîlnire a absolvenților din anul 1927, ci a tuturor colegilor din decursul celor opt ani de școală, 1919—1927; deci și a unora care au absolvit două clase într-un an sau s-au transferat între timp la alte seminarii.

Reîntîlnirea a avut loc în ziua de 10 octombrie 1967. Ea fusese pregătită din vreme de către un comitet restrîns de colegi: David Popescu, Clement Popescu și Iordan Nicolescu.

În dimineața zilei de marți 10 octombrie, «elevii» de altădată s-au adunat la «rugăciune» în biserica fostei mînăstiri «Sfînta Ecaterina», astăzi paraclis al Institutului teologic de grad universitar din București. «Rugăciunea» a constat în săvîrșirea Sfîntei Liturghii, la care, în afară de foștii colegi, au participat și soțiile lor, precum și foștii profesori aflători în viață.

Slujba Sfîntei Liturghii, săvîrșită cu adîncă pătrundere duhovnicească de preoții colegi Clement Popescu, Alexandru Lazăr, Nicolae Levu, Vasile Mihăescu, Constantin Popescu, Marcel Tulinescu și diaconul Vasile Popescu, a creat o atmosferă de deosebită elevație sufletească, mai ales prin sublimitatea melodiilor executate cu o artă desăvîrșită de voci line și calde. Cu nimic n-au fost mai prejos nici «răspunsurile» date de «corul clasei», sub conducerea maestră a lui Constantin Dobre.

După liturghie, s-a făcut parastas pentru odihna celor adormiți întru Domnul, foști colegi: Sotir Badea preot, Alexandru Georgescu, Ion Georgescu preot, Ion Mihăescu, Cristea Nicolescu preot, Sebastian Penescu, Ioan T. Popescu preot, Nicolae Radocea preot, Constantin Stănescu preot, și Ion Tănăsescu preot; profesori: Gherasim Agapia arhimandrit, Alexandru Andronic, Gheorghe Buzescu, Nicolae Cartojan, Grigore Costea preot, Ion Dianu, Toma Dicescu, Ștefan Dinulescu, Radu Dobrescu, Mihail Galbenu, Ion Ganea, Petre Gîrboviceanu, Gheorghe Georgescu-Brezul, Gheorghe Gorciu, Marin Ionescu, preot, Șerban Ionescu, Ioan Iordăchescu preot, Victor Kiriazide, Constantin Lăzărescu, Andrei Marin, Alexandru Mârsoș, Mihail Moldovan, Sofronie Nedici preot, Constantin Niculescu-Slave, Victor Oprescu, Cezar Papacostea, Atanasie Paraschivescu preot, Petre Partenie preot, Gheorghe Păunescu preot, Gheorghe Petrescu, Alexandru Popescu, Constantin Popescu preot, Ion Popescu-Pasărea, Tudor Popescu, Victor Popescu preot, Gheorghe Preoteșcu, Francisc Reit, Pantelimon Romanescu preot, Nicolae Rusu, Sava Saru, Gheorghe Sălcescu preot, Iuliu Scriban arhimandrit, Iulian Ștefănescu, Gheorghe Stoenescu, Alexandru Stoicescu, Dumitru Teodorescu, Ion Țincu și Dumitru Voiculescu; secretar: Ilie Ene.

Pentru sănătatea și îndelunga înzîlire a celor în viață s-a săvîrșit un polihroniu.

După slujba religioasă, «elevii» de acum patruzeci de ani au intrat în «clasă», căci «sunase de intrare». A intrat și profesorul, de franceză, D. Murărașu, care a anunțat însă că «nu ascultă pe nimeni», întrucît are să vorbească despre Charles Baudelaire (1821—1867), sărbătorit în lumea întregă, cu prilejul împlinirii a o sută de ani de la moartea sa.

A fost nu o «lecție», ci o magistrală prelegere universitară, prin care cunoscutul istoriograf literar și eminescolog D. Murărașu a adus o valoroasă contribuție la pregnanța poeziei baudelaire-ne în literatura română.

Dat fiind caracterul aniversar și festiv al acestei «ore de clasă», în afară de foștii elevi și soțiile lor și foștii profesori Emil Cocui, de științele agricole, Radu Perianu, de limba română, Grigore Mageari, de muzica vocală, Dan Simonescu, de limba română și Pr. Alex. N. Constantinescu, de materii religioase.

Din partea conducătorilor de acum patru decenii ai Seminarului a fost de față Pr. Nicon Popescu, și n-a lipsit nici fostul pedagog-infirmier de atunci, Dr. docent Corneliu Constantinescu de astăzi, șeful catedrei de pediatrie de la Institutul Medico-Farmaceutic din București, și nici fostul dirijor din 1919—1920 al Seminarului, Nicolae Lungu, conferențiar la Institutul teologic de grad universitar din București, sub bagheta căruia au cântat elevii seriei 1919—1927 când erau în clasa I-a. Pentru o și mai evocatoare ambianță a vieții de seminar, la reîntâlnire au fost invitați și doi dintre colegii de școală apropiați mult sufletește de clasa noastră, Constantin Bercuș din promoția 1928, și Zamfir Ionescu din promoția 1926.

Au participat de asemenea, ca invitați, P.C. Consilier Pr. Stan Diumancea, din partea Arhiepiscopiei Bucureștilor, P.C. Diac. N. I. Nicolaescu, rectorul Institutului teologic de grad universitar din București, Dl. Prof. N. Chițescu, prorector al aceluiași institut, P.C. Pr. Ion Antonescu, director, și Dl. N. Grosu, directorul Seminarului teologic din București.

P.C. Pr. Nicon Popescu, care a făcut parte din conducerea Seminarului Central, a strigat catalogul: Badea M. Sotir — preot, decedat; Bărcănescu S. Temistocle — prezent (profesor secundar în Timișoara); Chirea P. Petre — absent; Cojocaru I. Haralambie — prezent (preot în București); Dobre M. Constantin — prezent (pensionar, dirijor de cor bisericesc); Dobre I. Marin — prezent (preot în regiunea București); Dobrescu C. Marin — absent (preot în regiunea București); Dumitrache I. Mihae — prezent (preot pensionar); Georgescu I. Alexandru — decedat; Georgescu Șt. Ioan — preot, decedat; Ioan V. Gheorghe (astăzi Ionescu V. Gheorghe) — prezent (preot în regiunea Argeș); Lazăr C. Alexandru — prezent (preot în regiunea Ploiești); Levu H. Nicolae — prezent (preot în regiunea București); Lică St. Constantin — absent (preot în regiunea Argeș); Manolache N. Teodor — prezent (pensionar); Mihaescu D. Ioan — decedat; Mihaescu C. Vasile — prezent (preot în regiunea București); Mihăilescu D. Constantin — prezent (preot în regiunea București); Nicolae P. Sergiu (astăzi Nicolescu P. Sergiu) — prezent (preot în București); Nicolescu S. Cristea — preot (decedat); Nicolescu N. Iordan, — prezent (arhidiacon, secretar al Secției Culturale a Arhiepiscopiei Bucureștilor); Nițescu I. Alexandru — prezent (preot în regiunea Ploiești); Penescu I. Sebastian — decedat; Popescu I. Clement — prezent (preot în București); Popescu N. Constantin — prezent (preot în regiunea București); Popescu C. David — prezent (profesor secundar în

București); Popescu Gh. Emanoil — prezent (preot în regiunea Ploiești); Popescu I. Ilie — prezent (profesor secundar în București); Popescu B. Ion — absent (corist la Opera Română); Popescu T. Ion — preot (decedat); Popescu C. Silvestru — prezent (preot în regiunea Ploiești); Popescu M. Stan — prezent (pensionar); Prișescu N. Ștefan — prezent (salariat de stat în Brașov); Rodacea A. Nicolae — preot (decedat); Rădoi N. Gheorghe — absent (preot în regiunea București); Stănescu Constantin — preot (decedat); Tănăsescu A. Ioan — preot (decedat); Teodorescu A. Petre — absent; Truță S. Constantin — absent (preot în regiunea Argeș); Tulinescu I. Marcel — prezent (preot în regiunea Ploiești); Vasilescu F. Mihai — prezent (preot în regiunea București).

În total 41 de absolvenți, care formează promoția 1927 a Seminarului Central.

A fost strigat apoi catalogul foștilor elevi care au absolvit două clase într-un an sau s-au transferat la alte seminarii, dar au rămas strâns legați sufletește de foștii lor colegi: Apostolescu S. Ioan — absent (preot în orașul Constanța); Cristache I. Ioan — prezent (preot în Țirgoviste); Fănuică Gh. Ilie — prezent (pensionar); Mircea A. Ioan — prezent (preot în București); Negoită S. Tănase — absent (preot în București); Oprea V. Ioan — prezent (preot în regiunea Ploiești); Popescu H. Vasile — prezent (diacon în București); Stănescu S. Mihai — prezent (preot în Turnu-Măgurele); Spirescu A. Pantelimon — absent (profesor secundar în București); Stoenescu I. Ion — prezent (pensionar).

O dată cu răspunsul la apel, elevii de altădată și-au făcut și o succintă autobiografie, arătând cu emoție, dar și cu sentimentul datoriei îndeplinite, ceea ce au devenit și ce au realizat de-a lungul celor patru decenii care s-au scurs de la absolvirea seminarului.

Se cuvine ca la acest popas de retrospectivă și reculegere, de amintiri și de bucurii ale revederii târzii, să ne amintim și de colegii pe care i-am avut vremelnice în decursul celor opt ani de seminar, și despre care nu mai știm astăzi aproape nimic: Bădulescu Constantin, Belu S. Traian, Călinescu I. Pantelimon, Cocoru Dumitru, Constantinescu A. Constantin, Costăchescu N. Mihai, Cristescu Iordan, Despina Grigore, Duă M. Tănase, Ionescu Alexandru, Mateescu Gh. Stelian, Mihăilescu C. Ștefan, Mușat Gh. Iordache, Mușetescu Aurel, Negreți Ilarion (monah), Pacociu N. Gheorghe, Părvulescu Constantin, Peca C. Marin, Popa S. Ilie, Popescu C. Constantin, Popescu C. Gheorghe, Popescu I. Isaia, Popescu I. Nicolae, Rădulescu Teodor, Rusescu A. Dumitru, Stelescu Ioan, Stoica L. Ioan și Teodorescu Gh. Dumitru.

Unii dintre ei au ajuns preoți (ca, de pildă, Popa S. Ilie), alții ingineri (Peca Marin), economiști (Popescu C. Constantin), tehnicieni (Călinescu Pantelimon), avocați (Popescu C. Gheorghe, decedat), alții... Pe cei vii îi îmbrățișăm în amintire, cu dragostea noastră de foști colegi de școală, iar pentru cei morți ne rugăm lui Dumnezeu pentru veșnica lor odihnă în corturile dreptilor.

La sfârșitul «orei de clasă» a luat cuvântul David Popescu, șeful promoției, subliniind că pentru absolvenții de acum patruzeci de ani

ai Seminarului Central, reîntîlnirea din frumoasa și bogata toamnă a acestui an constituie un moment de deosebită satisfacție sufletească, un bogat izvor de nostalgii, un popas de mărturisiri și bilanțuri al împlinirilor, un rar prilej de bucurii al revederilor. A mai arătat totodată că pozițiile ocupate de «centraliștii» promoției 1927 în societate și roadele lor n-au fost, poate, corespunzătoare întru totul așteptărilor. În încheiere, David Popescu a mulțumit foștilor profesori pentru bogatele și folositoarele cunoștințe pe care le-au împărtășit foștilor lor elevi și pentru participarea la bucuria comună a reîntîlnirii. A mulțumit, de asemenea, tuturor participanților, pentru sentimentele de dragoste și de prietenie pe care le-au manifestat prin prezența lor față de o «clasă» de «seminariști» de altădată.

Din atmosfera generală a «orei de clasă», din toamna anului 1967 s-a putut, totuși, desprinde deosebita satisfacție de a constata că scopul urmărit de școala de bază în oare au învățat a fost atins în mare măsură: marea majoritate a absolvenților din 1927 ai Seminarului Central a intrat în cler, devenind păstori de suflete, ceea ce înseamnă că, — așa cum remarcam și în reportajul de acum zece ani —, «sămînța semănată de dascălii noștri a căzut într-un pămînt foarte propice pentru recolta care se urmărea». Dintre cei 31 foști colegi care s-au reîntîlnit la 10 octombrie a.c., 22 erau preoți, care după cum s-a putut auzi chiar în «ora de clasă» cu caracter evocator, au desfășurat o activitate pastorală demnă de toată cinstea și lauda.

Dar..., ora s-a încheiat, s-a rostit rugăciunea și, spre amintirea acestui popas aniversar, s-a făcut o fotografie pe treptele scării de la ieșirea în curtea școlii.

A urmat o agapă colegială servită în sufrageria Institutului teologic, în timpul căreia s-au depănat amintiri, s-a cîntat, s-a recitat și s-au ținut cuvîntări.

Seria cuvîntărilor a fost deschisă de P.C. Diac. Prof. N. I. Nicolaescu, rectorul Institutului teologic din București, care, vorbind în calitate de gazdă, a salutat prezența în Institut a absolvenților din 1927 ai Seminarului Central, mulți dintre ei fiind apoi și studenți ai Facultății de teologie, devenită astăzi Institut teologic, și i-a felicitat pentru rodnicia lor activitate desfășurată de la terminarea studiilor și pînă astăzi, subliniind totodată însemnătatea reformei învățămîntului teologic înfăptuită de Prea Fericitul Patriarh Justinian.

Mulțumind pentru sentimentele de dragoste și recunoștință manifestate de participanții la reîntîlnirea colegială față de Prea Fericitul Patriarh Justinian, P.C. Pr. Stan Dimancea, Consilier la Sectorul social-cultural al Arhiepiscopiei Bucureștilor, a adus un cald și meritat omagiu foștilor profesori ai seriei de elevi 1919—1927 de la Seminarul Central prezenți la reîntîlnire, precum și fostului pedagog-infirmer al foștilor seminariști reîntîlniți acum, Prof. emerit Dr. docent Corneliu Constantinescu, șeful catedrei de pediatrie de la Institutul Medico-Farmaceutic din București.

Mișcat de cuvintele rostite de P.C. Pr. Consilier Stan Dimancea la adresa sa, Dl. Prof. Dr. docent Corneliu Constantinescu a amintit că studiile secundare și le-a făcut la Seminarul «Nifon Mitropolitul» din București, iar la Seminarul Central a fost mai întâi pedagog-infirmer, și apoi medic al școlii și profesor de igienă. În continuare, a evocat figura tatălui său, preot în Pucioasa, de la care a deprins îndeosebi arta cântării psaltice.

Dl. Prof. Emil Cociu, cel mai în vârstă dintre foștii profesori, după ce a adus un pios omagiu profesorilor Gheorghe Preoteșcu adormit întru Domnul în primăvara anului 1963, a dat citire decretului prin care i s-a acordat Ordinul «Mihai Viteazul» pentru eroismul de care a dat dovadă în războiul din 1916—1918. Document de valoare istorică, decretul expune concret faptele de vitejie și de înalt patriotism pentru care a fost decorat Gh. Preoteșcu.

Cu cuvinte pornite din suflet și-au mărturisit dragostea nestinsă de colegi de școală Zamfir Ionescu și Constantin Bercuș, subliniind semnificația reîntîlnirii prin retrăirea în amintiri a anilor de școală.

S-au cîntat cîntece din repertoriul de odinioară, sub conducerea «dirijorului clasei», Clement Popescu; am auzit iarăși mișcătoarea «Pastorală» a lui Nicodim Ganea, «Din poiana vadului», cîntată cu multă pasiune de Constantin Dobre; ne-a mișcat din nou sentimentul dragostei de mamă, exprimat prin versurile lui Vasile Militaru, recitate cu naturalitate, ca și în timpul școlii, de Vasile Mihăescu.

Și astfel, a sosit ceasul despărțirii... După ce s-au adus mulțumiri gazdelor pentru ospitalitate și pentru pregătirea agapei, reuniunea colegială a luat sfîrșit. «Elévii» au plecat într-o nouă vacanță, nelimitată, în așteptarea clopoțelului care să-i cheme iarăși, cîndva, pe băncile școlii lor dragi și neuitate.

Nu pot încheia aceste rînduri de cronică, oarecum sentimentală, fără a sublinia că organizarea și desfășurarea întru totul satisfăcătoare a reuniunii colegiale a seriei de elevi din 1919—1927 de la Seminarul Central se datorește în cea mai mare măsură colegului Iordan Nicolescu.

Rugăm pe bunul Dumnezeu pentru sănătatea tuturor, în nădejdea și a altor reîntîlniri, tot așa de frumoase și reinviatoroare ca și cea din ziua de marți, 10 octombrie 1967.

TEODOR N. MANOLACHE

BISERICA DIN COMUNA PITARU

Pe șoseaua națională București-Pitești, în apropiere de orașul Titu, indicatoarele arată la un moment dat că în stînga șoselei se găsește satul Pitaru, la o distanță de cca. 4 km depărtare de șosea.

Satele Pitaru și Nucești alcătuiesc parohia Văcăreștii de Răstoaca, fiindcă acesta a fost și numele comuniunii pînă în anul 1924.

Se numește Văcăreștii de Răstoaca după numele apei care trece prin apropiere, fiindcă în fostul județ Dîmbovița mai există, înspre Tîrgoviște, o comună cu numele de Văcărești.

În satul Pitaru s-a născut marele pictor al poporului român, Nicolae Grigorescu și cine vizitează satul și încîntătoarele poziții naturale ale împrejurimilor își dă seama că acestea au putut contribui și ele în lucrarea de inspirație a marelui artist.

Biserica satului Pitaru este construită la sfîrșitul secolului al XVIII-lea.

Vechea pisanie arată că *«Întru slava prea puternicului Dumnezeu cel în troiță prea slăvit și de noi pravoslavnicii creștinii lui Dumnezeu de o fîntă mărturisit, casă sfîntă dumnezeieștilor clăcași într-acoperămintul Prea Sfintei de Dumnezeu Născătoare, s-a afierosit de robul lui Dumnezeu Constantin Nenciulescu biv vel pitar, cu a sa cheltuială din temelie zidită. Facă Domnul împărțășire desăvîrșit ca în veci să fie pomenit. Primește, Doamne, ale Tale, dintru ale Tale, că se cuvine a pomeni în veșnica împărțășie Tale prea înălțatului nostru Domn, io Mihai Constantin Voevod, Domn curtea înțelepției Tale»...* (de aci literele nu se mai cunosc) — iar leatul de zidire este 1784, an în care s-a început și s-a terminat.

Părintele N. Slăniceanu, actualul paroh, ostenindu-se să cunoască tot mai multe date cu privire la istoricul bisericii și al satului, a găsit în catagrafia județului Dîmbovița următoarele relatări:

«Situția satului Pitaru la anul 1810. Biserică veche de zid, hramul «Adormirea» cu toate podoabele și veșmintele și toate cărțile, 30 case, 66 suflete bărbătești, 70 suflete femei, rumâni. Preot Popa Savu sin Radu, 50 ani, bun la citire, globit n-a fost, de neam rumân, s-a aprobat de Prea Sfîntitul Mitropolit Agrigorie prin părintele Sidis la leat 1784 iulie 24, pentru biserica și poporul din numitul sat. Preoteasa lui Maria 45 ani, fiul lor Matei 12 ani, învață la ceaslov, fiica lor Dumitra 8 ani, Stanca 2 ani. Dascăl Nicolae sin Popa Savu 25 ani, bun la citire, cînstit, globit n-a fost, însurat, soția lui Maria 20 ani».

Biserica satului Pitaru a fost construită din cărămidă și lemn la acoperiș. Este în formă de cruce, în stil brîncovenesc.

În prima decadă a acestui secol i s-au făcut unele adausuri, astfel a fost închis pridvorul, care a devenit tînda bisericii; i s-a adăugat turla cea mare și arcadele ce o susțin și a fost învelită cu tablă plumbuită.

Pictura a fost făcută prin anul 1907—1908, în tehnica ulei pe humă, de către pictorul Nicolae Duratzo, într-un stil decorativ, cu personaje puține și mari, ca să se umple spațiul.

Catapeteasma bisericii este pictată în anul 1818 de către monahul David Zografu, cu cheltuiala administratorului moșiei de atunci, Filip de Lench. Tot din această vreme parohia posedă 11 candelă de argint, o Sfîntă Evanghelie cu caractere grecești și chirilice (în românește), tipărită la anul 1693, un *Apostol* cu litere chirilice, în românește, tipărit

în zilele lui Șerban Cantacuzino, un *Penticostar* tipărit la 1743, un *Apostol* tipărit la 1743, un *Penticostarion* tipărit la 1785, un *Triod*, și alte cărți tipărite în secolul al XIX-lea.

De asemenea, în această biserică se găsește o icoană ce se crede a fi fost pictată de marele Grigorescu și alte trei icoane pictate la 1853, de către Ghiță Grigorescu, frate mai mare al lui Nicolae Grigorescu.

Actualul paroh, încă de la venirea sa în parohie (anul 1933), s-a străduit mult pentru îmbunătățirea sfântului locaș.

Cea din urmă lucrare a fost repictarea bisericii, în tehnica frescă.

Cînd lucrările de reparații și cele de pictură au fost sfîrșite, potrivit rînduielilor canonice, enoriașii au solicitat prin bunul lor păstor să se facă slujba de sfințire a picturii și a reparațiilor bisericii, iar Prea Fericitul Patriarh Justinian a aprobat această cerere, dînd delegație în acest scop Părintelui Alexandru Ionescu, vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor.

Și astfel, în ziua de 29 octombrie a.c., P. C. Sa. împreună cu P. C. Pr. Cons. Petre F. Alexandru și C. Diac. Petre Zamfira de la Catedrala Sfintei Patriarhii au mers la Pitaru, unde au fost întîmpinați de P. C. Pr. Nae Napoleon, protoiereul raionului Titu, însoțit de preoții: Nicolae Popescu-Serdaru, Gheorghe Mariuța-Potlogi, Ovid Oprescu-Potlogi, Vasile Stancu-Domnița Bălașa, Gheorghe Cojocaru-Conțești, Ioan Seitan-Cărpinișu, Ion Pircălabu-Vlăsceni, Ion Popescu-Dîmbovicioara, și N. Slăniceanu, parohul local.

De dimineață, a fost oficiată slujba utreniei și după aceea, slujba de sfințire a apei, rostindu-se rugăciunile de sfințire a bisericii în urma reparațiilor ce i s-au făcut, cum și rugăciunile de sfințire a icoanelor, care au fost stropite cu aghiazmă și unse cu Sfîntul și Marele Mir.

Înainte de oficierea Sfintei Liturghii, părintele protopop Nae Napoleon a dat citire următorului document:

«Ziditu-s-a acest sfînt locaș cu hramul «Adormirea Maicii Domnului» din comuna Pitaru, raionul Titu, regiunea București, în anul mîntuirii 1784, de către Constantin Nenciulescu, biv vel pitar, cu a sa cheltuială și robii ce se găseau pe moșie în timpul domniei lui Mihai Constantin Voievod.

În decursul anilor, i s-au făcut unele reparații și modificări, precum și unele adăugiri. Astfel, în 1818, Filip de Lench o înzestreaază cu cele necesare cultului și-i face pictură nouă pe catapeteasmă.

La anul 1852, sfînta biserică a fost refăcută de postelnicul Constantin Văcărescu. În anul 1906—1907, sub păstoria defunctului preot Mircescu Ion, sfîntului locaș i s-au făcut reparații generale în interior și exterior, precum și unele modificări; s-a învelit cu tablă nouă și s-a făcut pictură nouă în tehnica ulei, de către pictorul Nicolae Duratzo.

În anul 1933, venind ca slujitor la această parohie P. C. Pr. Slăniceanu Nicolae, care — de acord cu enoriașii parohiei — a hotărît continuarea lucrărilor de consolidare și înfrumusețare a sfintei biserici.

În acest sens, în anul 1936, sfînta biserică a fost tencuită în exterior în întregime, și i s-au făcut lucrări de consolidare.

În anul 1944, s-a pardosit sfînta biserică cu un strat de mozaic, s-a turnat o aleie de ciment de la intrare pînă în șosea, s-a lucrat un portal

de icoană, sculptat artistic și s-a înzestrat sfânta biserică cu obiecte de cult; tot P. C. Pr. N. Slăniceanu, cu sprijinul neprecupețit al enoriașilor, în anul 1966 a refăcut tencuiala în interior, peste care s-a făcut pictură nouă, în tehnica frescă, de către pictorul Constantin Blendea, fiind terminată în anul 1967; s-a curățat și vernisat catapeteasma, s-a făcut ușă nouă în față și giurgiuvele noi la ferestre în exterior și alte îmbunătățiri.

Înzestrată fiind cu obiecte de cult și covoare noi, s-a resfințit în anul mântuirii 1967, octombrie 29, în timpul vrednicei arhipăstoriri a Prea Fericitului Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, de către P. C. Pr. Alexandru Ionescu, vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, înconjurat de un sobor de preoți în frunte cu P. C. Pr. Cons. Petre F. Alexandru și cu P. C. Pr. Nae Napoleon, protoiereul raionului Titu.

Domnul Dumnezeu să răsplătească tuturor celor care s-au ostenit pentru refacerea și înfrumusețarea acestui sfânt locaș“.

S-a oficiat după aceea Sfânta Liturghie de același sobor de preoți, răspunsurile fiind date de obștea credincioșilor din satul Pitaru.

După otpustul Sfintei Liturghii, Părintele Protopop N. Napoleon a rostit o impresionantă cuvîntare, spunînd între altele :

«Sînteți, în acest an, pentru a treia oară în raionul nostru, săvîrșind un asemenea act de sfințire a unei biserici. De această dată, sînteți în satul în care a văzut lumina zilei și a trăit primii ani ai copilăriei sale, marele Grigorescu, pictorul peisagiilor și al vieții țărănești. Cu siguranță că aici a văzut genialul artist primele chipuri de sfinți, după care s-a inspirat apoi în activitatea sa de mic dar iscusit iconar și apoi de pictor genial.

În ultimele două decenii, frumoasa noastră țară, cu harnicul și mîndrul ei popor, își făurește într-un ritm trepidant un nou peisaj, prin reconstrucția uriașe, de mare frumusețe arhitectonică.

Întreaga viață spirituală a poporului nostru capătă un nou conținut. Biserica noastră strămoșească, Biserica a credincioșilor, cu o tradiție glorioasă de aproape două mii de ani, trăiește și ea spiritul acesta înnoitor, sub înțeleapta și viguroasa cîrmuire a vrednicului ei Întîistător, Prea Fericitul Patriarh Justinian.

Acest spirit înnoitor se vede cu prisosință și în cuprinsul protoieriei raionului nostru.

De aceea, nu întîmplător, preotul și credincioșii acestei parohii au hotărît să aducă sfîntul lor locaș de închinăciune într-o stare corespunzătoare vremurilor pe care le trăim, și, precum vedem cu toții, ei au reușit cu prisosință să facă acest lucru, prilejuindu-ne tuturor această înălțătoare serbare».

În continuarea cuvîntării sale, Părintele Protopop s-a referit la frumoasa activitate a distinsului slujitor, preotul N. Slăniceanu, un adevărat părinte sufleteș înzestrat de milostivul Dumnezeu cu multe și mari calități sufletești pe care C. Sa le-a dezvoltat și le-a pus în slujba și întru slava aceluia care i le-a dăruit.

Cu o minte isteată, iscoditoare, în permanență în căutarea adevărului, cu preocupări de natură spirituală pentru realizarea binelui, de

Sfințirea bisericii din comuna Pitaru

o rară vrednicie, cu o viață curată, cinstit, cu o frumoasă pregătire teologică, cu un chip de ascet, Preotul N. Slăniceanu este un prea ales slujitor al sfintei noastre Biserici pe care o servește cu un profund devotament și o totală dăruire sufletească».

Adresându-se credincioșilor, a adăugat: «Din toată inima vă felicit pentru lucrarea de restaurare a bisericii dumneavoastră, pentru spiritul de sacrificiu material de care ați dat dovadă, pentru dragostea cu care ați înconjurat pe energicul dumneavoastră preot. Fiți încredințați că acest sacrificiu este cea mai aleasă ofrandă pe care un creștin o poate aduce Mintuitorului Hristos».

În încheierea cuvântării sale, a rugat pe Părintele Vicar să ducă Prea Fericitului Patriarh Justinian știrea că preotul și credincioșii sfintei noastre Biserici, așezați pe aceste plaiuri, își fac pe deplin datoria, atît față de Biserica strămoșească, cît și față de patria lor scumpă, România Socialistă, și că în lucrarea pe care preoții o săvîrșesc în mijlocul credincioșilor lor, activitatea și îndemnurile Prea Fericitului Patriarh le sînt în permanență exemplu și călăuză.

A vorbit după aceea Părintele N. Slăniceanu, parohul bisericii, care a făcut o interesantă expunere privind istoricul acestei biserici, cum și a felului cum s-au desfășurat lucrările de reparații, pentru care s-a cheltuit suma de 73.000 lei, în afară de munca voluntară și cărăușie a căror valoare întrece suma de 25.000 lei.

Din aceste sume. Sfînta Arhiepiscopie a Bucureștilor a dat un ajutor de 20.000 lei.

În încheierea cuvântării sale, Părintele Slăniceanu aduce mulțumiri enoriașilor, membrilor Consiliului și Epitropiei parohiale, cum și unor credincioși donatori din alte sate și orașe.

Mulțumește în mod deosebit organelor locale și Onor. Departament al Cultelor pentru înțelegerea arătată săvîrșirii acestei lucrări; de asemenea, exprimă mulțumiri părintelui protopop Nae Napoleon pentru îndrumările date, cum și părintelui Ioan Popescu-Dîmbovicioara, pentru sprijinul acordat.

Își exprimă adîncă sa recunoștință Prea Fericitului Patriarh Justinian, pentru sprijinul material acordat din partea Sfintei Arhiepiscopii, cum și tuturor celor ce au fost de față și l-au sprijinit în această lucrare.

A luat cuvîntul după aceea Părintele Consilier Petre F. Alexandru care a amintit credincioșilor din Pitaru îndemnurile și sfaturile Prea Fericitului Patriarh, date cu prilejul acestei înălțătoare sărbători.

«Aici, în sfînta biserică restaurată de voi — spune Prea Fericitul Patriarh — să veniți și să cereți de la Dumnezeu harul, binecuvîntarea și ajutorul Său pentru voi și casele voastre, pentru sporul muncii voastre, pentru liniștea și pacea lumii întregi.

Dar, iubiții mei fii, pentru ca Dumnezeu să asculte rugăciunile voastre în casa aceasta sfîntă, trebuie să cunoașteți și să împliniți încă una din poruncile Sale. Iată ce zice Domnul: «Cînd aduci darul tău la altar și îți aduci omînte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă-ți darul acolo, înaintea altarului, și du-te mai întîi de te împacă cu fratele tău și apoi vino la altar cu darul tău» (Matei V, 23—24).

Vrea să spună prin aceste cuvinte Domnul Iisus Hristos, că atunci când veniți aici la biserică, să vă rugați și să aduceți darul vostru la Sfântul Altar — prescurea, luminarea și pomelnicul pentru ca să fiți pomeniți de preot — să fiți cu sufletul împăcat că nu ați făcut nimănu nici o strîmbătate, că nu sînteți certați cu nimeni.

În biserică, mintea voastră și sufletul vostru să fie aici, nu la alte lucruri din afară. Să fiți prezenți în biserică nu numai cu trupul, ci și cu sufletul, să urmăriți Sfînta slujbă, rugîndu-vă și cu mintea și cu gura. Ce frumos este, iubiții mei, cînd toți aduc aici lui Dumnezeu laude și mulțumiri prin cîntări, cînd împlinim porunca sfîntă ca «*toată suflarea să laude pe Domnul*» (Psalmul CL, 6).

Rugăciunea și cîntarea Sfîntei Liturghii ține mintea credincioșilor prezenți în biserică încordată aici, la cele sfînte. Cînd Mîntuitorul a intrat o dată în templu și a văzut pe unii că se ocupau cu lucruri lumești, tratînd vînzări și cumpărări, ori schimburi de bani, S-a supărat, spunînd: «*Casa Mea este casă de rugăciune, iar voi ați făcut-o peșteră de tîlhari*» (Matei XXI, 12). La fel le-ar spune Hristos și creștinilor de astăzi, dacă ei venind la biserică, în loc să se roage și să laude pe Domnul, ar gîndi la alte treburî lumești, ar pune la cale lucruri care nu sînt în legătură cu casa lui Dumnezeu și cu mîntuirea sufletelor, sau prin vorbe și atitudini, ar turbura liniștea celor ce doresc să se roage.

Nu mă îndoiesc, iubiți credincioși din Pitaru, care ați pus mină de la mină și ați refăcut această sfîntă biserică — că veți fi adevărați creștini care să urmați îndatoririle puse de Biserică pentru cei ce poartă numele de creștini.

Mă bucur mult pentru tot ce ați făcut, dar în același timp vă îndemn ca această sfîntă biserică să nu rămînă numai ziduri mărețe și frumos împodobite, ci atunci cînd în duminici și sărbători auziți clopotele chemîndu-vă la rugăciune, să veniți aici, pentru ca laolaltă să slăviți pe Dumnezeu în comună cîntare și rugăciune.

Iubiții mei, laud fapta voastră și încă o dată vă felicit pentru restaurarea acestei biserici. Vă încredințez că nu voi înceta a mă ruga Bunului Dumnezeu ca acest sfînt locaș să fie totdeauna o carte deschisă în care cu drag să veniți și să citiți ce trebuie să faceți pentru a fi cu adevărat fii plăcuți ai lui Dumnezeu și ai Bisericii Sale.

Îmi pun toată nădejdea în voi toți că veți arăta că jertfele materiale pe care le-ați făcut, truda pe care ați depus-o și rîvna pe care ați dovedit-o pînă acum, le veți prețui întîi voi înșivă, folosind rodul muncii voastre — biserica aceasta sfîntă, așa cum se cuvine: pentru rugăciune fierbinte către tronul milostivirilor cerești și laudă sfîntă adusă lui Dumnezeu.

Pentru preotul vostru, toată lauda și binecuvîntarea mea».

Cel din urmă, a vorbit Părintele Vicar Alexandru Ionescu, care declară că a fost foarte mulțumit de cele ce a constatat la această biserică, cimitirul bine îngrijit și frumos aliniat, biserica pusă la punct, cu o pictură de o rară frumusețe, o participare bună și activă a credincioșilor la Sfînta slujbă, unde iau parte regulat, cîntînd așa de frumos răs-pusurile Sfîntei Liturghii.

Aceasta dovedește pe de o parte că Părintele Slăniceanu este un preot vrednic și conștient de misiunea lui, iar pe de altă parte că bunii lui enoriași sînt în adevăr temători de Dumnezeu, trăind faptele credinței.

De aceea, prea cucernicia sa, transmițînd binecuvîntările Prea Fericitului Patriarh Justinian care se bucură mult de fapte ca acestea, feliicită din toată inima pe preotul și enoriașii bisericii parohiale Văcăreștii de Răstoacă pentru bogatele lor realizări, făgăduind totodată că va aduce la cunoștința Prea Fericitului Patriarh tot ce a constat aici, cu propunerea că preotului Slăniceanu să i se acorde cea mai înaltă distincție bisericească pentru frumoasa și exemplara lui activitate.

Părintele Diacon Petre Zamfira a rostit după aceea Polihroniu pentru Conducerea de stat, pentru Prea Fericitul Patriarh Justinian, pentru enoriași, epitropi, membrii Consiliului și Epitropiei parohiale, a celor ce s-au ostenit pentru reușita acestei serbări, cum și pentru toți cei ce au fost de față la această dumnezeiască slujbă.

Soborul de preoți a oficiat după aceea parastas pentru ctitorii adormiți, cum și pentru răposaiii tuturor celor ce au fost de față.

În casele Părintelui N. Slăniceanu a avut loc o agapă la care au luat parte preoții participanți, ăla slujbă și membrii Consiliului și ai Epitropiei parohiale.

În timpul mesei, enoriașul Toader Banu a rostit un cuvînt de mulțumire din partea enoriașilor, arătînd în ce fel au ajutat pe preotul lor în aceste lucrări:

«Noi, credincioșii din parohia Văcăreștii de Răstoaca — a spus vorbitorul — sîntem convinși că Prea Fericitul Părinte Patriarh a înțeles nevoile materiale ale parohiei noastre și ne-a ajutat. De aceea, vă rugăm să-i transmiteți că preotul și credincioșii din această parohie îi aduc un adînc prinos de recunoștință pentru sprijinul acordat și că sîntem convinși de adevărurile credinței noastre pe care le și trăim.

Mă fac interpretul credincioșilor din parohia noastră pentru a aduce deosebite mulțumiri Părintelui N. Slăniceanu pentru eforturile depuse, ca să înfrumusețeze această Sfîntă biserică, și rugăm pe Bunul Dumnezeu să ni-l țină sănătos, căci din vechea biserică nu mai rămîne în picioare decît zidurile, totul fiind refăcut sub pastorația sfîntiei sale.

Aducem mulțumiri și Prea Cucerniciilor Voastre, ce v-ați ostenit a veni aici și a ne delecta sufletele cu sfintele slujbe și cîntări, precum și tuturor credincioșilor ce ne însoțesc la marea noastră bucurie sufletească.

Și pentru ca dorințele noastre să fie împlinite, rugăm pe bunul Dumnezeu să instaureze pe pămînt pacea între oameni și popoare, așa cum au cîntat îngerii la Nașterea Mîntuitorului».

Au mai rostit toasturi Părintele Protopop Nae Napoleon pentru cei ce s-au ostenit astăzi, așa cum s-a ostenit Marta odinioară, cum și Părintele Vicar Alexandru Ionescu, care a toastat pentru Conducătorii țării noastre și pentru Prea Fericitul Patriarh Justinian.

Tuturor le-a răspuns Părintele Paroh N. Slăniceanu.

Sărbătoarea de la Pitaru a înălțat sufletește pe toți cei ce au participat la ea.

ASISTENT

EPISCOPIA BUZAULUI

ADUNAREA EPARHIALĂ

Cu decizia nr. 59/1967 Prea Sfințitul Episcop Dr. Antim a convocat în ședință ordinară de lucru, Adunarea Eparhială, în ziua de 26 noiembrie 1967. În ziua respectivă s-a oficiat în Catedrala Episcopală, slujba religioasă, de un sobor de preoți, membri ai Adunării Eparhiale și diaconii catedralei. La ora 10 P. S. Episcop Dr. Antim, însoțit de consilierii administrativi ai Eparhiei, Preoții Zamfir C. Ion și Arghira Dumitru, a intrat în sala de ședințe a Adunării. Au fost de față toți membrii adunării, iar din partea Seminarului teologic P. C. Pr. Prof. Luca Dumitru, director și alți membri ai corpului profesoral.

Ședința a fost deschisă de P. S. Episcop Dr. Antim, care în cuvântul său a spus printre altele: «în activitatea ei, Eparhia s-a orientat după directivele și îndemnul Prea Fericitului Patriarh Justinian, expuse în lucrarea «Apostolat Social» care a chemat preoțimea ortodoxă să depună eforturi pentru pace, muncă, și frățietate. În prezent Bisericile creștine și-au unit eforturile pentru sprijinirea rezolvării problemelor lumii contemporane. Biserica noastră, în această privință, în relațiile interbisericești și interprofesionale, prin participarea la lucrările Consiliului Mondial al Bisericilor și prin relațiile ce întreține cu Biserica Anglicană și cu celelalte biserici creștine, ocupă un loc de cinste. Preoțimea ortodoxă română își formează conștiința misiunii sale sociale prin cursurile de îndrumare misionară și prin conferințele preoțești. În Eparhia noastră viața religioasă s-a desfășurat în mod normal, iar activitatea bisericească a avut la bază prevederile statutare, regulamentare și ale «Apostolatului Social». P. S. Sa trece apoi în revistă manifestările religioase, mai importante, din viața Bisericii românești în cursul anului 1967, ca: aniversarea a 450 de ani de la sfințirea Mănăstirii Curtea de Argeș, alegerea noului Mitropolit de Sibiu, în persoana Profesorului de teologie P. Cuv. Arhimandrit Nicolae Mladin și vizita Sanctității Sale Patriarhul Ecumenic Atenagora. În incheiere P. S. Sa a asigurat pe membrii Adunării Eparhiale, Conducerea supremă a Bisericii, Guvernul și pe Dl. Secretar General al Departamentului Cultelor, Profesor Dumitru Dogaru că, preoțimea și credincioșii din cuprinsul Eparhiei Buzăului sprijină cu devotament și dragoste consolidarea vieții celei noi din patria noastră. Aduce mulțumiri Guvernului pentru libertatea religioasă, acordată, Prea Fericitului Părinte Patriarh pentru directivele ce le dă, și membrilor Adunării Eparhiale pentru sprijin și colaborare în rezolvarea problemelor eparhiale.

În continuare ordinea de zi a constat din: repartizarea și examinarea în comisiuni a Rapoartelor generale de activitate întocmite de Părinții Consilieri ai Sectoarelor respective: Zamfir C. Ion pentru sectoarele Administrativ-bisericești și cultural-social și Arghira Dumitru pentru sectorul economic. După pauză se reiau lucrările cu citirea Rapoartelor Comisiunilor. Pentru Comisiunea Bisericească prezintă raportul

Prof. Constantinescu Zamfir din Focșani, care arată printre altele: colaborarea Prea Sfințitului Episcop cu organele eparhiale și departamentale; componența eparhiei din 8 protopopiate, 579 parohii, 579 biserici parohiale și 177 filiale; în funcțiune 653 preoți și 536 cîntăreți bisericești. Au fost organizate două Conferințe Administrative preoțești, una în luna aprilie și a doua în luna octombrie, iar cu P. C. Preoți Protopopi două Conferințe la Centrul Eparhial. Activitatea Administrativă a fost corectă, legală și în deplin acord cu organele parohiale. Viața religioasă în Eparhie s-a desfășurat normal, slujbele în biserici au fost oficiate conform tipicului ortodox tradițional, model tradițional de slujbe fiind cele rînduite de Prea Sfințitul Episcop la Catedrala episcopală. În cuprinsul Eparhiei, funcționează două mînăstiri: una pentru călugări la Ciolanu, alta pentru călugărițe la Rătești, ambele în raionul Buzău. Raportul citează un număr de parohii unde s-a generalizat cîntarea omofonă. Disciplina clerului a fost bună. Puținele cazuri negative au fost sancționate la vreme de Prea Sfințitul Episcop, din care numai 3 au ajuns la Consistoriul eparhial.

Pe marginea celor inserate în Raportul Comisiunii bisericești a luat cuvîntul P. C. Pr. Gh. Popescu, Protopop de Rm. Sărat care mulțumește P. S. Episcop din partea clerului Protopopiatului care sînt îndrumați pentru a se încadra corect în dimensiunile sociale actuale și din partea credincioșilor care au avut preoți la îndemîină întotdeauna. Este de acord cu consemnările din Raportul general și-și ia angajamentul de muncă în conformitate cu cerințele Bisericii și vremurilor prezente.

Din partea Comisiunii Culturale a prezentat raportul Dl. Prof. Vasile Cojocar care a arătat printre altele: pregătirea clerului sub aspect misionar cultural se face în Seminar, la cursurile de îndrumare misionară, la conferințele de orientare preoțești și se continuă cu activitatea pastorală și socială în parohii. Se insistă asupra procesului de învățămînt și gospodăresc de la Seminar: corp profesoral format din 8 cadre, profesori cu experiență; un număr de 109 elevi (70 din cuprinsul Eparhiei Buzăului și 39 din cuprinsul eparhiei Dunărea de Jos, amenajări radicale, mobilierul nou, bănci, catedre, parchet la etaj și dușumea nouă la parter; se face elevilor educație religioasă și morală, educație cetățenească și patriotică. P. S. Episcop este în contact permanent cu școala -- participă la Consiliile profesionale, vizitează elevii în orele de meditație. Situația economică a școlii este susținută din fondurile celor două Eparhii.

La Institutul teologic de grad universitar din București Eparhia susține 44 studenți, iar la Sibiu 1. Pe lîngă bursele și semibursele ce acordă, în cursul anului 1967 a alocat suma de 20.000 lei contribuție fixă și suma de 33.000 lei, pentru nevoile gospodărești ale Institutului.

La cursurile de îndrumare misionară au fost programați și au urmat, în cele două serii, un număr de 16 preoți.

La Centrul Eparhial s-a organizat un interesant Muzeu bisericesc, care are ca tematică: tipografia înființată de Domnitorul Constantin Brîncoveanu în anul 1691; Școala de Zugravi bisericești condusă de N. Teodorescu, unchiul pictorului Gh. Tattarescu, bursierul eparhiei la Roma;

Școala de Psaltichie; Școli prin minăstiri; Pictorul Ion Andreescu; Clericii buzoieni revoluționari la 1848; lupta pentru Unire, etc. Muzeul este condus de P. C. Pr. Gabriel Cocora.

La cele 4 conferințe preoțești, când s-au discutat temele fixate de Sfântul Sinod, participarea preoților a fost activă. P. S. Episcop a fost prezent la toate, a dat îndrumările necesare.

Activitatea predicatorială în parohii a fost susținută, preoții întocmind, după îndrumările P. S. Episcop, predici catehetice.

Fondul Central Misionar a atins suma de 310.585 lei, cu 20.942 lei mai mult decât în anul 1966.

Activitatea socială a vizat acțiunile de interes obștesc și s-a desfășurat prin predici, cuvântări ocazionale, participarea activă în comitetele de luptă pentru pace, la diferite munci voluntare, etc.

Problema stilistă a fost în atenția protopopiatele Focșani, Panciu și Tecuci, din regiunea Galați și în urma îndrumărilor ce au primit preoții de la P. S. Episcop Antim și a metodelor întrebuințate, în cursul anului 1967 au revenit 23 familii cu peste 70 suflete.

După citirea Raportului Comisiunii culturale au luat parte la discuții preoții: Dantiș Dragomir de la parohia Bîrsești-Focșani și Protopopul de Panciu, Văcăreanu Vasile.

În raportul Comisiunii Economice, citit de Dl. Mohorea Dumitru-Panciu, s-au arătat: grija Eparhiei pentru monumentele ei istorice, înnoirile de la Centrul Eparhial și Seminar, înnoiri de ordin gospodăresc, totul desfășurându-se sub atenta supraveghere a P. S. Episcop. Au luat parte la discuții P. C. Protopopi, Ion Munteanu-Focșani, Vasile Cristea-Tecuci și Dl. Ing. Mihalcea-Focșani. Vorbitorii au scos în evidență bogatele realizări de la Centrul Eparhial și din Eparhie, care vădesc buna chivernisire a fondurilor, corectitudine și respectarea dispozițiilor legale financiare în vigoare.

Puse la vot, Adunarea Eparhială aprobă în unanimitate Rapoartele Generale Anuale prezentate de cei doi Consilieri Administrativi, Zamfir C. Ion și Arghira Dumitru; contul de gestiune și bilanțul Centrului Eparhial pe 1966 cu 12.889.472,51 lei la venituri și 8.671.188,82 lei la cheltuieli; Planul financiar al Eparhiei pe anul 1968 cu 14.868.800 lei la venituri și cheltuieli; contul de gestiune al Seminarului pe 1966, cu 672.515,57 lei la venituri și 638.806,03 la cheltuieli; Planul financiar pe 1968 cu 810.000 prevederi atât la venituri cât și la cheltuieli.

Mulțumind membrilor Adunării Eparhiale, pentru concursul ce-l dau lucrărilor și în special mirenilor în viața Bisericii, P. S. Episcop Antim al Buzăului a propus și Adunarea a aprobat cu vii aplauze trimiterea de telegrame D-lui Ion Gh. Maurer, Președintele Consiliului de Miniștri, Prea Fericitului Patriarh Justinian și D-lui Profesor Dumitru Dogaru, Secretar General al Departamentului Cultelor.

După încheierea lucrărilor toți cei prezenți au participat la agapa organizată în Casa Eparhială.

Pr. ION C. ZAMFIR

R E C E N Z I I

Virgil MOLIN, «*Venise, berceau de l'imprimerie glagolitique et cyrillique*», în «*Studi Veneziane*», Veneția și Florența, 1966, 98 p.

La Veneția, «Fondazione Giorgio Cini», o ctitorie dotată cu excepționale mijloace materiale, întreține instituții de cercetări care au menirea legată de a marelui armator și navigator venețian Cini, de a se ocupa și studia trecutul și misiunea istorică a republicii de pe lagune de-a lungul veacurilor, ca factor economic, de cultură și de progres. Una din aceste instituții de sub acest patronaj «Centro di cultura e civiltà» și «Istituto per la storia società e dello Stato Veneziano» editează o prestigioasă publicație periodică de studii și cercetări cu titlul «Studi Veneziane». Acest periodic (Volumul VIII (1966), publică un studiu datorat lui Virgil Molin, colaboratorul revistei noastre, care are ca temă cercetările și opiniile critice în legătură cu «Veneția, leagăn al tiparului glagolitic și chirilic». Lucrarea a apărut și în volum, tipărit de reputata mare editură Leo S. Olschki din Florența, încât avem posibilitatea de a ne opri — deocamdată sumar — asupra concluziilor pe care le trage autorul, examinând laborios și strict critic și pe care le pune în legătură cu feluritele discuții ce s-au purtat pro și contra cu privire la Veneția ca leagăn al începuturilor de tipar glagolitic, și chirilic și deci în strânsă dependență de începuturile cărții bisericești pentru nevoile ortodoxiei.

Autorul împarte materia tratată în trei părți, începînd cu cercetările la zi cu referire la tiparul glagolitic, despre care se știe că a avut o perioadă de înflorire la sfîșitul secolului al XV-lea și în cel următor, fiind folosit de catolicism pentru convertirea maselor de credincioși sud-slavi în deosebi din Croația. Autorul arată cît de lipsită de convingere, în lipsă de documentație adecvată este încercarea unor bibliografi din Croația de a contesta Veneției rolul ce l-a avut ca loc de realizare ale celor dintîi cărți bisericești (catolice), tipărite cu alfabetul scrierii glagolitice, soră a chiriliceii de mai târziu. V. Molin aduce în această dispută probe cu reproduceri de pe *Breviarul glagolitic*, aflat la Biblioteca Bruckenthal din Sibiu, un incunabil rar din secolul al XV-lea, prezentat în întia oară în publicațiile noastre bisericești (v. «*Studii Teologice*», 1958, nr. 7—8).

În partea a doua, el supune unor judicioase analize critice materialul scotit cu totul alături de cauză, prin care se încearcă a se susține că primele tipăriri cu alfabet chirilic s-au făcut la Cetinje, și nu la Veneția. Autorul prezintă într-o largă expunere, argumentația și documentația capacității tehnice a Veneției ca leagăn al chiriliceii sud-slave.

În ultima parte a studiului, cea mai cuprinzătoare, cercetătorul și criticul acestui material istoric, se referă la mult controversata problemă a locului de tipărire a primelor noastre cărți bisericești Liturghierul, Octoiul și Evangheliarul din perioada 1508—1512, toate trei cărți tipărite de ieromonahul Macarie, iar Tirgoviste fiind presupus locul de tipărire, presupus, fiindcă pînă în momentul de față, nici-una din cercetările ce s-au făcut, nu a reușit să facă dovada de necontestat a localității unde ar fi cules și tipărit Macarie aceste prea frumoase lu-

crări ale sale. Autorul studiului publicat la Veneția își concentrează analiza critică asupra unei lucrări monografice datorată regretatului nostru slavist prof. P. P. Panaitescu, decedat zilele acestea, lucrare apărută în Editura Academiei cu titlul «Liturghierul lui Macarie 1508». Prin materialul prezentat de V. Molin, folosind o viguroasă expunere de specialist în ale artei și tehnicii tipografice, și nu mai puțin bine documentat în istoria tiparului, el caută să considere ca nefiind dovedibilă «teza Panaitescu», care susține că totuși locul de tipărire a fost undeva într-o minăstire din Țara Românească. V. Molin conchide că va fi fost Veneția acel mare și renumit centru de uimitor prestigiu și capacitate tipo-editorială din secolul al XV-lea și al XVI-lea, cu care am înfiripat legături în a noastră dorință de a avea primele noastre cărți, dar dincolo de această luxoasă materializare grafică, operele ce s-au tipărit la Veneția, sînt și rămîn mărturia unui *specific al nostru*, dovedind o vie dorință și putere creatoare de cultură și artă proprie poporului nostru, și încă cu 450 ani în urmă. Pentru dovada acestei teze, V. Molin desfășoară o masivă susținere și controversare, care, nu încapă îndoială, că va trebui să formeze obiectul unei cîntăriri judicioase, ce se cere a fi făcută în cadrul de autoritate bibliografică al Bibliotecii Academiei. Apariția acestei lucrări de valoare științifică, — tipărită în limba franceză, deci într-o versiune de circulație internațională —, sub egida unui centru de autoritate istoriografică, ne impune o astfel de îndatorire, pe care o așteptăm în interesul stabilirii unui veridic istoric. Problema luării unei poziții în această dispută este în momentul de față de toată actualitatea. (Vezi, Dan Zamfirescu: «*Originile tiparului în Țările Române*», în «Contemporanul», nr. 2/1968).

IOAN F. STĂNCULESCU

◆
TIPOGRAFIA
INSTITUTULUI BIBLIC
ȘI DE MISIUNE ORTODOXA
BUCUREȘTI
◆

41.603